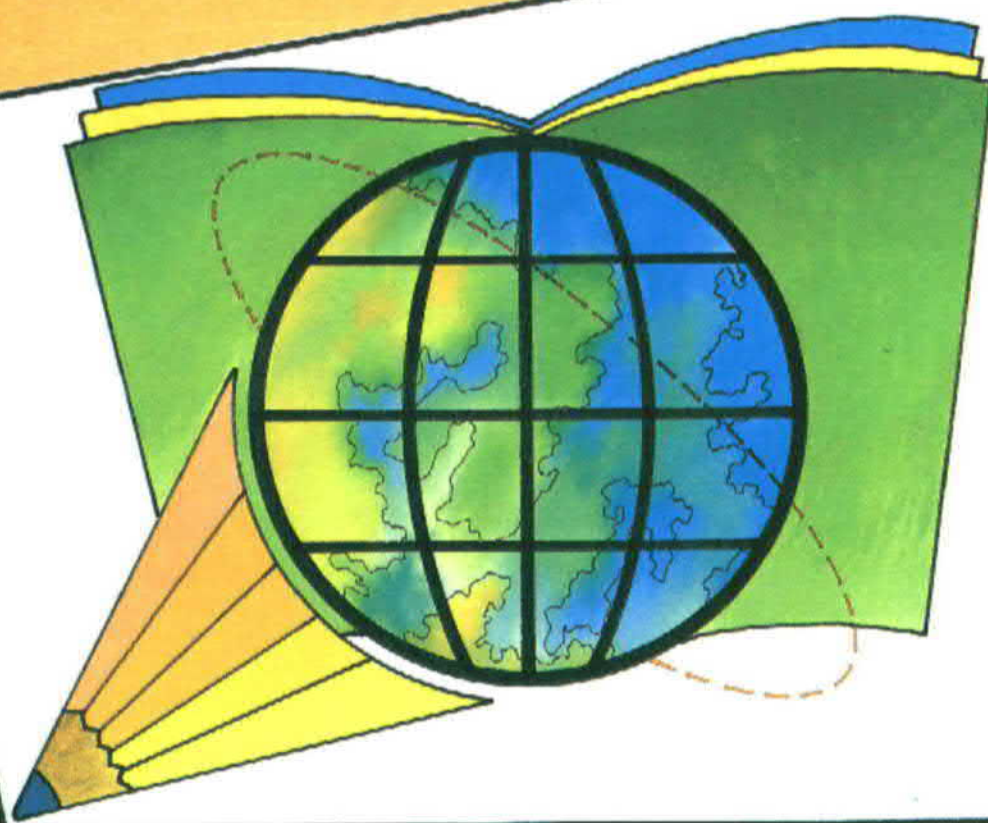

แบบสื่อชุดความรู้ภาษาไทย

คู่มือ
การเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดี
สำหรับเด็ก

กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ

คู่มือ
การเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดี
สำหรับเด็ก

หนังสือชุดความรู้ภาษาไทย ระดับที่ ๔

คู่มือ

การเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดี

สำหรับเด็ก

สถาบันภาษาไทย
กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือชุดความรู้ภาษาไทย อันดับที่ ๔
คู่มือการเขียนเรื่องบันทึงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก
สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ

© ลิขสิทธิ์ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๓๘
ISBN 974-10-0996-8

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
๒๒๔๔ ถนนลาดพร้าว บางกะปิ กรุงเทพมหานคร
นายสุคนธ์ วิบูลย์ศิลป์ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๕๓๘

๘๐๘.๐๒ สมพร จารุณี.

คู่มือการเขียนเรื่องบันทึงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก/สมพร จารุณี. —

กรุงเทพฯ : สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๘.

๒๘๔ หน้า. ภาพประกอบ; ๒๖ ซม.

ISBN 974-10-0996-8

๑. หนังสือสำหรับเด็ก-การเขียน. ๒. ชื่อเรื่อง.

คำนำ

งานวรรณกรรมทั้งบันเทิงคดีและสารคดีเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งที่เราใช้พัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปในด้านการให้ความรู้ ส่งเสริมและพัฒนาความคิด เจตคติ และค่านิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมที่จัดทำขึ้นสำหรับเด็ก นอกจากจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาเด็กให้เจริญงอกงามทางความรู้ สติปัญญา ความรู้สึก อารมณ์ และเจตคติค่านิยมที่พึงปรารถนาแล้ว ยังเป็นเครื่องมือส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีนิสัยรักการอ่าน ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการอ่านหนังสือ และส่งเสริมให้รู้จักใช้ภาษาในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ด้วย อย่างไรก็ตามงานวรรณกรรมจะเป็นประโยชน์ดังที่กล่าวมาก็ต่อเมื่องานวรรณกรรมนั้นมีคุณค่า และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการที่จะนำงานวรรณกรรมไปเผยแพร่แนะนำให้เด็กและเยาวชนอ่าน เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการเลือกสรรวรรณกรรมที่มีคุณค่า และมีความสามารถที่จะแนะนำเด็กและเยาวชนให้รู้จักอ่านงานวรรณกรรมในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องเหล่านี้ จึงได้จัดทำหนังสือคู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็กขึ้นเพื่อให้ครู ศึกษานิเทศก์ บรรณารักษ์ และผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับกสรส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เจริญงอกงาม ได้ใช้ศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวรรณกรรมสำหรับเด็ก รู้จักเลือกและแนะนำเด็กให้รู้จักอ่านงานวรรณกรรม รู้จักวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์งานวรรณกรรม ตลอดจนมีความสามารถสร้างสรรค์วรรณกรรมทั้งบันเทิงคดีและสารคดีที่มีคุณค่าสำหรับเด็ก

คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก เล่มนี้ นางสาวสมพร จารุณัญ เป็นผู้เรียบเรียง มีเนื้อหาแบ่งเป็น ๒ ภาค ภาคที่ ๑ เป็นภาคความรู้เกี่ยวกับการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก ซึ่งให้ความรู้เกี่ยวกับประเภทของวรรณกรรม ลักษณะและคุณสมบัติของงานวรรณกรรมแต่ละประเภท และกระบวนการในการเขียนงานวรรณกรรม

เนื้อหาความรู้เหล่านี้แบ่งเป็นบทๆ รวม ๘ บทด้วยกัน ส่วนภาคที่ ๒ เป็นแบบฝึกปฏิบัติการ ซึ่งเสนอแนะแนวทางการศึกษาทำความเข้าใจ และฝึกฝนเกี่ยวกับการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวรรณกรรมสำหรับเด็ก และในภาคผนวกยังได้นำรายชื่องานวรรณกรรมสำหรับเด็กที่ชนะการประกวดหนังสือดีเด่นของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติมาเสนอให้ผู้อ่านรู้จักด้วย

สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ หวังว่าหนังสือคู่มือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ครู ศึกษานิเทศก์ บรรณารักษ์และผู้สนใจทั่วไปเป็นอย่างดียิ่ง

(นายพนม พงษ์ไพบูลย์)

อธิบดีกรมวิชาการ

๒ สิงหาคม ๒๕๓๗

สารบัญ

	หน้า
ภาคที่ ๑ ความรู้เรื่องการเขียนบันทึงคลีและสารคดีสำหรับเด็ก	
บทนำ	๑
บทที่ ๑ หนังสือบันทึงคลีและสารคดีสำหรับเด็ก	๕
ความแตกต่างระหว่างบันทึงคลีและสารคดี	๖
ประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก	๑๐
บทที่ ๒ คุณค่าของวรรณกรรมสำหรับเด็ก	๓๕
พัฒนาการทางภาษา	๓๖
พัฒนาการทางความคิดและสติปัญญา	๓๗
พัฒนาการทางบุคลิกภาพ	๔๑
พัฒนาการทางสังคม	๔๓
บทที่ ๓ ส่วนประกอบและโครงสร้างของวรรณกรรมประเภทบันทึงคลี	๔๕
ส่วนประกอบของวรรณกรรมประเภทบันทึงคลี	๔๖
โครงสร้างของวรรณกรรมประเภทบันทึงคลี	๖๘
บทที่ ๔ ส่วนประกอบและโครงสร้างของวรรณกรรมประเภทสารคดี	๗๗
ส่วนประกอบของวรรณกรรมประเภทสารคดี	๗๗
โครงสร้างของวรรณกรรมประเภทสารคดี	๘๖
บทที่ ๕ การออกแบบจัดทำภาพประกอบและการออกแบบหนังสือสำหรับเด็ก	๑๐๗
การออกแบบจัดทำภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก	๑๐๘
การออกแบบหนังสือสำหรับเด็ก	๑๒๕
บทที่ ๖ เทคนิคการเขียนเรื่องบันทึงคลี	๑๓๗
คุณสมบัติของงานเขียนบันทึงคลีที่ดี	๑๓๘
เทคนิคการสร้างงานเขียนบันทึงคลี	๑๔๐

	หน้า
บทที่ ๓ เทคนิคการเขียนเรื่องสารคดี	๑๖๓
คุณสมบัติของงานเขียนสารคดีที่ดีและเทคนิคการเขียน	๑๖๔
บทที่ ๔ กระบวนการในการเขียนวรรณกรรมบันเทิงคดีและสารคดี	๑๘๘
กระบวนการในการเขียนวรรณกรรมบันเทิงคดีและสารคดี	๑๘๙
แบบตรวจสอบกระบวนการในการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก	๒๐๗
 ภาคที่ ๒ แบบฝึกปฏิบัติการ	
บทที่ ๑ หนังสือบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก	๒๒๑
บทที่ ๒ คุณค่าของวรรณกรรมสำหรับเด็ก	๒๓๒
บทที่ ๓ ส่วนประกอบและโครงสร้างของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี	๒๓๔
บทที่ ๔ ส่วนประกอบและโครงสร้างของวรรณกรรมประเภทสารคดี	๒๓๕
บทที่ ๕ การออกแบบจัดทำภาพประกอบและการออกแบบหนังสือ สำหรับเด็ก	๒๔๗
บทที่ ๖ เทคนิคการเขียนเรื่องบันเทิงคดี	๒๕๓
บทที่ ๗ เทคนิคการเขียนเรื่องสารคดี	๒๕๕
บทที่ ๘ กระบวนการในการเขียนวรรณกรรมบันเทิงคดีและสารคดี	๒๖๓
 ภาคผนวก	๒๖๗
รายชื่อหนังสือบันเทิงคดีและสารคดีที่ชนะการประกวดหนังสือดีเด่น ของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๓๗	๒๖๙
 รายชื่อหนังสืออ้างอิง	

ความรู้เรื่องการเขียน

ภาคที่ ๑

บันทึกดีและสารคดีสำหรับเด็ก

บทนำ

จุดมุ่งหมายประการแรกของหนังสือคู่มือเล่มนี้คือ ต้องการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณสมบัติของหนังสือหรือบทประพันธ์ประเภทบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก แก่ผู้สนใจและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่งกับบทประพันธ์หรืองานเขียนประเภทบันเทิงคดีและสารคดี บุคคลเหล่านี้ อาจจะเป็นผู้สนใจทั่วไปที่ชอบอ่านงานเขียนวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ อาจจะเป็นครูหรือศึกษานิเทศก์ผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการอ่านวรรณกรรม และอาจจะเป็นนักวิชาการศึกษาหรือนักพัฒนาสื่อการเรียนการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ ผู้มีหน้าที่ในการผลิตหรือส่งเสริมให้มีการผลิตวรรณกรรมที่ดีมีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนได้อ่าน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความคิด เกิดเจตคติและค่านิยมที่เหมาะสม และเกิดความเพลิดเพลิน จุดมุ่งหมายประการที่สองคือเมื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณสมบัติของงานเขียนประเภทบันเทิงคดีและสารคดีแล้ว ย่อมสามารถวิเคราะห์งานเขียนและสามารถแนะนำหรือเลือกสรรงานเขียนที่ดีและเหมาะสมให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษา ตลอดจนสามารถชี้แนะเด็กและเยาวชนให้รู้จักการอ่านและชื่นชมงานเขียนที่ดี จุดมุ่งหมายประการสุดท้ายคือ หากบุคคลผู้เป็นเป้าหมายที่จะได้รับประโยชน์จากคู่มือนี้ เกิดความสนใจที่จะเขียนเรื่องประเภทบันเทิงคดีหรือสารคดีสำหรับเด็กและเยาวชนอ่าน ก็สามารถที่จะใช้คู่มือนี้เป็นแนวทางในการฝึกฝนการเขียนเรื่องให้เกิดความชำนาญได้

ความสามารถในการเขียนเรื่องที่ดีเกิดจากการอ่านงานเขียนเป็นจำนวนมากประการหนึ่ง เกิดจากความสามารถในการวิเคราะห์คุณสมบัติของงานเขียนอีกประการหนึ่ง และประการสุดท้ายเกิดจากการได้ลงมือเขียนและฝึกฝนอยู่เสมอไม่ย่อท้อ หนังสือคู่มือเล่มนี้ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและคุณสมบัติของงานเขียนประเภทบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก

เพื่อเป็นบันไดขั้นต้นสำหรับผู้สนใจที่จะก้าวต่อไปเป็นผู้สร้างงานเขียน และให้โอกาสที่จะได้ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการเขียน แต่การที่จะก้าวต่อไปเป็นผู้สร้างงานเขียนที่สามารถนั้น เป็นความรับผิดชอบของแต่ละคนที่จะต้องใช้เวลาฝึกฝนสร้างงานเขียนที่ดีโดยไม่ทอดทิ้ง

การอ่านและการเขียนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ ขณะที่เราอ่านงานเขียนเราใช้ความคิดและความรู้สึกในการแยกแยะ เปรียบเทียบ และวิเคราะห์ส่วนประกอบต่าง ๆ ของงานเขียนนั้น เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความคิด เจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับงานเขียนนั้น เมื่ออ่านจบ การเขียนก็เช่นเดียวกัน ขณะที่เราวางแผนในการเขียนจนขณะที่เราลงมือเขียน เราได้นำความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการวิเคราะห์ส่วนประกอบต่าง ๆ ของงานเขียนมาใช้ในการนำส่วนประกอบต่าง ๆ เข้ามาประกอบกันอย่างกลมกลืนเพื่อสร้างงานเขียนตามที่ต้องการ คู่มือเล่มนี้จึงให้ความสำคัญต่อกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานเขียนเป็นอันมาก ซึ่งถ้าท่านศึกษาและฝึกปฏิบัติไปที่ละเรื่องเป็นลำดับไปก็คาดว่าท่านจะสามารถสร้างงานเขียนขึ้นเองได้ และอาศัยการฝึกฝนอยู่เสมอท่านก็จะเป็นนักเขียนที่สามารถได้อย่างแน่นอน

คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก เล่มนี้ ได้นำไปใช้เป็นครั้งแรกเป็นเอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการเรื่อง การเขียนหนังสือสำหรับเด็ก ที่กรมวิชาการจัดขึ้นระหว่างวันที่ ๓-๑ สิงหาคม ๒๕๓๕ ณ เขตการศึกษา ๘ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ความรู้แก่ครูและศึกษานิเทศก์ในระดับประถมศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ประเภท บันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก เพื่อครูและศึกษานิเทศก์จะสามารถเขียนเรื่องและจัดทำหนังสือขึ้นสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอน และให้นักเรียนมีหนังสือที่ดีมีคุณภาพอ่าน ซึ่งจะช่วยให้เกิดนิสัยรักการอ่าน ต่อมาได้มีการนำหนังสือคู่มือนี้ไปใช้อีกครั้งหนึ่งในการประชุมปฏิบัติการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ระดับประถมศึกษา ตามโครงการความเข้าใจอันดีระหว่างชาติซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างกรมวิชาการและยูเนสโก ซึ่งกรมวิชาการจัดให้แก่ครูและศึกษานิเทศก์จากโรงเรียนที่เป็นสมาชิกของโครงการดังกล่าวในจังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ ๒๐-๒๕ สิงหาคม ๒๕๓๕

การนำคู่มือนี้ไปใช้ประกอบการประชุมทั้งสองคราวทำให้ได้รับข้อมูลเสนอแนะหลายประการจากผู้เข้าประชุม ซึ่งมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหนังสือให้ดีขึ้น ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ๓ ประการคือ ประการแรกคู่มือนี้ขาดตัวอย่างที่ชัดเจนประกอบคำแนะนำเกี่ยวกับการเขียนในแบบรูปต่าง ๆ และตัวอย่างประกอบเมื่อกล่าวถึงคุณสมบัติสำคัญ ๆ ของหนังสือบันทึกคดีและสารคดีมีน้อยเกินไป ประการที่ ๒ ในเรื่องทีกล่าวถึงภาพประกอบบันทึกคดีและสารคดีและการจัดวางภาพในหน้าหนังสือนั้นในคู่มือน่าจะกล่าวถึงเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกันเพิ่มเติมด้วย คือเรื่องรูปเล่มและขนาดของหนังสือ ประการที่ ๓ มีข้อเสนอแนะให้ใส่รายชื่อหนังสือบันทึกคดีและสารคดีสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลการประกวดหนังสือไว้ในคู่มือด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ครูที่จะได้รู้จักและจัดหาเข้าห้องสมุดโรงเรียน และจะได้แนะนำหนังสือเหล่านั้นให้เด็กอ่าน รวมทั้งจะเป็นประโยชน์แก่ครูและผู้สนใจอื่น ๆ ที่จะได้ศึกษาเรียนรู้จากหนังสือเหล่านั้น สำหรับเป็นแนวทางสร้างสรรคงานวรรณกรรมบันทึกคดีและสารคดีด้วย

ในการปรับปรุงหนังสือคู่มือการเขียนเรื่องบันทึกคดีและสารคดีสำหรับเด็ก เล่มนี้ ผู้เขียนได้ปรับโครงสร้างของหนังสือใหม่โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ ภาค ภาคแรกเป็นภาคความรู้เกี่ยวกับการเขียนเรื่องบันทึกคดีและสารคดีสำหรับเด็ก มีรวมทั้งหมด ๘ บท ซึ่งได้มีการปรับปรุงรายละเอียดเนื้อหาสาระตามข้อเสนอแนะของครูและศึกษานิเทศก์ กล่าวคือได้เพิ่มเติมตัวอย่างประกอบคำอธิบายเกี่ยวกับการเขียนบันทึกคดีและสารคดีเป็นจำนวนมาก และได้เพิ่มเนื้อหาสาระเกี่ยวกับภาพประกอบ ขนาดรูปเล่ม และการออกแบบหนังสือ ให้มีรายละเอียดมากขึ้น รวมทั้งได้นำรายชื่อวรรณกรรมสำหรับเด็กทั้งประเภทบันทึกคดีและสารคดีที่ชนะการประกวดหนังสือดีเด่นของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๓๗ มาพิมพ์ไว้ในภาคผนวกด้วย ภาคที่สองเป็นภาคการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการเขียนเรื่องบันทึกคดีและสารคดีสำหรับเด็ก ซึ่งผู้เขียนได้จัดทำเป็นแบบฝึกปฏิบัติการสำหรับใช้ควบคู่ไปกับการศึกษาเนื้อหาในภาคความรู้ตั้งแต่บทที่ ๑-๘ ในแบบฝึกปฏิบัติการจะแนะนำเกี่ยวกับจุดประสงค์ในการศึกษาเนื้อหาแต่ละบท แนะนำแนวทางการศึกษาทำความเข้าใจและฝึกฝนในเรื่องการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานเขียนบันทึกคดีและสารคดี

สำหรับเด็ก ตลอดจนจัดทำสื่อประเภทใบงานไว้ด้วย เพื่อให้ใช้เป็นเครื่องมือในการฝึกฝนประกอบการศึกษาเนื้อหาสาระในภาคความรู้แต่ละบท

หนังสือ **คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก** ทั้งภาคที่ ๑ และภาคที่ ๒ นอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ครูและศึกษานิเทศก์ในการศึกษาและฝึกฝนตนเองแล้ว ยังเป็นประโยชน์ให้นำไปใช้เป็นแนวทางจัดประชุมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็กด้วย

หนังสือบันเทิงคดีและสารคดี

บทที่ ๑

สำหรับเด็ก

งานเขียนหรือวรรณกรรมที่มีผู้เขียนขึ้นและได้รับความสนใจจากผู้อ่าน ซึ่งในปัจจุบันปรากฏให้เห็นทั่วไปเป็นจำนวนมากนั้น มีวิวัฒนาการมาจากการแต่งเรื่องและจดจำเรื่อง แล้วเล่าสืบต่อกันมาจากปู่ย่าตายาย พ่อแม่ ลูกหลาน มาเป็นเวลานาน ต่อมาเมื่อมีการเขียน การบันทึก และการพิมพ์เกิดขึ้น เรื่องที่เคยเล่าด้วยปากก็ได้รับการเขียนบันทึกไว้และพิมพ์ตามลำดับ เกิดผู้เขียนเรื่องแต่งเรื่องซึ่งเขียนและแต่งเรื่องต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย เกิดงานเขียนหรือวรรณกรรมที่ได้รับการพิมพ์เผยแพร่อย่างกว้างขวาง เกิดผู้อ่านที่คอยติดตามอ่านงานเขียนหรือวรรณกรรมเหล่านั้นอย่างใจจดใจจ่อ ด้วยความสนใจและด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน

งานวรรณกรรมที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย มีทั้งงานที่ผู้เขียนสร้างขึ้นเพื่อผู้อ่านทั่ว ๆ ไป และงานที่ผู้เขียนสร้างขึ้นสำหรับเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ งานเขียนหรือวรรณกรรมเหล่านี้ผู้เขียนสร้างสรรค์ขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันไป ซึ่งมีผลให้แบบแผนการเขียน เรื่องราวเนื้อหาสาระ การนำเสนอเรื่องราวและเนื้อหาสาระแตกต่างกันไปด้วย อย่างไรก็ตามถ้าเราถือเอาจุดมุ่งหมายของงานเขียนเป็นหลักแล้ว เราอาจจะแบ่งงานเขียนออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ บันเทิงคดี และ สารคดี ซึ่งในที่นี้จะขอกล่าวถึงงานเขียนที่ผู้เขียนสร้างสรรค์ขึ้นสำหรับเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะเท่านั้น โดยจะกล่าวถึงเรื่องความแตกต่างระหว่างเรื่องบันเทิงคดีและสารคดี และเรื่องวรรณกรรมสำหรับเด็ก

ความแตกต่างระหว่างบันเทิงคดีและสารคดี

เราอาจจะพิจารณาความแตกต่างระหว่างเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีเป็น ๓ ลักษณะคือ เกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย เกี่ยวกับเนื้อหา และเกี่ยวกับการเสนอเนื้อหา ดังต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายของบันเทิงคดีและสารคดี

ได้มีการจัดกลุ่มวรรณกรรมหรืองานเขียนเป็น ๒ ประเภทหลักคือ บันเทิงคดี และ สารคดี โดยอาศัยจุดมุ่งหมายในการเขียนเป็นเกณฑ์ที่สำคัญ กล่าวคือบันเทิงคดีคือประเภทของงานเขียนที่แต่งขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นสำคัญ ส่วนสารคดีคือประเภทของงานเขียนที่แต่งขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้เป็นสำคัญ

เนื้อหาของบันเทิงคดีและสารคดี

การที่บันเทิงคดีมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และสารคดีมีจุดมุ่งหมายเพื่อความรู้ มีผลทำให้บันเทิงคดีและสารคดีมีเนื้อหาสาระที่แตกต่างกันด้วย

บันเทิงคดี มักจะมีเนื้อหาสาระเป็นเรื่องราวที่ผู้แต่งสมมุติขึ้น ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นจริง มีการสมมุติตัวละคร สมมุติเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ตัวอย่างหนังสือบันเทิงคดีซึ่งจำแนกออกได้เป็นหลายประเภท

กับตัวละคร และสมมุติสถานที่และเวลาที่เหตุการณ์เหล่านั้นเกิดขึ้น เมื่อผู้อ่านอ่านเรื่อง (อาจจะเป็นผู้ฟังในกรณีที่มีการอ่านเรื่องให้ฟัง) ก็มักจะสร้างจินตนาการไปด้วย และยอมรับว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นจะแตกต่างจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของคน เรื่องราวที่สมมุติขึ้นอาจจะเป็นเรื่องตลกขบขัน เรื่องตื่นเต้นผจญภัย เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้อ่านสนุกเพลิดเพลิน ตัวอย่างเช่น เรื่อง นกยูงกตัญญู, หนุมานาวา, หงส์ทองสองหัว, เป็นต้น

สารคดี มักจะมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความรู้ในโลก อาจจะเป็นความรู้เกี่ยวกับวิชาการในสาขาต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ อาจจะเป็นความรู้เกี่ยวกับบุคคล เกี่ยวกับสถานที่และเหตุการณ์ที่มีจริงและเกิดขึ้นจริง เนื้อหาความรู้ในสารคดีจะต้องถูกต้อง การใช้ภาษาอธิบายความจะต้องถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา ตรงไปตรงมาและกะทัดรัดเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายและได้รับความรู้ตามความเป็นจริง ตัวอย่างเช่น เรื่อง กว้างสามเขาและกว้างห้าเขา, ชีวิตในสวนสัตว์เมืองไทย, คนเผ่าอิฐ เป็นต้น

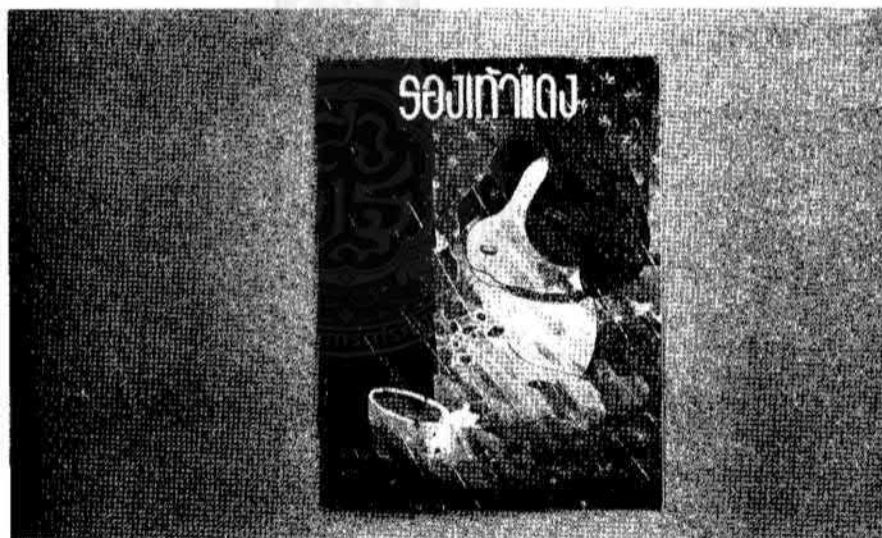
ตัวอย่างหนังสือสารคดี ซึ่งจำแนกออกได้เป็นหลายลักษณะ และจัดทำขึ้นสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ

กว้างสามเขาและกว้างห้าเขา และ คนเผ่าอิฐ
หนังสือ ๒ เล่มที่ได้รับรางวัลการประกวด
หนังสือดีเด่นจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือ
แห่งชาติ

การเสนอเนื้อหาของบันเทิงคดีและสารคดี

บันเทิงคดี เป็นเรื่องแต่ง ซึ่งผู้เขียนสมมุติตัวละคร ฉาก เหตุการณ์ และเรื่องราวเหตุการณ์ขึ้น แล้วถ่ายทอดด้วยการใช้ถ้อยคำ ภาษา และความสามารถในการสร้างงานเขียน สะท้อนภาพให้ผู้อ่านได้รู้เห็น เข้าใจ คิดและรู้สึกเกี่ยวกับชีวิตและการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม นิสัยใจคอ และอื่น ๆ โดยอาศัยตัวละครและเรื่องราวที่แต่งขึ้นเป็นสื่อ การเสนอเรื่องราวของเรื่องที่แต่งขึ้นโดยทั่วไปจึงมักจะเป็นการเขียนเล่าเรื่อง ผู้เขียนอาจจะเขียนเล่าโดยใช้ตัวละครในเรื่องเป็นผู้เล่า หรือผู้เขียนเล่าเรื่องโดยตรงก็ได้ เป็นการเล่าเรื่องในลักษณะสะท้อนภาพชีวิตของตัวละคร ณ สถานที่ใดที่หนึ่งในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยมีบทสนทนาประกอบ

รองเท้าแดง ของนพดล จันทรเพ็ญและพิสิทธ์ ทับทอง ตัวอย่างบันเทิงคดีที่เล่าเรื่องโดยใช้ตัวละครบุรุษที่ ๑

ในทางตรงข้าม สารคดี เป็นเรื่องที่มุ่งให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ และสิ่งต่าง ๆ ในโลก ผู้เขียนเสนอความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ให้ผู้อ่านที่อาจจะไม่เคยรู้มาก่อนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ลักษณะการเสนอเรื่องสารคดีโดยทั่วไปจึงมักจะเป็นการเขียนอธิบาย ซึ่งอาจจะมีหลายลักษณะ และยังอาจจะมีแบบรูปการเขียนอื่น ๆ เช่น การบรรยาย การพรรณนา แทรก

เข้ามาด้วย ทั้งนี้แล้วแต่จุดมุ่งหมายในการเสนอเนื้อหาเฉพาะเรื่องเฉพาะตอน ในเรื่องลักษณะการเสนอเนื้อหาของสารคดีนี้ในบทที่ ๔ ซึ่งกล่าวถึงโครงสร้างของวรรณกรรมประเภทสารคดี จะกล่าวถึงแบบรูปการเขียนสารคดีอย่างละเอียด

ส้มสุกลูกไม้ ของวรรณ อินอากร
ตัวอย่างสารคดีที่ผู้เขียนนำเสนอใน
ลักษณะการอธิบาย

กิจกรรม

๑. อ่านหนังสือประเภทบันเทิงคดีและประเภทสารคดีประเภท
ละ ๓ เรื่อง แล้วเขียนเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านตามหัวข้อต่อไปนี้

๑. ชื่อหนังสือ
๒. ชื่อผู้แต่ง
๓. ชื่อสำนักพิมพ์
๔. เนื้อเรื่องย่อ

ประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก

ถ้าเราพิจารณาพัฒนาการของเด็กตามวัยเปรียบเทียบกับความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เราอาจจะแบ่งเด็กตามวัยและชั้นเรียนได้ดังนี้

เด็กวัยก่อนเรียน อายุ ๒-๕ ปี ได้แก่เด็กที่เริ่มเข้าเรียนระดับก่อนอนุบาลและอนุบาล

เด็กวัยเริ่มเรียน อายุ ๖-๘ ปี ได้แก่เด็กที่เริ่มเข้ามาเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๔

เด็กวัยรุ่นตอนต้น อายุ ๑๐-๑๔ ปี ได้แก่เด็กที่ส่วนใหญ่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕, ๖ ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

เด็กวัยรุ่นตอนปลาย อายุ ๑๕-๑๘ ปี ได้แก่เด็กที่ส่วนใหญ่เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เด็กตามวัยและระดับชั้นเรียนดังกล่าวแล้วโดยทั่วไปจะมีความพร้อมสติปัญญา ความสามารถในการใช้ภาษา และความสนใจแตกต่างกันไป นอกจากนี้เด็กที่เติบโตในสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกันก็อาจมีความแตกต่างกันไปบ้างทั้งทางสติปัญญา ความสนใจ เจตคติ และค่านิยม ข้อมูลเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเด็กในวัยต่าง ๆ เป็นประโยชน์แก่บุคคลที่มีหน้าที่ใกล้ชิดเด็ก และมีหน้าที่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเหมาะสม การแบ่งประเภทของหนังสือที่เหมาะสมกับวัยและความเจริญเติบโตของเด็กก็อาศัยความแตกต่างของเด็กในช่วงวัยต่าง ๆ และระดับชั้นเรียนตามที่ได้กล่าวแล้ว

การแบ่งหนังสือเป็นประเภทบันเทิงคดีและสารคดีที่กล่าวแล้ว เป็นการแบ่งอย่างกว้าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียนหรือของหนังสือ โดยมีได้คำนึงว่าผู้อ่านจะเป็นใครหรืออยู่ในวัยใด แต่ถ้าจะพิจารณาถึงผู้อ่านให้ละเอียดลงไปตามวัย เช่น วัยก่อนเรียน วัยเริ่มเรียน วัยเรียน และวัยผู้ใหญ่ หนังสือทั้งบันเทิงคดีและสารคดีย่อมจะต้องมีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องของเนื้อหา ภาษา การเสนอเนื้อหา ความซับซ้อนของเรื่อง ตลอดจนความยาวของเรื่อง นอกจากนี้ถ้าพิจารณาเป็นพิเศษถึงหนังสือที่จัดทำขึ้นสำหรับเด็กในวัยก่อนเรียนซึ่งยังอ่านหนังสือไม่ออก ก็ยังจะต้องมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากหนังสือประเภทบันเทิงคดีและสารคดีตามความเข้าใจทั่ว ๆ ไป หนังสือ

ที่มีลักษณะพิเศษนี้เรียกว่า หนังสือภาพ ในที่นี้จะขอลำดับถึงหนังสือสำหรับเด็กเป็น ๓ ประเภทใหญ่คือ หนังสือภาพ หนังสือบันเทิงคดี และหนังสือสารคดี ซึ่งในแต่ละประเภทยังแบ่งเป็นประเภทย่อย ๆ ออกไปอีกหลายประเภท

หนังสือภาพ (picture book)

หนังสือภาพส่วนใหญ่จัดทำขึ้นสำหรับเด็กตั้งแต่วัยก่อนเรียนจนถึงวัยเรียนระดับประถมศึกษา หนังสือภาพสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนและเริ่มเรียนจะมีหลายรูปแบบและหลายประเภท มีจุดมุ่งหมายที่จะใช้ภาพเป็นสื่อสำคัญยิ่งกว่าตัวหนังสือ เพื่อให้เด็กเล็ก ๆ เกิดความเพลิดเพลินและเรียนรู้ความหมายของภาพเกี่ยวกับ คน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ และเหตุการณ์จากการดูภาพ รู้จักสังเกตเปรียบเทียบเสียงและจังหวะของคำกับกิริยาอาการของคนและสัตว์จากภาพ รู้จักสังเกตเปรียบเทียบคำและความหมาย เช่น เกี่ยวกับสีและตัวเลข เป็นต้น ทั้งนี้สุดแล้วแต่จุดมุ่งหมายของหนังสือภาพแต่ละประเภท

หนังสือภาพสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนอาจจะเป็นหนังสือที่ไม่มีคำหรือข้อความเลย หรืออาจจะมีคำ ข้อความ ตัวเลข ก็ได้ แต่ความสำคัญอยู่ที่ภาพและความหมายที่แสดงจากภาพมากกว่าที่ตัวหนังสือ ในกรณีที่มีคำหรือข้อความประกอบด้วยก็มักจะมุ่งหมายให้ผู้ใหญ่อ่านให้เด็กฟัง ส่วนเด็ก

ตัวอย่างหนังสือภาพ ซึ่งจำแนกออกได้เป็นหลายลักษณะ

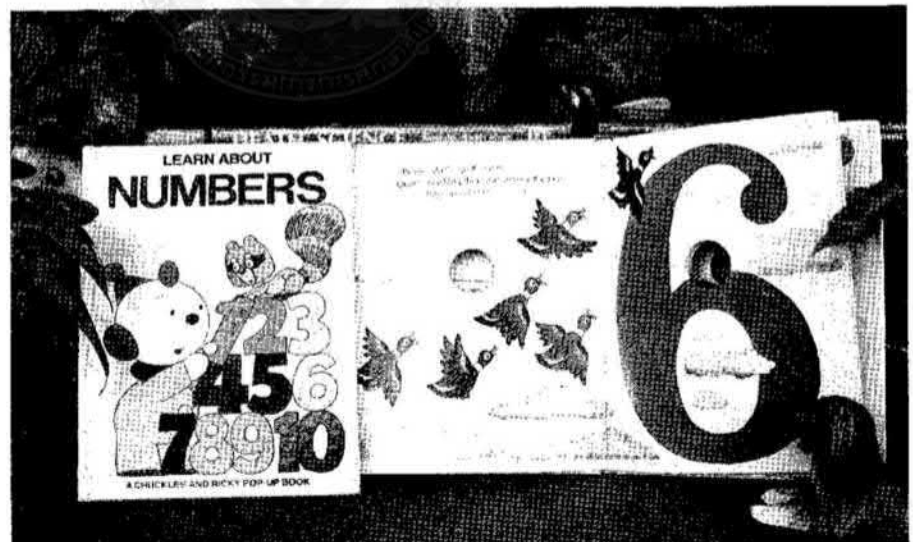
ก็จะฟังและดูภาพและสังเกตภาพไปพร้อมกับฟังเสียง ฟังจังหวะของการอ่านคำ และข้อความ และเรียนรู้ความหมายไปพร้อมกัน ข้อความที่ปรากฏในหนังสือภาพประเภทนี้จะไม่มีลักษณะเป็นเรื่องราวหรือเป็นเค้าโครงเรื่องแต่ประการใด

หนังสือภาพสำหรับเด็กวัยเริ่มเรียนและวัยเรียนระดับประถมศึกษา จะมีลักษณะแตกต่างไปบ้างเล็กน้อย ก็จะเป็นหนังสือที่มีเรื่องราว (story) ที่มีเค้าโครงเรื่องมากขึ้น ในระดับประถมศึกษาช่วงต้นเค้าโครงเรื่องจะไม่ซับซ้อน ในระดับประถมศึกษาช่วงปลายจะมีเค้าโครงเรื่องซับซ้อนขึ้น

เราอาจแบ่งหนังสือภาพออกเป็นหลายประเภทดังต่อไปนี้

๑. หนังสือที่แสดงตัวเลขและจำนวนนับ

หนังสือประเภทนี้เหมาะสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนและวัยเริ่มเรียน แสดงตัวเลข ๑-๑๐ และจำนวนนับโดยมีภาพประกอบ เด็กจะได้รู้จักตัวเลข รู้จักสังเกต และเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและตัวเลข รวมทั้งได้เรียนรู้ศัพท์และความหมายของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับคน สัตว์ และสิ่งของ ซึ่งผู้เขียนมักจะนำมาแสดงแทนจำนวนนับของตัวเลขด้วย

หนังสือภาพสามารถแสดงให้เห็นผู้อ่านเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องจำนวนและตัวเลขได้

๒. หนังสือที่แสดงตัวอักษร

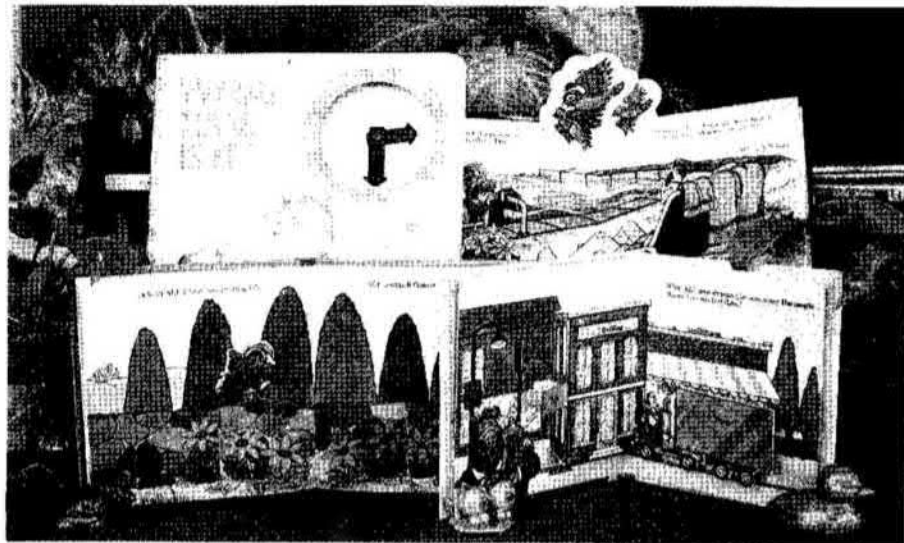
หนังสือประเภทนี้เหมาะสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนและวัยเริ่มเรียน อาจจะ เป็นหนังสือที่แสดงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยหรือแสดง ตัวอักษรของภาษาอังกฤษ เด็กจะมีโอกาสสังเกตเกี่ยวกับเครื่องหมาย อันเป็นตัวอักษร รู้จักเปรียบเทียบเสียงกับตัวอักษร รู้จักคำศัพท์ที่ผู้เขียน นำมาแสดงเป็นตัวอย่าง และเข้าใจความหมายของคำศัพท์จากการดูภาพ ประกอบ

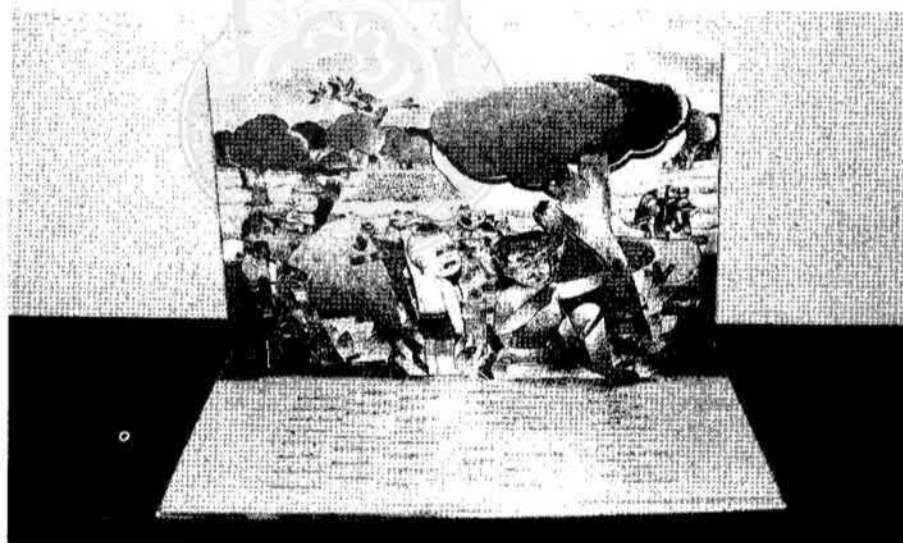
หนังสือภาพแสดงตัวอักษรโดยมีภาพประกอบ

๓. หนังสือของเล่น

หนังสือประเภทนี้เหมาะสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนและวัยเริ่มเรียน หนังสือประเภทนี้นอกจากจะผลิตด้วยกระดาษเหมือนหนังสือปรกติแล้วยังอาจจะผลิตขึ้นจากวัสดุต่าง ๆ เช่น กระดาษแข็ง พลาสติก ผ้า เป็นต้น หนังสือประเภทนี้บางชนิดอาจจะแสดงภาพสามมิติ ผู้อ่านหรือผู้ฟังมักจะเพลิดเพลินกับการฟังเรื่องและดูภาพที่สวยงาม และใช้จินตนาการสร้างความ สัมพันธ์ระหว่างเรื่องราวกับภาพ บางชนิดอาจเป็นหนังสือที่ผู้อ่านสามารถ เข้าร่วมกิจกรรม เช่น ชักหรือดึงแถบกระดาษซึ่งจะทำให้ภาพเคลื่อนไหวได้ หรือบางครั้งอาจมีการเล่นเกมเกี่ยวกับภาพและข้อความ เป็นต้น หนังสือ ที่สร้างขึ้นและผู้อ่านอาจจะเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ด้วยนี้อาจจะมีเนื้อหาหลากหลาย

ตัวอย่างหนังสือประเภท pop-up

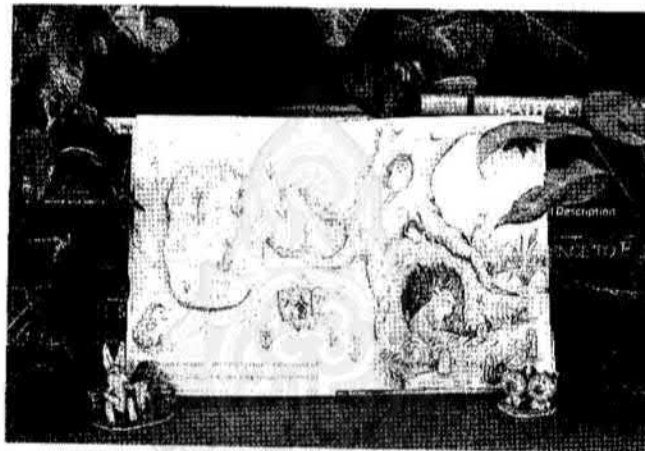

ในหนังสือ pop-up เรื่อง ขยายกับตา ของศิริมาลา สุวรรณโกสิน และปรีเปรม เปลี่ยนน้ำรุ่ง

หนังสือภาพ สัตว์ซ่อนหา
ของวิริยะ สิริสิงห์ ชักชวน
ให้อ่านเข้าร่วมกิจกรรม

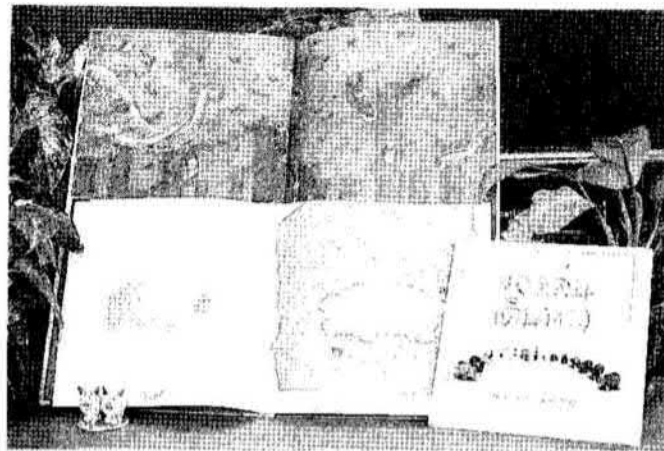
หนังสือภาพประเภท pop-up
ชักชวนให้อ่านเข้ามามีส่วน
ร่วมอีกเรื่องหนึ่ง คือ *Whose
House is This?* ของ Caryl
Koelling

ส่วนใหญ่จะมุ่งให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินและได้เรียนรู้เรื่องราว
และความคิดรวบยอดต่าง ๆ ส่งเสริมให้เด็กในวัยก่อนเรียนเกิดพัฒนาการ
ทั้งทางการใช้ภาษา ทางความคิด ทางบุคลิกภาพ และทางสังคม

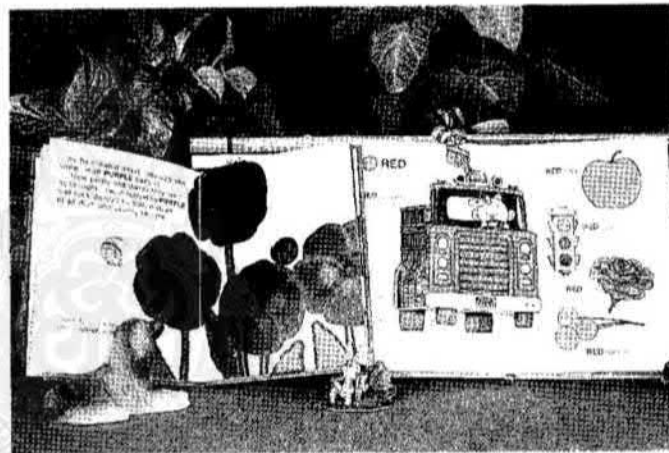
๔. หนังสือที่แสดงความคิดรวบยอด

หนังสือประเภทนี้เหมาะสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนและวัยเริ่มเรียน
เป็นหนังสืออีกประเภทหนึ่งที่พยายามแสดงความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม
ให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยการใช้ภาพและเส้นช่วยทำความเข้าใจ เช่น หนังสือ
ที่แสดงรูปทรงเรขาคณิต เพื่อให้เด็กในวัยเยาว์เข้าใจเรื่องของเส้นตรง วงกลม
รูปทรงหลายเหลี่ยม หนังสือที่แสดงความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี ขนาด
ระยะทาง ทิศทาง แสดงสิ่งที่ตรงข้ามกัน เช่น มืด-สว่าง สกปรก-สะอาด
เป็นระเบียบ-รกรุงรัง ข้างบน-ข้างล่าง ข้างนอก-ข้างใน เป็นต้น

หนังสือภาพแสดงความคิด
รวบยอด ซึ่งมีคำอธิบาย
น้อยมาก

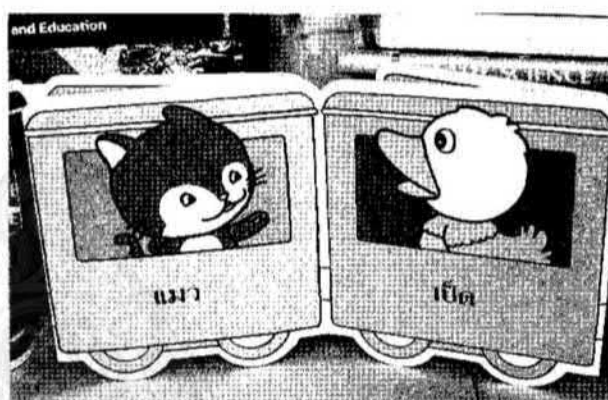
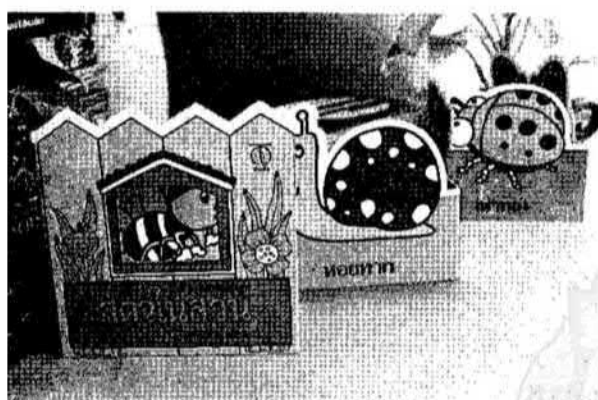
หนังสือแสดงความคิด
รวบยอดเรื่องสัตว์ต่าง ๆ

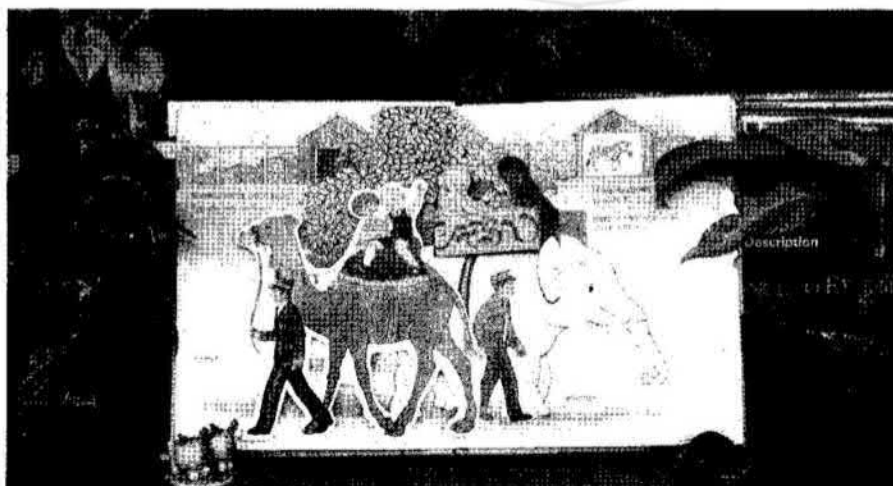
หนังสือภาพ เรื่อง กระรอกน้อยเรียนรู้ซ่อนหา ของพรจันทร์ จันทวิมล แสดง
ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับ มืด-สว่าง, บน-ล่าง, เหนือ-ใต้

๕. หนังสือที่แสดงเกี่ยวกับคน สัตว์ สิ่งของ และสถานที่

หนังสือประเภทนี้เหมาะสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนและวัยเริ่มเรียน เป็นหนังสือภาพสวยงามเกี่ยวกับคน สัตว์ สิ่งของ หรือสถานที่ พร้อมกับ คำศัพท์หรือคำอธิบายสั้น ๆ แทนความหมายที่แสดงด้วยภาพ เช่น หนังสือ ภาพแนะนำใหู้จักบุคคลที่มีอาชีพต่าง ๆ เช่น ครู หมอ ตำรวจ แนะนำให้ รู้จักสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ เช่น สุนัข แมว นก แนะนำให้รู้จักสิ่งของ เช่น ผลไม้ อวัยวะของร่างกาย ลักษณะภูมิประเทศ และแนะนำใหู้จักสถานที่ที่เด็ก อาจจะมีโอกาสไปเยี่ยมชม เช่น ชายทะเล ภูเขา เป็นต้น

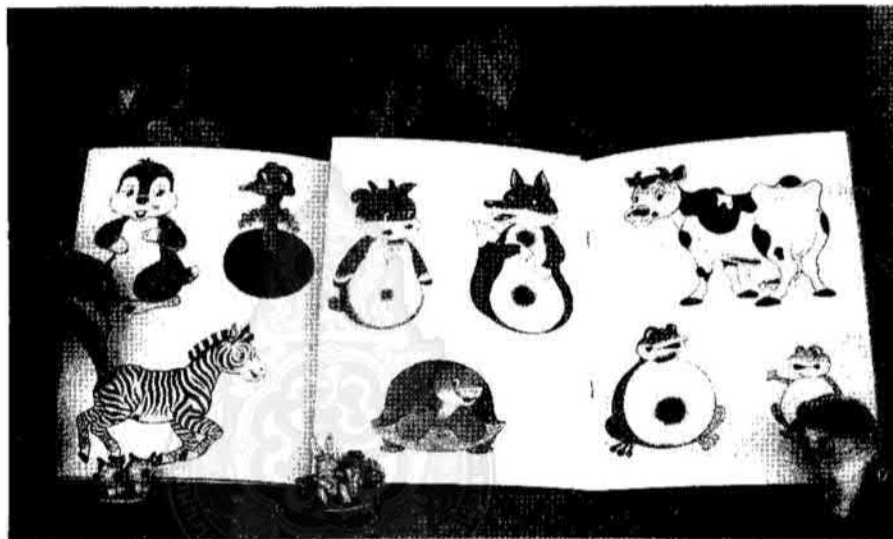
หนังสือภาพ เรื่อง สัตว์ในสวน ของ พรจันทร์ จันทวิมล แนะนำเด็ก ๆ ใหู้จัก สัตว์เลี้ยง โดยมีคำเรียกชื่อกำกับไว้ด้วย

หนังสือ pop-up อีกเรื่องหนึ่งสอนใหู้จักสัตว์ประเภทต่าง ๆ พร้อมคำอธิบาย สั้น ๆ จากเรื่อง *Animals*

๖. หนังสือแสดงภาพโดยไม่มีตัวหนังสือ

หนังสือประเภทนี้เหมาะสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนและวัยเริ่มเรียน ภาพที่ปรากฏในหนังสือประเภทนี้จะต้องสามารถสะท้อนเป็นเรื่องราวได้ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้จินตนาการ ความคิด และความสามารถทางภาษา เล่าเรื่องจากภาพ อาจจะเป็นการเล่าปากเปล่าหรือเล่าด้วยการเขียน เป็นการส่งเสริมให้เกิดการอภิปรายและตีความหมายจากภาพด้วย

หนังสือภาพแนะนำสัตว์ชนิดต่าง ๆ โดยไม่มีคำอธิบายประกอบ

๗. หนังสือภาพประกอบเรื่องอย่างง่าย (easy-to-read book)

หนังสือประเภทนี้เหมาะสำหรับเด็กวัยเริ่มเรียน มีภาพเป็นส่วนประกอบสำคัญ แต่จะมีเรื่องราวที่มีเค้าโครงเรื่องง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ผู้เขียนจะต้องใช้ภาษาด้วยความระมัดระวังเพื่อเด็กในวัยเริ่มเรียนจะสามารถอ่านได้ด้วยตนเอง หนังสือภาพสำหรับเด็กวัยเริ่มเรียนที่ผู้เขียนไม่ระมัดระวังเลือกใช้คำและประโยคที่เข้าใจได้ง่าย ผู้ใหญ่อาจจะต้องอ่านให้เด็กฟัง หนังสือภาพประเภทนี้ควรมีสาระเรื่องราวที่น่าสนใจสำหรับเด็ก เช่น เรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย เรื่องลึกลับ เรื่องเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ เรื่องเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่องมหัศจรรย์ต่าง ๆ และเรื่องเกี่ยวกับเวทมนตร์คาถา เป็นต้น

หนังสือภาพประกอบเรื่องอย่างง่าย มีเค้าโครงเรื่องสั้น ๆ ผู้เขียนเลือกใช้คำง่าย ๆ เพื่อให้เด็กสามารถอ่านเองได้ ภาพที่เห็นมาจากเรื่อง แกะเกอร์ ของวิริยะ สิริสิงห์ และใจไฉนน้อย ของพรจันทร์ จันทวิมล

อีกตัวอย่างหนึ่งของหนังสือภาพประกอบเรื่องอย่างง่าย เรื่อง ความหวังของสันติ ของวินัย รอดจ้าย และเรื่อง พ่อของชิงชัย ของเกริก บุนนพันธ์

หนังสือภาพประกอบเรื่องอย่างง่ายนี้เหมาะสำหรับเด็กระดับประถมศึกษา ในช่วงต้นด้วย เพราะเด็กในวัยนี้ยังอ่านหนังสือไม่คล่อง เรื่องที่แต่งสั้น ๆ และใช้ภาษาง่าย ๆ จึงช่วยฝึกการอ่านได้เป็นอย่างดี

๔. หนังสือภาพประกอบเรื่อง (picture storybook)

หนังสือภาพประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ยกเว้นหนังสือภาพประกอบเรื่องอย่างง่าย ส่วนใหญ่จะเสนอเนื้อหาผ่านภาพ ภาพประกอบเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดโดยเฉพาะหนังสือภาพที่ให้ความรู้เกี่ยวกับความคิดรวบยอด การนับเลข การแนะนำให้อ่านตัวอักษร รวมทั้งหนังสือภาพที่ไม่มีตัวหนังสือเลย หนังสือเหล่านี้โดยปรกติจะไม่มีเนื้อหาแต่งเป็นเรื่องที่มีเค้าโครงเรื่องติดต่อกัน แต่จะมีภาพที่สะท้อนเนื้อหาตามสาระสำคัญของหนังสือหรือตามลำดับซึ่งเกี่ยวข้องกับสาระสำคัญของหนังสือ เช่น ตามลำดับอักษร หรือตามลำดับตัวเลข เป็นต้น

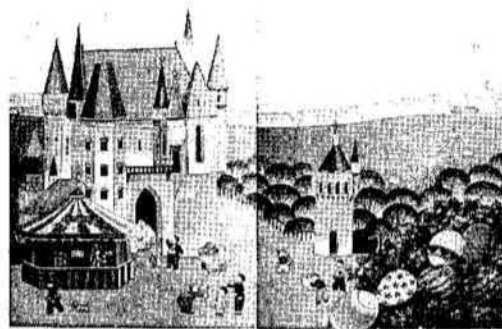
ตัวอย่างหนังสือภาพประกอบเรื่องสำหรับเด็กโต ซึ่งเค้าโครงเรื่องจะยาวขึ้นและภาพประกอบน้อยลง

หนังสือภาพประกอบเรื่องจะมีเนื้อหาแต่งเป็นเรื่องราวตามเค้าโครงเรื่อง โดยมีภาพประกอบตามเนื้อเรื่องทุกขั้นตอน ส่วนใหญ่จะมีภาพประกอบเรื่องทุกหน้า ภาพประกอบและเรื่องที่แต่งจะมีความสัมพันธ์กันและส่งเสริมกัน หนังสือประเภทนี้ผู้อ่านจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดจินตนาการ ความรู้สึก และได้แนวคิดเป็นคติสอนใจ

๔. ภาพประกอบ
จากเรื่อง
๕. ภาพประกอบ
จากเรื่อง

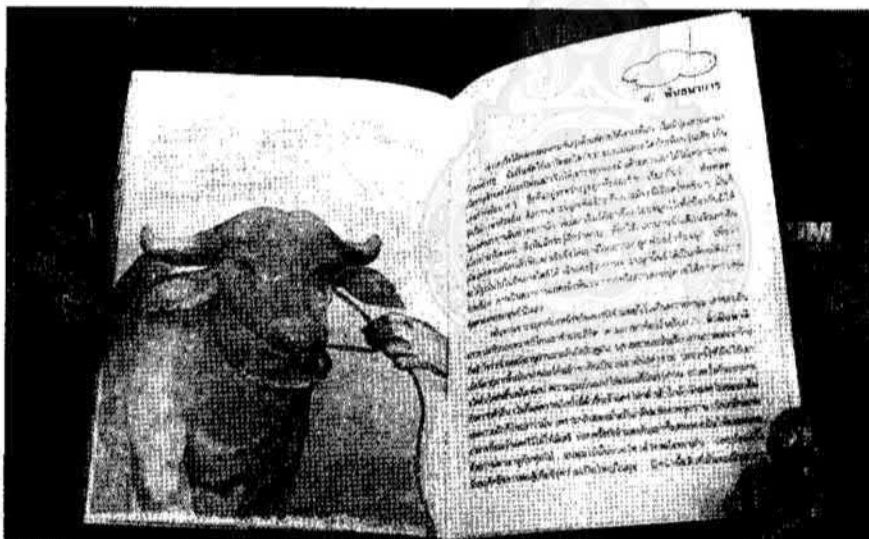

หนังสือภาพประกอบเรื่อง สำหรับเด็กเล็ก
จากเรื่อง ไม่อยากเป็นควาซ (ซ้าย) และเรื่อง
รองเท้าแดง (ขวา)

ภาพประกอบ เรื่อง รองเท้าแดง

ภาพประกอบ เรื่อง ไม่อยากเป็นควาซ

จากเรื่อง สารจากเจ้าแดง ของประจักษ์ ชัยไร่ สำหรับเด็กโตขึ้น ภาพเป็นเพียงส่วน
เสริมเนื้อหา

หนังสือภาพประกอบเรื่องในลักษณะนี้แตกต่างจากหนังสือภาพประกอบ
เรื่องอย่างง่าย ตรงที่ไม่เจาะจงว่าจะต้องเป็นเรื่องที่มีเค้าโครงเรื่องสั้น ๆ และ
ใช้ภาษาง่ายเป็นพิเศษสำหรับผู้อ่านในวัยเริ่มเรียน หรือสำหรับผู้อ่านที่อ่าน
หนังสือไม่คล่อง

กิจกรรม

๑. สํารวจหนังสือภาพสำหรับเด็กในห้องสมุด และคัดเลือกหนังสือภาพต่อไปนี้ประเภทละ ๒ เล่ม

- ก. หนังสือที่แสดงตัวเลขและจำนวนนับ
- ข. หนังสือที่แสดงตัวอักษร
- ค. หนังสือของเล่น
- ง. หนังสือที่แสดงความคิดรวบยอด
- จ. หนังสือที่แสดงเกี่ยวกับคน สัตว์ สิ่งของ และสถานที่
- ฉ. หนังสือแสดงภาพโดยไม่มีตัวหนังสือ
- ช. หนังสือภาพประกอบเรื่อง

พิจารณาหนังสือแต่ละเล่มในแต่ละประเภท แล้วเขียนวิพากษ์วิจารณ์สั้น ๆ เกี่ยวกับ

- ๑) ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระและภาพ
- ๒) การส่งเสริมความคิดและสติปัญญา
- ๓) การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา
- ๔) การส่งเสริมจินตนาการ
- ๕) ความน่าสนใจอื่น ๆ

๒. จากหนังสือภาพประเภทต่าง ๆ ในข้อ ๑. โปรดให้ข้อเสนอแนะสั้น ๆ ว่าเราสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับเด็กในวัยใด และโดยวิธีใด

หนังสือบันทึงคลี

ได้กล่าวแล้วว่าหนังสือประเภทบันทึกมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลิน และเนื้อหาสาระของหนังสือประเภทนี้จะเป็นเรื่องสมมุติที่มีเค้าโครงเรื่องติดต่อกันไป คำว่า บันทึกคลี เป็นคำสามัญนามที่ใช้เรียกรวบรวมหรืองานเขียนที่มีจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระที่กล่าวนี้รวม ๆ กันไป งานเขียนประเภทบันทึกมีหลายประเภท ซึ่งจะขอกล่าวให้เข้าใจพอสังเขปดังต่อไปนี้

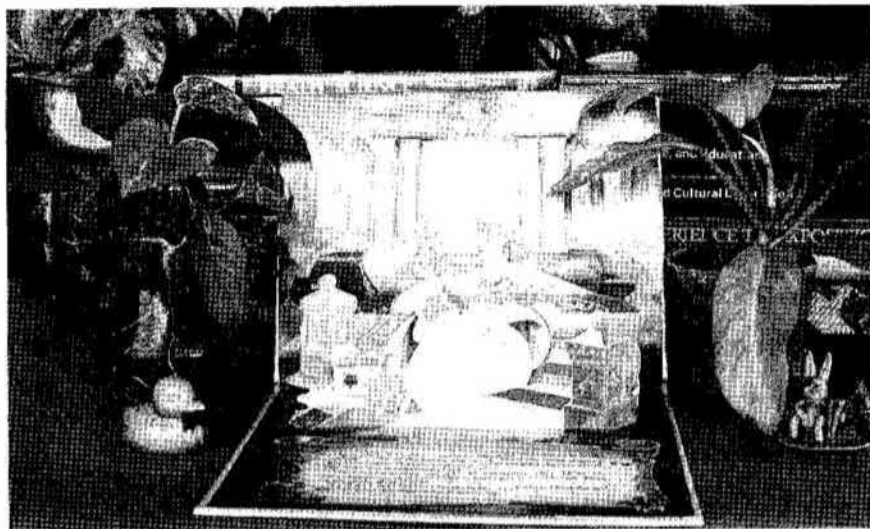
๑. วรรณกรรมโบราณ

งานเขียนประเภทนี้ส่วนใหญ่เกิดจากเรื่องราวที่มีผู้แต่งขึ้น เป็นเรื่องที่สมมุติหรือเป็นเรื่องที่เชื่อถือสืบกันมา แล้วมีการแต่งเติมหรือสร้างตัวละครให้เด่น หรือสร้างเหตุการณ์ที่สนุกสนานตื่นเต้นเร้าใจหรือตลกขบขัน ซึ่งทำให้หัวเราะกันทั้งผู้เล่าและผู้ฟัง ในแต่ละท้องถิ่นและชุมชนชนมักจะมีการเล่าเรื่องทำนองนี้สืบทอดกันมาจนกลายเป็นมรดกของท้องถิ่นและเป็นมรดกของชาติอย่างหนึ่ง เมื่อเวลาผ่านไปก็มักจะอธิบายไม่ได้ว่าเรื่องเหล่านั้นมีที่มาจากไหน เกิดขึ้นเมื่อไร การเล่าเรื่องที่กล่าวนี้ผู้ฟังมีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ซึ่งเล่าและฟังและเล่าต่อ ๆ กันมา ภายหลังจึงมีการเขียนเป็นเรื่องและพิมพ์เป็นหนังสือ และต่อมาได้มีการแต่งและพิมพ์เป็นหนังสือสำหรับเด็กอ่านหรืออ่านให้เด็กฟังโดยเฉพาะ

เรื่องแต่งที่จัดอยู่ในประเภทวรรณกรรมโบราณยังแบ่งออกได้เป็นหลายลักษณะดังต่อไปนี้

๑) นิทานพื้นเมือง ได้แก่เรื่องแต่งที่ผู้แต่งสมมุติเรื่องราวขึ้น หรือผู้แต่งอาจจะเล่าหรือเขียนขึ้นจากเรื่องราวที่เล่าต่อ ๆ กันมาโดยเชื่อว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง เรื่องเหล่านี้บางเรื่องเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นที่ไหนและเมื่อไรก็ได้ บางเรื่องก็เชื่อกันว่าเกิดขึ้นเมื่อนั้นเมื่อนี้ ณ ที่นั้นที่นี้ซึ่งอาจจะยังหลงเหลือร่องรอยเป็นประจักษ์พยานให้เห็นได้จนถึงทุกวันนี้

นิทานพื้นเมืองมักจะเล่าถึงเรื่องการผจญภัยของตัวละครที่อาจจะเป็นคน หรือสัตว์ หรือแม้แต่สิ่งของก็ได้ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ในนิทานพื้นเมืองอาจจะมีเรื่องเกี่ยวกับเวทมนตร์คาถา ผี ปีศาจ แม่มด ยักษ์ ซึ่งมักจะเป็นฝ่ายอธรรม และเทวดา นางฟ้า หรือผู้ช่วยตัวละครเอก ที่ถือว่าเป็นฝ่ายธรรมะ นอกจากนี้ก็อาจจะมีเรื่องของแม่เลี้ยง ลูกเลี้ยง การอิจฉาริษยา

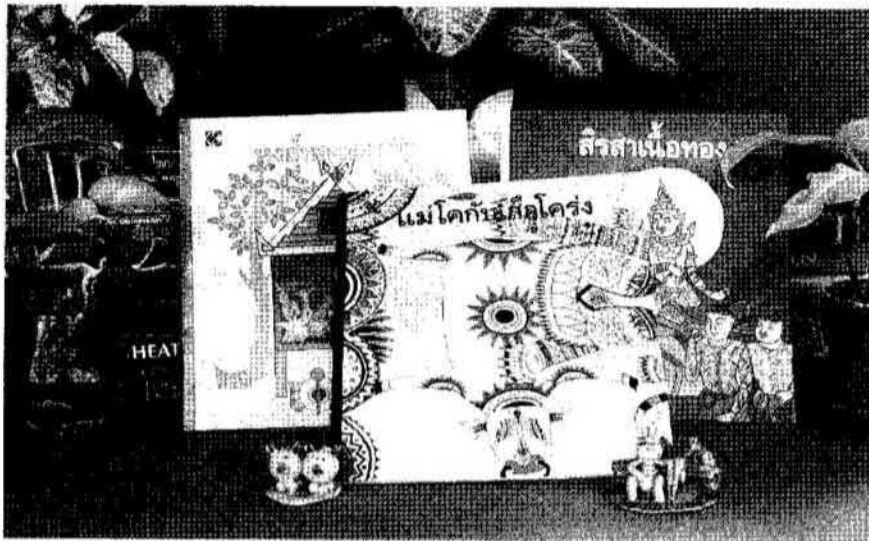

ภาพประกอบเรื่อง *Cinderella* ซึ่งทำเป็นหนังสือประเภท pop-up

การคดโกง ความซื่อสัตย์ ความโง่ ความฉลาด และการเล่นเล่ห์เพทุบายต่าง ๆ ของตัวละคร เป็นต้น ตัวอย่างนิทานพื้นเมืองของไทย เช่น ปลาบู่ทอง, ยายกับตา, พิกุลทอง, จันทโครบ, กากี นิทานพื้นเมืองของต่างประเทศที่เรา นำมาแปลเป็นภาษาไทยและรู้จักกันดี เช่น สโนไวท์และคนแคระทั้งเจ็ด, ซินเดอเรลลา, เจ้าหญิงนิทรา, แม่ไก่สีแดง เป็นต้น

นอกจากนิทานประเภทที่ตอบคำถามเกี่ยวกับเหตุไรคนหรือสัตว์ บางอย่างจึงมีลักษณะเช่นนั้น ๆ ก็เป็นนิทานพื้นเมืองอีกประเภทหนึ่ง เช่น เรื่องที่อธิบายว่าเหตุไรเงาจึงผมหอม เหตุไรกระด้างจึงมีหางสั้น เป็นต้น

๒) นิทานคติธรรม เป็นเรื่องสั้น ๆ ที่มักจะสอนเกี่ยวกับจริยธรรม มักจะมีตัวละครเป็นสัตว์แต่พูดได้และทำอะไรต่ออะไรได้ไม่ผิดคน เรามักจะใช้นิทานคติธรรมสอนบทเรียนทางจริยธรรม ให้คิดสอนใจ ให้แนวทางประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม หรือใช้เสียดสีพฤติกรรมของคน นิทานคติธรรม ได้แก่ นิทานอีสป เช่น เรื่อง กระด้างกับเต่า, หนูกับราชสีห์ นิทานคติธรรมของไทยมักจะมีที่มาจากชาดกในพระพุทธศาสนาเรียกว่า นิทานชาดก เช่น เรื่อง คาวี-หลวไชย, จันทกุมาร, เต่าทองกับพ่อค้า

ตัวอย่างนิทานชาดก

ตัวอย่างนิทานอีสป

๓) ตำนาน เป็นเรื่องราวโบราณที่เล่าสืบต่อกันมาเกี่ยวกับบุคคล
 ชาติ สถานที่ หรือสิ่งของ โดยมักจะเชื่อกันว่าเป็นความจริง อาจจะเป็น
 เรื่องเกี่ยวกับเทพเจ้าซึ่งมักจะประกอบด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ เช่น เรื่องเกี่ยวกับ
 เทพเจ้าของชนชาติกรีก ถ้าเป็นเรื่องเล่าขานเกี่ยวกับบุคคลมักจะแสดง
 ให้เห็นความกล้าหาญ ความเป็นวีรบุรุษและวีรสตรี ซึ่งอาจจะมีความเกี่ยวข้อง

กับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เช่น เรื่อง *อัศวินโต๊ะกลม* ในสมัยพระเจ้าอาร์เธอร์ของอังกฤษ นิทานประเภทตำนานของไทยก็มีมากทั้งที่เกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ และสิ่งของ เช่น เรื่อง *ท้าวผาแดงกับนางไอ่*, *อุสา-บารส*, *ศรีธนญชัย*, *ไกรทอง* เป็นต้น

นิทานพื้นเมืองและตำนานของไทยมักจะมีลักษณะกำกวมกัน โดยที่มักจะนำเรื่องราวและตัวละครที่แต่งขึ้นไปผูกพันกับสถานที่ที่มีจริง ๆ เช่น เรื่อง *ไกรทอง* ก็จะปรากฏสถานที่บางแห่งที่เชื่อว่าเกี่ยวข้องกับตัวละคร

กิจกรรม

สำรวจหนังสือในห้องสมุด และคัดเลือกหนังสือประเภทวรรณกรรม
โบราณต่อไปนี้ประเภทละ ๒ เรื่อง

- ก. นิทานพื้นเมือง
- ข. นิทานคติธรรม
- ค. นิทานชาดก
- ง. ตำนาน

พิจารณาหนังสือแต่ละเล่มในแต่ละประเภท แล้วเขียนวิพากษ์
วิจารณ์สั้น ๆ เกี่ยวกับ

- ๑) ความสัมพันธ์ระหว่างภาพและเนื้อเรื่อง
- ๒) ตัวละครและการกระทำของตัวละคร
- ๓) การส่งเสริมความคิดและสติปัญญา
- ๔) การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม
- ๕) การส่งเสริมจินตนาการ
- ๖) การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา
- ๗) ความน่าสนใจอื่น ๆ

๒. นิทานแฟนตาซี

วรรณกรรมประเภทนี้ผู้แต่งจะสร้างตัวละคร สถานที่ เวลาที่เหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นในลักษณะที่เกินความเป็นจริง แต่ก็ทำให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อถ้อย คล้อยตามว่า สิ่งที่เป็นไปไม่ได้อาจจะเป็นไปได้ โดยการสร้างรายละเอียดต่าง ๆ ให้ดูน่าเชื่อถือ หนังสือภาพประกอบเรื่องที่แยกกล่าวไปแล้วที่มีตัวละครเป็นสัตว์ที่พูดได้ กิดและทำอะไร ๆ ได้เหมือนมนุษย์ เป็นสัตว์ประหลาด

ตัวอย่างนิทานอีสปแฟนตาซีสำหรับเด็ก เรื่อง ช่วยหนูด้วย ของเกริก ชื่นพันธ์

เป็นเทพดา นางฟ้า หรือแม่มดพ่อมดที่มีเวทมนตร์คาถา ตลอดจนมีเหตุการณ์ และการกระทำที่เป็นจริงไม่ได้ นอกจากในจินตนาการนั้น มีลักษณะที่เรียกว่า เป็นแฟนตาซี คือเกินความเป็นจริงและเป็นเรื่องมหัศจรรย์อยู่ด้วย แต่ หนังสือภาพประกอบเรื่องโดยทั่วไปเมื่อเทียบกับนิทานแฟนตาซีจะมีเค้าโครงเรื่อง ไม่ซับซ้อนเท่านิทานแฟนตาซี นิทานแฟนตาซีถ้าเขียนขึ้นโดยมีเค้าโครงเรื่อง สั้น ๆ ซึ่งเหมาะสำหรับเด็กเล็กมักจะถูกจัดเข้าประเภทนิทานภาพประกอบเรื่อง แต่ถ้าเขียนขึ้นสำหรับเด็กโตแล้วมักจะมีเค้าโครงเรื่องยาวกว่า มีเค้าโครงเรื่อง ย่อย ๆ แทรกอยู่ และมีความซับซ้อนมากกว่าทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับตัวละคร เวลา สถานที่ และเหตุการณ์

ความเป็นไปไม่ได้ต่าง ๆ ที่ผู้เขียนเสกสรรค์ขึ้นจนผู้อ่านเกิดความรู้สึก คล้อยตามว่าอาจจะเป็นไปได้นั้น จะเห็นได้จากการสร้างตัวละคร เช่น

ตัวละครเป็นมนุษย์ที่มีขนาดรูปร่างใหญ่โตเกินขนาดมนุษย์ธรรมดาหรือมีขนาดรูปร่างเล็กมากและอาศัยอยู่ตามช่องตามรูเล็ก ๆ ในบ้านของคนธรรมดา ความมหัศจรรย์อาจจะอยู่ที่สถานที่และเวลาอันเป็นฉากของเรื่อง เช่น อยู่ใต้บาดาลหรืออยู่นอกโลกในอีกมิติเวลาหนึ่ง อย่างไรก็ตามนิทานแฟนตาซีก็มักจะมีคติสอนใจไม่ต่างจากนิทานโบราณประเภทต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นความเป็นไปในสังคมและความต้องการของมนุษย์ เช่น ความสำคัญของความรักและความสามัคคี การต่อสู้ระหว่างความดีและความชั่ว การต่อสู้ระหว่างการแข่งขันอำนาจเพื่อทำลายและเพื่อปกป้องรักษาสังคม เป็นต้น ตัวอย่างนิทานแฟนตาซีประเภทนิทานประกอบภาพสำหรับเด็ก เช่น *สโนไวท์* และ *คนแคระทั้งเจ็ด*, *เจ้าชายกบ*, ตัวอย่างนิทานแฟนตาซีอื่น ๆ เช่น *การผจญภัยของกลลิเวอร์*, *อลิซในดินแดนมหัศจรรย์* เป็นต้น

นิทานอีกประเภทหนึ่งที่จะจัดเข้าในประเภทแฟนตาซีคือ **นิทานวิทยาศาสตร์** ซึ่งเขียนขึ้นทั้งสำหรับเด็กเล็กและเด็กโตเช่นเดียวกับนิทานแฟนตาซีที่กล่าวข้างต้น แต่นิทานวิทยาศาสตร์จะอาศัยความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และความคาดหวังต่อสิ่งที่จะเกิดในอนาคตสร้างเค้าโครงเรื่องขึ้นมา ตัวอย่างเรื่องวิทยาศาสตร์ เช่น เรื่อง *ใต้ทะเลสองหมื่นโยชน์* ของ จูลเวิร์ด เรื่อง *ตะลุยจักรวาล (Star Trek)* เรื่อง *สตาร์วอร์ (Star War)* เป็นต้น

๓. นิยายสมัยใหม่

วรรณกรรมประเภทนี้เป็นนิทานหรือนิยายที่อิงความเป็นจริงเป็นหลัก ตัวละคร สถานที่และช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์และเรื่องราวในเรื่อง ตลอดจนเค้าโครงเรื่อง เป็นสิ่งที่อาจจะเป็นจริงได้ในโลกที่เราอยู่นี่เอง แม้ว่าเรื่องทั้งหมดเป็นเรื่องที่ผู้แต่งสมมุติขึ้นก็ตาม นิยายสมัยใหม่ส่วนใหญ่จะมีตัวละครเอกเป็นคน มีเนื้อหาละเอียด เหตุการณ์ ความคิด การกระทำ สะท้อนสภาพสังคม เค้าโครงเรื่องสำหรับเด็กเล็กจะสั้นและไม่ซับซ้อนเท่าเรื่องของเด็กโต เนื้อหาละเอียดของเรื่องก็อาจจะแตกต่างกันไปตามประสบการณ์และความสนใจของเด็กที่ต่างวัยกัน เช่น เด็กในวัยเล็กอาจจะสนใจเรื่องของตนเอง ของคนที่อยู่ใกล้ชิด เช่น พ่อแม่พี่และน้อง เด็กที่โตขึ้นจะขยายความสนใจออกไปนอกกรอบครัว เช่น โรงเรียนและชุมชน การมีสัมพันธ์กับเพื่อนฝูง การแข่งขัน การผจญภัย เด็กยิ่งโตขึ้นจะยิ่งมีประสบการณ์กว้างขวางขึ้นและมีความสนใจที่แตกต่างไป เช่น เกี่ยวกับการเตรียมการในเรื่องของอาชีพ

ตัวอย่างนิยายสมัยใหม่

การคบเพื่อนต่างเพศ เป็นต้น ตัวอย่างของนิยายสมัยใหม่ เช่น รองเท้าสีแดง เป็นต้น

นิยายสมัยใหม่อาจจะเป็นเรื่องของสัตว์ก็ได้ แต่แทนที่สัตว์ซึ่งเป็นตัวละครเอกจะพูดได้หรือทำทุกสิ่งทุกอย่างได้เหมือนคนดังในนิทานแฟนตาซี ก็จะกลายเป็นสัตว์ที่มีคุณสมบัติของสัตว์ชนิดนั้นจริง ๆ

๔. นิยายอิงประวัติศาสตร์

วรรณกรรมประเภทนี้เป็นนิยายที่ผู้แต่งสมมุติขึ้น แต่อาศัยเหตุการณ์ สถานที่ และช่วงเวลาที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในประวัติศาสตร์ นำมาสร้างเค้าโครงเรื่องขึ้น นำผู้อ่านให้ย้อนกลับไปยังอดีตในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลิน เข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ ความรู้สึกนึกคิด ปัญหา และการต่อสู้อุปสรรคของผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในช่วงเวลาและสถานที่ที่กล่าวถึงในประวัติศาสตร์

นิยายอิงประวัติศาสตร์มีทั้งสำหรับเด็กเล็กและเด็กโต สำหรับเด็กเล็กจะมีเค้าโครงเรื่องสั้น ๆ ไม่ซับซ้อน และมีตัวละครน้อยกว่า ตัวอย่างนิยายอิงประวัติศาสตร์ เช่น เรื่อง ลูกทาส, สี่แผ่นดิน, ศักดิ์ลาโม, เรื่องของสองนคร เป็นต้น

กิจกรรม

สำรวจหนังสือในห้องสมุด และคัดเลือกหนังสือประเภท นิทาน ผจญภัย นิยายสมัยใหม่ และนิยายอิงประวัติศาสตร์ อย่างน้อยประเภทละ ๒ เล่ม แล้ววิเคราะห์ประเด็นต่อไปนี้

- ก. ความน่าสนใจและความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับตัวละคร
- ข. ความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับสถานที่ เวลา และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง
- ค. การส่งเสริมความคิดและสติปัญญา
- ง. การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม
- จ. การส่งเสริมจินตนาการ
- ฉ. ความน่าสนใจอื่น ๆ

หนังสือสารคดี

หนังสือประเภทสารคดีมุ่งให้ผู้อ่านได้รับความรู้เป็นสำคัญจึงไม่ใช่เรื่องที่ผู้แต่งสมมุติขึ้น โดยมีตัวละคร มีฉากหรือมีเหตุการณ์ที่สร้างเป็นเค้าโครงเรื่องเหมือนหนังสือประเภทบันเทิงคดี สารคดีมีหลายประเภท เช่น สารคดีที่เขียนเชิงท่องเที่ยว เขียนให้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการ เหตุการณ์ บุคคล สิ่งของ หรือสถานที่ สารคดีประเภทบทความ จดหมายเหตุ บันทึก เป็นต้น ในที่นี้จะกล่าวถึงสารคดีที่เขียนให้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการ เหตุการณ์ บุคคล สิ่งของ หรือสถานที่ เป็นสำคัญ ซึ่งอาจจะเขียนขึ้นเพื่อเด็กเล็กหรือเด็กโต ซึ่งอาจจะแตกต่างกันในเรื่องความยาว ความยาก และความซับซ้อนของเนื้อหาสาระ หนังสือสารคดีประเภทนี้อาจแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทย่อย คือ หนังสือให้ความรู้ และหนังสือชีวประวัติ

๑. หนังสือให้ความรู้

หนังสือให้ความรู้ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกี่ยวกับสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก หนังสือประเภทนี้ช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถหาคำตอบเกี่ยวกับ

ตัวอย่างสารคดีให้ความรู้เกี่ยวกับสัตว์

สิ่งต่าง ๆ ตอบสนองความสนใจและความอยากรู้อยากเห็นที่มีต่อบุคคล เหตุการณ์ สถานที่ และสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ได้ค้นพบความจริงเกี่ยวกับ สิ่งต่าง ๆ รวมทั้งเกี่ยวกับตนเอง ได้มีโอกาสสร้างความคิด เจตคติ และ ความสนใจในโลกของอาชีพ นอกจากนี้การอ่านหนังสือประเภทให้ความรู้ ยังส่งเสริมให้ผู้อ่านได้ใช้ความคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์ และประเมินค่า ของเรื่องที่อ่าน รวมทั้งเกิดความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์และการใช้ภาษา การสร้าง เจตคติและค่านิยมด้วย ตัวอย่างหนังสือให้ความรู้ เช่น เรื่อง สัตว์เล็ก ๆ ที่มีพิษ, ราชบุรีมีไก่อัง, คินสอพอง, สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก, กระตัง เป็นต้น

หนังสือให้ความรู้บางเรื่องนอกจากจะให้ความรู้แล้วยังสามารถให้ ความเพลิดเพลินได้ด้วย ถ้าผู้เขียนได้วางแผนในการเสนอเรื่องอย่างดี เป็น ลำดับที่เข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่ชัดเจน สอดแทรกตัวอย่างและรายละเอียดที่ เหมาะสมและน่าสนใจ และมีภาพประกอบที่ช่วยสนับสนุนความเข้าใจและ ความน่าสนใจ บางครั้งผู้แต่งหนังสือประเภทให้ความรู้จะสร้างตัวละครขึ้น ในเรื่องที่แต่งด้วย แต่ความสนใจหรือจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่ความรู้ ไม่ใช่ การสร้างเค้าโครงเรื่องที่น่าสนใจแบบเดียวกับเรื่องประเภทบันเทิงคดี

๒. ชีวิตประวัติ

หนังสือประเภทชีวประวัติ เช่น ชีวิตประวัติของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ นักวิทยาศาสตร์ นักกีฬา นักดนตรี นักผจญภัย เป็นต้น ช่วยให้ผู้อ่านในวัยเด็กที่มีความกระตือรือร้น มีความสนใจต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง มีพลังและจินตนาการ ได้เรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกนึกคิด เจตคติ หรืออคติของบุคคลต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ได้เรียนรู้ปัญหา และการต่อสู้ ความเข้มแข็งและความอ่อนแอของบุคคลอื่น ช่วยให้สามารถ เข้าใจความคิด ความสนใจ และความต้องการของตนเอง เกิดแรงบันดาลใจ จินตนาการ และความใฝ่ฝันเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการเลือกการดำเนิน ชีวิตและอาชีพในอนาคต

ตัวอย่างสารคดีชีวประวัติ

หนังสือประเภทชีวประวัติอาจจะมีลักษณะที่เป็นบันเทิงคดีปนอยู่ คือเป็นการเล่าเรื่องเกี่ยวกับบุคคลซึ่งมีฉาก เหตุการณ์ และบุคคลอื่น ๆ เข้ามา เกี่ยวข้อง เรื่องชีวประวัติบางเรื่องอาจจะมีลักษณะเป็นเรื่องบันเทิงคดีเต็มตัว อย่างไรก็ตามเมื่อเป็นเรื่องประเภทชีวประวัติบุคคล บุคคลที่กล่าวถึงจะต้อง มีตัวตนจริง เรื่องราวและเหตุการณ์ตลอดจนเวลาและสถานที่ที่เกี่ยวข้อง จะต้องเป็นเรื่องจริง ชีวิตประวัติที่แต่งเป็นบันเทิงคดีมากเกินไปมักจะขาด ความน่าเชื่อถือ เรื่องชีวประวัติที่น่าเชื่อถือส่วนมากจะเขียนเป็นสารคดีที่ถือ

ความถูกต้องตามข้อเท็จจริงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ผู้แต่งที่ประสงค์จะแต่งเรื่องเกี่ยวกับชีวประวัติบุคคลจึงจำเป็นต้องพิจารณาคุณสมบัติของเรื่องบันทึกดีและสารคดีให้รอบคอบเพื่อสร้างงานเขียนประเภทชีวประวัติที่มีคุณค่า

กิจกรรม

สำรวจหนังสือในห้องสมุดและคัดเลือกหนังสือสารคดี ประเภท ให้ความรู้ และ ประเภทชีวประวัติ อย่างน้อยประเภทละ ๒ เรื่อง แล้ววิเคราะห์ประเด็นต่อไปนี้

- ก. ความถูกต้องของเนื้อหาสาระ
- ข. การส่งเสริมความรู้ ความคิด และสติปัญญา
- ค. การส่งเสริมเจตคติ ค่านิยม หรือจริยธรรม
- ง. การส่งเสริมเกี่ยวกับศัพท์และการใช้ภาษา
- จ. การส่งเสริมความสนใจหรือความบันเทิงใจ
- ฉ. ความน่าสนใจอื่น ๆ

วรรณกรรมไม่ว่าจะเป็นประเภทหนังสือภาพ บันทึกคดี หรือสารคดีเกิดขึ้นเพื่อสนองธรรมชาติความต้องการของมนุษย์ในการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนและสังคมและเกิดความสัมพันธ์ต่อกัน ก็เกิดความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และหาวิธีที่จะอยู่ร่วมกัน มนุษย์จึงต้องเรียนรู้ทั้งเรื่องสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิต การทำมาหากิน ความต้องการของตนเองและของผู้อื่น รวมไปถึงนิสัยใจคอ ความคิด และอคติของผู้คนที่อยู่ร่วมกันในสังคม วรรณกรรมที่เริ่มต้นจากการเล่าสู่กันฟังจนกลายเป็นเรื่องการจัดเขียน บันทึก และการพิมพ์เป็นลำดับมา จึงกลายเป็นวิธีการและเครื่องมือที่มนุษย์มิใช่เพียงแต่ใช้เป็นเครื่องพักผ่อนหย่อนใจภายหลังการทำงานเท่านั้น แต่ยังใช้เป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ ความคิด จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้เรียนรู้ร่วมกัน และเรียนรู้ที่จะมีชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ได้อย่างราบรื่น

วรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นเครื่องมือหรือปัจจัยที่เรานำมาใช้เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยอาศัยคุณสมบัติสำคัญของงานวรรณกรรมที่โดยธรรมชาติแล้วเป็นสิ่งที่สอนให้คนเรารู้จักตนเอง คนอื่น และสังคม เราได้นำวรรณกรรมมาใช้สำหรับให้เด็กและเยาวชนของเราได้ศึกษาเรียนรู้สรรพวิชาการและสภาพแวดล้อม เรียนรู้เรื่องผู้คนและสังคม เรียนรู้การที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม คุณประโยชน์ของวรรณกรรมที่เราใช้เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในแง่ที่กล่าวนี้ท่านจะเห็นได้ชัดเจนขึ้นในบทต่อไป

คุณค่าของวรรณกรรม

บทที่ ๒

สำหรับเด็ก

วรรณกรรมสำหรับเด็กมีคุณค่าต่อการพัฒนาการของเด็กทุกวัยเป็นอันมาก วรรณกรรมสำหรับเด็กไม่ว่าจะเป็นหนังสือภาพ บันทึทึ่งคดี และสารคดีสามารถส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้เกิดพัฒนาการทางการใช้ภาษา ทางสติปัญญา ทางบุคลิกภาพ และทางสังคม แต่พัฒนาการของเด็กในเรื่องดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยผู้ใหญ่ในการพิจารณาเลือกสรรและสร้างงานวรรณกรรมที่มีคุณภาพ สำหรับให้เด็กได้อ่านหรืออ่านให้เด็กฟัง เพื่อเด็กจะได้ศึกษา เรียนรู้ เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความชื่นชม พัฒนาความคิด สติปัญญา เจตคติ ค่านิยม และจริยธรรม เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง เกี่ยวกับผู้อื่น เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต และการรู้จักตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับคนอื่นและอาจจะเกิดขึ้นกับตนเอง

วรรณกรรมประเภทต่าง ๆ อาจจะมีจุดเด่นเกี่ยวกับคุณค่าเฉพาะเรื่องแตกต่างกันไปบ้าง เช่น หนังสือภาพประกอบเรื่องสำหรับเด็กเล็กอาจจะมีคุณค่าเด่นในเรื่องทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกชื่นชมต่อความงามของภาพ เกี่ยวกับเส้น สี รูปทรง และความหายาหรือละเอียดของผิวภาพ และมีคุณค่าส่งเสริมความรู้สึกละแวกจินตนาการ ส่วนหนังสือภาพประกอบเรื่องที่สร้างขึ้นสำหรับเด็กที่โตขึ้น หรือหนังสือประเภทบันเทิงคดีอื่น ๆ ซึ่งผู้แต่งให้ความสำคัญต่อเค้าโครงเรื่องมากขึ้นนั้น การสร้างตัวละคร ฉาก และเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างพิถีพิถันจะมีคุณค่าทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกชื่นชมและเพลิดเพลินต่อเค้าโครงเรื่องที่ประกอบด้วยสถานที่ เวลา และตัวละครที่มีลักษณะที่สมจริง ทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่พัวพันเกี่ยวกับตัวละครซึ่งดำเนินไปอย่างสมเหตุสมผลก็ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และเจตคติ อันเป็นผลจากการติดตามอ่าน

เรื่องราวชีวิต ความสุข ความทุกข์ และอารมณ์ต่าง ๆ ของตัวละคร หนังสือประเภทสารคดีอาจจะมีจุดเด่นในการส่งเสริมความรู้ ความคิด และสติปัญญา และความสนใจใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาในวิทยาการ เหตุการณ์และบุคคลต่าง ๆ อย่างไรก็ตามถ้าเราจะพิจารณาถึงคุณค่าของวรรณกรรมสำหรับเด็กโดยรวม ๆ แล้ว เราอาจจะกล่าวถึงคุณค่าของวรรณกรรมดังต่อไปนี้

พัฒนาการทางภาษา

ไม่ว่าเด็กวัยก่อนเรียนหรือเด็กวัยเรียน ทั้งเด็กเล็กและเด็กโต สามารถเรียนรู้ในเรื่องของการใช้ภาษาได้จากวรรณกรรม เด็กในวัยก่อนเรียนเรียนรู้ที่จะพูดเป็นคำเมื่ออายุประมาณ ๑ ขวบ และค่อย ๆ เรียนรู้ที่จะพูดด้วยคำสองคำและเป็นประโยคสั้น ๆ เมื่ออายุมากขึ้น และค่อย ๆ พัฒนาการใช้ภาษาขึ้นเรื่อย ๆ งานวรรณกรรมสามารถส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กได้เป็นอย่างดี ผู้ใหญ่ควรให้เด็ก ๆ ได้มีโอกาสดูหนังสือภาพ และควรอ่านคำอธิบายประกอบภาพ ซึ่งอาจจะเป็นคำ ๆ คำสัมผัสคล้องจอง หรือเป็นประโยคอธิบายสั้น ๆ เกี่ยวกับภาพให้เด็กฟัง ให้เด็กได้คุ้นเคยกับคำและเสียง และสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างเสียง ความหมาย และภาพ ผู้ใหญ่ควรอาศัยหนังสือภาพในการสนทนาเกี่ยวกับภาพ ซึ่งช่วยให้เด็กได้ฝึกฝนการพูด รู้จักคำศัพท์ และการใช้ภาษา ตลอดจนรู้จักสังเกตรายละเอียดต่าง ๆ ของภาพและหาความหมายจากภาพ

เด็ก ๆ จะสนใจเสมอเมื่อครูเล่านิทานหรือนำหนังสือมาอ่านให้ฟัง

เด็กในวัยเริ่มเรียนสามารถพัฒนาการใช้ภาษาได้ดีจากการดูภาพและอ่านงานวรรณกรรมประเภทหนังสือภาพ โดยเฉพาะหนังสือภาพประกอบเรื่องเด็กที่มีโอกาสได้ฟังพ่อแม่หรือครูอ่านหนังสือให้ฟังบ่อย ๆ และได้ดูภาพประกอบเรื่อง มักจะมีความสามารถในการพูด ในการฟัง และมีความรู้ในการใช้ศัพท์ต่าง ๆ กว้างขวางและคล่องแคล่ว รวมทั้งช่างสังเกตและมีจินตนาการมากด้วย ครูที่หมั่นนำวรรณกรรมสำหรับเด็กมาอ่านให้เด็กฟังหรือให้เด็กอ่านเอง แล้วตามด้วยการสนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านโดยการตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ช่วยเด็กในการทำความเข้าใจและพัฒนาความคิดด้วยงานวรรณกรรมช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน ในการสร้างจินตนาการและพัฒนาความคิดได้อย่างดียิ่ง

พัฒนาการทางความคิดและสติปัญญา

เราอาจจะจำแนกลักษณะการรู้จักใช้ความคิดเป็นลำดับได้คือ ขั้นความสามารถในการรับรู้ ซึ่งก็คือความสามารถในการมองเห็น สังเกตเห็น จัดลำดับหาความหมายของเรื่องราวหรือเนื้อหาสาระที่ปรากฏให้เห็น ขั้นบันทึกความรู้ความเข้าใจไว้และนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ได้ตามวาระอันควร ขั้นการใช้เหตุผล ซึ่งก็คือความสามารถที่จะนำความรู้มาใช้ในการตีความ อธิบายความและสรุปความ ขั้นตระหนัก ซึ่งก็คือความสามารถที่จะเข้าใจลึกซึ้งถึงความสัมพันธ์ระหว่างสาระความรู้และเรื่องราวของสิ่งต่าง ๆ ความสามารถเหล่านี้ส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้โดยอาศัยวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ดังนี้

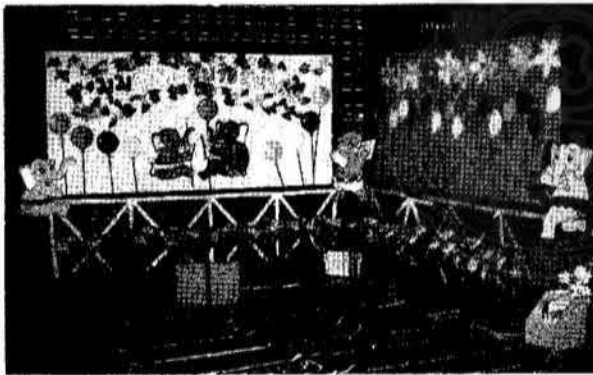
การสังเกต

เราสามารถใช้หนังสือภาพที่มีภาพขนาดใหญ่ สีสดใสดูตามาให้เด็กดูและกระตุ้นให้สังเกตสิ่งที่ปรากฏในภาพ เช่น การกระทำที่สังเกตได้ ความสัมพันธ์ของคน สัตว์ และสิ่งของที่ปรากฏในภาพ เด็กในวัยต่าง ๆ สามารถพัฒนาความสามารถในการสังเกตโดยการพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ในภาพ

การเปรียบเทียบ

เราสามารถใช้หนังสือภาพ หนังสือภาพประกอบเรื่อง และหนังสือ

ประเภทอื่น ๆ เป็นเครื่องมือให้เด็กรู้จักเปรียบเทียบ เด็กเล็ก ๆ สามารถดูหนังสือภาพเกี่ยวกับสัตว์ประเภทต่าง ๆ และเห็นความแตกต่างระหว่างสุนัข หมู วัว และช้าง หนังสือภาพที่แสดงรูปทรงกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม ช่วยให้เด็กเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปทรงต่าง ๆ ได้ เด็กโตก็อาจเรียนรู้ความสามารถในการเปรียบเทียบได้จากการดูหนังสือภาพ เช่น หนังสือภาพที่แสดงวิวัฒนาการของการคมนาคมและการสื่อสาร ภาพที่แสดงให้เห็นวิธีการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ตั้งแต่เมื่อหนึ่งร้อยปีที่แล้วจนถึงปัจจุบัน จะช่วยให้เด็กสามารถสังเกตและเปรียบเทียบความแตกต่างของการสื่อสารคมนาคมในช่วง ๑๐๐ ปีได้เป็นอย่างดี หนังสือบันเทิงคดีทั่ว ๆ ไปสามารถสอนเด็กให้สามารถเปรียบเทียบตัวละครที่มีลักษณะนิสัยแตกต่างกัน เป็นต้น หรือหนังสือบางเรื่องที่มีแนวคิดเหมือนกัน แต่ผู้แต่งสร้างเรื่องที่ใช้ตัวละคร สถานที่ และเหตุการณ์ต่างกัน ก็สามารถนำมาให้เด็กพัฒนาความสามารถในการเปรียบเทียบได้

มุมหนังสือช่วยสร้างบรรยากาศให้เด็กชอบอ่านหนังสือ

การจัดกลุ่มหรือการจัดประเภท

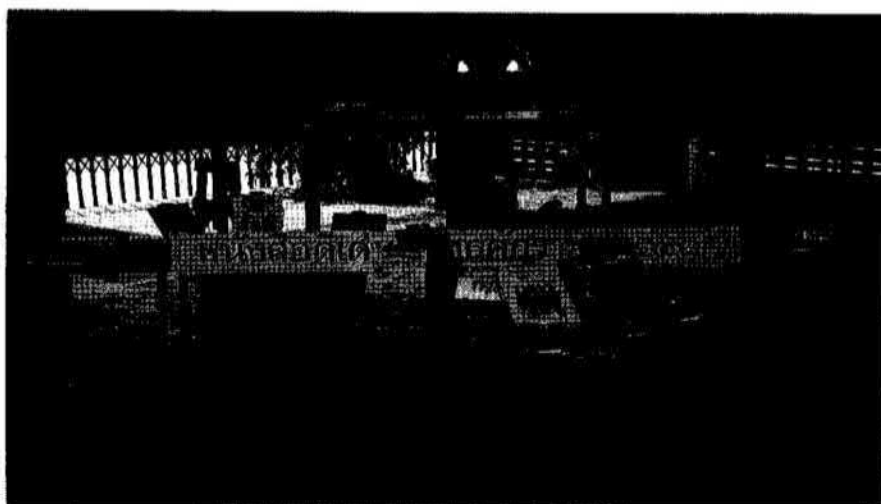
หนังสือภาพที่แสดงความคิดรวบยอด แสดงเกี่ยวกับสี รูปทรง ขนาด สามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการจัดกลุ่มหรือประเภทของสิ่งต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน หนังสือที่แสดงถึงสัตว์ประเภทต่าง ๆ ในสวนสัตว์ ส่งเสริมให้เด็กจัดประเภทสัตว์ตามขนาด ตามรูปร่างลักษณะ ตามแหล่งที่อยู่อาศัย และตามอาหารที่กิน เป็นต้น

การจัดลำดับ

หนังสือประเภทบันทึงคดีที่ผู้แต่งเรียบเรียงเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับ ซึ่งอาจจะเป็นไปตามวัน เวลา หรือตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหรือหลัง หรือตามพื้นที่ ช่วยให้เด็กเข้าใจเกี่ยวกับการจัดลำดับ หนังสือสารคดีที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเรียงลำดับตามขนาดพื้นที่ คุณสมบัติ หรือความสำคัญ เป็นต้น ช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจและเรียบเรียงเรื่องราวและความคิดให้เป็นไปตามลำดับ

การสรุปความ

การให้เด็กเล่าเรื่องที่ได้ฟังหรือได้อ่านช่วยส่งเสริมความสามารถในการสรุปความ การให้เด็กพยายามกล่าวถึงสิ่งที่สำคัญที่สุดจากเรื่องราวที่ได้อ่านทำให้เด็กฝึกฝนการแยกรายละเอียดจากสาระสำคัญ

นิทรรศการหนังสือเป็นวิธีกระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะอ่านหนังสือได้วิธีหนึ่ง

การนำความรู้ไปใช้

เด็กควรได้รับโอกาสให้ลงมือปฏิบัติจริงหรือนำความรู้ความเข้าใจหรือทักษะบางอย่างไปใช้ด้วย เช่น ภายหลังกดูหนังสือภาพที่แสดงความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี หรือขนาด หรือรูปทรง พวกเขาควรได้ลงมือปฏิบัติ เช่น ระบายสี ฝึกเขียนรูปตามเส้นประที่แสดงขนาดหรือรูปทรงด้วย เมื่อได้อ่านหนังสือที่เกี่ยวกับการเจริญเติบโตของพืชแล้ว เด็กควรได้รับโอกาสให้ทดลองปลูกต้นไม้และสังเกตความเจริญเติบโตของพืช เป็นต้น

การวิพากษ์วิจารณ์

เมื่อเด็กอ่านเรื่องไม่ว่าจะเป็นประเภทบันเทิงคดีและสารคดีจบแล้ว ควรได้รับโอกาสที่จะสนทนาหรืออภิปรายกันเกี่ยวกับเรื่องราว เหตุการณ์ คน สัตว์ ภาพประกอบ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด แสดงความเห็นทั้งความเห็นคล้อยตามและความเห็นที่ตรงกันข้ามพร้อมกับการอธิบายเหตุผล คำถามที่พ่อแม่หรือครูใช้ในการกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายจึงสำคัญมากในการพัฒนาความคิดวิพากษ์วิจารณ์ของเด็ก

เด็ก ๆ สนใจหนังสือเล่มขอเพียง
กระจายหนังสือให้ถึงพวกเขา

พัฒนาการทางบุคลิกภาพ

ขณะที่อ่านวรรณกรรม เด็กในวัยต่าง ๆ ได้มีโอกาสสัมผัสและเรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลและเหตุการณ์ตลอดจนปัญหา อุปสรรค ความใฝ่ฝัน การต่อสู้ของตัวละคร ได้เรียนรู้ความทุกข์ ความสุข ความอดทน ความเศร้าโศก

ตัวอย่างวรรณกรรมสำหรับเด็กที่นักเรียนเขียนเอง เมื่อฟังและอ่านนิทานบ่อย ๆ นักเรียนก็สร้างจินตนาการเป็นงานเขียนของตนเองได้

ของตัวละคร ช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าใจ เห็นใจ ซาบซึ้งและมีอารมณ์ร่วมกับตัวละคร ได้เรียนรู้ที่จะมีอารมณ์ความรู้สึกและการควบคุมอารมณ์ต่าง ๆ ไปพร้อมกัน การอ่านหนังสือทำให้เด็กรู้จักตนเอง กล่าวคือการได้อ่านเรื่องที่เกี่ยวข้องชีวิตของตัวละคร ปัญหา การแก้ปัญหา ส่วนที่ดีและส่วนที่ไม่ดีของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านรู้จักเปรียบเทียบกับตัวเองทั้งในแง่ของความคิด ความรู้สึก และการประพฤติปฏิบัติ การให้โอกาสเด็กได้อ่านวรรณกรรม ได้สนทนากับตัวละคร เหตุการณ์และการกระทำต่าง ๆ ของตัวละคร ทำให้เด็กเข้าใจคนอื่น เข้าใจตนเอง นับถือตัวเอง และรู้จักที่จะยอมรับและนับถือผู้อื่น

เด็ก ๆ สร้างจินตนาการจากวรรณกรรมที่อ่านออกมาเป็นภาพ

นอกจากนี้งานวรรณกรรมยังมีความงามแทรกอยู่ด้วย ความงามของงานวรรณกรรมไม่ใช่อยู่ที่ภาพที่มีสีสันสดใสเท่านั้น แต่ยังมีความงามจากการใช้ภาษาที่ช่วยสร้างอารมณ์ ความรู้สึก และจินตนาการ ความงามจากการสร้างสรรค์เรื่องราว นาก ตัวละคร และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม จนผู้อ่านเกิดความประทับใจ เกิดความรู้ เกิดความรู้สึกและอารมณ์ร่วมไปด้วย ความงามเหล่านี้จะถ่ายทอดไปถึงผู้อ่านให้เกิดความชื่นชมด้วย

พัฒนาการทางสังคม

การที่เด็กเติบโตขึ้นในครอบครัวหรือในชุมชนใด เด็กย่อมได้รับอิทธิพลความคิด ความเชื่อ และแนวทางการปฏิบัติตนของครอบครัวและชุมชนนั้น เมื่อเด็กเรียนรู้และสัมผัสความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติตนเช่นนั้น ก็จะมีความคิด ความเชื่อ และปฏิบัติตนในลักษณะเดียวกัน เพื่อให้เกิดความกลมกลืน เป็นที่ยอมรับ และไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เด็กจะเรียนรู้ที่จะสร้างสัมพันธภาพกับสมาชิกในครอบครัวเป็นลำดับแรก แล้วจึงขยายออกไปสู่เพื่อน ๆ ที่โรงเรียนและบุคคลอื่น ๆ ในชุมชน วรรณกรรม

ไม่ใช่แค่ชอบฟังนิทานเท่านั้น เด็ก ๆ ยังชอบเล่นนิทานและแสดงท่าทางประกอบด้วย

ที่เด็กอ่านช่วยให้เด็กเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกัน รู้จักที่จะปฏิบัติตน
อย่างไรต่อผู้อื่น เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ขอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง
จากของตน รู้ความประพฤติที่เป็นที่ยอมรับและไม่ยอมรับ รู้ว่าอะไรผิด
หรือถูก รู้จักบทบาทของบุคคลต่าง ๆ รวมทั้งรู้จักบทบาทของตนเอง
ในครอบครัวและชุมชน

คุณค่าของหนังสือสำหรับเด็กที่กล่าวมานี้ถือเป็นประเด็นหลักที่ผู้ซึ่ง
ใกล้ชิดเด็กและมีส่วนรับผิดชอบในการอบรมเด็กและเยาวชนควรได้ตระหนัก
เพื่อจะได้ใช้หนังสือเป็นเครื่องมือส่งเสริมพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ของเด็ก
ได้อย่างเหมาะสม คุณค่าของหนังสือในรายละเอียดยังมีอีกมากซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ในการบำรุงและส่งเสริมเด็กให้องกงามทั้งทางสติปัญญา ร่างกาย
และจิตใจ พ่อแม่ตลอดจนครูจะต้องพิจารณาพิเคราะห์สาระรายละเอียดที่ปรากฏ
ในหนังสือและรู้จักเลือกสรรหยิบยกสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็ก นำมา让孩子
ได้อ่านและทำความเข้าใจ หนังสือไม่เพียงจะให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน
เท่านั้น ยังช่วยให้เด็กให้รู้จักตนเอง แก้ปัญหาของตนเอง และสามารถ
มีชีวิตอย่างมีความสุขกับครอบครัว เพื่อนฝูง และกับบุคคลทั่วไปได้เป็น
อย่างดีด้วย และสำหรับผู้ที่จะสร้างสรรคงานเขียนสำหรับเด็ก คุณค่าของ
หนังสือตามประเด็นที่กล่าวแล้วจะเป็นแนวคิดให้พิถีพิถันและละเอียดถี่ถ้วน
ในการวางแผนที่จะสร้างสรรคงานเขียนที่มีคุณค่า ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านคือเด็ก
และเยาวชนได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง

กิจกรรม

สำรวจหนังสือสำหรับเด็กในห้องสมุด และคัดเลือกหนังสือภาพ
หนังสือบันเทิงคดี และหนังสือสารคดี ประเภทละ ๓-๕ เล่มแล้ว
วิเคราะห์ประเด็นต่อไปนี้

- ก. การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา
- ข. การส่งเสริมพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญา
- ค. การส่งเสริมพัฒนาการทางบุคลิกภาพ
- ง. การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม

ส่วนประกอบและโครงสร้าง

บทที่ ๓

ของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี

บทที่ ๑ และบทที่ ๒ ได้กล่าวนำให้ทราบว่าวรรณกรรมสำหรับเด็กนั้นสามารถแยกเป็นประเภทย่อย ๆ อะไรบ้าง และคุณค่าของวรรณกรรมเหล่านั้นช่วยให้เด็กเกิดพัฒนาการและความเจริญงอกงามในด้านใดบ้าง ความรู้ความเข้าใจเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญเบื้องต้นช่วยให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทของงานวรรณกรรมตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องนำวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ มาให้เด็กและเยาวชนได้อ่าน ศึกษา และเรียนรู้ แต่การที่ท่านเหล่านี้จะสามารถช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถใช้ประโยชน์จากงานวรรณกรรมได้เต็มทีนั้น จำเป็นจะต้องเข้าใจลักษณะและคุณสมบัติของงานวรรณกรรมแต่ละประเภทด้วย เพื่อจะได้สามารถเลือกสรรวรรณกรรมที่มีคุณสมบัติดีและเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละวัย รวมทั้งเพื่อจะได้เป็นความรู้ความเข้าใจอีกชั้นหนึ่งในการที่จะสร้างสรรค์วรรณกรรมขึ้นเองด้วย

ในบทที่ ๓ นี้และบทต่อ ๆ ไป จึงเป็นการวิเคราะห์ส่วนประกอบและโครงสร้างของวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ คุณสมบัติที่ดีของงานวรรณกรรมและการสังเคราะห์เพื่อการสร้างสรรคงานวรรณกรรมที่มีคุณภาพ

ในบทนี้จะกล่าวเฉพาะเจาะจงถึงส่วนประกอบและโครงสร้างของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี เพื่อให้ท่านเข้าใจวรรณกรรมประเภทนี้ลึกซึ้งขึ้น และเนื่องจากวรรณกรรมประเภทหนังสือภาพประกอบเรื่องนับเป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีด้วยประเภทหนึ่ง จึงขอกล่าวถึงพร้อมกันไปในตอนนี้ด้วย

วรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีแม้จะสามารถแยกเป็นประเภทย่อย ๆ ได้หลายประเภท และมีคุณสมบัติรายละเอียดแตกต่างกันบ้างก็ตาม แต่โดยส่วนรวมแล้วจะมีส่วนประกอบและโครงสร้างสำคัญไม่แตกต่างกัน

ส่วนประกอบของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี

วรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี ไม่ว่าจะเป็นหนังสือภาพประกอบเรื่อง ซึ่งส่วนใหญ่จัดทำขึ้นสำหรับเด็กวัยประถมศึกษา นิทานโบราณ นิยายสมัยใหม่ นิทานแฟนตาซี หรือนิยายอิงประวัติศาสตร์ ซึ่งอาจจะเขียนขึ้นทั้งสำหรับเด็กเล็กและเด็กโต ต่างมีจุดมุ่งหมายเหมือน ๆ กันคือ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินและมีเนื้อหาสาระที่มีลักษณะเป็นเรื่องสมมุติ มีตัวละครและเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งผู้แต่งจะสร้างเป็นเค้าโครงเรื่องแสดงเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ อาจกล่าวได้ว่าเด็กและผู้ใหญ่เกือบทุกคนจะต้องเคยอ่านเรื่องแต่งประเภทบันเทิงคดีมาคนละไม่น้อย การอ่านมากจะช่วยให้เราสังเกตเห็นว่าเรื่องประเภทบันเทิงคดีจะต้องมีตัวละคร มีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ใดที่หนึ่งเกิดในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง มีการเล่าเรื่อง บางเรื่องเป็นเรื่องตลกขบขัน บางเรื่องเป็นเรื่องเศร้า บางเรื่องเป็นเรื่องตื่นเต้น เหล่านี้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของเรื่องบันเทิงคดี และกลายเป็นหลักเกณฑ์ที่เราใช้ในการพิจารณาว่าเรื่องที่เรากำลังอ่านเป็นเรื่องที่แต่งดีหรือไม่ดี มีคุณค่าหรือไม่ ส่วนประกอบเหล่านี้เป็นหลักเกณฑ์ให้เรา รู้จักเลือกหนังสือให้เด็กอ่าน ผู้แต่งเรื่องเองก็มักจะระมัดระวังที่จะวางแผนสร้างเรื่องที่มีส่วนประกอบเหล่านี้และพยายามให้ส่วนประกอบทุกส่วนของบันเทิงคดีกลมกลืนกัน เพื่อจะได้ออกมาเป็นวรรณกรรมที่ดี ส่วนประกอบของงานเขียนบันเทิงคดีซึ่งจะกล่าวอย่างละเอียดต่อไป ได้แก่ เค้าโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก แก่นเรื่อง ทัศนะ และท่วงทำนองการเขียน

เค้าโครงเรื่อง (plot)

เด็ก ๆ (รวมทั้งผู้ใหญ่) ต้องการอ่านเรื่องที่มีเค้าโครงเรื่องดี เค้าโครงเรื่องดีเป็นอย่างไร ถ้าเราถามเด็กที่อ่านหนังสือเรื่องหนึ่งจบลงว่า สนุกไหม ดีไหม ถ้าเด็กตอบว่าสนุก เราถามต่อไปว่าสนุกอย่างไร เขาอาจจะตอบว่าตื่นเต้นดี เอาใจช่วยพระเอกตลอดเรื่อง เป็นต้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าหนังสือไม่สนุก เด็กอาจจะตอบว่า ไม่สนุก น่าเบื่อ ไม่สมเหตุผล เป็นไปไม่ได้ เป็นต้น หนังสือเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะน่าสนใจและทำให้ผู้อ่าน

ได้รับความสนุกเพลิดเพลินจนอ่านแล้ววางไม่ลงหรือไม่ นั่นอยู่ที่ว่าเค้าโครงเรื่องเป็นอย่างไร เค้าโครงเรื่องคือลำดับเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบเรื่อง โดยที่เหตุการณ์และเรื่องราวเหล่านั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงถึงกันอย่างสมเหตุสมผล ผู้อ่านติดตามเรื่องราวด้วยความสนใจ เมื่ออ่านถึงเหตุการณ์หนึ่งก็อยากทราบเหตุการณ์ต่อไป และอยากทราบว่าเรื่องราวจะจบลงอย่างไร ขณะที่อ่านผู้อ่านจะรู้สึกเพลิดเพลิน ไม่สับสนหรืองงงวาทัวละครตัวนี้คือใคร มาจากไหน หรือตามเรื่องไม่ถูก เช่นสงสัยว่าเหตุการณ์ตอนนี้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ตอนก่อนอย่างไร เป็นต้น และเมื่อถึงตอนจบ ผู้อ่านจะรู้สึกพอใจที่เรื่องจบลงตามความคาดหมาย คือรู้ว่าตัวเอกของเรื่อง ซึ่งเผชิญอันตรายนานาประการนั้น ในที่สุดคงจะเอาตัวรอดได้ เพียงแต่ขณะที่อ่านผู้อ่านเดาไม่ออกว่าตัวเอกของเรื่องจะเอาตัวรอดได้อย่างไร

เค้าโครงเรื่องประกอบด้วยเหตุการณ์และการกระทำของตัวละครในสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ที่ใดที่หนึ่งในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เค้าโครงเรื่องที่ดีควรมีเหตุการณ์ที่ทวีความตื่นเต้นเร้าใจขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงจังหวะหนึ่งซึ่งมีเหตุการณ์ที่เป็นที่สุดของเรื่อง (climax) เกิดขึ้น เหตุการณ์อันเป็นที่สุดของเรื่องจะเป็นตอนที่สำคัญที่สุดของเรื่อง เช่น อาจจะเป็นความเป็นความตายของตัวละครเอกของเรื่อง เป็นจุดสูงสุดของปัญหา และเมื่อตัวละครเอกผ่านเหตุการณ์อันเป็นที่สุดนี้แล้ว เรื่องทั้งหมดก็คลี่คลายและเรื่องก็จบลง เค้าโครงเรื่องสำหรับเด็กเล็กมักจะไม่นับซับซ้อน อาจจะมีเหตุการณ์เดียวหรือสองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร เช่น ตัวละครเอกซึ่งเป็นลูกหนูไม่เชื่อฟังคำเตือนของแม่หนูหนีออกไปเที่ยว ไปพบแมวเข้า จึงต้องหาทางหลบหนีจนแทบเอาชีวิตไม่รอด แต่ท้ายที่สุดก็รอดพ้นอันตรายกลับบ้านได้อย่างปลอดภัย เป็นต้น แต่เค้าโครงเรื่องสำหรับเด็กโตจะซับซ้อนขึ้น มีเหตุการณ์และเรื่องราวเกิดขึ้นหลายอย่าง มีตัวละครหลายตัว ตัวละครเอกต้องเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาอยู่หลายครั้งหลายหนกว่าเรื่องราวจะจบลง

ผู้เขียนเรื่องสำหรับเด็กมักจะกำหนดให้เหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นตามลำดับเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นเรื่องสำหรับเด็กเล็ก เช่น ให้เหตุการณ์เกิดขึ้นตามลำดับเวลาเช้า สาย บ่าย เย็น กลางคืน หรือวันที่ ๑ วันที่ ๒ และวันต่อ ๆ ไป หรืออาจให้เหตุการณ์ดำเนินไปตามวัยของตัวละครเอก

ตัวอย่างบันเทิงคดีสำหรับเด็กเล็ก ซึ่งจะมีเค้าโครงเรื่องสั้น ๆ มีตัวละคร ๒-๓ ตัว

ตัวอย่างบันเทิงคดีสำหรับเด็กโตซึ่งจะมีเค้าโครงเรื่องยาวขึ้นและมีตัวละครมากขึ้น

เป็นต้น โดยทั่ว ๆ ไปจะเป็นการเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวละครเอกนั่นเอง สำหรับเรื่องที่แต่งสำหรับเด็กโต อาจจะมีการลำดับเรื่องที่ย้อนกลับไปกลับมาบ้างตามความจำเป็น เช่น อาจจะมีการย้อนเล่าเรื่องที่เป็นความหลังของตัวละครเพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความคิดหรือพฤติกรรมของตัวละครนั้น

หนังสือภาพประกอบเรื่องและนิทานโบราณ เช่น นิทานพื้นเมือง และนิทานคติธรรมที่แต่งขึ้นสำหรับเด็กเล็ก ต้องการเค้าโครงเรื่องที่ดี ชัดเจน และเหตุการณ์ต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี โดยมากจะเป็นเค้าโครงเรื่องสั้น ๆ เหมาะกับเด็กเล็กซึ่งมีความสนใจต่อเรื่องต่าง ๆ ในช่วงเวลาสั้น ๆ เค้าโครงเรื่องสำหรับเด็กเล็กจึงมักจะมีการดำเนินเรื่องรวดเร็ว โดยทั่วไปเพียงแค่เปิดฉากเรื่องไม่กี่บรรทัด ผู้อ่านก็จะได้พบตัวละครเอก ฉาก และเหตุการณ์สำคัญ ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่ตัวละครเอกจะต้องแก้ไขหรือต่อสู้เอาชนะ เหตุการณ์อันเป็นจุดสูงสุดของเรื่องมักจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัญหาจะได้รับการคลี่คลายและเรื่องก็จบลงอย่างไม่เย็นเยื่อ ผู้แต่งมักจะใช้ภาพเป็นสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจสถานที่ เหตุการณ์ และการกระทำของตัวละครเอก ใช้ภาพสร้างอารมณ์ ความรู้สึก และจินตนาการแทนการบรรยาย ยืดยาว หนังสือภาพประกอบเรื่องมักจะให้ความสำคัญต่อการสร้างจินตนาการ และความแปลกใหม่ ผู้แต่งมักจะสร้างตัวละคร ฉาก และเหตุการณ์ที่จูงใจให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมกับตัวละคร เข้าไปร่วมเผชิญปัญหาและแก้ไขปัญหาร่วมกับตัวละครเอกด้วย

เค้าโครงเรื่องของหนังสือสำหรับเด็กเล็กไม่ว่าจะเป็นนิทานลักษณะแฟนตาซีหรือเป็นนิทานสมัยใหม่ มักจะนิยมให้เรื่องราวจบลงอย่างมีความสุข

ตัวอย่างเค้าโครงเรื่อง

เรื่อง หนีน้อยเข้าเมือง ของดวงดาว ทิพนพร

๑. หนีน้อยอาศัยอยู่กับพ่อและแม่ในป่าลึก พ่อสอน หนีน้อยว่าป่าเป็นของสัตว์ป่า อย่าออกจากป่าไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น
๒. ต่อม่าป่าถูกบุกรุกทำลาย เกิดความแห้งแล้ง หนีน้อยอดอยากจึงตัดสินใจออกจากป่า จะไปอยู่เมือง
๓. ระหว่างทางหนีน้อยพบช้าง ชวนให้ช้างไปด้วยกัน แต่ช้างปฏิเสธ ช้างบอกหนีน้อยว่า ป่าคือที่อยู่ของสัตว์ป่า
๔. หนีน้อยเดินทางไปถึงเมือง หวังจะได้พบอาหาร แต่ต้องผิดหวัง
๕. ในเมือง หนีน้อยพบม้าลาย จึงถามม้าลายถึงแหล่งอาหาร ม้าลายบอกว่าไม่มี และแนะนำให้หนีน้อยหางานทำ

เรื่อง หนูน้อยเข้าเมือง ของดวงดาว ทิพนพร

๖. หนูน้อยไม่เข้าใจเรื่องงานว่าเกี่ยวข้องกับแหล่งอาหาร
อย่างไร

๗. หนูน้อยหิวมาก ได้พบสิงโตก็ถามหาแหล่งอาหารอีก
สิงโตบอกว่า อยู่ในเมืองของทุกอย่างต้องจ่ายเงินซื้อ ถ้าต้องการ
อาหารก็ต้องหางานทำก่อนจึงจะได้เงินมาซื้ออาหารกิน

๘. หนูน้อยสงสัยว่าในเมืองไม่มีแหล่งอาหารและป่าไม้
สำหรับสัตว์ป่าเลยหรือ หนูน้อยหิวจนเป็นลม

๙. เมื่อฟื้นขึ้นจึงรู้ว่าตนอยู่ในสวนสัตว์ สัตวแพทย์
ของสวนสัตว์บอกว่าในเมืองมีสวนสัตว์เท่านั้นที่ช่วยคุ้มครองและดูแล
สัตว์ป่า

๑๐. หนูน้อยหนีจากสวนสัตว์ เขาเข้าใจแล้วว่าเหตุไร
พ่อแม่จึงสั่งไม่ให้หนูน้อยออกจากป่า ป่าเท่านั้นที่เป็นที่อยู่ของ
สัตว์ป่า

๑๑. หนูน้อยกลับมาที่ป่า ได้พบว่าป่าได้เขียวขจีขึ้น
อีกครั้งหนึ่ง ช้างบอกว่า ป่าได้รับความคุ้มครองแล้ว สัตว์ป่า

ก็ได้รับความคุ้มครองด้วย ต่อแต่นี้สัตว์ป่าจะอยู่ในป่าอย่างมีความสุข

เมื่อพบว่าเมืองไมไซที่อยู่ของสัตว์ หมีน้อยก็กลับไปอยู่ป่าบ้านของเขาตามเดิม

กิจกรรม

สำรวจหนังสือในห้องสมุด และคัดเลือกวรรณกรรมบันเทิงคดีสำหรับเด็กเล็กและเด็กโตประเภทต่าง ๆ ต่อไปนี้อ่านอย่างน้อยประเภทละ ๒ เรื่อง แล้วเขียนเรียงลำดับเรื่องราวและเหตุการณ์ตามเค้าโครงเรื่อง

๑. หนังสือภาพประกอบเรื่อง
๒. นิทานพื้นเมือง
๓. นิทานคติธรรม
๔. ตำนาน
๕. นิทานแฟนตาซี
๖. นิยายสมัยใหม่
๗. นิยายอิงประวัติศาสตร์

ระบุด้วยว่าเหตุการณ์ตอนใดเป็นเหตุการณ์สูงสุดของเรื่อง (climax)

ตัวละคร (characters)

ตัวละครเป็นศูนย์กลางของเรื่อง เรื่องราวและเหตุการณ์ที่ผู้แต่งสร้างเป็นเค้าโครงเรื่องขึ้นจะผูกพันวนเวียนอยู่ที่ตัวละคร ถ้าไม่มีตัวละครก็คงไม่มีเรื่องราวที่จะบอกเล่าแก่ผู้อ่าน เราอาจแบ่งตัวละครออกเป็น ๒ แบบ แบบแรกคือตัวละครที่มีลักษณะแบบเดียว ถ้าเป็นตัวดีก็จะดีตั้งแต่ต้นจนจบ ถ้าเป็นตัวร้ายก็จะร้ายตั้งแต่ต้นจนจบเช่นเดียวกัน เป็นตัวละครที่มีลักษณะเพียงด้านเดียว (flat character) แบบที่ ๒ คือตัวละครที่อาจจะมีลักษณะหลายด้าน จะมีความเป็นปุณชนมากกว่าแบบแรก ก็อาจจะมีคุณสมบัติที่ดีและไม่ดีอยู่ในตัว เช่น อาจจะเป็นคนใจดีเอื้อเฟื้อ แต่ก็อาจเป็น เวลาโกรธอาจจะพูดไม่เพราะ ตัวละครที่มีหลายลักษณะ (round character) จะทำให้เรื่องชวนอ่านกว่าเรื่องที่ตัวละครมีลักษณะเดียว อย่างไรก็ตามตัวละครเอกควรจะดีมีคุณสมบัติที่ดีมากกว่าคุณสมบัติที่ไม่ดี โดยทั่วไปเรื่องแต่งที่มีลักษณะสมจริงและน่าสนใจชวนอ่านนั้น ควรให้ตัวละครมีพัฒนาการ เช่น ตัวละครเอกเมื่อเริ่มเรื่องอาจจะเป็นคนไม่อดทนไม่เห็นคุณค่าของการทำงาน แต่เมื่อต้องเผชิญปัญหาหรือความยากลำบาก

จากเรื่อง *ไม่ยากเป็นควาย* ของ ดร. สายสุรี จุติกุล เมื่อควายไม่พอใจในความ
เป็นอยู่ของคน ก็พยายามชวนขวายเป็นควายหาสิ่งที่คนพอใจ ในที่สุดก็รู้ว่าเป็นตัวของตัวเอง
นั้นยอมดีที่สุด

นิสัยไม่อดทนทำให้สภาพการณ์เลวร้ายยิ่งขึ้น เมื่อได้ผ่านความลำบากมากเข้าเขาก็ได้สำนึก และเมื่อถึงตอนจบเรื่อง ตัวละครเอกซึ่งได้รับบทเรียน และเห็นคุณค่าของความอดทน ก็กลายเป็นคนอดทนขยันทำงานในที่สุด

การสร้างตัวละครให้มีคุณสมบัติด้านเดียวหรือหลายด้านขึ้นอยู่กับประเภทของเรื่องและวัยของผู้อ่านด้วย ตัวละครของเรื่องที่เขียนสำหรับเด็กเล็กควรมีลักษณะไม่ซับซ้อน ผู้แต่งควรบอกลักษณะนิสัยของตัวละครตั้งแต่ต้น ซึ่งผู้อ่านจะสามารถรู้จักและเข้าใจความแตกต่างของตัวละครในเรื่องได้ ส่วนเด็กที่โตขึ้นตัวละครอาจจะมีจำนวนมากขึ้น นอกจากมีตัวละครซึ่งเป็นพระเอกและผู้ร้ายแล้ว ยังอาจสร้างตัวละครผู้ช่วยพระเอกเพิ่มขึ้นก็ได้ ลักษณะนิสัยของตัวละครแต่ละตัวอาจจะซับซ้อนขึ้น อาจจะมีลักษณะขัดแย้งอยู่ภายในของตัวละครซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ผู้เขียนอาจจะมีเวลาที่จะแสดงความคิดความรู้สึกของตัวละครมากขึ้น สิ่งที่ผู้เขียนควรระมัดระวังในการสร้างตัวละครคือ ต้องไม่ให้ผู้อ่านมองตัวพระเอกของเรื่องเป็นตัวผู้ร้าย และชื่นชมตัวผู้ร้ายให้กลายเป็นพระเอกแทน ซึ่งอาจจะเกิดจากการที่ผู้เขียนสร้างตัวผู้ร้ายให้มีลักษณะเด่นจนบดบังตัวพระเอกโดยที่ผู้เขียนไม่รู้ตัว

หนังสือภาพประกอบเรื่องและหนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับเด็กเล็กซึ่งมีภาพประกอบเป็นจำนวนมาก ผู้เขียนสามารถแสดงลักษณะนิสัยและอารมณ์ของตัวละครโดยอาศัยภาพได้มาก ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านรู้จักและเข้าใจตัวละครเอกของเขาได้ดีขึ้น

ตัวละครในหนังสือสำหรับเด็กเล็กอาจจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของ และอื่น ๆ ที่เกิดจากจินตนาการ สัตว์ซึ่งพูดและคิดและทำแบบคนทั่วไป แม่มด พ่อมด สัตว์ประหลาด เทวดา นางฟ้า ที่มีเวทมนตร์คาถา ตัวละครในนิทานพื้นเมืองมักจะเป็นตัวละครที่มีลักษณะด้านเดียวตั้งแต่เปิดฉากจนจบเรื่อง ผู้อ่านจะรู้ทันทีว่าใครเป็นพระเอกหรือนางเอกและใครคือผู้ร้าย ตัวละครเอกจะต้องดี ซื่อสัตย์ ขยัน ให้อภัย ตัวละครรองหรือผู้ร้ายจะน่าเกลียด ขี้อิจฉา ใจร้าย อาฆาตพยาบาท คุณสมบัติเหล่านี้ผู้แต่งจะบอกให้ผู้อ่านทราบตั้งแต่เปิดเรื่องที่เดียว นิทานคติธรรมนิยมใช้ตัวละครเป็นสัตว์มากกว่านิทานสำหรับเด็กประเภทอื่น ๆ

ตัวอย่างตัวละคร

เรื่อง เจ้ากบปากกว้าง ของมานพ ถนอมศรี

ในสระแห่งหนึ่ง กบน้อยตัวหนึ่งขึ้นชมกับฤดูฝนแรกที่มันเพิ่งได้พบ มันมองเงาของตัวเองในน้ำ มองเห็นปากที่กำลังหัวเราะของตัวเอง เห็นว่าช่างกว้างใหญ่และสวยงาม มันอยากรู้ว่าสัตว์อื่นจะมีปากที่กว้างใหญ่และสวยงามเท่าปากของมันไหม

กบน้อยเที่ยววดปากที่กว้างและสวยงามของมันกับแมลงวัน และไก่ด้วยความภาคภูมิใจ และเขาะเขี่ยแมลงวัน และไก่ว่ามีปากน่าเกลียดอะไรเช่นนั้น

กบน้อยกลับมาที่สระน้ำ ได้พบงูและเขี่ยหยันรู้ว่าปากเล็กเช่นนี้จะกินอาหารได้อย่างไร งูแสดงวิธีกินอาหารให้ดูโดยอ้าปากกว้างจับเจ้ากบน้อยไว้ทั้งตัว

กว่าจะรู้ว่าปากของใครย่อมดีและเหมาะสมสำหรับตนเองก็สายไปเสียแล้ว กบน้อยตกเป็นเหยื่อของงูด้วยความหลงตัวเองแท้ ๆ

จากเรื่อง เจ้ากบปากกว้าง ของมานพ ถนอมศรี เจ้ากบเป็นตัวละครเอก ความเข่อหิ่งของมันทำให้เป็นภัยแก่ตัวเอง

กิจกรรม

สำรวจหนังสือในห้องสมุด และเลือกวรรณกรรมบันเทิงคดีสำหรับเด็กเล็กและเด็กโตประเภทต่าง ๆ ต่อไปนี้อย่างน้อยประเภทละ ๒ เรื่อง

๑. หนังสือภาพประกอบเรื่อง
๒. นิทานพื้นเมือง
๓. นิทานคติธรรม
๔. คำานาน
๕. นิทานแฟนตาซี
๖. นิยายสมัยใหม่
๗. นิยายอิงประวัติศาสตร์

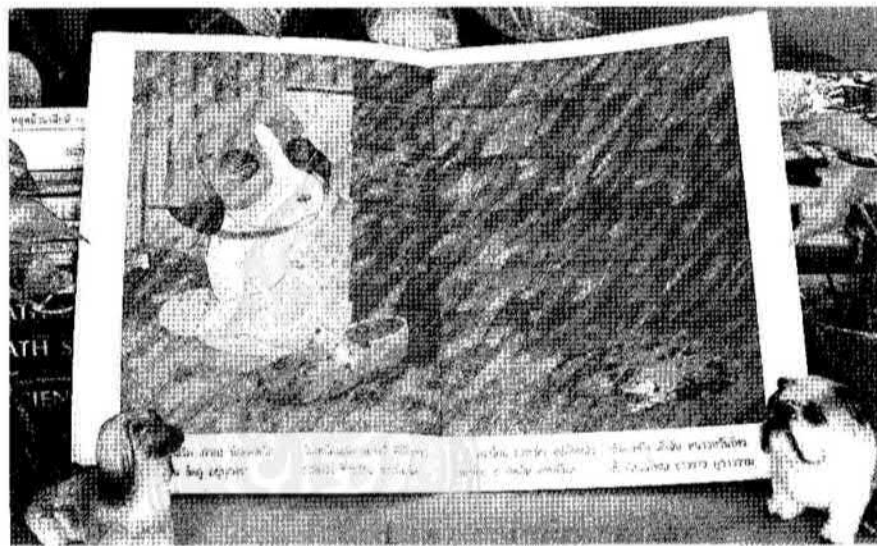
แล้วเขียนบรรยายเกี่ยวกับตัวละครในประเด็นต่อไปนี้

- ก. จำนวนตัวละคร
- ข. ตัวละครเอกคือใคร มีลักษณะและอุปนิสัยอย่างไร
- ค. ตัวละครรองคือใคร มีลักษณะและอุปนิสัยอย่างไร
- ง. มีเหตุการณ์สำคัญอะไรบ้างเกี่ยวกับตัวละครเอก และผลเป็นอย่างไร
- จ. ตัวละครเอกและตัวละครรองมีลักษณะอะไรที่ท่านประทับใจ หรือเห็นว่าเป็นลักษณะเด่น

ฉาก
(setting)

ฉากคือเวลาและสถานที่ที่เรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นตามเค้าโครงเรื่อง เรื่องราว เหตุการณ์ ตัวละคร สิ่งที่ตัวละครทำ คิด และรู้สึก อาจจะเกิดขึ้นในอดีต ในปัจจุบัน หรือในอนาคต สถานที่ที่ตัวละครเกิด มีชีวิตอยู่ ค่อสู้ปัญหาและอุปสรรค มีความสุขหรือมีความทุกข์ อาจจะเกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน ในโลกที่มีแต่ในจินตนาการ ในป่า ในเมือง ในถ้ำ ในบ้าน

ในโพรงไม้ ฉากอาจจะรวมถึงสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตที่ปรากฏอยู่ในสถานที่ที่ตัวละครมีชีวิตสัมผัสเกี่ยวข้องอยู่ด้วย สิ่งเหล่านี้ทำให้เรารู้จักตัวละครเอกดีขึ้น ทำให้เข้าใจถึงความรู้สึก เจตคติ และแนวความคิดของตัวละคร เข้าใจและทายใจได้ว่าตัวละครเอกจะคิด จะพูด จะมีปฏิกิริยาอย่างไร ต่อเหตุการณ์หรือปัญหาที่ต้องเผชิญ ถ้างานเขียนขาดส่วนประกอบที่เรียกว่าฉากผู้อ่านอาจจะไม่ประทับใจต่อเรื่องนั้นเท่าไรนัก

ฉากตอนหนึ่งในเรื่อง *รองเท้าแดง* ให้ความรู้สึกสดหุดหุดและเศร้าซึม

หนังสือบันเทิงคดีที่เขียนขึ้นสำหรับเด็กเล็ก ซึ่งมีเค้าโครงเรื่องสั้น ๆ และมีการดำเนินเรื่องรวดเร็ว จะบรรยายเกี่ยวกับฉากเพียงสั้น ๆ นิทานพื้นเมืองมักจะมีฉากเป็นสถานที่ที่อยู่ห่างไกลในอดีต ซึ่งเราจะเห็นการแนะนำฉากสั้น ๆ เช่นนี้เสมอ “ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว...”, “นานมาแล้ว ณ อาณาจักรไกลโพ้น...” เป็นเครื่องหมายที่บอกให้ผู้อ่านรู้ว่ากำลังจะมีเหตุการณ์ประหลาดมหัศจรรย์ที่น่าตื่นเต้นชวนติดตามเกิดขึ้น หนังสือภาพประกอบเรื่องทั่ว ๆ ไปก็มักจะแนะนำฉากแต่เพียงสั้น ๆ แล้วเข้าเรื่องอย่างรวดเร็ว ภาพประกอบจะมีบทบาทอย่างสำคัญในการสร้างฉาก

บันเทิงคดีที่เขียนสำหรับเด็กที่โตขึ้นจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับฉากมากขึ้น นิทานประเภทแฟนตาซีมักจะสร้างสถานที่และเวลาที่เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นทั้งในโลกปัจจุบันและโลกในจินตนาการหรือโลกใหม่ ซึ่งตัวละครได้เดินทางท่องเที่ยวผจญภัยไป หรือหลงเข้าไปอยู่ในอีกมิติเวลาในอดีตหรืออนาคต

ซึ่งในช่วงเวลานั้นเหตุการณ์มหัศจรรย์ต่าง ๆ ได้เกิดขึ้น การสร้างฉาก
ในนิทานแฟนตาซีโดยมากจะค่อนข้างละเอียดลออเพื่อให้น่าเชื่อถือ

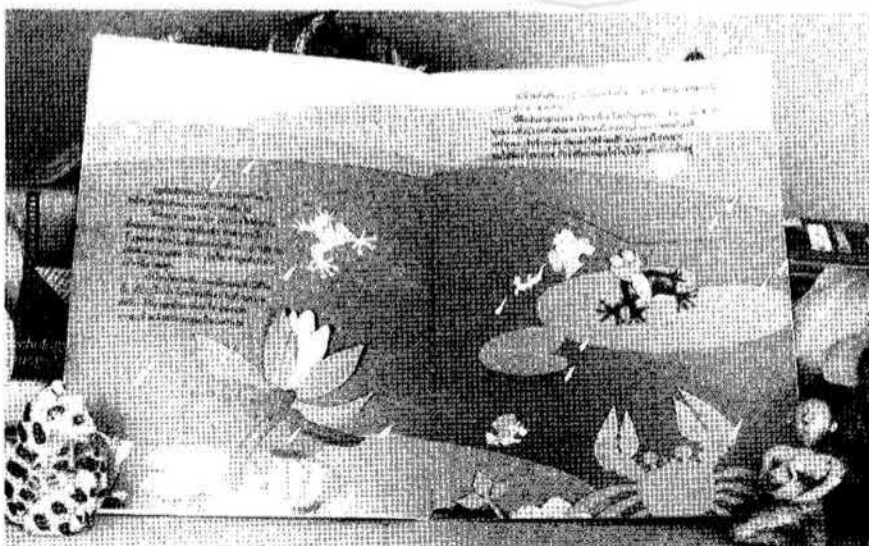
ในนิยายอิงประวัติศาสตร์ ฉากเกี่ยวกับเวลาและสถานที่มีความ
สำคัญมากเช่นเดียวกัน สถานที่และเวลาที่มีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นกับ
ตัวละครจะต้องถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งหมายความว่าผู้แต่งจะต้อง
สร้างบรรยากาศแวดล้อม เช่น การใช้ภาษา เจตคติ และการกระทำของ
ตัวละคร ให้สอดคล้องกลมกลืนกับเวลาและสถานที่ด้วย

ฉากทั้งเวลาและสถานที่สำหรับงานเขียนบางประเภทและบางเรื่อง
อาจมีบทบาทเป็นเพียงส่วนประกอบที่ไม่สำคัญมาก แต่สำหรับงานเขียน
บางประเภทและบางเรื่องฉากอาจจะมีบทบาทสำคัญสร้างความรู้สึกรู้สึกและ
อารมณ์ เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความเป็นอยู่ อุปนิสัย เจตคติ และปัญหา
ของตัวละคร

การบรรยายฉากในเรื่อง เจ้ากบปากกว้าง ของมานพ ถนอมศรี

ฤดูร้อนอันชุ่มฉ่ำเวียนมาถึงอีกครั้งหนึ่ง หลังจากฤดูร้อน
แสนอบอ้าวผ่านพ้นไป

ลำคลอง หนอง บึง เจ็บนองไปด้วยน้ำที่หยดหยาดลงมา
จากท้องฟ้า บัวสายทะล่งน้ำขึ้นชูดอก อดไบบีเขียวสดเหนือผิวน้ำ

ฉากเปิดเรื่องใน เจ้ากบปากกว้าง ซึ่งให้ความรู้สึกสดชื่นของต้นฤดูฝน

ปู ปลา กบ เขียด และมวลสัตว์น้ำระเร่ร่อนคำพูดคำว่าอย่าง
มีความสุข

น้ำใหม่หอมเย็นและมีคุณค่าสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในน้ำ
โลกใหม่ที่เต็มไปด้วยความสดชื่นได้หวนกลับมาอีกครั้งหลังจาก
ความแห้งแล้งครอบคลุมเป็นเวลานาน

กิจกรรม

สำรวจหนังสือในห้องสมุด และคัดเลือกวรรณกรรมบันเทิงคดี
สำหรับเด็กเล็กและเด็กโตประเภทต่าง ๆ ต่อไปนี้อย่างน้อยประเภทละ
๒ เรื่อง

๑. หนังสือภาพประกอบเรื่อง
๒. นิทานพื้นเมือง
๓. นิทานคติธรรม
๔. คำนาน
๕. นิทานแฟนตาซี
๖. นิยายสมัยใหม่
๗. นิยายอิงประวัติศาสตร์

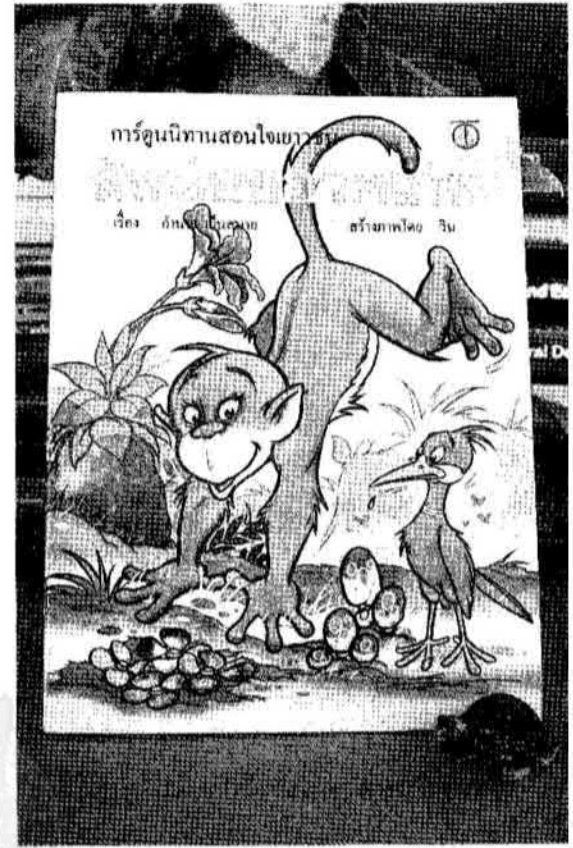
แล้วเขียนบรรยายเกี่ยวกับฉากในประเด็นต่อไปนี้

- ก. เหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้นที่ไหน และเมื่อไร
- ข. ฉากที่บรรยายในเรื่องมีความสัมพันธ์กับเรื่องราว เหตุการณ์
และตัวละครอย่างไร
- ค. ฉากในเรื่องมีความเหมาะสมกลมกลืนกับเรื่องราว เหตุการณ์
และตัวละครมากน้อยเพียงไร
- ง. ฉากในเรื่องสร้างความประทับใจหรือก่อให้เกิดความรู้สึก
และอารมณ์อย่างไรบ้าง

แก่นเรื่อง (theme)

แก่นเรื่องคือสาระสำคัญหรือหัวใจของงานเขียนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ผู้เขียนหรืองานเขียนนั้นสะท้อนหรือแสดงให้ผู้อ่านเห็นและเข้าใจ หรือ อาจจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า แก่นเรื่องคือความหมายที่สรุปได้จากการอ่านงานเขียน ผู้อ่านจะเข้าใจและสรุปความหมายของแก่นเรื่องได้ต่อเมื่อได้อ่านเรื่องราว เหตุการณ์ และชีวิตของตัวละครที่ผู้แต่งแต่งขึ้นตั้งแต่ต้นจนจบแล้วเท่านั้น แก่นเรื่องที่ผู้อ่านสรุปหาความหมายของเรื่องที่อ่านจึงมักจะเป็นข้อความสั้น ๆ เพียง ๑ หรือ ๒ ประโยค เหตุการณ์ การกระทำของตัวละคร คำพูดของตัวละคร การบรรยายฉากไม่ใช่แก่นเรื่อง แต่มีความหมายให้ผู้อ่านเข้าถึงแก่นเรื่อง แก่นเรื่องมักจะเป็นข้อความที่มีความหมายซึ่งคนส่วนใหญ่เห็นพ้องด้วย ไม่มีข้อแย้ง เป็นเสมือนความเป็นจริงที่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป เช่น เมื่อเราอ่านเรื่อง *เทพารักษ์กับคนตัดฟัน* แล้วสรุปแก่นเรื่องว่า โลกมากมัลลภาย แก่นเรื่อง โลกมากมัลลภาย เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ไม่ใช่เฉพาะที่เกิดกับคนตัดฟันในเรื่องที่อ่านเท่านั้น แต่เป็นที่ยอมรับว่าเป็นความจริงที่อาจจะเกิดขึ้นกับคนอื่น ๆ ที่มีความโลกเหมือนคนตัดฟัน เมื่อเราอ่านเรื่อง *หมาป่ากับลูกแกะ* แล้วสรุปเป็นแก่นเรื่องว่า วิสัยพาลย่อมหาเหตุที่จะพาลผู้ไม่มีความผิดให้จงได้ แก่นเรื่องนี้คนทั่วไปยอมรับว่าเป็นจริง เพราะมีตัวอย่างให้เห็นมากมายเกี่ยวกับวิสัยของคนพาล เรื่องของคนตัดฟันก็ดี เรื่องของหมาป่าและลูกแกะก็ดีเป็นเพียงตัวอย่างที่ผู้แต่งเรื่องสมมุติขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของความโลกลคนโลก และเรื่องของคนพาล เท่านั้นเอง

ผู้แต่งสร้างแก่นเรื่องขึ้นจากการได้สังเกต สัมผัส และคิดพิจารณาเกี่ยวกับความเป็นจริงในชีวิตของคนในสังคมนั่นเอง แก่นเรื่องของงานวรรณกรรมมักจะสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ ความเจริญ ความเสื่อม ความคิด เจตคติ ค่านิยม ความใฝ่ฝัน ความทะเยอทะยาน และปัญหาต่าง ๆ ของคน ซึ่งเป็นผลมาจากอิทธิพลของสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง เราจึงมักใช้วรรณกรรมที่เกิดขึ้นในยุคสมัยต่าง ๆ ศึกษาถึงสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองของยุคสมัยนั้น ๆ วรรณกรรมสำหรับเด็ก ซึ่งสะท้อนถึงแก่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความจริงในชีวิต จึงเป็นเสมือนบทเรียน

เรื่อง เจ้ากบปากกว้าง และ ลิงน้อยอวดเก่ง สะท้อนแก่นเรื่องหรือแง่คิดคล้ายคลึงกัน ตัวละครเอกต่างมีนิสัยน่ารังเกียจเหมือนกัน ‘ลิงน้อย’ มีโอกาสแก้ตัวใหม่ แต่ ‘เจ้ากบ’ ถูกลงโทษหนักสถานเดียว

หรือแหล่งความรู้ให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษา ทำความเข้าใจ เกิดความรู้และสติปัญญา พัฒนาความรู้สึกและอารมณ์ สร้างเจตคติ กำนินิยม และแนวทางการปฏิบัติตนในสังคมได้อย่างเหมาะสม

ผู้สร้างงานวรรณกรรมจึงมักจะตั้งความปรารถนาเป็นเบื้องต้นว่าจะสร้างงานเขียนที่สะท้อนความหมายในชีวิตอะไรให้แก่ผู้อ่าน จะแสดงให้เห็นผู้อ่านเข้าถึงแก่นเรื่องอะไร แล้วก็สมมุติตัวอย่างเหตุการณ์ ตัวละคร ฉาก ขึ้นมาให้เกิดเป็นเรื่องราวตามลำดับอย่างเหมาะสมเจาะ ทุกเหตุการณ์ คำพูด และการกระทำที่เกิดขึ้นในเรื่องล้วนแต่ส่งความหมายความเข้าใจไปยังผู้อ่าน เพื่อให้เข้าถึงแก่นเรื่องที่ต้องการ

ผู้เขียนหนังสือสำหรับเด็กจึงสนใจความเจริญเติบโตของเด็ก สนใจ สังเกต และศึกษาถึงความสนใจของเด็ก ความปรารถนาและปัญหาของเด็ก แล้วสร้างวรรณกรรมสำหรับเด็กขึ้น ซึ่งเมื่อเด็กได้อ่านก็เกิดความเพลิดเพลิน และเกิดความเจริญงอกงาม

วรรณกรรมสำหรับเด็กเล็ก เช่น หนังสือภาพประกอบเรื่อง ไม่ว่า จะเป็นลักษณะแฟนตาซีหรืออิงความเป็นจริง มักจะมีแก่นเรื่องที่ส่งเสริมให้ เด็กรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักปรับตัวให้เข้ากับคนในครอบครัวและเข้ากับ เพื่อนในโรงเรียน รู้จักแบ่งปัน รู้จักยอมรับระเบียบวินัยและให้ความร่วมมือ เป็นต้น วรรณกรรมโบราณสำหรับเด็กเล็กหรือเด็กโตก็ตามมักจะมีแก่นเรื่อง ที่สะท้อนให้เห็นธรรมชาติของคนและสังคม ซึ่งมักจะหนีไม่พ้นการให้รางวัล แก่คนดีและการลงโทษคนชั่ว ความดีชนะความชั่ว ความยุติธรรมเป็นสิ่ง ถูกต้อง คนที่ไม่เห็นแก่ตัวและมีเมตตากรุณา และคนที่อดทนทำงานหนัก ไม่ท้อแท้ จะได้รับรางวัล การใช้สติปัญญาสำคัญกว่าการใช้กำลังกาย เป็นต้น วรรณกรรมโบราณจากท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วโลกมักจะสะท้อนความ คิดและความเชื่อในลักษณะเช่นนี้ แสดงให้เห็นลักษณะที่เป็นสากลเกี่ยวกับ ค่านิยมของมนุษย์

วรรณกรรมซึ่งเขียนขึ้นสำหรับเด็กโต เช่น ประเภทแฟนตาซี นิยาย สมัยใหม่ นิยายอิงประวัติศาสตร์ มีแก่นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นเจตคติและ ค่านิยมของคนในสังคมเช่นเดียวกัน เช่น สะท้อนให้เห็นการต่อสู้ระหว่าง ธรรมะกับอธรรม ซึ่งฝ่ายธรรมะจะได้ชัยชนะในที่สุด บางครั้งแก่นเรื่อง ให้ความคิดที่ลึกซึ้ง เช่น อำนาจมาพร้อมกับความรับผิดชอบเสมอ ความรัก และมิตรภาพสามารถเอาชนะอุปสรรคได้

การอ่านวรรณกรรมสำหรับเด็กประเภทต่าง ๆ อยู่เสมอจะช่วยให้ผู้ที่ สนใจสร้างสรรค์วรรณกรรมสำหรับเด็กเห็นแนวทางที่จะเสนอแนวคิดและ แนวทางปฏิบัติตนที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี

ท่านกลับไปอ่านตัวอย่างเค้าโครงเรื่อง เรื่อง *หมิน้อยเข้าเมือง* ใน หน้าก่อนอีกครั้งหนึ่ง ท่านบอกได้ไหมว่า แก่นเรื่องของเรื่องนั้นควรจะเป็นอะไร

ท่านกลับไปอ่านตัวอย่างตัวละครเอกในเรื่อง *เจ้ากบปากกว้าง* อีกครั้งหนึ่ง ลองคาดคะเนซิว่าแก่นเรื่องของเรื่องนี้น่าจะเป็นอะไร

กิจกรรม

สำรวจหนังสือในห้องสมุด และคัดเลือกวรรณกรรมบันเทิงคดีสำหรับเด็กเล็กและเด็กโตประเภทต่าง ๆ ค่อยไปอย่างน้อยประเภทละ ๒ เรื่อง

๑. หนังสือภาพประกอบเรื่อง
๒. นิทานพื้นเมือง
๓. นิทานคติธรรม
๔. คำนาน
๕. นิทานแฟนตาซี
๖. นิยายสมัยใหม่
๗. นิยายอิงประวัติศาสตร์

แล้วเขียนบรรยายเกี่ยวกับแก่นเรื่องในประเด็นต่อไปนี้

๑. แก่นเรื่องคืออะไร
๒. แก่นเรื่องนั้นเป็นความจริงที่ยอมรับได้หรือไม่ เพราะเหตุไร
๓. แก่นเรื่องสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ หรือความคิด ความเชื่อของคนในสังคมอย่างไรบ้าง
๔. แก่นเรื่องมีคุณค่าควรแก่การอ่านวรรณกรรมเรื่องนั้นหรือไม่ เพราะเหตุไร

ทักษะ

(point of view)

ทักษะคือมุมมองที่มีต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้นในงานเขียน ซึ่งเกิดจากการที่ผู้เขียนเลือกผู้เล่าเรื่องให้เป็นผู้สะท้อนเรื่องราวในงานเขียนนั้นให้ผู้อ่านเข้าใจ ในขณะที่เราอ่านวรรณกรรมเรื่องหนึ่งเรากำลังติดตามเรื่องราวเหตุการณ์ ชีวิตของตัวละคร โดยที่มีผู้หนึ่งเล่าเรื่องเหล่านั้นให้เราฟัง ผู้เขียนอาจจะเลือกตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นตัวเอกหรือตัวรองก็ได้

เป็นผู้เล่าเรื่อง ถ้าผู้เล่าเรื่องใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า ‘ฉัน’ หรือ ‘ข้าพเจ้า’ เรียกว่า ทศนะบุรุษที่ ๑ ตัวละครที่ผู้แต่งเลือกให้เป็นผู้เล่าเรื่องจะเล่าเรื่องไปตามที่เขาเห็น เขาคิด เขาทำ ตามสภาพพื้นภูมิหลัง เจตคติ และค่านิยมของตัวละครนั้น

เรื่อง รongเท้าแดง ซึ่ง ‘rongเท้าแดง’ เป็นตัวเอก ผู้อ่านได้รับรู้เรื่องราวและความรู้สึกของ ‘rongเท้าแดง’ จากทศนะหรือมุมมองของ ‘rongเท้าแดง’ เอง

ผู้เขียนอาจเลือกเล่าเรื่องโดยใช้บุรุษที่ ๓ ซึ่งอาจแบ่งเป็นหลายลักษณะ ลักษณะแรกคือผู้เขียนเล่าเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ และแสดงคำพูดหรือบทสนทนาของตัวละครอย่างตรงไปตรงมาตามสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามความคิดและตามสภาพของตัวละคร แต่ก็ไม่ได้บอกผู้อ่านว่าตัวละครคิดอะไร และผู้เล่าจะไม่เข้าไปสอดแทรกหรือวิพากษ์วิจารณ์ด้วย ผู้อ่านจะเป็นผู้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราว เหตุการณ์ และผู้คนเอง ลักษณะที่สองคือผู้เขียนเล่าเรื่องราวตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเสนอบทสนทนาของตัวละครในสภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ แต่จะให้ความสนใจที่ตัวละครเอกและให้ตัวละครเอกแสดงความคิดและความรู้สึก เพราะถือว่าตัวละครเอกเป็นศูนย์กลางของเรื่องราวที่เกิดขึ้น ลักษณะที่สามคือผู้เขียนเล่าเรื่องราวและเหตุการณ์ตลอดจนบทสนทนาของตัวละคร โดยเปิดเผยให้ผู้อ่านทราบความรู้สึกนึกคิดของตัวละครทุกตัว

การเลือกผู้เล่าเรื่องอย่างเหมาะสม และเสนอเรื่องราวตามทัศนะของผู้เล่าอย่างสมเหตุสมผลตามสภาพที่ควรจะเป็น จะช่วยส่งเสริมความน่าเชื่อถือของตัวละครและเรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกผู้เล่าสำหรับนิทานแฟนตาซีมีความสำคัญมาก เพราะจะต้องพยายามให้ผู้อ่านเชื่อและคล้อยตามเหตุการณ์ ฉาก และตัวละครที่ผิดธรรมชาติและเกินความเป็นจริง

หนังสือสำหรับเด็กนิยมเล่าเรื่องตามทัศนะของตัวละครซึ่งเป็นเด็ก โดยอาจจะใช้ทัศนะบุรุษที่ ๑ หรืออาจจะใช้ทัศนะบุรุษที่ ๓ ซึ่งถือเอาตัวละครเอกเป็นศูนย์กลางในการเล่าเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ

ตัวอย่างการแสดงทัศนะบุรุษที่ ๑

เรื่อง รองเท้าแดง ของนพดล จันทรเพ็ญ

ตัวฉันคือ รองเท้าเด็ก คู่เล็กสวย
เจ้าของร้าน วางโชว์ โถกกว่าใคร

สีแดงด้วย มีโบขาว วาวสดใส
คนผ่านไป ผ่านมา พากันดู

‘รองเท้าแดง’ สวยงามสดใสอีกครั้งหนึ่ง เมื่อได้พบคนที่เห็นคุณค่าของคน

กิจกรรม

สำรวจหนังสือในห้องสมุด และคัดเลือกวรรณกรรมบันเทิงคดีสำหรับเด็กเล็กและเด็กโตประเภทต่าง ๆ ต่อไปนี้อย่างน้อยประเภทละ ๒ เรื่อง

๑. หนังสือภาพประกอบเรื่อง
๒. นิทานพื้นเมือง
๓. นิทานคติธรรม
๔. ดำนาน
๕. นิทานแฟนตาซี
๖. นิยายสมัยใหม่
๗. นิยายอิงประวัติศาสตร์

แล้วเขียนบรรยายทศนะในประเด็นต่อไปนี้

- ก. ประเภทของทศนะ
- ข. ความเหมาะสมของทศนะ
- ค. ความน่าเชื่อถือของเรื่องราว เหตุการณ์ และตัวละครจากทศนะในเรื่อง
- ง. อาจจะเล่าเรื่องโดยอาศัยทศนะประเภทอื่นได้หรือไม่

ท่วงทำนองการเขียน (style)

ท่วงทำนองการเขียนคือการเลือกใช้คำและประโยคเรียบเรียงเป็นเรื่องราวขึ้นมา ซึ่งมีผลให้อ่านหรือผู้ฟังเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน การใช้ภาษาที่เหมาะสมกับงานเขียนสามารถสร้างตัวละครให้เด่น สามารถสร้างฉากที่ประทับใจ และสร้างความรู้สึกละเอียดต่าง ๆ แก่ผู้อ่านตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หนังสือสำหรับเด็กเล็กยังมีภาพประกอบเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ เมื่อประกอบเข้ากับการใช้ภาษาที่เหมาะสม ทำให้อ่านเกิดอารมณ์

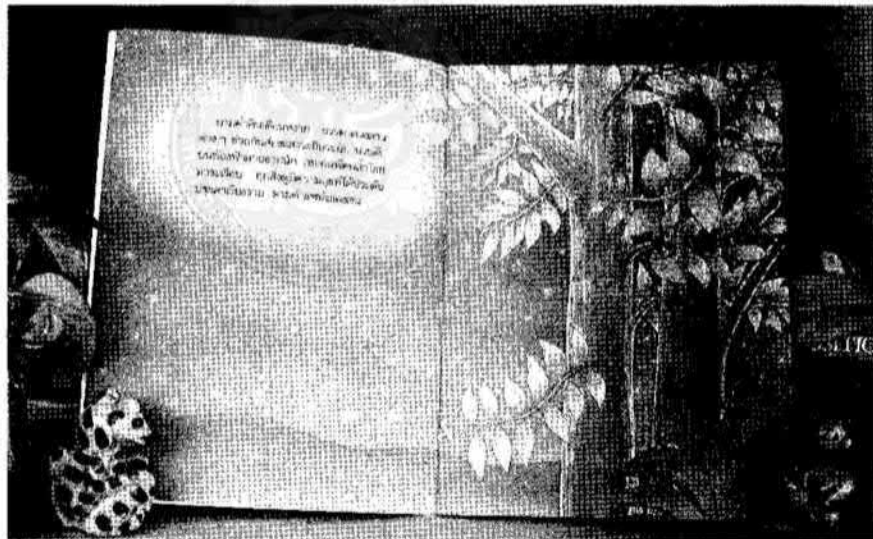
และความรู้สึกประทับใจต่อตัวละคร ฉาก และเหตุการณ์ ในบางเรื่องผู้เขียนอาจมีการเล่นคำด้วย การใช้คำซ้ำ ๆ หรือคำที่มีจังหวะหรือเสียงคล้องจอง ทำให้ผู้อ่านเกิดความสนุกสนานและชวนให้เกิดการเคลื่อนไหวร่างกาย เป็นต้น

ตัวอย่างท่วงทำนองการเขียน

เรื่อง หมิน้อยกลับใจ ของมริยา เจียมรัตนะ

ยามค่ำคืนเดือนหงาย บรรดาดวงดาวต่าง ๆ ช่วย
กันส่องแสงระยิบระยับประดับบนท้องฟ้าสวยงามนัก ลมเย็น
พัดพลิ้วโชยมาเรื่อยๆ...

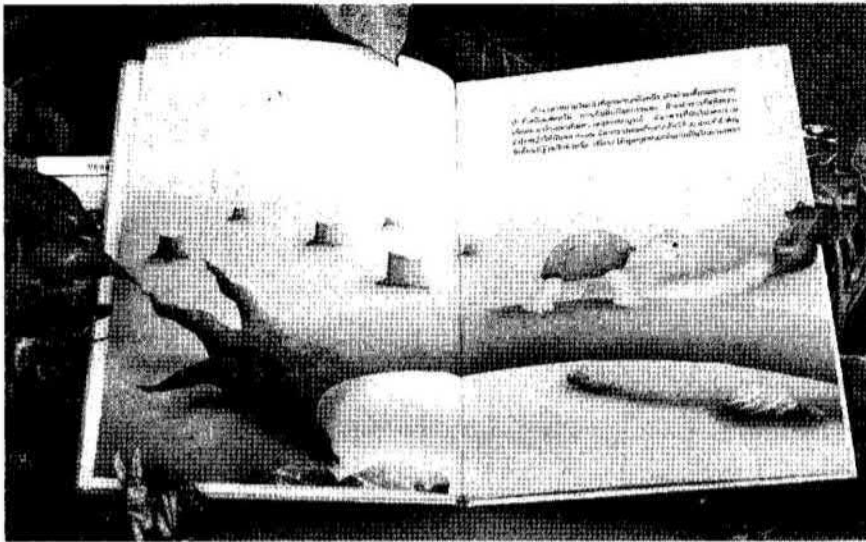
การพรรณนาของผู้เขียนในตัวอย่างที่ยกมา ท่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกอย่างไร และมองเห็นภาพอะไรจากการพรรณานี้

การใช้ภาษาสร้างท่วงทำนองการเขียนที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกดื่มด่ำต่อบรรยากาศในเรื่อง จากฉากหนึ่งในเรื่อง หมิน้อยกลับใจ ของมริยา เจียมรัตนะ

เรื่อง ลูกเต่าบกกับลุงเต่าน้ำ ของน้ำพรม พินิจวรรณศิลป์

เป็นเวลาหลายวันแล้วที่ลูกเต่าบกตัวหนึ่งเดินตัวมเดียว
ออกจากป่าที่เหลือแต่ต้นไม้ ผ่านผืนดินที่แตกกระแหง ข้ามลำธาร
ที่แห้งขอด เพื่อค้นหาดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีอาหาร

การใช้ภาษาบรรยายเรื่อง ประกอบกับภาพประกอบฉากที่กลมกลืน สร้างท่วงทำนอง การเขียนที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมกับ ‘ลูกเต่าบก’ ที่คืบคลานแสวงหาดินแดน ที่อุดมสมบูรณ์ จากเรื่อง ลูกเต่าบกกับลุงเต๋าน้ำ ของน้ำพรม พินิจวรรณศิลป์

ที่มันโปรดปราน มีทุ่งหญ้าให้มันคลานเล่น มีความปลอดภัยจาก สัตว์ร้าย และที่สำคัญมีเพื่อนที่รู้ใจสักตัวหนึ่ง เพื่อจะได้พูดคุย หยอกล้อเล่นกันในยามเหงา

แล้ววันหนึ่ง ลูกเต่าบกตัวนั้นก็เดินทางมาถึงบึงน้ำกว้างใหญ่ ลูกเต่าบกคลานตัวมเตี้ยมไปยังบริเวณริมน้ำด้วยความตั้งใจ มันยิ้ม ให้กับน้ำใส เอียงคอมองใบบัวโตนเลนโยกไหวเมื่อต้องสายลม....

จากตัวอย่างผู้เขียนสามารถทำให้ท่านเกิดอารมณ์และความรู้สึกอะไร สักอย่างไหม ท่านสามารถบอกได้ใช่ไหมว่าลูกเต่าบกตัวนี้มีอารมณ์และ ความรู้สึกอะไรบ้าง ท่านมองเห็นภาพฉากในเรื่องจากคำบรรยายที่ยกมาได้ไหม ท่านคิดว่าความรู้สึกและอารมณ์ของลูกเต่าบก ตามที่บรรยายในย่อหน้าแรก เหมือนหรือต่างกับความรู้สึกและอารมณ์ในย่อหน้าที่สองอย่างไรไหม

กิจกรรม

สำรวจหนังสือในห้องสมุด และคัดเลือกวรรณกรรมบันเทิงคดีสำหรับเด็กเล็กและเด็กโตประเภทต่าง ๆ ต่อไปนี้อย่างน้อยประเภทละ ๒ เรื่อง

๑. หนังสือภาพประกอบเรื่อง
๒. นิทานพื้นเมือง
๓. นิทานคติธรรม
๔. คำนาน
๕. นิทานแฟนตาซี
๖. นิยายสมัยใหม่
๗. นิยายอิงประวัติศาสตร์

และเขียนอธิบายเกี่ยวกับท่วงทำนองการเขียนในประเด็นต่อไปนี้

- ก. ท่วงทำนองการเขียนของทั้งเรื่อง
- ข. การบรรยายฉาก ตัวละคร และเหตุการณ์ก่อให้เกิดภาพพจน์ ความรู้สึก หรืออารมณ์อย่างไร
- ค. ยกตัวอย่างคำที่ผู้เขียนใช้ซึ่งให้ภาพพจน์ ความรู้สึกและอารมณ์

โครงสร้างของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี

ผู้อ่านวรรณกรรมบันเทิงคดีคาดหวังจากเรื่องที่จะต้องมี การขึ้นต้นเรื่องที่น่าสนใจ มีการดำเนินเรื่องที่สนุกสนาน หรือตื่นเต้นเร้าใจชวนให้ติดตาม และเรื่องจบลงด้วยดี เรื่องจะจบลงด้วยความสุขสมหวังหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับเหตุผลและความเหมาะสมตามเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมที่ควรจะเป็น ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าถึงสาระสำคัญหรือแก่นเรื่อง ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของเรื่องนั้น ๆ หนังสือสำหรับเด็กโดยเฉพาะเด็กเล็กโดยทั่วไป

ผู้แต่งมักจะแต่งเรื่องให้จบลงด้วยดี เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความพึงพอใจ วรรณกรรม
บันเทิงคดีจึงมักจะประกอบด้วย ๓ ส่วนคือ ตอนเริ่มเรื่อง ตอนกลางเรื่อง
และตอนจบเรื่อง ซึ่งเราอาจจะเรียกว่าเป็น โครงสร้างภายนอก ของงาน
วรรณกรรม แต่สิ่งสำคัญที่จะสนับสนุนให้วรรณกรรมบันเทิงคดีน่าสนใจ
จนผู้อ่านวางไม่ลง คือรายละเอียดของเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่
ตอนเริ่มเรื่อง ตอนกลางเรื่อง จนถึงตอนจบเรื่อง ซึ่งผูกพันเข้าด้วยกันเป็น
เค้าโครงเรื่องของงานเขียนเรื่องหนึ่ง ซึ่งเราอาจจะเรียกว่า โครงสร้างภายใน

โครงสร้างภายนอกและโครงสร้างภายในเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของ
วรรณกรรมบันเทิงคดีที่ผู้สนใจวรรณกรรมควรทราบ เพราะเมื่อผู้อ่านทราบ
เกี่ยวกับโครงสร้างของวรรณกรรมซึ่งครอบคลุมถึงส่วนประกอบต่าง ๆ
ของวรรณกรรมซึ่งได้กล่าวไปแล้ว ก็จะช่วยให้การอ่านเป็นไปอย่างมีวิจารณญาณ
ผู้ที่มีหน้าที่แนะนำวรรณกรรมให้เด็กอ่านจำเป็นจะต้องเข้าใจรายละเอียด
เกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อจะได้เลือกวรรณกรรมที่ดี และสามารถแนะนำเด็ก ๆ
ให้รู้จักอ่านหนังสือและรู้จักวิพากษ์วิจารณ์งานเขียน ผู้ที่สนใจที่จะเขียน
วรรณกรรมสำหรับเด็กจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง
ของวรรณกรรม เพราะหน้าที่ของนักเขียนที่ต้องการสร้างวรรณกรรมที่ดีก็
ควรจะต้องรู้จักวิเคราะห์ส่วนประกอบและโครงสร้างของวรรณกรรมออกเป็น
ส่วนย่อยก่อน ก่อนที่จะรู้จักนำส่วนย่อยประกอบเข้าไปเป็นงานวรรณกรรม
ที่ดีในภายหลัง

โครงสร้างภายนอก

โครงสร้างภายนอกคือแบบแผนทั่วไปของการเขียนเรื่องบันเทิงคดี
ซึ่งแบ่งเป็น ๓ ส่วนหรือตอน ดังนี้

๑. ตอนเริ่มเรื่อง

ตอนเริ่มเรื่องส่วนใหญ่จะเป็นการแนะนำให้ผู้อ่านรู้จักฉากและตัวละครเอก
ของเรื่องและมักจะบอกด้วยว่า ตัวละครเอกกำลังทำอะไรอยู่ หรืออาจจะ
บอกให้ผู้อ่านทราบในตอนเริ่มเรื่องนี้เลยว่า ตัวละครเอกกำลังเผชิญปัญหา
อะไรหรือจะต้องทำอะไรที่สำคัญ ซึ่งจะเป็นต้นเค้าให้เกิดเรื่องราวต่อไป ซึ่ง
ผู้อ่านจะได้พบในตอนกลางเรื่องหรือในตอนดำเนินเรื่อง

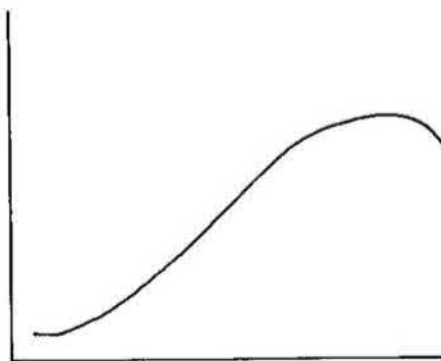
๒. ตอนกลางเรื่อง

ตอนกลางเรื่องเป็นเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เป็นสาระสำคัญของเรื่องสืบเนื่องจากที่ได้เริ่มเรื่องไว้ในตอนต้น หนังสือสำหรับเด็กเล็กอาจจะมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ๑-๒ เหตุการณ์ มีตัวละคร ๒-๓ ตัว แต่หนังสือสำหรับเด็กโตอาจจะมีเรื่องราวเหตุการณ์ซับซ้อนหลายเรื่อง ตัวละครหลายตัว งานเขียนที่จะดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้วางไม่ลงจะอยู่ที่การเสนอเรื่องราว เหตุการณ์ ความคิด การกระทำของตัวละครเอก ในช่วงตอนกลางเรื่องให้ทวีความตื่นเต้นเร้าใจขึ้นเรื่อย ๆ เช่น อาจจะเป็นเรื่องราวการผจญภัยของตัวละครเอกที่ทวีความตื่นเต้นระทึกใจและเสียงอันตรายขึ้นเรื่อย ๆ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในช่วงกลางเรื่องนี้จะต้องมีเหตุการณ์ที่เป็นขั้นสูงสุดหรือขั้นวิกฤต (climax) ของเรื่องอยู่ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นเป็นช่วงสุดท้าย เป็นเหตุการณ์ซึ่งตัวละครเอกจะต้องตัดสินใจแก้ไขปัญหาหรือหาทางออกอย่างใดอย่างหนึ่งก่อนที่จะจบลง

๓. ตอนจบเรื่อง

ตอนจบเรื่องคือตอนที่มาถึงขั้นที่มีเหตุการณ์สำคัญสูงสุดของเรื่องเกิดขึ้น ซึ่งตัวละครเอกได้ตัดสินใจแก้ปัญหา และเรื่องราวก็คลี่คลายจบลงด้วยดี

ถ้าจะเปรียบเทียบโครงสร้างภายนอกของงานเขียนเป็นรูปกราฟ ก็อาจจะแสดงให้เห็นการเริ่มเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการจบเรื่องได้ดังนี้

ตัวอย่าง แก์โครงเรื่องหรือลำดับเหตุการณ์

เรื่อง **ลิงน้อยอวดเก่ง** ของอำนาจ เย็นสบาย

๑. ริมบึงกลางไพรกว้าง เป็นที่อยู่ของสัตว์ต่าง ๆ
๒. มีลิงตัวหนึ่ง มีนิสัยชอบท้าทายประลองความสามารถ
๓. ลิงทำควายป็นต้นไม้
๔. ลิงทำลาให้กระโดดหมุนรอบตัวในอากาศ
๕. ลิงทำช้างโหนเถาววัลย์
๖. ลิงทำเสือเดินสองขาแข่งขัน
๗. ลิงทำแพะกระโดดรับกล้วยกลางอากาศ
๘. สัตว์ต่าง ๆ ไม่รับคำท้า ลิงหลงตัวเองว่าเก่งกว่าใคร ๆ
๙. จระเข้ท้าลิงแข่งว่ายน้ำ ลิงรับคำท้า
๑๐. ลิงว่ายน้ำไม่เป็น ออกว่ายน้ำไปเล็กน้อยก็จะจมน้ำตาย
๑๑. จระเข้ช่วยชีวิตลิงไว้เพราะสงสาร
๑๒. ลิงสำนึกตัว เลิกอวดเก่ง และทำตัวให้เป็นที่ยรักของเพื่อน ๆ
๑๓. ลิงมีความสุขและมีเพื่อนมากขึ้น

จากเรื่อง **ลิงน้อยอวดเก่ง** ของอำนาจ เย็นสบาย

 Springer

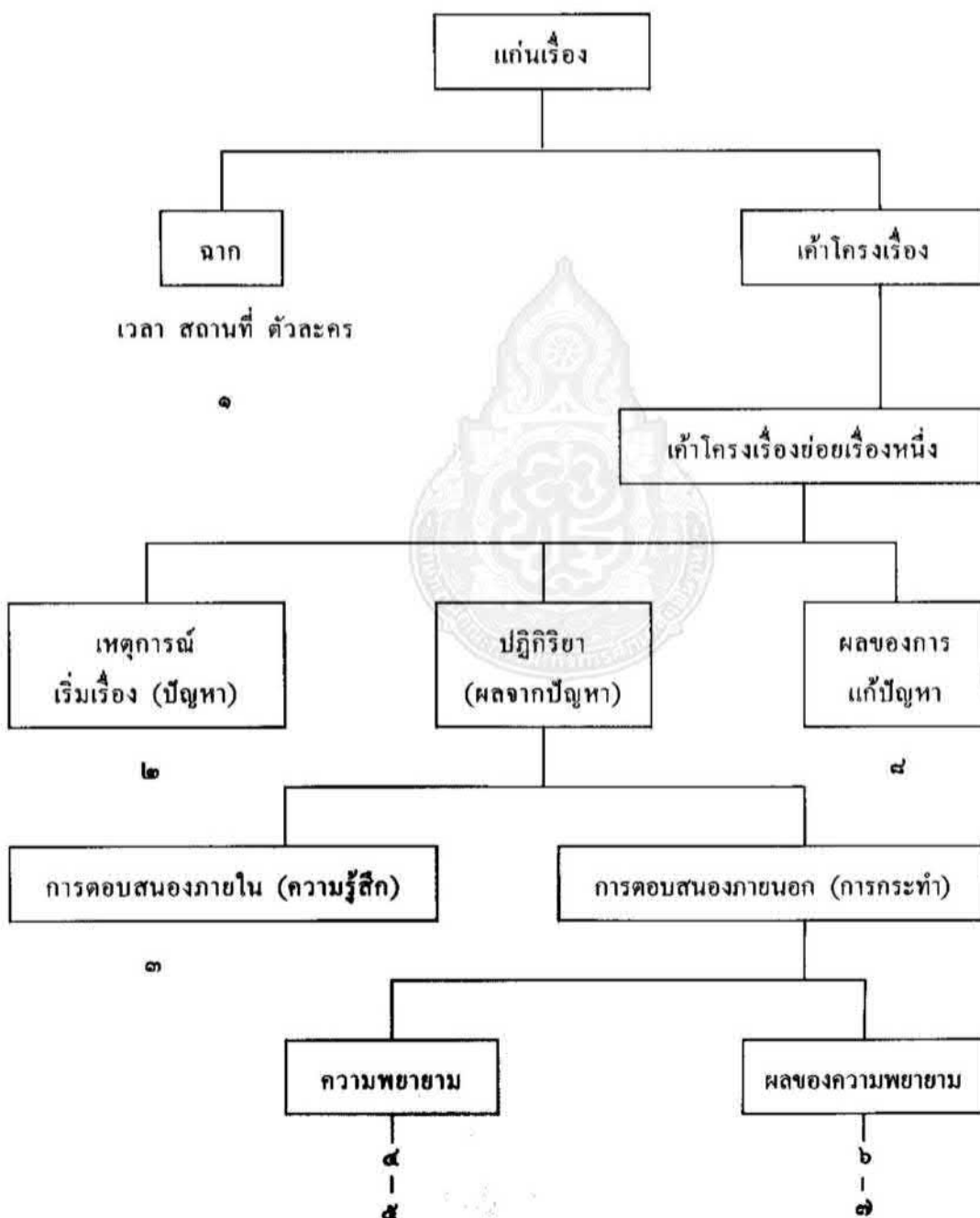
เหตุการณ์ ข้อ ๑๑-๑๓

โครงสร้างภายใน

โครงสร้างภายในคือความสัมพันธ์ของส่วนประกอบต่าง ๆ ของงานเขียนบันเทิงคดี ซึ่งได้แก่ คำโครงเรื่อง จาก ตัวละคร และแก่นเรื่อง

แผนภูมิแสดงโครงสร้างภายในของงานเขียน

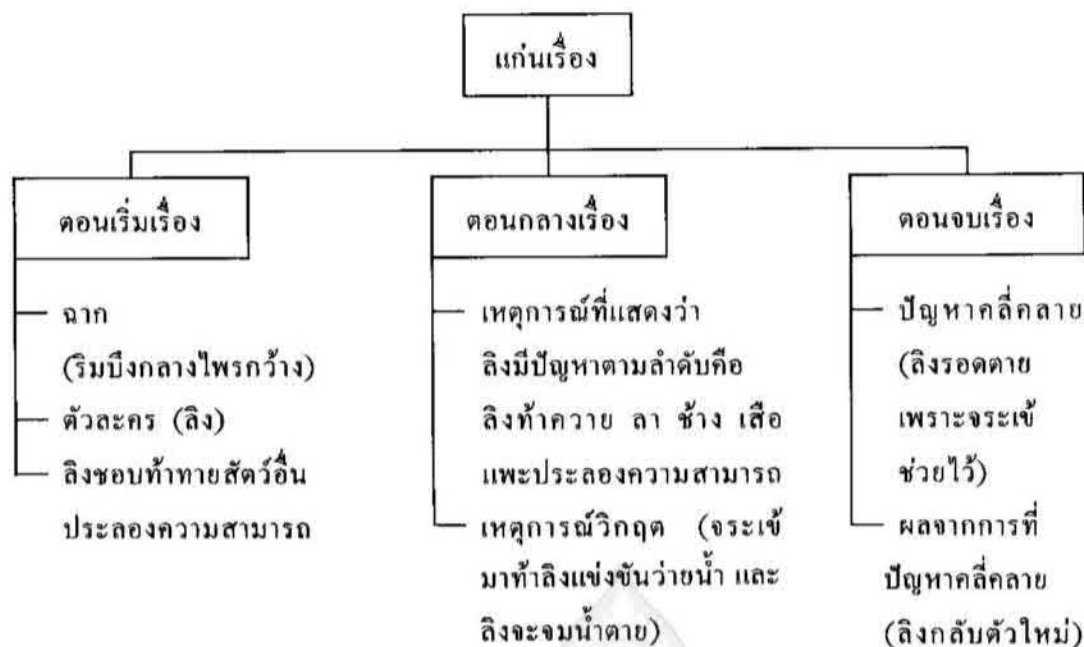

งานเขียนเรื่องหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วย ๒ ส่วน ส่วนหนึ่งคือฉาก ซึ่งเป็นสถานที่และช่วงเวลาที่เกิดเรื่อง และอีกส่วนหนึ่งคือเค้าโครงเรื่อง ซึ่งประกอบด้วยลำดับเหตุการณ์ที่เกิดเป็นเรื่องราวของงานเขียนนั้น เค้าโครงเรื่องของหนังสือที่เขียนสำหรับเด็กเล็กจะสั้นและไม่มีเหตุการณ์หลายเรื่องซับซ้อนมากนัก เช่น อาจจะมีเค้าโครงเรื่องชุดเดียว แต่ถ้าเป็นเรื่องที่เขียนสำหรับเด็กโต เค้าโครงเรื่องอาจจะยาวและมีเหตุการณ์ซับซ้อนขึ้น อาจจะมีเหตุการณ์หรือเค้าโครงเรื่องย่อย ๆ เกิดขึ้นเป็นหลายชุด โดยปรกติเหตุการณ์ชุดหนึ่งมักจะมีการเริ่มเรื่องด้วยการแนะนำฉาก ตัวละคร และการกระทำของตัวละคร แล้วจึงดำเนินเรื่องเป็นเหตุการณ์หรือปัญหาที่เกิดกับตัวละคร การแก้ปัญหาของตัวละคร ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาของตัวละคร เมื่อเหตุการณ์ถึงที่สุด คือเกิดเหตุการณ์วิกฤต และมีการแก้ปัญหาครั้งสุดท้ายแล้วเรื่องราวก็คลี่คลายและเรื่องก็จบลง สำหรับเรื่องที่เค้าโครงเรื่องยาว ซึ่งประกอบด้วยเค้าโครงเรื่องย่อยหลายชุด เค้าโครงเรื่องย่อยแต่ละชุดจะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เพื่อสะท้อนแก่นเรื่องของงานเขียนออกมาได้ตามที่ผู้เขียนตั้งใจ

เราอาจแสดงให้เห็นลักษณะความสัมพันธ์ของโครงสร้างภายในซึ่งประกอบด้วยส่วนประกอบต่าง ๆ กับโครงสร้างภายนอกของเรื่อง **ลึงน้อยอวดเก่ง** ได้ดังนี้

อีกฉากหนึ่งของ **ลึงน้อยอวดเก่ง** ลึงน้อยได้รับบทเรียนและปรับปรุงตนเองในที่สุด

กิจกรรม

สำรวจหนังสือในห้องสมุด และคัดเลือกวรรณกรรมบันเทิงคดีสำหรับเด็กเล็กและเด็กโตประเภทละอย่างน้อย ๒ เรื่อง แล้วเขียนแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้างภายนอกและโครงสร้างภายใน ดังต่อไปนี้

๑. โครงสร้างภายนอก

- ก. แสดงเค้าโครงเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ
- ข. ระบุเหตุการณ์ที่เป็นตอนเริ่มเรื่อง ตอนกลางเรื่อง และตอนจบเรื่อง

๒. โครงสร้างภายใน

เขียนแผนภูมิแสดงโครงสร้างภายในในลักษณะแสดงความสัมพันธ์ของส่วนประกอบต่าง ๆ ของงานเขียนตามลำดับเหตุการณ์ตามเค้าโครงเรื่อง

๓. งานเขียนมีการเสนอเรื่องที่มีความสัมพันธ์ตามที่แสดงในโครงสร้างภายนอกและโครงสร้างภายในอย่างเหมาะสมหรือไม่

เมื่อท่านทราบส่วนประกอบและโครงสร้างของบันเทิงคดีเช่นนี้แล้ว การอ่านเรื่องบันเทิงคดีของท่านจะไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป จากเดิมที่เคยอ่าน เพื่อจะรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นกับตัวละครเพียงอย่างเดียว จะกลายเป็นการอ่าน ที่พินิจพิเคราะห์ขึ้นในเรื่องของการขึ้นต้นเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการจบ เรื่องว่าเหมาะสมเพียงไร ท่านจะอ่านเรื่องพร้อมกับความคิดวิพากษ์วิจารณ์ ในเรื่องของการสร้างฉาก การสร้างตัวละคร การลำดับเหตุการณ์ ท่วงทำนอง การเขียน ทักษะ และสาระอันเป็นแก่นของเรื่อง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ส่วนประกอบและโครงสร้างของงานวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีจะช่วยให้ ท่านสามารถแนะนำเด็กและเยาวชนให้รู้จักหนังสือและอ่านหนังสือเป็น และ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้จะนำท่านให้กลายเป็นนักวิจารณ์วรรณกรรม และนักเขียนงานวรรณกรรมที่มีความสามารถ

ส่วนประกอบและโครงสร้าง บทที่ ๕ ของวรรณกรรมประเภทสารคดี

วรรณกรรมประเภทสารคดีมีส่วนประกอบและโครงสร้างที่เราควรศึกษาทำความเข้าใจและวิเคราะห์ เพื่อที่จะได้รู้จักและเข้าใจธรรมชาติของงานเขียน อันจะเป็นแนวทางให้เราสามารถอ่านงานเขียนประเภทนี้อย่างมีวิจารณญาณประการหนึ่ง สามารถเลือกสรรและแนะนำงานเขียนสารคดีที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน และสามารถแนะนำเด็กและเยาวชนให้รู้จักอ่านงานเขียนอย่างมีวิจารณญาณอีกประการหนึ่ง และประการที่สำคัญที่สุด ถ้าท่านปรารถนาจะสร้างสรรค์งานเขียนสารคดีขึ้นเอง ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเริ่มด้วยการวิเคราะห์ส่วนประกอบของงานเขียนสารคดี มองเห็นให้ลึกลงไปว่าในส่วนประกอบแต่ละส่วนนั้นมีรายละเอียดอะไรบ้าง รายละเอียดที่ปรากฏนั้นมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างไร เพื่อที่จะได้รู้จักสังเคราะห์หรือสร้างงานเขียนสารคดีที่มีส่วนประกอบและโครงสร้างที่เหมาะสมและมีคุณค่า

ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์งานเขียนประเภทสารคดีเพื่อแสดงให้เห็นส่วนประกอบและโครงสร้างดังต่อไปนี้

ส่วนประกอบของวรรณกรรมประเภทสารคดี

วรรณกรรมประเภทสารคดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เขียนขึ้นสำหรับเด็กเล็กหรือเด็กโต จะมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานที่ สิ่งของ หรือบุคคล ถ้าเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับเด็กเล็กอาจจะประกอบด้วยรูปภาพเป็นจำนวนมากเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจดีขึ้นและได้มีโอกาสสัมผัสใกล้ชิดกับเรื่องราว เหตุการณ์

สิ่งของ หรือบุคคลที่กำลังอ่านถึง ซึ่งผู้อ่านอาจจะไม่มีโอกาสทราบหรือเห็นด้วยตนเอง ส่วนหนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับเด็กโตขึ้นอาจจะมีเนื้อหามากขึ้นและมีภาพประกอบน้อยลง ภาพประกอบเรื่องสารคดีอาจจะเป็นภาพถ่ายหรือภาพวาด หรืออาจจะเป็นตาราง แผนที่ แผนภาพ แผนภูมิ กราฟ สถิติต่าง ๆ ก็ได้ สุดแต่เห็นว่าเนื้อหาสาระในเรื่องสารคดีนั้นเกี่ยวกับอะไรและควรมีภาพประกอบเป็นประเภทใด เพื่อช่วยผู้อ่านให้สามารถทำความเข้าใจเรื่องที่อ่านชัดเจนขึ้น

ไม่ว่าเรื่องสารคดีจะเขียนอย่างสั้น ๆ สำหรับเด็กเล็กหรืออย่างยาวขึ้นสำหรับเด็กโต ถ้าท่านสังเกตจะเห็นว่ามีส่วนประกอบสำคัญ ๓ ส่วนคือ

ส่วนนำเรื่อง

ส่วนนำเรื่อง หรืออาจจะเรียกว่า บทนำเรื่อง คือข้อความที่ผู้เขียนเสนอไว้ในย่อหน้าแรก มีลักษณะการเขียนเป็นการเปิดเรื่องหรือนำเรื่อง ซึ่งยังไม่ใช่เป็นการกล่าวถึงเนื้อเรื่องจริง ๆ เพียงแต่เป็นการเกริ่นให้ผู้อ่านทราบว่าเขาจะได้อ่านเรื่องอะไรในย่อหน้าต่อ ๆ ไป บทนำเรื่องเป็นส่วนที่สำคัญมากของงานเขียน เพราะเป็นส่วนที่จะดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน เป็นส่วนที่อาจจะช่วยให้ผู้อ่านตัดสินใจว่าจะอ่านเรื่องต่อไปหรือไม่ เป็นส่วนที่จะบอกให้ผู้อ่านทราบแต่ต้นว่าสารคดีเรื่องนี้เขาสนใจไหมและจะเป็นประโยชน์ต่อเขาหรือไม่ บทนำเรื่องที่ไม่น่าสนใจอาจจะทำให้ผู้อ่านไม่อ่านเรื่องนั้นทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องที่แท้จริงแล้วเขาสนใจก็ได้ บทนำเรื่องจึงมักจะเป็นส่วนที่เกริ่นนำให้ผู้อ่านทราบว่า สารคดีเรื่องนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร มีสาระสำคัญอย่างไร ผู้เขียนจะเสนอเนื้อหาหรืออภิปรายในแง่หนึ่งแง่ใดเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เรื่องนั้นมีความสำคัญอย่างไร และผู้อ่านอาจจะได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการอ่านเรื่องนั้น ผู้เขียนสารคดีบางคนอาจจะขึ้นต้นบทนำเรื่องด้วยการบอกผู้อ่านตรง ๆ ว่าเขากำลังจะกล่าวถึงเรื่องอะไร บางคนขึ้นต้นเรื่องด้วยการเสนอปัญหาเพื่อนำไปสู่การอภิปรายหรือการแก้ปัญหาซึ่งจะเป็นสาระสำคัญของงานเขียนต่อไป อย่างไรก็ตามไม่ว่าผู้เขียนจะมีวิธีการขึ้นต้นเรื่องงานเขียนสารคดีของเขาอย่างไร สิ่งทีกล่าวเกริ่นนำในบทนำเรื่องจะต้องเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สองของงานเขียนสารคดี

หนังสือสารคดีเรื่อง *กระทิง* ของกิ่งบุญ ชีรชาติ มีบทนำเรื่องดังนี้

ในโลกนี้มีสัตว์มากมายหลายชนิดซึ่งมีรูปร่างลักษณะ ขนาด สีสัน และวิธีการดำรงชีวิตเพื่อการอยู่รอดแตกต่างกันออกไป ในบรรดาสัตว์ที่เลี้ยงดูกันด้วยมนัน มีสัตว์ชนิดหนึ่งที่น่าสนใจเพราะปัจจุบันนับเป็นสัตว์ที่เหลือน้อยลงทุกที มันคือกระทิง

จากบทนำเรื่องข้างต้น ท่านคิดว่าท่านจะอ่านพบเรื่องราวของกระทิงเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง

บทนำเรื่องอีกตัวอย่างหนึ่งคือเรื่อง **ราชบุรีมีโอ่ง** ของปรีดา ปัญญาจันทร์

เมื่อเอ่ยถึงโอ่ง หลายคนจะนึกถึงจังหวัดราชบุรี โดยเฉพาะโอ่งมังกรหรือโอ่งลายมังกร นับเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดราชบุรีทีเดียว

เมื่ออ่านบทนำเรื่องของ **ราชบุรีมีโอ่ง** มาถึงบรรทัดนี้ท่านคิดว่าหนังสือสารคดีเรื่องนี้จะกล่าวถึงเรื่องอะไร ท่านลองคาดคะเนซิว่าผู้เขียนจะเขียนเกี่ยวกับโอ่งของราชบุรีในแง่ใด เมื่อคิดได้ในใจแล้วลองอ่านข้อความบรรทัดต่อไป

โอ่งมังกรมีวิธีปั้นเหมือนโอ่งดินเผาทั่วไป แต่จะมีน้ำเคลือบที่ใช้เคลือบโอ่งและการเขียนลายมังกรซึ่งไม่เหมือนกับโอ่งของจังหวัดอื่น ๆ

สารคดี เรื่อง **กระทิง** และเรื่อง **ราชบุรีมีโอ่ง**

ท่านเห็นชัดเจนขึ้นใหม่ว่าผู้เขียนจะกล่าวถึงเรื่องอะไรในราชบุรีมิไ่อง
ที่ท่านคิดคาดคะเนไว้ตอนแรกตรงกับที่ผู้เขียนจะกล่าวถึงหรือไม่

ส่วนเนื้อเรื่อง

ส่วนเนื้อเรื่องเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของงานเขียนสารคดี
เพราะส่วนเนื้อเรื่องเป็นส่วนที่เกิดเป็นงานเขียนสารคดีเรื่องนั้น ๆ ขึ้นมา
บางที่เราอาจจะเรียกว่าเป็น ส่วนดำเนินเรื่อง ส่วนเนื้อเรื่องอาจจะสั้น
หรือยาวขึ้นอยู่กับขอบข่ายของเนื้อหาสาระตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน ที่
สำคัญคือส่วนเนื้อเรื่องนี้เมื่อผู้อ่านอ่านจบแล้วควรจะได้สาระประโยชน์
ครบถ้วนตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน และการเสนอเนื้อเรื่องของผู้เขียนก็ควร
มีลักษณะที่ช่วยผู้อ่านให้เข้าใจและเข้าถึงสาระประโยชน์ของเรื่องได้เป็นอย่างดี

จากตัวอย่างของบทนำเรื่องเรื่อง *กระทิง* ท่านคิดคาดคะเนไว้แล้ว
ใช่ไหมว่าผู้เขียนจะเขียนเรื่องกระทิงเกี่ยวกับประเด็นใดบ้าง

ผู้เขียนกล่าวถึงกระทิงในเรื่องต่อไปนี้ รูปร่างลักษณะ นิสัยใจคอ
การต่อสู้กับศัตรู ถิ่นที่อาศัยและการหากิน ลักษณะความเป็นอยู่ในฝูง การ
ผสมพันธุ์ และความสัมพันธ์ระหว่างแม่กระทิงกับลูกกระทิง

สิ่งที่ท่านคาดคะเนไว้ว่าควรจะอ่านพบในเรื่อง *กระทิง* ตรงตามเนื้อเรื่อง
จริง ๆ ของกระทิงไหม มีเนื้อเรื่องใดไหมที่ท่านไม่คาดว่าผู้เขียนจะกล่าวถึง
หลังจากได้อ่านบทนำเรื่องแล้ว

ในเรื่อง *ราชบุรีมิไ่อง* ผู้เขียนเขียนเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการทำไ่องมังกร
๕ ขั้นตอน คือ ๑) การเตรียมดิน ๒) การขึ้นรูป ๓) การเขียนลาย
๔) การเคลือบ และ ๕) การเผา

เนื้อเรื่องของไ่องราชบุรีผิดความคาดหมายของท่านจากการอ่าน
บทนำเรื่องหรือไม่

ผู้เขียนเรื่อง *กระทิง* อธิบายสั้น ๆ เกี่ยวกับกระทิงในเรื่องต่าง ๆ
ที่ละเรื่องพร้อมกับมีภาพวาดประกอบทุกหน้า เช่นเดียวกับเรื่อง *ราชบุรีมิไ่อง*
ผู้เขียนก็บรรยายถึงวิธีทำไ่องไปที่ละขั้นตอน โดยมีภาพถ่ายประกอบทุกขั้นตอน

ส่วนสรุปเรื่อง

ส่วนสรุปเรื่องคือข้อความส่วนสุดท้ายของเรื่อง เป็นข้อความที่
ผู้เขียนเขียนปิดเรื่องภายหลังจากที่ได้กล่าวเนื้อเรื่องครบทุกเรื่องแล้ว ส่วน

สรุปเรื่องจะเป็นสัญญาณจากผู้เขียนว่า ผู้เขียนหมดเรื่องเขียนแล้วและช่วยให้ผู้อ่านใช้เวลาช่วงนี้ประมวลความคิดหรือขยายความคิดเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่ได้อ่านมาแต่ต้น ผู้เขียนอาจใช้วิธีเขียนสรุปเรื่องต่าง ๆ กัน งานเขียนสารคดีบางเรื่องผู้เขียนอาจจะเขียนสรุปประมวลความคิดสำคัญหรือสาระสำคัญของเรื่องที่ได้อ่านมาแล้วไว้ในบทนำเรื่องอีกครั้งหนึ่ง เพื่อช่วยดึงผู้อ่านกลับมาที่ความคิดสำคัญอันเป็นจุดมุ่งหมายของงานเขียนทั้งเรื่อง ผู้เขียนบางคนนอกจากสรุปความคิดสำคัญของเรื่องแล้วยังอาจจะเขียนกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความคิดที่กว้างขวางออกไป หรือเสนอแนะแง่มุมอื่นที่ผู้อ่านควรคิดหรือศึกษาต่อไปอีก

ในเรื่อง *กระทิง* ผู้เขียนสรุปเรื่องดังนี้

เขาของกระทิงราคาสูง คนมักล่ากระทิงเพื่อเอาเขามาขาย คนนิยมนำเขาของกระทิงไปประดับฝาผนัง มีบางประเทศ เช่น สเปน นิยมสู้วัวกระทิง ซึ่งจัดเป็นกีฬาที่สนุกสนาน ตื่นเต้นประเภทหนึ่ง อย่างไรก็ตามกระทิงก็เป็นสัตว์ที่น่าสงวน รักษาไว้ไม่ให้สูญพันธุ์

ส่วนเรื่อง *ราชบุรีมีไถ่* ผู้เขียนสรุปเรื่องดังนี้

ไถ่มีงกรจากราชบุรีนี้ มีผู้นำไปจำหน่ายทั่วทุกจังหวัดในประเทศไทย

สารคดีเรื่อง *กระทิง* ของกิ่งบุญ ชีระชาติ

ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อสรุปเรื่องของสารคดี ๒ เรื่องนี้ ท่านคิดว่า ส่วนสรุปเรื่องของ กระทั่ง และ ราชบุรีมีโอ่ง มีลักษณะเป็นส่วนสรุปของ สารคดีตามที่กล่าวข้างต้นหรือไม่ ถ้าท่านเป็นผู้เขียนท่านคิดจะสรุปเรื่อง แตกต่างไปจากส่วนสรุปเรื่องของผู้เขียนเรื่องสองเรื่องนี้หรือไม่

ตัวอย่างส่วนนำเรื่อง

ตัวอย่างที่ ๑

ทรัพยากรธรรมชาติมีหลายประเภท ป่าไม้เป็นทรัพยากร ธรรมชาติอย่างหนึ่งที่มีคุณค่ามหาศาลต่อมนุษย์ เป็นบ่อเกิดของ ความอุดมสมบูรณ์ในผืนแผ่นดินและช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศ ทั้งที่เรารับถึงคุณค่าและความสำคัญของป่าไม้ที่มีต่อการดำรงชีวิต แต่ก็ยังมีคนบางกลุ่มทำลายป่าไม้เพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว จนทำให้เกิดปัญหาการขาดความสมดุลของธรรมชาติอยู่ในขณะนี้ ถึงเวลาหรือยังที่ทุกคนควรตระหนักในคุณค่าของป่าไม้ และอนุรักษ์ ป่าไม้ไว้ให้ชนรุ่นหลังก่อนที่ประเทศไทยจะกลายเป็นทะเลทรายไป ทั้งประเทศ

ตัวอย่างที่ ๒

ตลอดระยะเวลา ๒๐๐ ปีของอาณาจักรสุโขทัย พระมหากษัตริย์และประชาชนชาวไทยมีความสามารถอย่างสูงในการผสมผสาน อิทธิพลอันหลากหลายของอารยธรรมอินเดีย ลังกา มอญ ขอม และ จีนให้เข้ากับวัฒนธรรมพื้นถิ่น จนสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมที่เป็น ลักษณะเฉพาะโดดเด่นของสุโขทัยได้เป็นผลสำเร็จ โดยเฉพาะ การประดิษฐ์ตัวอักษรไทยนับเป็นมรดกอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้มอบ ให้ไว้ ช่วยเชื่อมโยงให้คนไทยกลุ่มต่าง ๆ มีความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

ตัวอย่างส่วนสรุปเรื่อง

ตัวอย่างที่ ๑

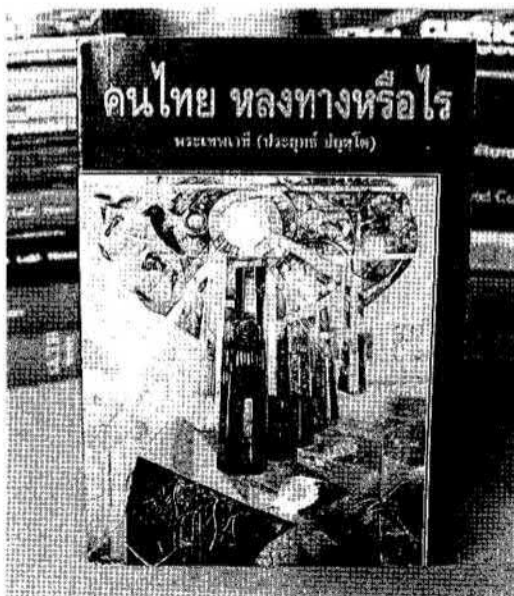
เอกส์เป็นมหันตภัยที่ร้ายแรงต่อมวลมนุษยชาติที่สามารถ ติดต่อกันได้หลายทาง เป็นต้นว่า ทางเพศสัมพันธ์ การถ่ายเลือด และการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเป็น

อยู่ของมนุษย์ในสังคม ในปัจจุบันยังไม่สามารถรักษาโรคเอดส์ให้หายขาดได้ ดังนั้นเราทุกคนจึงควรให้ความสำคัญในการป้องกันและรักษาโดยระมัดระวังตนเอง ตลอดจนการให้คำแนะนำแก่บุคคลอื่นให้รู้จักปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง ก็จะเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้โรคเอดส์หมดไปจากสังคมมนุษย์ได้

ตัวอย่างที่ ๒

เป็นอันว่าพุทธศาสนาก็ได้สิ้นสุดไปแล้ว เหลือแต่ศาสนาอิสลามสู้กับฮินดูสืบมา แต่ทั้งหมดก็พ่ายแพ้แก่อังกฤษ แล้วท้ายที่สุดอังกฤษก็เลิกราไปอีกทีหนึ่ง เราได้เห็นความเป็นไปในประวัติศาสตร์ตลอดเวลาเป็นพัน ๆ ปี มีราชวงศ์เล็ก ๆ น้อย ๆ เกิดขึ้นมามากมาย แล้วก็แย่งชิงอำนาจกันล้มหายไป มีมหาอาณาจักรใหญ่ ๆ เกิดขึ้นมา แล้วมหาอาณาจักรน้อยใหญ่เหล่านี้ก็สิ้นสุดไปตามกาลเวลาบ้าง โดยการทำลายบ้าง มีอาณาจักรเล็ก ๆ เกิดขึ้นกระจายไปแล้วก็รวมกันได้อีก แล้วแตกสลายไปอีก หมุนเวียนเปลี่ยนไปเป็นคตินิยม ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นอนิจจังนี้ ถ้าหากพิจารณาในแง่ของธรรมชาติคือไตรลักษณ์ ก็เป็นเรื่องที่ควรแก่การสังเวชใจด้วย

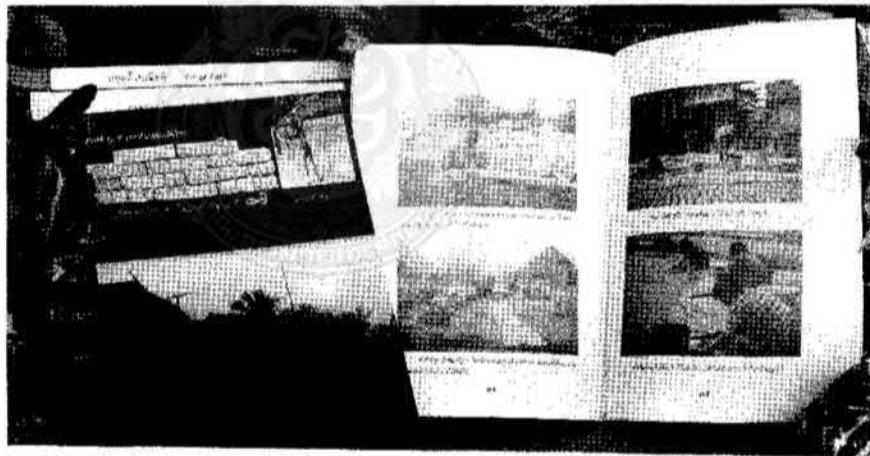
(พระเทพเวที คนไทย หลงทางหรือไร)

คนไทย หลงทางหรือไร ของพระเทพเวที
(ประยูร ปญฺญโต)

ตัวอย่างส่วนนำเรื่องและส่วนสรุปเรื่องจากเรื่อง คนเผาอิฐ ของสยาม ณรงค์ฤทธิ์ นำเรื่อง

เสียงเพลงลูกทุ่งจากวิทยุทรานซิสเตอร์ดังกังวานขึ้น พร้อมกับแสงตะเกียงเจ้าพายุที่ถูกจุดให้สว่างแล้วนำมาแขวนไว้กับกิ่งไม้กลางลานบ้าน ท้องฟ้ามืดสนิทเพราะยังเหลือเวลาอีกหลายชั่วโมงจึงจะสว่าง แต่สำหรับพวกเขา วันใหม่ได้เริ่มต้นขึ้นแล้วพร้อมกับการในอาชีพที่ทำตกทอดกันมาตั้งแต่รุ่นพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย อาชีพที่คลุกเคล้าเข้ากับชีวิตความเป็นอยู่จนไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้ไม่ว่าวันเวลาและความเจริญก้าวหน้าจะเร่งรัดไปไกลแค่ไหน พวกเขาก็ยังคงดำรงชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ก้มหน้าก้มตาทำงานในอาชีพของตนอยู่อย่างสงบ สันโดษ และมีความสุข
พวกเขาเหล่านั้นคือ คนเผาอิฐ

คนเผาอิฐ ของสยาม ณรงค์ฤทธิ์

สรุปเรื่อง

อิฐไทยและคนทำอิฐ ซึ่งเป็นอาชีพที่ทำกันมาเป็นเวลาช้านานจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของไทย กำลังค่อยๆ เสื่อมถอยลงน้อยลงไป หลังจากโรงงานอุตสาหกรรมทำอิฐได้กำเนิดขึ้น โรงแล้วโรงเล่าอยู่ตลอดเวลา อิฐไทยและคนทำอิฐไทยอาจกลายเป็นอดีตที่คงอยู่แต่ในคำบอกเล่าของคนรุ่นลูกหลานอย่างน่าเสียดาย

ตามหลักการของการเขียนส่วนนำเรื่องและส่วนสรุปเรื่อง ซึ่งกำหนดให้ส่วนนำเรื่องกล่าวถึงเรื่องราวอันเป็นสาระสำคัญของงานเขียนที่ผู้อ่านจะได้อ่านในย่อหน้าต่อ ๆ ไป และส่วนสรุปเรื่องเป็นส่วนที่ผู้เขียนจะกล่าวอ้างถึงสาระสำคัญของงานเขียนที่ผู้เขียนได้กล่าวมาก่อนแล้วในบทนำ ทำให้ข้อความที่อยู่ในส่วนสรุปเรื่องเป็นข้อความที่ผู้เขียนกล่าวซ้ำถึงสาระสำคัญ ซึ่งเป็นความหมายเดียวกันกับที่ปรากฏอยู่ในส่วนนำเรื่องนั่นเอง เพียงแต่ผู้เขียนอาจจะเขียนใช้ถ้อยคำและการเรียบเรียงแตกต่างกันไป และด้วยเหตุนี้จึงเป็นไปได้ที่ข้อความตอนหนึ่งอาจจะถูกมองว่าเป็นได้ทั้งบทนำเรื่องหรือบทสรุปเรื่องก็ได้

กิจกรรม

สำรวจหนังสือสารคดีในห้องสมุด พิจารณาคัดเลือกสารคดีที่เขียนสำหรับเด็กเล็กและเด็กโตอย่างละ ๒-๓ เล่ม แล้ววิเคราะห์เกี่ยวกับส่วนประกอบของงานเขียนสารคดีในประเด็นต่อไปนี้

๑. ส่วนนำเรื่อง

- ก. การช่วยให้คาดคะเนเนื้อเรื่องได้
- ข. การดึงดูดความสนใจ
- ค. การสะท้อนให้ทราบจุดมุ่งหมายของผู้เขียนในการเขียนเรื่องนั้น

๒. ส่วนเนื้อเรื่อง

- ก. ความสัมพันธ์กับบทนำเรื่อง
- ข. ความเหมาะสมในการลำดับเนื้อเรื่อง
- ค. ความครอบคลุมตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน
- ง. ความน่าสนใจ

๓. ส่วนสรุปเรื่อง

- ก. ลักษณะการสรุปเรื่อง
- ข. ความสอดคล้องกับบทนำเรื่องและเนื้อเรื่อง
- ค. ความน่าสนใจ

โครงสร้างของวรรณกรรมประเภทสารคดี

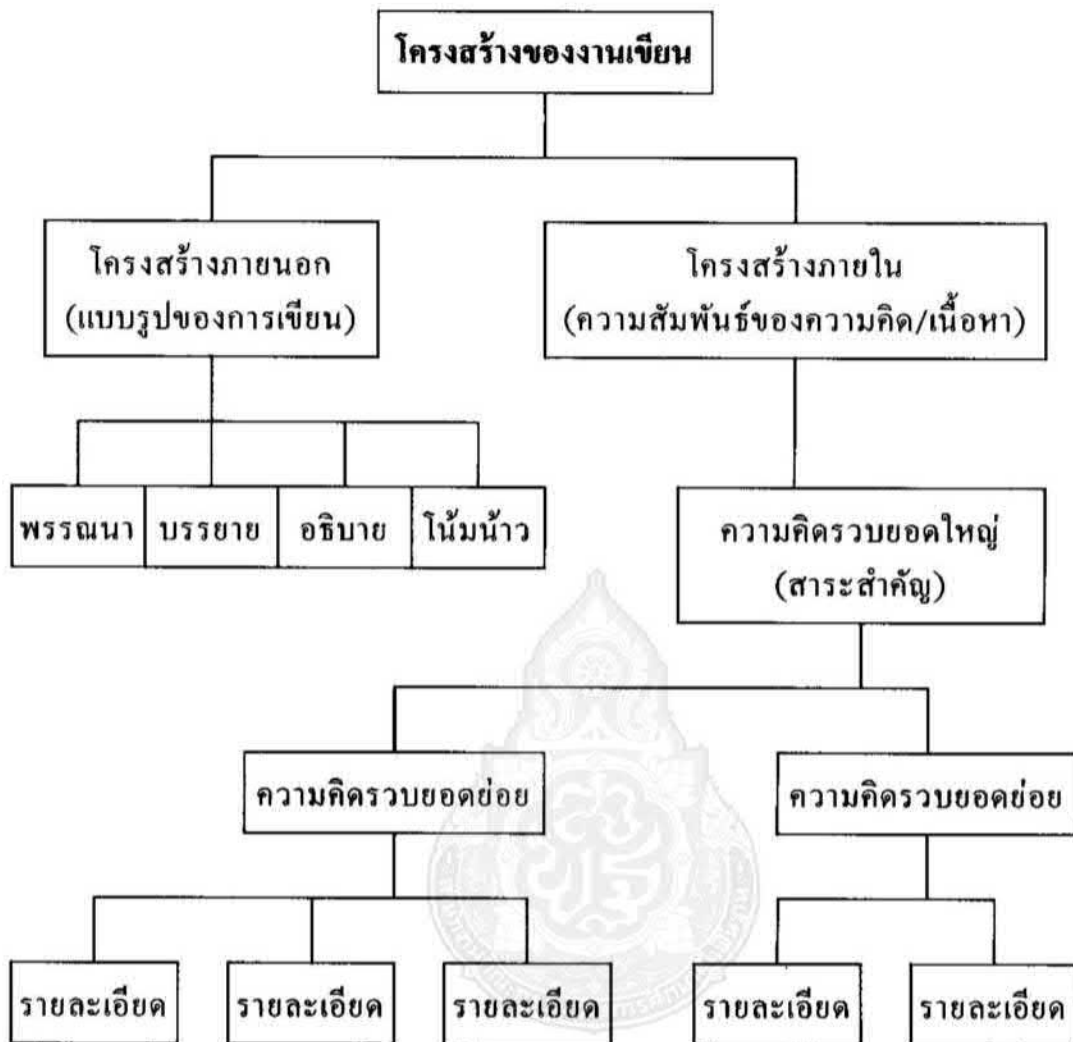
งานเขียนที่เนื้อหาและความคิดต่าง ๆ ในเรื่องมีความสัมพันธ์กันอย่างมีระเบียบจะช่วยให้งานเขียนนั้นเข้าใจง่าย ผู้อ่านมักจะสบายใจที่อ่านเรื่องราวที่เนื้อหาสาระและความคิดต่าง ๆ สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบระเบียบ เพราะจะช่วยให้สามารถเข้าใจเนื้อหาสาระได้ชัดเจน และสามารถเข้าถึงความคิดสำคัญของเรื่องได้ ผู้เขียนงานเขียนสารคดีจึงควรเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างของงานเขียนประเภทนี้ เพื่อจะได้สามารถสร้างงานเขียนที่มีคุณภาพได้

โครงสร้างของงานเขียนประเภทสารคดีหมายถึงระบบของการจัดเรียงความคิดและเนื้อหาสาระ ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์กันระหว่างความคิดและเนื้อหาสาระเหล่านั้นในงานเขียนได้อย่างชัดเจน เราอาจแบ่งโครงสร้างของงานเขียนเป็น ๒ ลักษณะคือ โครงสร้างภายนอก และ โครงสร้างภายใน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันดังนี้

โครงสร้างภายนอก

โครงสร้างภายนอกคือระบบที่แสดงถึงแบบรูปในการเรียบเรียงเนื้อหาและความคิดของงานเขียนเรื่องหนึ่ง โครงสร้างภายนอกมีหลายแบบรูป ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการอ่านและการเขียนงานวรรณกรรม รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเขียนหนังสือตำราวิชาการต่าง ๆ จำแนกออกเป็นหลายแบบรูปโดยทั่วไปแล้วจุดมุ่งหมายของผู้เขียนที่ต้องการเสนออะไรต่อผู้อ่านมักจะช่วยกำหนดแบบรูปของงานเขียนนั้น จุดมุ่งหมายของผู้เขียนก็จะกลายเป็นจุดมุ่งหมายของงานเขียนนั้นด้วย คือเมื่อผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายในการเขียนอะไรเพื่อใครแล้ว ก็จะพยายามเสนอเนื้อหาอันเป็นความรู้ต่าง ๆ ในงานเขียนด้วยวิธีการหลายอย่างที่จะทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเข้าใจตามที่ต้องการ การตั้งจุดมุ่งหมายจึงมีลักษณะคล้ายการตั้งคำถามแล้วผู้เขียนพยายามตอบคำถามนั้นเพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบคำตอบนั้นด้วย

จุดมุ่งหมายหรือคำถามของผู้เขียนช่วยนำทางผู้เขียนให้หาแบบรูปการเสนอเนื้อหาและจัดวางเนื้อหาให้เป็นระเบียบและมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีเพื่อไม่ให้ผู้อ่านสับสน ตัวอย่างเช่น ผู้เขียนเรื่อง *กระทิง* มีจุดมุ่งหมาย

ให้ผู้อ่านทราบเรื่องของกระต๊องในแง่ต่างๆ เช่น ลักษณะรูปร่าง ธรรมชาตินิสัย ถิ่นที่อยู่ อาหารการกิน เป็นต้น ผู้เขียนอาจจะใช้วิธีตั้งคำถามแทนว่า กระต๊องมีลักษณะรูปร่างอย่างไร มีธรรมชาตินิสัยอย่างไร ชอบอาศัยอยู่ที่ไหน กินอาหารอะไร เป็นต้น การจะให้ผู้อ่านทราบเรื่องเหล่านี้ผู้เขียนก็จำเป็นต้องเขียน แบบอธิบาย หรือ พรรณนา เรื่องที่เกี่ยวกับกระต๊องเหล่านี้ให้ผู้อ่านทราบ เช่น

การบอกลักษณะรูปร่าง

.....รูปร่างของมันบึกบึน ลำสัน ขนสั้นเกรียน เป็นสีแดงเข้ม
จนเกือบจะดำ โดยทั่วไปแล้วกระทิงจะมีขนสีขาวอมเทาตั้งแต่
ข้อเข่าลงไปจนถึงเท้าทั้งสี่ของมัน.....

ลักษณะการเขียนเช่นนี้ เรียกว่า การพรรณนา

การบอกอาหารการกิน

มันจะกินน้ำวันละประมาณ ๓ ครั้ง กระทิงเป็นสัตว์ที่
กินพืชเป็นอาหาร มันกินหญ้า ใบไม้ ยอดไม้ แหล่งหากิน
ของมันจึงเป็นป่าโปร่ง

กระทิงหากินในเวลากลางวัน ถ้าไม่ถูกรบกวนจาก
สัตว์อื่นมันจะและเล็มหญ้าอยู่กลางทุ่งโล่งอย่างเพลิดเพลิน จน
ตะวันพลบค่ำมันจึงพากันกลับเข้าที่พักในป่าลึก

ลักษณะการเขียนเช่นนี้เรียกว่า การอธิบาย

ธรรมชาตินิสัยของกระทิง

ในแง่ของแบบรูปของการเขียน ผู้เขียนจึงสามารถใช้แบบรูปมากกว่า
๑ แบบในการเขียนเรื่อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของจุดมุ่งหมายหรือคำถาม
ที่ผู้เขียนจะต้องตอบให้กระจ่างชัด โดยทั่วไปแล้วงานเขียนเรื่องหนึ่ง ๆ

มักจะมีแบบรูปของการเขียนที่เด่น ๑ แบบ และอาจจะมีแบบอื่น ๆ แทรกอยู่ด้วย เรื่อง *กระทิง* ที่ยกเป็นตัวอย่างแสดงแบบรูปการเขียน แบบอธิบาย เกือบทั้งเรื่อง ยกเว้นตอนที่พรรณนาให้ผู้อ่านทราบรูปร่างลักษณะของกระทิงเท่านั้นที่เป็นแบบพรรณนา

เรื่อง *ราชบุรีมิโอง* ซึ่งผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายให้ผู้อ่านทราบขั้นตอนการทำโองมังกกร แบบรูปการเขียนเป็น แบบแสดงกระบวนการ ที่เป็นขั้นตอนทั้งเรื่อง

เราอาจจะแบ่งแบบรูปของการเขียนหรือโครงสร้างภายนอกของงานเขียนประเภทสารคดีเป็น ๕ แบบใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

๑. แบบพรรณนา

การเขียนพรรณนา คือ การเขียนที่ผู้เขียนพยายามบอกผู้อ่านเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้เห็นหรือมีประสบการณ์ จนทำให้ผู้อ่านพลอยมองเห็นภาพ วัสดุ ได้กลิ่น ได้ยินเสียง และเกิดความรู้สึกตามไปด้วยเหมือนได้ไปสัมผัสด้วยตนเอง การเขียนแบบพรรณนาอาศัยข้อเท็จจริงและรายละเอียดมาก ข้อเท็จจริงและรายละเอียดจะต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะพรรณนา การพรรณนาจะต้องชัดเจนและเป็นไปตามลำดับที่เหมาะสม

ตัวอย่างของการเขียนพรรณนา

ตัวอย่างที่ ๑

ไปข้านานจึงถึงพระนอนขุนอินทประมูล มีพลับพลาสามหลังแลเรือขนมจิน ที่พระวิหารนั้นตั้งอยู่บนโคกในท้องทุ่งไม่มีกำแพง องค์พระนอนยาวกว่าพระนอนจักรศรี วัดตามพื้นราบได้เส้นสามวา ถ้าคิดวัดตั้งแต่พระรัศมีไปจนพระบาทได้เส้น ๕ วา แต่ยอดพระรัศมีตกลงมาเสียข้างล่าง องค์พระยังบริบูรณ์ดี วิหารนั้นคล้าย ๆ กับวิหารพระนอนจักรศรี แต่ฐานพระต่ำกว่าพระนอนจักรศรี องค์พระนั้นก็ใช้องค์พระละฝีมือ รูปพระนอนอินทประมูลนี้เพรียวมากกว่าพระนอนจักรศรีที่พระหัตถ์ พระกรที่ตั้งมากคล้ายมาข้างพระนอนทุกวันนี้ แต่พระพักตร์จะงามกว่าพระนอนจักรศรี พระนอนจักรศรีนั้นพระพักตร์อยู่ข้างจะยาวมากไป.....

(พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕ ระยะทางเสด็จประพาสอยุธยา)

ตัวอย่างที่ ๒

บ้านไม้สองชั้นหลังนั้นอยู่บนเนิน มีระเบียงรายรอบบ้าน เปิดประตูเข้าไปก็เป็นห้องนั่งเล่นพร้อมเตาผิง ถัดไปเป็นห้องนอน ห้องน้ำ และที่เตรียมอาหาร ขึ้นบันไดไปก็เป็นห้องใต้หลังคา ซึ่งเป็นห้องนอนใหญ่ของบ้าน ส่วนภายนอกบ้านนั้นทางโครงการ ทำน้ำตกจำลองขึ้นหน้าบ้านพอดี ธารน้ำเล็ก ๆ ช่วยให้สบายตา สบายใจ ได้อย่างประหลาด มองไกลออกไปก็เป็นแปลงดอกไม้สารพัดชนิด ที่บานสะพรั่งเต็มแปลง หมุนเวียนไปตามฤดูกาลของดอกไม้แต่ละประเภท ที่เห็นออกดอกอยู่ตลอดเวลาก็มีกุหลาบ เขียวปราง เป็นต้น

(อนุสาร อสท. ปีที่ ๓๓ สิงหาคม ๒๕๓๕)

๒. แบบบรรยาย

การเขียนบรรยายคือการเขียนเล่าเรื่องให้ผู้อ่านทราบว่า มีอะไรเกิดขึ้น หรือใครทำอะไร ส่วนใหญ่จะมีการเล่าเรื่องที่มีลำดับเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น การเขียนให้ทราบว่าเกิดเหตุการณ์อะไร ที่ไหน เมื่อไร หรือใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร เช่น การเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ ชีวิตประวัติบุคคล ลักษณะที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งของการเขียนแบบบรรยาย หรือแบบเล่าเรื่องนี้คือ ผู้อ่านมักจะรู้สึกได้ขณะที่อ่านว่ามีผู้เล่า ซึ่งอาจจะเป็นการเล่าโดยใช้สรรพนามบุรุษที่ ๑ ซึ่งเป็นการเล่าโดยให้ความสำคัญกับผู้เล่าและการกระทำของผู้เล่าเอง หรืออาจจะเล่าโดยบุคคลที่ ๓ ซึ่งใช้สรรพนาม 'เขา' 'เธอ' หรือไม่มีการกล่าวสรรพนาม ซึ่งเป็นการดึงตัวผู้เล่าออกจากเหตุการณ์ ผู้เล่าคล้ายกับเป็นผู้สังเกตการณ์ เล่าเรื่องโดยให้ความสำคัญต่อเหตุการณ์หรือการกระทำมากกว่าตัวบุคคล

ตัวอย่างของการเขียนบรรยาย

ตัวอย่างที่ ๑

พระราชวังบางปะอินนี้มีมาตั้ง ๔๐๐ ปีแล้ว ตั้งแต่สมัยอยุธยา พระเจ้าปราสาททองทรงสร้างพระที่นั่งชั้นกลางสระน้ำองค์หนึ่ง พระราชทานนามว่าพระที่นั่งไอศวรรย์ทิพยอาสน์ แล้วก็เสด็จมาประทับที่นี้ อยู่เนือง ๆ และที่บางปะอินนี้ก็เป็นที่ประพาสของพระมหากษัตริย์ สมัยอยุธยาตลอด จนกระทั่งถูกทิ้งร้างเมื่อเสียกรุง

(อนุสาร อสท. ปีที่ ๓๓ สิงหาคม ๒๕๓๕)

ตัวอย่างที่ ๒

บัดนี้เวลาก็กว้างไปหลายปีแล้ว แต่ผมยังจำติดหูติดตา
ได้สองวัน

วันหนึ่งประทับ ส. ไปลงแต่เช้าที่คอยสามหมื่น เสด็จฯ ด้วย
พระบาทไปตรวจแหล่งน้ำและที่ทำกินของลี้ซอ ทรงเยี่ยมหมู่บ้าน
และโรงเรียน เสวยกลางวันแบบปิกนิกโดยประทับกับพื้นดินใกล้
ที่ที่มีน้ำออกมาจากดิน เรียกว่า ‘น้ำรู’ ทรงตรวจหน่วยปลูกป่า
และในที่สุดก็ทรงเดินขึ้นเขาไป ส. พระที่นั่ง ถึงแม้ว่าเราจะ
ไม่ค่อยจะชันนัก แต่ทางไกลและต้องรีบไปถึงเครื่องบินที่ไม่ควร
บินผ่านทิวเขาในความมืด นี่เป็นเพียงครั้งเดียวที่ผมเห็นความ
กระฉับกระเฉงของสมเด็จพระบรมราชินีนาถคนน้อยลง และผม
ก็รู้สึกไม่สบายใจมากเพราะตัวเองเป็นตำรวจต้องเร่งให้พระราช-
ดำเนินเร็ว ๆ

อีกวันหนึ่งประทับรถไปคอยอินทนนท์เพื่อไปหมู่บ้านกะเหรี่ยง
ชื่อผาหมอน ทางไม้ไกลใช้เวลาเพียงชั่วโมงเดียว สาเหตุที่ผม
จำเรื่องได้แม่นเพราะสมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงเดินได้ไม่กี่ก้าว
จึงต้องทรงม้าเพื่อตามเสด็จพระราชดำเนิน เนื่องด้วยไม่เคยทรงม้า
มาก่อนจึงต้องมีทหารสูง ผมมองดูขบวนเสด็จฯ ชอบใจมาก
เพราะทุกคนในขบวนเดินกันทั่วหน้า รวมทั้งพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวด้วย แต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงม้าอย่างสง่างามเฉกเช่นนางพญา
ทีเดียว

แต่เหตุการณ์ที่ทำให้ความจำของผมฝังลึกแน่น ก็เมื่อม้าทรง
ลงเดินในนา เมื่อถึงคันทนามันกระโจนข้าม ผมใจหายวาบ
ในเมื่อตัวเองเป็นผู้จักรายการรวมทั้งนำม้าทรงถวายด้วย ถ้าท่าน
ตกเอาพระบาทแพลงลงจะเป็นอย่างไร แต่เปล่า ยังทรงประทับม้า
เป็นปกติ แล้วทรงเยี่ยมพระสรวลโประดที่มันกระโดดเสียด้วย

(อนุสาร อสท. ปีที่ ๓๓ สิงหาคม ๒๕๓๕)

๓. แบบอธิบาย

การเขียนอธิบายเป็นการเขียนใจความ หรือขยายความ หรือชี้แจง
ให้ทราบว่าอะไรเป็นอะไร ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ

ตลอดจนรู้รายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้นตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน การเขียนแบบอธิบายนี้นิยมใช้ในการเขียนให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาการ คน สัตว์ สิ่งของ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ปรากฏมากในหนังสือคำรับคำร่าต่าง ๆ การเขียนแบบอธิบายอาจแยกย่อยเป็นหลายแบบตามความมุ่งหมายในการเขียนเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งของผู้เขียน เช่น การเขียนแสดงความหมายหรือคำจำกัดความ แสดงเหตุและผล แสดงการเปรียบเทียบ แสดงกระบวนการหรือขั้นตอนการทำงาน แสดงการแบ่งประเภท แสดงการเสนอปัญหาและแก้ปัญหา แสดงรายละเอียดตามเกณฑ์ เป็นต้น จะขอกล่าวถึงการเขียนประเภทย่อยบางประเภทดังนี้

๑) การเขียนแสดงเหตุและผล เป็นแบบรูปการเขียนที่เราอาจจะต้องใช้อยู่เสมอ เพราะการเขียนเกี่ยวกับวิชาการก็ดี เกี่ยวกับบุคคล สัตว์ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็ดี อาจจะต้องพาดพิงถึงปรากฏการณ์ การตัดสินใจ และการกระทำต่าง ๆ ซึ่งมักจะมีที่มาซึ่งเป็นเหตุและผลที่เกิดขึ้น บางครั้งเหตุการณ์หรือการกระทำอย่างหนึ่งเกิดจากเหตุหลายประการ หรือเหตุอย่างหนึ่งก่อให้เกิดผลหลายอย่าง ผู้เขียนจำเป็นจะต้องอาศัยการวิเคราะห์เข้ามามีบทบาทด้วย การเขียนแสดงเหตุและผลโดยทั่ว ๆ ไปนั้น ผู้เขียนมักจะใช้การบอกให้ผู้อ่านทราบว่าอะไรเกิดขึ้น เช่น เกิดแผ่นดินไหว แล้วบอกต่อไปว่าเกิดผลอะไรตามมา เช่น บ้านเรือนพังทลาย การเกิดแผ่นดินไหวกลายเป็นเหตุให้เกิดบ้านเรือนพังทลาย และผลอย่างหนึ่งก็อาจจะกลายเป็นเหตุของเหตุการณ์อีกอย่างหนึ่งก็ได้ เช่น เพราะบ้านเรือนพังทลายทำให้ประชาชนขาดที่อยู่อาศัย ฯลฯ การเขียนแสดงเหตุและผลจึงเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับการวิเคราะห์เรื่องราวหรือเหตุการณ์ ซึ่งมีเหตุและผลเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกัน การเขียนแสดงเหตุและผลนี้ยังรวมถึงการเขียนในลักษณะคาดคะเนผลที่จะเกิดจากเหตุด้วย เช่น การที่เกิดฝนแล้งอาจเป็นเหตุให้เกิดการอพยพของประชาชนจำนวนมากเข้าไปหางานทำในเมืองใหญ่ และเหตุการณ์เช่นนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาอีกหลายอย่างตามมา

ตัวอย่างการเขียนแสดงเหตุและผล

ตัวอย่างที่ ๑

หากจะกล่าวถึงสาเหตุจำเป็นที่จะต้องรักษาป่าพรุเอาไว้ให้คงอยู่
เพื่อประโยชน์ทั้งในแง่เศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คน

ทั่วไปจะมองไม่เห็นถึงผลของการอนุรักษ์ป่าพรตต่อสภาพแวดล้อมโดยตรง แต่ถ้าเราจะมองในแง่เศรษฐกิจและความอยู่ดีกินดีของราษฎรรอบพื้นที่ป่าพรตแล้ว ก็พอเห็นได้ไม่ยากนัก ถ้าป่าแห่งนี้ยังคงมีอยู่และมีระบบการจัดการทรัพยากรที่เหมาะสม ก็จะเห็นได้ว่าทรัพยากรจากป่าพรตนั้นจะเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ราษฎรรอบพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่องและตลอดไป ผลประโยชน์โดยตรงที่พอจะเห็นได้ชัดคือ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัดนราธิวาส เป็นแหล่งเก็บหาของป่าหลายชนิด.....อีกทั้งเป็นแหล่งไม้สำหรับใช้สอย.....

(อนุสาร อสท. ปีที่ ๓๓ สิงหาคม ๒๕๓๕)

ตัวอย่างที่ ๒

.....จากการที่ข้าพเจ้าสังเกตเห็นเสมอว่า ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทเหล่านั้นยากเข็ญขึ้นทุกปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่เคยมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลมาจากการทำลายป่าไม้ สัตว์ป่า อันทำให้เกิดความกระทบกระเทือนไปถึงสภาพดินฟ้าอากาศ ข้าพเจ้าจึงมองเห็นทางออกที่ดีที่สุดอยู่อีกทางหนึ่ง คือพวกเราทุกคนต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังในการแก้ไขสภาวะแวดล้อมให้ดีขึ้น หรือใกล้เคียงกับที่เป็นมาแต่ก่อน สิ่งนี้น่าจะเป็นที่น่าคุณค่าแห่งชีวิตกลับคืนมาสู่ชาวชนบท เราต้องปกป้องรักษาป่าไม้และสัตว์ป่าที่ยังเหลืออยู่ไว้ให้อยู่ได้ สิ่งเหล่านี้จะช่วยทำให้สภาวะแวดล้อมกลับสู่ความอุดมสมบูรณ์ อันจะนำความอยู่ดีกินดีมาสู่ชาวไทยอีกครั้งหนึ่ง.....

(พระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จากอนุสาร อสท. ปีที่ ๓๓ สิงหาคม ๒๕๓๕)

๒) การเขียนแสดงการเปรียบเทียบ คือการเขียนอธิบายให้ควารู้ว่าสิ่งของ บุคคล หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เหมือนหรือต่างกันอย่างไร ซึ่งทำให้ผู้อ่านรู้จักและเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งของ บุคคล หรือเหตุการณ์ ซึ่งไม่รู้จักหรือคุ้นเคยมาก่อน การเขียนเปรียบเทียบมีหลักที่ควรพิจารณาคือ ประการแรก สิ่งที่เรานำมาเขียนเปรียบเทียบต้องจัดอยู่ในระดับหรือประเภทเดียวกัน และ

ควรจะมีลักษณะหรือคุณสมบัติบางอย่างคล้ายคลึงกัน เช่น เขียนเปรียบเทียบ อาชีพครูและแพทย์ เปรียบเทียบการเดินทางด้วยรถไฟและเครื่องบิน ประการที่สอง เราต้องใช้เกณฑ์เดียวกัน เช่น ในการเปรียบเทียบการเดินทางด้วยรถไฟและเครื่องบิน เรามีเกณฑ์เหมือน ๆ กันคือ

เกณฑ์	รถไฟ	เครื่องบิน
ความปลอดภัย	เท่ากัน	เท่ากัน
ค่าใช้จ่าย	ต่ำ	สูง
เวลา	ช้า	เร็ว

ประการที่สาม การเปรียบเทียบควรกล่าวถึงทั้งสิ่งที่เหมือนกันและต่างกัน จึงจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน

การเปรียบเทียบอย่างเหมาะสมจะช่วยให้เกิดการตัดสินใจที่เหมาะสมด้วย

ตัวอย่างการเขียนเปรียบเทียบ

ตัวอย่างที่ ๑

ลักษณะของผ้าขิดและผ้าจกที่พอแยกให้สังเกตได้ก็คือ ผ้าขิดนั้นสีของลวดลายในแถบเดียวกัน ทางเส้นพุ่งจะเป็นสีเดียวกันหมด และภายในของแต่ละลายก็จะเป็นสีเดียวกันเช่นกัน ส่วนผ้าจกจะสามารถทำให้มีลักษณะแตกต่างไปได้มากกว่า ทั้งสีเส้นของแต่ละลายในแถวเดียวกัน และสามารถสอดสีภายในแต่ละลายได้อย่างเป็นอิสระตามความต้องการ จึงทำให้ลายจกมีสีสันแพรวพราววิจิตรมากกว่าลายขิด

(อนุสาร อสท. ปีที่ ๓๓ สิงหาคม ๒๕๓๕)

ตัวอย่างที่ ๒

พะยูนเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม หน้าคล้ายหมูแต่ไม่มีใบหู ห้วเล็ก ไม่มีขนที่หัว คอใหญ่ ตาเล็ก มีฟันสำหรับเคี้ยวเอื้อง ตัดกันเป็นพืด หากเป็นตัวผู้จะมีเขี้ยว มีหนวดหรือมัมหมัม ตามตัวมีขนประปราย ริมฝีปากบนเป็นแผ่นเนื้อหนาใหญ่และเหนียว ๆ

มีงูกอยู่สูงขึ้นมา ขาคู่หน้าสั้นเปลี่ยนไปคล้ายครีบกิ้งกูด ๆ ก็มีลักษณะคล้ายมือห้อย แต่ไม่มีขาคู่หลัง ในตัวเมียมีนมขนาดเท่านิ้วก้อยยาวประมาณ ๒๐ เซนติเมตรอยู่ ๒ เต้า อยู่ถัดลงมาจากขาคู่หน้า ลำตัวและหางคล้ายโลมา สีสันของลำตัวด้านหลังเป็นสีเทาดำและเขียวคล้ำ ส่วนท้องสีดำนวลจนถึงเทาปนขาว ครีบกางและขาคู่หน้าสีเทาปนดำ หนวดสีขาว ขนที่ลำตัวสีเทาดำ

(อนุสาร อสท. ปีที่ ๓๒ กรกฎาคม ๒๕๓๕)

ตัวอย่างที่ ๓

เคยมีพะยูนคู่หนึ่งถูกจับมาเลี้ยงที่ศูนย์วิจัยทางทะเล จังหวัดภูเก็ต ในที่สุดก็ต้องตายลงทั้งคู่ เพราะยังไม่สามารถเลี้ยงให้อยู่รอดในบ่อซีเมนต์ได้ประการหนึ่ง และเป็นที่สังเกตได้ว่าพะยูนที่จับมามีลักษณะคร่อมครมใจ พะยูนก็เช่นเดียวกับช้างและโลมา ซึ่งร้องให้น้ำตาไหลออกมา เป็นอาการที่บ่งบอกว่าพะยูนสามารถแสดงความรู้สึกได้ใกล้เคียงกับมนุษย์ผู้เรียกตัวเองว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ

(อนุสาร อสท. ปีที่ ๓๒ กรกฎาคม ๒๕๓๕)

๓) การเขียนแสดงการแบ่งประเภท การแบ่งประเภทคือการที่เราจัดแยกบุคคล สถานที่ และเหตุการณ์ เข้าเป็นกลุ่มหรือประเภทต่าง ๆ กัน โดยการพิจารณาความเหมือนหรือต่างกันของบุคคล สถานที่ และเหตุการณ์นั้น ๆ เช่น เราแบ่งแยกบุคคลตามเพศเป็นเพศหญิงและเพศชาย เราแบ่งประเภทสัตว์ตามรูปลักษณะเป็นสัตว์สี่เท้า สัตว์สองเท้า สัตว์เลื้อยคลาน เป็นต้น การจัดประเภทจึงเป็นเรื่องของการนำหลักเกณฑ์หรือระบบบางอย่างมาใช้แยกประเภทสิ่งต่าง ๆ เพื่อช่วยให้เราเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่มีความซับซ้อนได้ง่ายขึ้น การที่เราทราบว่าสิ่งต่าง ๆ ที่มีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร มีบทบาท ระบบการทำงาน ตลอดจนมีความเกี่ยวข้องระหว่างกันอย่างไร ทำให้เราสามารถวางแผนการเขียนเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยการแบ่งประเภท ซึ่งผู้อ่านจะสามารถเข้าใจได้

ตัวอย่างการเขียนแสดงการแบ่งประเภท

ตัวอย่างที่ ๑

พระที่นั่งวิมานเมฆในปัจจุบัน บริเวณชั้น ๒ ได้จัดแสดง
เครื่องเงิน เครื่องลายครามนานาชนิด รวมทั้งชุด จ.ป.ร. อังคดงาม
เครื่องถมปิด ธารพระกร เครื่องกระเบื้อง ตลอดจนงานช่างและเขาสัตว์
ที่ทรงสะสมไว้

ชั้นที่ ๓ เป็นบริเวณที่จัดแสดงเครื่องแก้วเจียรไน เครื่อง
เบญจรงค์ เครื่องของเล่นเด็ก เครื่องลายคราม เครื่องถม และได้
จัดตกแต่งห้องพระโรง ห้องทรงพระอักษร ห้องเสวย และห้องหมู่ไทย
ในครั้งอดีตที่เคยประทับอยู่

สำหรับชั้นที่ ๔ ซึ่งเป็นชั้นบนสุด จัดเป็นหมู่ห้องพระบรรทม
ประกอบด้วยห้องสำคัญ ๔ ห้องคือ ห้องทรงงาน ห้องบรรทม
ห้องแต่งพระองค์ และห้องสร่ง ทุก ๆ ห้องได้จัดเครื่องใช้ส่วน
พระองค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้เคยทรงในอดีต
มาแสดงด้วย

(อนุสาร อสท. ปีที่ ๓๓ สิงหาคม ๒๕๓๕)

ตัวอย่างที่ ๒

จากการสำรวจพบว่ามีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่
อยู่มากพอสมควร ได้แก่ ช้าง เสือผา กระทิง เสือโคร่ง สมเสร็จ
เก้ง หมูป่า หมี ลิง ค่าง ชะนี เป็นต้น รวมทั้งนกชนิดต่าง ๆ
สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก ปลาต่าง ๆ กุ้งฝอย
ตัวใสแจ๋วและปูหินที่มีก้ามโตสีสดสวยตามลำห้วยทั่ว ๆ ไป.....

(อนุสาร อสท. ปีที่ ๓๒ กรกฎาคม ๒๕๓๕)

๔) การเขียนแสดงกระบวนการ ก็คือการเขียนอธิบายให้ผู้อ่าน
ทราบว่าเราจะทำอะไร จะต้องอาศัยขั้นตอนอะไรบ้าง หรือสิ่งของอย่างหนึ่ง
มีการทำงานของตัวมันเองอย่างไร เช่น เราเขียนอธิบายให้ผู้อ่านทราบว่า
การทำไอ้ยมังกรมีขั้นตอน ๕ ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การเตรียมดิน การขึ้นรูป
การเขียนลาย การเคลือบ และการเผา หรือเราเขียนอธิบายให้ผู้อ่านทราบว่า
ฝนเกิดขึ้นได้อย่างไร โดยกล่าวตั้งแต่ของเหลวได้รับความร้อน การระเหย

เป็นไอ การรวมตัวของไอน้ำ การกลั่นตัวเป็นหยดน้ำ และเป็นฝน หรือ เราอาจจะเขียนอธิบายระบบการทำงานของเครื่องรับโทรทัศน์ เป็นต้น การเขียนอธิบายเกี่ยวกับกระบวนการมักจะมีขั้นตอนและเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง คือเหตุการณ์อย่างหนึ่งจะเกิดขึ้นก่อน แล้วจึงมีเหตุการณ์อีกอย่างหนึ่ง ตามมาจนครบกระบวนการเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ การเขียนแสดงกระบวนการ โดยทั่วไปจะมีสองลักษณะตามที่ได้กล่าวแล้ว การเขียนแสดงกระบวนการ จึงให้ความสำคัญต่อการใช้ภาษาที่จะต้องตรงไปตรงมา สั้น กระชับ และ เข้าใจง่าย

ตัวอย่างการเขียนแสดงกระบวนการ

ตัวอย่างที่ ๑

การสานผลิตภัณฑ์ย่านลิเพานั้นจะเริ่มตั้งแต่การเลือกเส้น ย่านลิเพาที่แก่และสมบูรณ์ขนาดยาวพอประมาณ จากนั้นนำมาลอก เอาแต่เปลือก ซึ่งต้องทำในขณะที่ย่านลิเพายังสดเพราะถ้าแห้งจะ ลอกยาก และเมื่อลอกเสร็จก็นำไปแขวนในที่ร่ม ตากลมไว้ในห้อง แล้วนำไปฉีกเป็นเส้นตามขนาดที่ต้องการ จากนั้นนำเส้นย่านลิเพานี้ มาชุบด้วยมิด แล้วซักเรียกให้ได้ขนาดตามที่ต้องการ การ ซักเรียกก็คือการนำเส้นย่านลิเพามาถูกับฝาระป่องนมหรือแป้ง สังกะสีเอจารู ด้วยการสอดเส้นย่านลิเพาเข้าไปในรูแล้วรูดเกล้าให้ เส้นเรียบและมีขนาดต่าง ๆ กันตามแต่ต้องการ

(อนุสาร อสท. ปีที่ ๓๓ สิงหาคม ๒๕๓๕)

ตัวอย่างที่ ๒

สำหรับกรรมวิธีในการผลิตนั้นจะนำไม้ไผ่แก่หรือไม้ไผ่สุก มาตัดเป็นท่อน ๆ สั้นยาวตามที่ต้องการ คือขนาดของก้านรูปตั้งแต่ ๖ นิ้วถึง ๑๓-๑๔ นิ้ว แล้วนำไปตากแห้ง เอาท่อนที่ขอยได้ ขนาดแล้วมาแช่น้ำอีกครั้งหนึ่งก่อนนำมาเหลาเป็นเส้นเล็ก ๆ แล้ว นำมาเข้าเครื่องสางไม้ให้เส้นไม้หลุด แล้วก็จะมีคดเป็นคด ๆ น้ำหนักประมาณมัตละ ๑๕ กิโลกรัม.....

(อ่างทอง ถั่วขาวถั่วน้ำแห่งที่ราบภาคกลาง กรมวิชาการ)

อ่างทอง อยู่บ้านอุ่นน้ำแห่งที่ราบภาคกลาง ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

๕) การเขียนแสดงรายละเอียดตามเกณฑ์ เป็นการเขียนอธิบายเกี่ยวกับบุคคล สัตว์ สิ่งของ และเหตุการณ์ โดยที่ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาตามประเด็นหรือตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้ผู้อ่านรู้จักและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ไปทีละเรื่องโดยไม่สับสน เช่น ในการเขียนอธิบายให้ผู้อ่านรู้จักกระทิง ผู้เขียนกำหนดเนื้อหาข้อมูลตามเกณฑ์ดังนี้ ๑) รูปร่างลักษณะ ๒) ถิ่นที่อยู่อาศัย ๓) อาหาร ๔) ลักษณะนิสัย ฯลฯ เป็นต้น หรือในการเขียนอธิบายให้ผู้อ่านรู้จักจังหวัดอ่างทอง ผู้เขียนกำหนดเนื้อหาข้อมูลตามเกณฑ์ดังนี้ ๑) ที่ตั้ง เนื้อที่ และอาณาเขตติดต่อ ๒) ความเป็นมา ๓) ลักษณะภูมิประเทศ ๔) ลักษณะภูมิอากาศ ๕) ทรัพยากรธรรมชาติ และการประกอบอาชีพ ๖) สถานที่สำคัญในจังหวัด เป็นต้น

ตัวอย่างการเขียนแสดงรายละเอียดตามเกณฑ์

ตัวอย่างที่ ๑

.....มาตรฐานที่จะใช้วัดความเป็นชาวพุทธอย่างง่าย ๆ ที่เป็นหลัก
ทั่วไปเอา ๒ อย่างก็พอคือ

๑. มาตรฐานด้านความเชื่อ คือความเชื่อกรรม เชื่อการ
กระทำ หวังผลสำเร็จจากการทำเหตุ คือลงมือกระทำด้วยความ
เพียรพยายามตามหลักการแห่งเหตุและผลให้กรรมโยงกับความเพียร
(กรรมวาที วิริยาที)

๒. มาตรฐานด้านการปฏิบัติ คือการที่จะต้องทำการต่าง ๆ
ตามหลักกรรม ให้เป็นการฝึกฝนพัฒนาตนให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป
ในศีล ในสมาธิ ในปัญญา (ไตรสิกขา หรือเอาอย่างง่ายคือ
บุญกิริยา ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา)

(พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) สถานการณ์พุทธศาสนาพหลิกหายณะ
เป็นพัฒนา)

ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย และ สถานการณ์พุทธศาสนาพหลิกหายณะเป็นพัฒนา
ของพระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต)

ตัวอย่างที่ ๒

การชักเย็ดมี ๒ อย่าง คือชักเย็ดเนื้อหาเกี่ยวกับชักเย็ดความคิด ชักเย็ดเนื้อหาหมักหมมมาด้วยกันกับการเรียนแบบท่องจำ คือเอามาสอนให้จำเข้าไปๆ ไม่รู้จักคิดหรือคิดไม่เป็น ส่วนการชักเย็ดความคิดก็เป็นเรื่องของการชักเย็ดลัทธิหรือชักใส่ความเชื่อ (indoctrination) อย่างที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสคิดพิจารณาเลือกตัดสินใจด้วยตัวเอง นำไปสู่ผลเสียคือไม่รู้จักคิดหรือคิดไม่เป็น ปิดกั้นการพัฒนาศักยภาพและขัดต่อความเป็นประชาธิปไตย

(พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย)

๔. แบบโน้มน้าว

การเขียนโน้มน้าวเป็นการเขียนที่ผู้เขียนพยายามโน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก การกระทำในบางเรื่องบางอย่าง เมื่อผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายที่จะชักจูงหรือโน้มน้าวผู้อ่านให้เกิดความเชื่อถือในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ผู้เขียนก็ต้องเสนอข้อเท็จจริงและข้อสนับสนุนต่าง ๆ ให้ผู้อ่านทราบ เช่น ถ้าท่านต้องการโน้มน้าวผู้อ่านให้เชื่อว่าการเคารพกฎจราจรจะช่วยลดอุบัติเหตุ ท่านจะต้องให้ผู้อ่านเข้าใจและเห็นจริงเกี่ยวกับความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยจากการปฏิบัติตามกฎจราจร และอันตรายที่เกิดจากการฝ่าฝืนกฎจราจร พร้อมทั้งแสดงตัวอย่างต่าง ๆ มาสนับสนุนด้วย การเขียนโน้มน้าวนี้ผู้เขียนอาจใช้แบบรูปการเขียนได้หลายแบบ ทั้งการพรรณนา การบรรยาย และการอธิบาย หลักเบื้องต้นคือผู้เขียนจะต้องรู้ว่าต้องการโน้มน้าวใคร ผู้ที่เราต้องการโน้มน้าวอยู่ในวัยใด มีความรู้และประสบการณ์อย่างไร มีเจตคติและค่านิยมอะไร อยู่ในสภาพแวดล้อมอย่างไร หลักการต่อไปคือผู้เขียนจำเป็นต้องเสนอหลักฐาน ซึ่งอาจจะเป็นข้อเท็จจริง ประสบการณ์ที่ผู้เขียนได้พบเห็นด้วยตนเอง หรือความคิดความเชื่อของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง

ตัวอย่างการเขียนโน้มน้าว

ตัวอย่างที่ ๑

ถ้าพลเมืองผู้นั้นในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา มีความเชื่อถือและปฏิบัติผิดพลาดคลาดเคลื่อน เช่น เชื่อถือสิ่งเหลวไหล มีความหลงมกมาย มีพฤติกรรมที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ผลร้ายก็ย่อมตกแก่สังคมไทยนั่นเอง การให้การศึกษาเพื่อให้พุทธศาสนิกชนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีก็คือการพัฒนาคุณภาพประชากรของประเทศไทย (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย)

ตัวอย่างที่ ๒

อีกแง่หนึ่งที่น่าพิจารณา ประชาชนคือพุทธศาสนิกชนใช้ไหม เมื่อใช้ก็ต้องถือว่าเป็นเจ้าของศาสนาด้วยกัน ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา นรवासชายหญิงก็ตาม เป็นเจ้าของพระพุทธศาสนาด้วยกัน ไม่มีใครมีสิทธิ์มากกว่ากัน หากเห็นพระไม่ที่จะเสื่อมศรัทธาในพระรูปนั้นก็ถูกต้อง แต่การไปเสื่อมศรัทธาต่อพุทธศาสนานั้นแสดงว่าคลาดเคลื่อนจากหลักการของพระพุทธศาสนา ตั้งตัวไม่ถูกต้องแล้ว หากเห็นว่ามีคนไม่ดีเข้ามา เขาบวชเป็นพระหรือเป็นอะไรก็ตามต้องมองว่าเป็นคนไม่ดีเข้ามาแอบแฝงศาสนาของเรา เรามีสิทธิ์จะปกป้องดูแลพระพุทธศาสนาและเอาคนไม่ดีออกไป วิธีที่ถูกต้องเป็นอย่างนี้

(พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) คนไทย หลงทางหรือไร)

งานเขียนประเภทสารคดีสำหรับเด็กเล็กซึ่งมีสาระสำคัญหรือความคิดหลักประการเดียวและไม่ซับซ้อน ผู้เขียนอาจจะเลือกแบบรูปการเขียนอย่างใดอย่างหนึ่งที่เหมาะสมสอดคล้องตามจุดมุ่งหมายได้ แต่งานเขียนสำหรับเด็กโต ซึ่งมีสาระสำคัญหรือความคิดรวบยอดหลายเรื่อง อาจจะใช้แบบรูปการเขียนมากกว่า ๑ แบบเพื่อสนองจุดมุ่งหมายหลายประการ อย่างไรก็ตามแบบรูปของการเขียนที่เสนอมาช้างคัน เป็นแบบรูปหรือกรอบงานทางความคิดกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางหลัก ๆ สำหรับผู้เขียน ยังมีรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ ความคิดที่เกี่ยวข้อง การลำดับเนื้อหา ตลอดจนความ

สัมพันธ์ของเนื้อหาหรือความคิดต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นงานเขียนทั้งเรื่อง ซึ่งจะต้องสนองจุดมุ่งหมายหลักของงานเขียนนั้น รายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาและความสัมพันธ์ของเนื้อหาจึงเป็นเรื่องที่จะต้องกล่าวต่อไป ในฐานะที่เราถือว่าเป็น โครงสร้างภายใน ของงานเขียน

กิจกรรม

สำรวจหนังสือในห้องสมุด และคัดเลือกหนังสือประเภทสารคดีสำหรับเด็กและเด็กโตอย่างละไม่น้อยกว่า ๒ เล่ม วิเคราะห์เกี่ยวกับแบบรูปการเขียน และตอบคำถามต่อไปนี้

๑. แบบรูปของการเขียนหลักคือแบบรูปใด
๒. ปรากฏแบบรูปอื่น ๆ ในงานเขียนหรือไม่
๓. ผู้เขียนใช้แบบรูปการเขียนได้เหมาะสมอย่างไรหรือไม่ ถ้าไม่เหมาะสมโปรดระบุแบบรูปการเขียนที่เหมาะสมด้วย

โครงสร้างภายใน

โครงสร้างภายในคือความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระหรือความคิดที่ปรากฏอยู่ในงานเขียน ที่ผู้เขียนได้เชื่อมโยงและจัดลำดับอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเข้าใจและความคิดรวบยอดตามที่เป็นจุดมุ่งหมายของงานเขียน จุดมุ่งหมายของงานเขียนจะเป็นแนวทางในการเลือกแบบรูปของการเขียน การกำหนดขอบเขตของเนื้อหา การเรียงลำดับเนื้อหาสาระและความคิดที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเนื้อหาหรือความคิดที่เกี่ยวข้องนั้น

ตัวอย่างเรื่อง *กระทิง* ของกิ่งบุญ ธีรชาติ

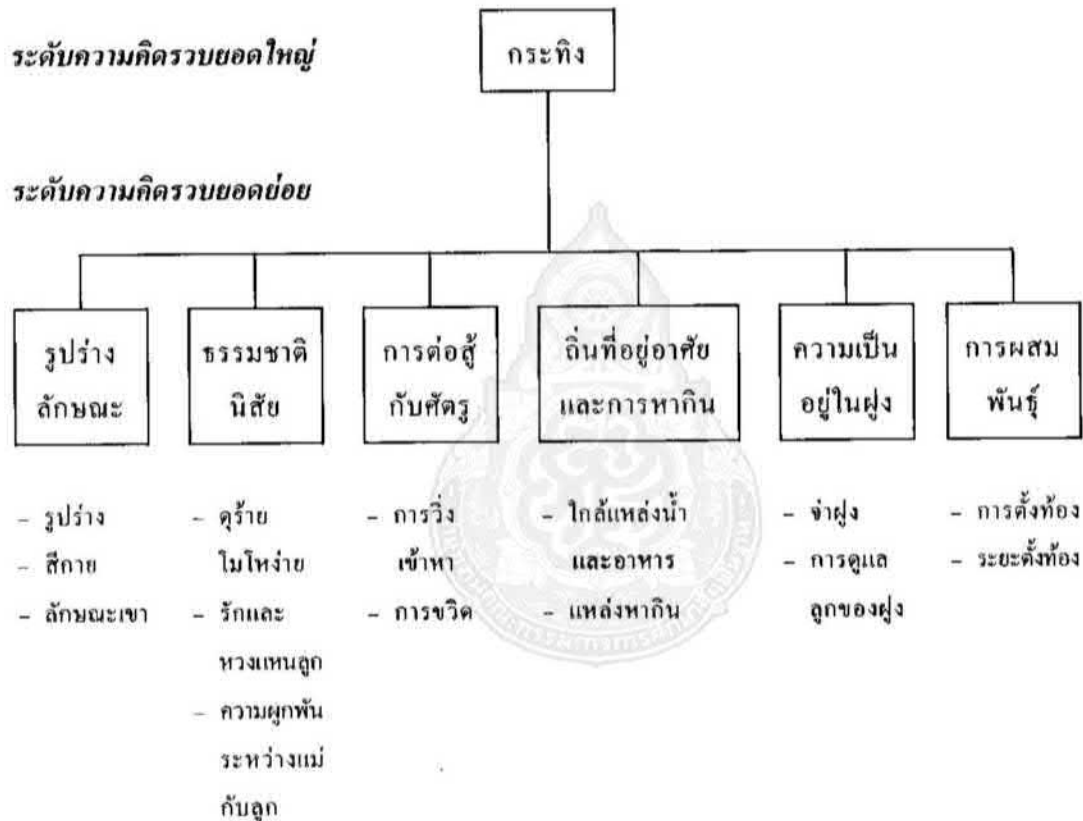
จุดมุ่งหมายทั่วไป คือ ให้ผู้อ่านรู้จักสัตว์ประเภทหนึ่งที่เรียกว่ากระทิง

จุดมุ่งหมายเฉพาะ คือ ให้ผู้อ่านรู้จักกระทิงในเรื่องต่อไปนี้

- ๑) รูปร่างลักษณะ

- ๒) ธรรมชาตินิสัย
- ๓) การต่อสู้กับศัตรู
- ๔) ถิ่นที่อยู่อาศัยและการหากิน
- ๕) ลักษณะความเป็นอยู่ในฝูง
- ๖) การผสมพันธุ์

ลักษณะโครงสร้างภายในของสารคดีเรื่อง กระตัง

ระดับรายละเอียด

จากแผนภูมิ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายในการเขียน ขอบข่ายของเนื้อหา การจัดลำดับเนื้อหา และความสัมพันธ์ของเนื้อหา ซึ่งมีหลายระดับ ระดับรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาหลาย ๆ เรื่องทำให้ผู้อ่านเข้าใจ ความคิดรวบยอดในระดับย่อยแต่ละความคิด และความเข้าใจความคิด รวบยอดระดับย่อยหลาย ๆ ความคิดก่อให้เกิดความคิดรวบยอดใหญ่ของทั้งเรื่อง

ความผูกพันระหว่างลูกกระต่ายและแม่กระต่าย

ในเรื่องของโครงสร้างภายในนี้ยังมีประเด็นที่ควรพิจารณาด้วยอีกอย่างหนึ่ง
คือ การตั้งชื่อเรื่องหรือชื่อหัวข้อเรื่อง ซึ่งรวมถึงบทของหนังสือด้วย ผู้เขียน
จะต้องตั้งชื่อบทที่ให้ความหมายชัดเจน กระชับ และน่าสนใจ ซึ่งแนะนำให้
ผู้อ่านทราบว่าผู้เขียนกำลังจะกล่าวถึงเรื่องอะไร ชื่อเรื่องย่อหรือหัวข้อย่อ
ที่อยู่ในบทก็เช่นเดียวกัน จะต้องสะท้อนให้ผู้อ่านทราบเนื้อหาหรือประเด็น
อภิปรายภายในหัวข้อนั้น กล่าวคือชื่อบทจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาภายในบท
ชื่อหัวข้อเรื่องจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาภายใต้หัวข้อนั้น

จากตัวอย่างสารคดีเรื่อง *กระต่าย* ก็ดี หรือเรื่อง *คนเผ่าอิฐ* ชื่อเรื่อง
จะสะท้อนให้ผู้อ่านทราบล่วงหน้าว่าสารคดีเรื่องนั้น ๆ เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร
ซึ่งผู้เขียนจะต้องพยายามกำหนดเนื้อหาและขอบข่ายของเนื้อหาให้สอดคล้อง
ตรงกับที่ชื่อเรื่องสื่อความหมายไว้ จากแผนภูมิแสดงขอบข่ายความสัมพันธ์
ของเนื้อหาของ *กระต่าย* และ *คนเผ่าอิฐ* จะเห็นว่าชื่อเรื่องและเนื้อหามีความ
สอดคล้องกันดี ในเรื่อง *กระต่าย* ซึ่งมีรายละเอียดของเนื้อหาระบุว่ากล่าวถึง
อะไรบ้าง เรายังเห็นได้ชัดเจนว่ารายละเอียดในแต่ละหัวข้อเรื่องก็มีความ
สัมพันธ์กับชื่อหัวข้อเรื่อง ซึ่งเป็นระดับความคิดรวบยอดเป็นอย่างดี
ในการเขียนสารคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ถ้าเราต้องการให้ชื่อเรื่องสอดคล้อง
สัมพันธ์กับหัวข้อเรื่องต่าง ๆ ภายในเรื่องและสัมพันธ์กับรายละเอียดเนื้อหา
ของแต่ละหัวข้อเรื่อง เราจำเป็นจะต้องชัดเจนว่าเรามีจุดมุ่งหมายอะไรในการ

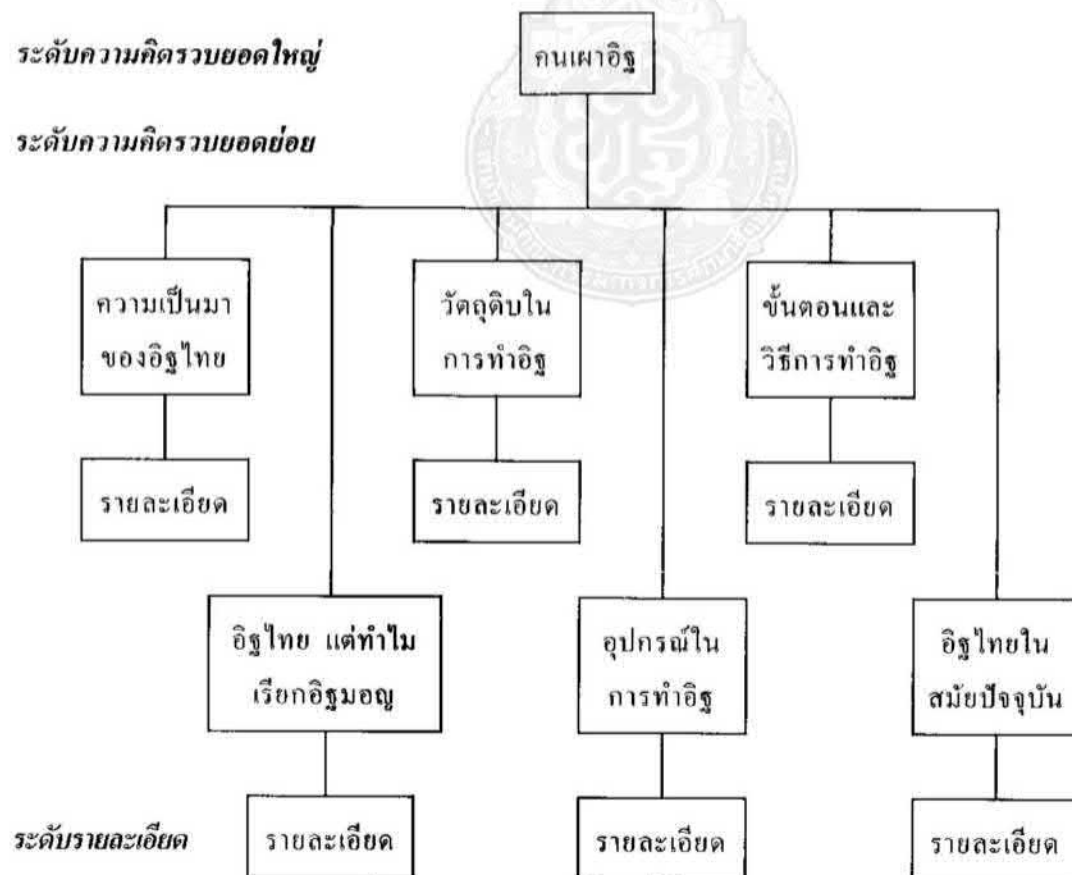

ราชบุรีมีไธง คนเผาอิฐ และกระทิง

ตัวอย่างแสดงโครงสร้างภายในของสารคดีเรื่อง **คนเผาอิฐ** ของสยาม ฌรงค์ฤทธิ์

ระดับความคิดรวบยอดใหญ่

ระดับความคิดรวบยอดย่อย

เขียนเรื่อง จุดมุ่งหมายจะช่วยให้เราพิจารณาได้ว่าเราจะต้องกล่าวถึงเรื่องอะไรบ้าง เมื่อเรากำหนดหัวข้อเรื่องแต่ละเรื่องแล้วก็พยายามกล่าวถึงรายละเอียดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อเรื่องเหล่านั้น การคิดพิจารณาและเตรียมการในเรื่องโครงสร้างภายในของสารคดีจึงมีความสำคัญมากในการที่จะช่วยให้เราจัดทำเค้าโครงเรื่องและลำดับเรื่องที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเขียนสารคดีของเรา

โครงสร้างภายนอกซึ่งกำหนดแบบรูปของงานเขียน และโครงสร้างภายในที่กำหนดความสัมพันธ์ของเนื้อหา เมื่อเรานำมาผสมผสานกันเพื่อวางแผนและกำหนดรายละเอียดของงานการเขียนสารคดีของเราด้วยความระมัดระวังแล้ว จะช่วยให้เราสามารถจัดทำเค้าโครงเรื่องที่ดี โดยทั้งนี้จะต้องพิจารณาให้สอดคล้องตรงตามจุดมุ่งหมายในการเขียนเรื่องนั้น ๆ รวมทั้งให้เหมาะสมและให้น่าสนใจสำหรับผู้อ่านเป้าหมายของเราด้วย ในเรื่องการเขียนเรื่องให้มีคุณภาพและน่าสนใจนั้น มีรายละเอียดอื่น ๆ ที่จำเป็นจะต้องเพิ่มเติมอีก ซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทต่อ ๆ ไป

กิจกรรม

สำรวจหนังสือประเภทสารคดีในห้องสมุด และคัดเลือกสารคดีสำหรับเด็กเล็กและเด็กโตอย่างละไม่น้อยกว่า ๒ เรื่อง วิเคราะห์โครงสร้างภายในแล้วเขียนอธิบายตามประเด็นต่อไปนี้

๑. จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ
๒. เขียนแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของเนื้อหาหรือความคิดรวบยอดใหญ่ ความคิดรวบยอดย่อย และรายละเอียดต่าง ๆ
๓. ความสอดคล้องกันระหว่างเนื้อหาหรือความคิดรวบยอดระดับต่าง ๆ กับจุดมุ่งหมายของงานเขียน
๔. ความเหมาะสมในการเรียงลำดับเนื้อหา
๕. ความสอดคล้องระหว่างชื่อเรื่องกับเนื้อหาภายในเรื่อง และระหว่างชื่อหัวข้อเรื่อง (ถ้ามี) กับเนื้อหาภายใต้หัวข้อเรื่องนั้น

การออกแบบจัดทำภาพประกอบ บทที่ ๕ และการออกแบบหนังสือสำหรับเด็ก

การจัดทำหนังสือสำหรับเด็กที่ดีมีคุณภาพประกอบด้วยงานสร้างสรรค์หลายส่วนที่มีบทบาทส่งเสริมกันและกัน ถ้าขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปจะส่งผลให้หนังสือสำหรับเด็กลดคุณค่าลง และไม่น่าสนใจเท่าที่ควร งานสร้างสรรค์หลายส่วนที่ประกอบกันเข้ากลายเป็นหนังสือสำหรับเด็กที่ดีมีคุณค่านี้คือ การเขียนเรื่อง การออกแบบและจัดทำภาพประกอบ การออกแบบหนังสือ และการพิมพ์ เรื่องการเขียนเรื่องนั้นในบทต้น ๆ ได้กล่าวถึงงานเขียนประเภทสารคดีและบันเทิงคดีไปบ้างแล้ว และจะกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับเทคนิคการเขียนเพิ่มเติมอีกในบทต่อ ๆ ไป เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้เขียนเรื่องโดยเฉพาะ ในบทนี้จะกล่าวถึงเรื่องการออกแบบและการจัดทำภาพประกอบ และเรื่องการออกแบบหนังสือ ซึ่งเป็นงานสร้างสรรค์ส่วนที่สำคัญมากอีกสองส่วน ซึ่งจะเป็นแนวทางที่สำคัญสำหรับผู้ออกแบบและจัดทำภาพประกอบ และผู้ออกแบบหนังสือ ในการสร้างสร้งงานในส่วนของตน อย่างไรก็ตามงานเขียนเรื่องที่ดี งานออกแบบและจัดทำภาพก็ดี และงานออกแบบหนังสือที่ดีเป็นงานที่มีความสัมพันธ์กันและเอื้อเฟื้อต่อกันในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก ซึ่งผู้หน้าที่รับผิดชอบในแต่ละส่วนควรเข้าใจงานของกันและกัน ในบางกรณีงานทั้งสามส่วนนี้เกิดขึ้นจากบุคคลคนเดียวกันก็มี แต่ส่วนใหญ่แล้วงานจัดทำหนังสือสำหรับเด็กมักจะเกิดจากบุคคลสามกลุ่มนี้ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด

สำหรับเรื่องการพิมพ์นั้นอยู่นอกเหนือขอบเขตของคู่มือเล่มนี้ จึงขอเว้นไม่กล่าวถึง อย่างไรก็ตามในที่นี้เพียงต้องการให้ท่านเข้าใจว่า การพิมพ์เป็นงานอีกส่วนหนึ่งที่จะทำให้งานสร้างสรรค์ของผู้เขียนเรื่อง ของผู้ออกแบบวาดภาพ และของผู้ออกแบบหนังสือประสบผลสำเร็จ คือได้หนังสือสำหรับเด็กที่ดีมีคุณค่าและชวนให้อ่าน

การออกแบบและจัดทำภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก

ภาพประกอบมีความสำคัญมากสำหรับหนังสือสำหรับเด็ก โดยเฉพาะหนังสือภาพประเภทต่าง ๆ ภาพประกอบจะเป็นส่วนที่ดึงดูดความสนใจของเด็กเป็นสิ่งแรก และถ้าภาพสามารถสื่อความหมายที่สอดคล้องตรงกับจุดมุ่งหมายของหนังสือและสอดคล้องกับพื้นฐานประสบการณ์ต่าง ๆ ของเด็กด้วยแล้ว ภาพก็จะเป็นส่วนส่งเสริมความเข้าใจและจินตนาการของเด็กได้เป็นอย่างดี แม้แต่หนังสือภาพประกอบเรื่องสำหรับเด็กที่โด่งดังภาพประกอบก็ยังมีส่วนสำคัญมากสำหรับผู้อ่าน ทั้งในการดึงดูดความสนใจ การส่งเสริมความเข้าใจ และการกระตุ้นให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจ ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงภาพในหนังสือสำหรับเด็กในหัวข้อต่อไปนี้คือ องค์ประกอบของภาพ บทบาทของภาพ ประเภทของภาพ และการออกแบบภาพ

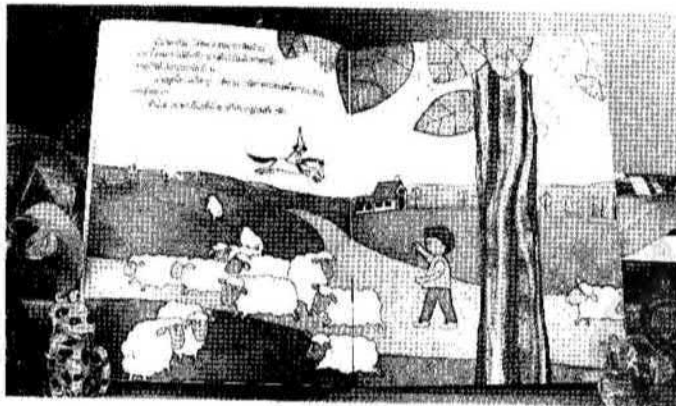
องค์ประกอบของภาพ

ในขณะที่นักเขียนเรื่องสร้างสรรค์งานเขียนด้วยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ส่วนประกอบและโครงสร้างของงานเขียน กำหนดเค้าโครงเรื่องและเนื้อหาสาระ และเลือกสรรคำถ้อยคำนำมาร้อยเรียงขึ้นเป็นเรื่องราวที่ชวนติดตาม นักวาดภาพก็ใช้ศิลปะของการสร้างภาพที่จะช่วยส่งเสริมเนื้อหาสาระและเรื่องราวให้น่าสนใจ และมีชีวิตชีวา ศิลปะที่นักวาดภาพใช้ในการสร้างภาพประกอบด้วยเส้น สี รูปทรง และพื้นผิวภาพ ซึ่งเมื่อประกอบเข้าด้วยกันนักเขียนภาพก็สร้างสรรค์ภาพขึ้นเพื่อให้สื่อความหมายและความรู้สึกไปสู่ผู้อ่าน

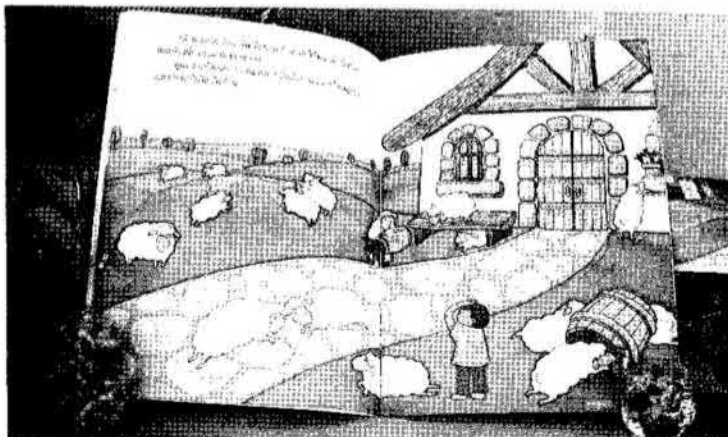
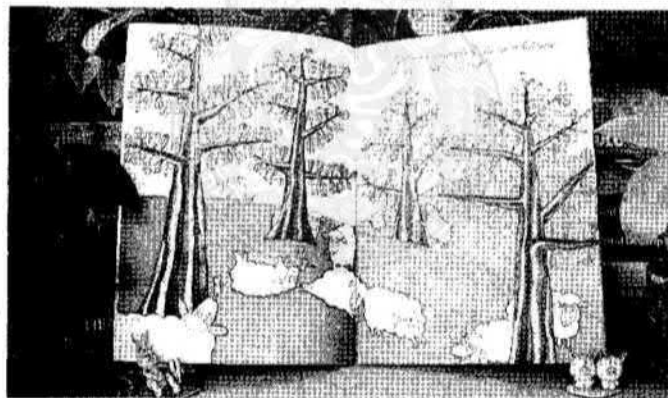
๑. เส้น

ผู้วาดภาพใช้เส้นในการแสดงทิศทาง การเคลื่อนไหว และพลังของภาพ เส้นในภาพอาจจะเป็นเส้นบางเบา เส้นหนัก เส้นตรง เส้นหักหรือเส้นไม่เรียบ หรือเส้นโค้ง ซึ่งสามารถถ่ายทอดอารมณ์และการเคลื่อนไหวได้ เราสามารถนำเส้นไปสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ธรรมชาติ ซึ่งเมื่อใช้เส้นที่มีลักษณะต่าง ๆ ประกอบขึ้นเป็นภาพก็จะสื่อความหมายบางอย่างแก่ผู้ชมภาพ เช่น เส้นตั้งจะใช้แทนต้นไม้ที่ไม่เคลื่อนไหวหรือเหมือนคนยืน เส้นนอนโดยเฉพาะแนวเส้นนอนเหนือผิวน้ำจะให้ความรู้สึกสงบ หลับไหล เส้นที่ลากตามแนวนอน ส่วนล่างของภาพใช้แทนพื้นดินหรือทางเดิน เส้นหัก ๆ หรือเส้นไม่เรียบ

หมายถึงความเสียหาย อันตราย เส้นทแยงหมายถึงการเคลื่อนไหวที่ไม่มั่นคง
 การเสียการทรงตัว แต่ถ้าเส้นทแยงมีเส้นแนวนอนมาบรรจบรับเป็นมุมสามเหลี่ยม
 ก็ให้ความรู้สึกปลอดภัย เส้นตั้ง ๒ เส้นประกบส่วนบนด้วยระนาบให้ความรู้สึก
 ปลอดภัยมั่นคง หรือใช้สื่อความหมายว่าเป็นทางออก บ้านหรืออาคาร
 เส้นโค้งให้ความรู้สึกถึงการเคลื่อนไหว การหมุนเวียน เช่น กระแสน้ำ
 และให้ความรู้สึกไม่หนักแน่นเท่ากับเส้นตรง

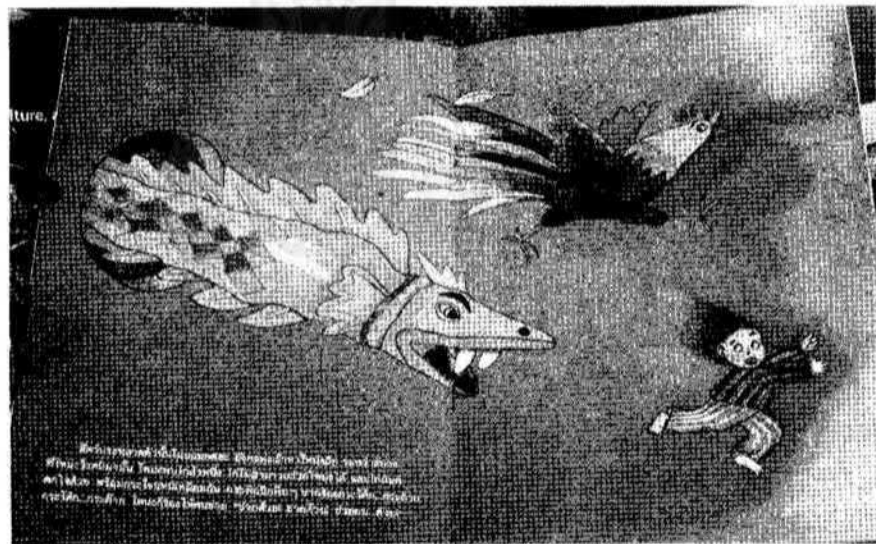
จากเรื่อง แกะเกร ของวิริยะ สิริสิงห
 แสดงการใช้เส้นนำสายตาและการใช้
 เส้นตั้ง และเส้นโค้งสร้างฉากและ
 ความรู้สึกอย่างเหมาะสมกลมกลืน

เส้นในภาพช่วยทำให้เกิดความรู้สึก อารมณ์ และส่งเสริมฉากให้เด่น และสามารถทำให้เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ตามเค้าโครงเรื่องน่าสนใจ

๒. สี

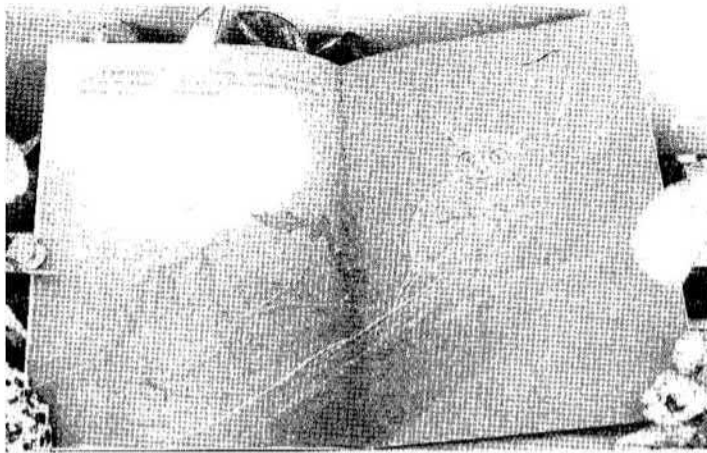
สีช่วยสื่อความหมายไปเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ธรรมชาติเช่นเดียวกับเส้นเหมือนกัน สีร้อน เช่น สีแดง เหลือง ส้ม สัมพันธ์กับไฟ พระอาทิตย์ และเลือด สีเย็น เช่น สีฟ้า เขียว และสีออกม่วง ให้ความหมายถึงความเย็น การผสมผสานระหว่างเส้นและสีที่นักเขียนภาพใช้ช่วยสื่อความหมาย อารมณ์และความรู้สึกในหนังสือภาพได้ดี นักเขียนภาพที่ใช้ภาษาที่สื่อด้วยสีช่วยส่งเสริมภาษาหนังสือของนักเขียนเรื่องได้อย่างดี หมายถึงการใช้ภาพประกอบที่มีสีสัน ที่สอดคล้องกับอารมณ์ ฉาก การสร้างตัวละคร และแก่นเรื่องนั่นเอง

สีในภาพช่วยสร้างความรู้สึกและอารมณ์ สีแดงให้ความรู้สึกถึงความตื่นเต้นและอันตราย จากเรื่อง *ช่วยหนูด้วย* ของเกริก ยุ้นพันธ์

๓. รูปทรง

เส้นที่ลากมาบรรจบกันหรือตัดกัน หรือบริเวณต่างสีที่มาพบกัน ทำให้เกิดรูปทรง รูปทรงถือว่ามียุทธศิลป์ในงานศิลปะ รูปทรงอาจจะแตกต่างกันไปตั้งแต่เป็นภาพที่เลือนลางไม่ชัดเจน จนเป็นภาพที่ชัดเจนขึ้น ถึงขนาดเป็นภาพที่คมชัด ซึ่งสื่อความหมายแตกต่างกันไป รูปทรงที่เลือนลาง

ตัวอย่างการใช้สี แสง เงา และรูปทรง
ที่เลื่อนลง สะท้อนภาพความรู้สึกกลับ
และหวาดระแวง จากเรื่อง บ้านของสินวล
ของสินจิรา สินธุเสน

ไม่คมชัดให้ความรู้สึกกลับ นักวาดภาพผสมผสานสีและรูปทรงสร้างฉาก
สร้างอารมณ์ และการกระทำของตัวละครให้สอดคล้องกับเหตุการณ์และ
สภาพการณ์ตามเค้าโครงเรื่อง

๔. พื้นผิวภาพ

พื้นผิวภาพให้ความรู้สึกสัมผัสถึงความอ่อนนุ่ม ความเรียบ ความขรุขระ
เราเรียนรู้และมีประสบการณ์กับความรู้สึกสัมผัสเหล่านี้ต่อสิ่งของต่าง ๆ จนเกิด
ความรู้สึกถึงความอ่อนนุ่มหรือหยาบกระด้างได้โดยไม่ต้องสัมผัสแต่ต้องจริง ๆ
เสมอไป หนังสือภาพและหนังสือภาพประกอบเรื่องมักจะใช้องค์ประกอบ
ของภาพ คือเส้น สี รูปทรง สร้างความรู้สึกสัมผัสต่อพื้นผิวภาพ เพียง
มองภาพเราก็สามารถจินตนาการได้ว่าภาพนั้นให้ความรู้สึกอย่างไรถ้าได้
สัมผัสจะต้อง

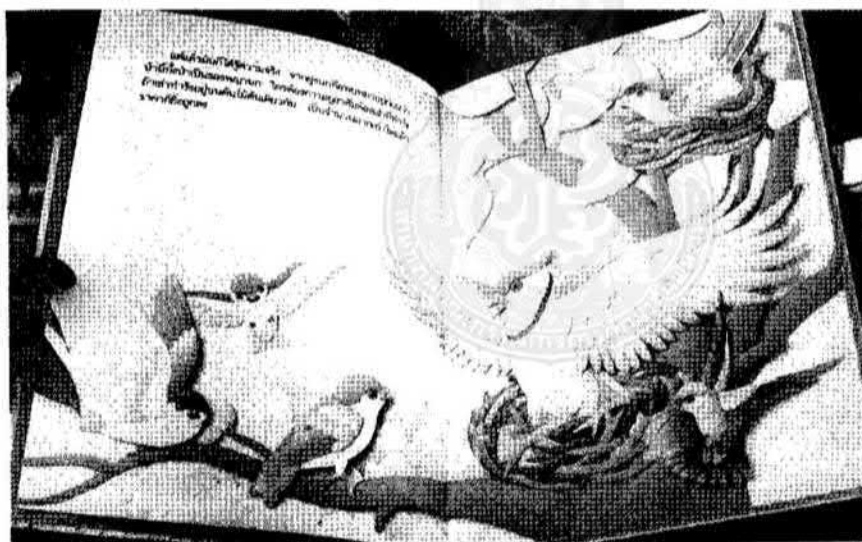
ภาพจากเรื่อง หนูน้อยเข้าเมือง ไขใบไม้เป็นวัสดุสร้างภาพ

นักเขียนภาพนำเส้น สี รูปทรง และพื้นผิวภาพมาสร้างขึ้นเป็นภาพที่มีเอกภาพและสมดุล เพื่อให้ภาพสื่อความหมาย ความรู้สึก และอารมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียน และส่งเสริมให้งานเขียนให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เร้าอารมณ์และความคิดตามเค้าโครงเรื่องและจุดมุ่งหมายของผู้แต่ง

ภาพจากเรื่อง เจ้ากบปากกว้าง ใช้กระดาษเป็นวัสดุสร้างภาพ

องค์ประกอบเส้น สี รูปทรง และพื้นผิวภาพ ได้รับอิทธิพลจากสื่อวัสดุ ที่นักวาดภาพใช้ในการสร้างภาพ ภาพที่ใช้สีน้ำ หรือใช้การฉีกปะ หรือ ใช้การแกะบล็อกไม้ย่อมให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันไป ผู้วาดภาพหรือ สร้างภาพประกอบหนังสือต้องเลือกใช้วัสดุด้วยความระมัดระวังเพื่อให้ เหมาะกับเรื่อง ผู้วาดภาพจะใช้วัสดุต่างๆ ในการสร้างภาพ เช่น การใช้ บล็อกไม้ซึ่งเป็นการแกะภาพลงบนแท่งไม้ แล้วลงหมึก จากนั้นจึงกดภาพ ลงบนกระดาษ การใช้เทคนิคแปะประกอบภาพก็เป็นวิธีสร้างภาพอีกแบบหนึ่ง ผู้สร้างภาพอาจจะใช้วัสดุต่างๆ เช่น กระดาษ กระดาษแข็ง เศษผ้า แก้ว หนัง โลหะ ไม้ เศษขนมปัง ใบไม้ เป็นต้น นำมาประกอบ เป็นภาพ มีการวาดภาพด้วยหมึกโดยใช้แปรง ปากกา ฟองน้ำ เศษผ้า หรือนิ้วมือ การวาดภาพด้วยสีประเภทต่างๆ เช่น สีน้ำ สีอะคริลิก และดินสอสี เป็นต้น

ภาพจากเรื่อง พญานก ของอำนาจ เอ็นสบาย ใช้กระดาษเป็นวัสดุสร้างภาพ ภาพประกอบเรื่องที่ใช้วัสดุสร้างภาพแตกต่างกัน เมื่อใช้เทคนิคในเรื่องสีและแสง เข้าไปผสมผสานจะให้ความรู้สึกต่อพื้นผิวภาพแตกต่างกัน

บทบาทของภาพ

ไม่ว่าจะเป็นหนังสือบันเทิงคดีหรือสารคดี ภาพประกอบหนังสือทำหน้าที่ทั่ว ๆ ไปในเรื่องต่อไปนี้

เพื่อเสริมเนื้อหาสาระและเรื่องราว

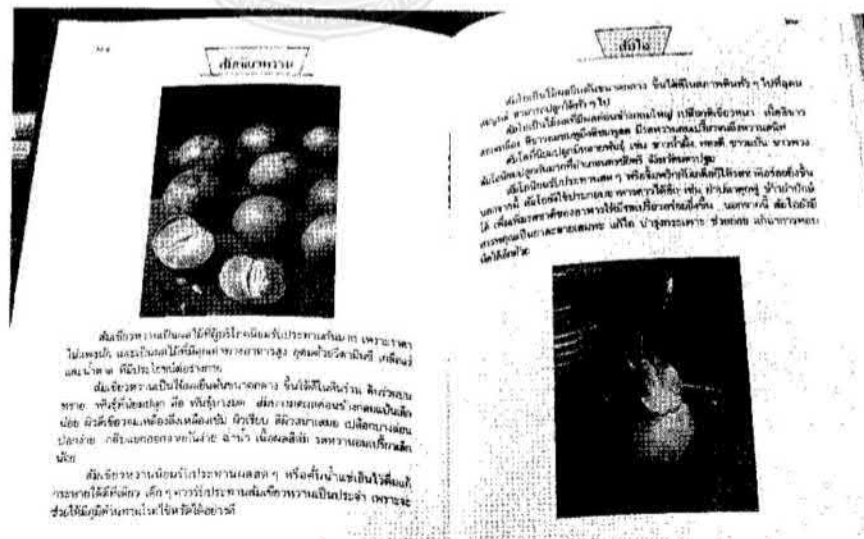
เพื่อดึงดูดความสนใจ

เพื่อเสริมสร้างจินตนาการ

เพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะ

๑. ภาพช่วยเสริมเนื้อหาสาระและเรื่องราว

หนังสือประเภทสารคดี เช่น สารคดีวิชาการ สารคดีชีวประวัติ สารคดีท่องเที่ยว เป็นต้น มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระและเรื่องราวเฉพาะเรื่อง ถ้าหนังสือสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาสาระได้สมตามเจตนาของผู้เขียน ก็นับได้ว่าหนังสือนั้นประสบความสำเร็จ ในทางตรงข้ามถ้าผู้อ่านไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาสาระได้ตามที่คาดหวัง ก็ถือว่าเป็นความล้มเหลวของหนังสือเล่มนั้น ถ้าท่านเป็นผู้เขียนท่านจะมีวิธีการใดที่จะให้ผู้อ่านของท่านเข้าใจเนื้อหาสาระที่ท่านนำเสนอ ท่านอาจจะพยายามสร้างเค้าโครงเนื้อหา ลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอนอย่างดี ใช้ภาษาอธิบายความอย่างระมัดระวัง แต่ท่านจะแน่ใจได้หรือว่าผู้อ่านจะเข้าใจ

ภาพประกอบช่วยสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้อ่านอย่างไม่ผิดพลาด จากเรื่อง ส้มสุก
ลูกไม้ ของอรพรรณ อินอกร

เรื่องได้ตามที่ท่านต้องการ สมมุติว่าท่านต้องการให้ผู้อ่านในวัยเด็กระดับ
เริ่มเรียนเข้าใจว่าผลไม้ต่างชนิดมีรูปร่างลักษณะอย่างไร เช่น มะม่วง ส้ม
ชมพู ทุเรียน ขนุน ท่านจะใช้วิธีใดที่จะให้ผู้อ่านของท่านเข้าใจและรู้จัก
ผลไม้ต่างชนิดเหล่านั้นอย่างถูกต้อง ภาพประกอบที่แสดงให้เห็นว่าผลไม้
แต่ละชนิดมีรูปร่างลักษณะอย่างไร อาจจะเป็นเครื่องช่วยที่ดีที่สุด ถ้าท่าน
เขียนเรื่องเชิงท่องเที่ยวแนะนำผู้อ่านให้รู้จักสถานที่ หรือบุคคล หรือสิ่งของ
ภาพประกอบที่เป็นสถานที่ บุคคล หรือสิ่งของนั้น ๆ น่าจะช่วยเสริมความรู้
ความเข้าใจเรื่องนั้น ๆ ได้ดี ถ้าท่านเขียนเรื่องเกี่ยวกับพืชและการเจริญ
เติบโตของพืช จะมีวิธีใดดีกว่าแสดงภาพของพืชให้เห็นส่วนประกอบของพืช
และระบบการเจริญเติบโตของพืช

ภาพประกอบจึงช่วยเสริมเนื้อหาสาระได้มาก

- เราใช้ภาพแสดงรูปร่างลักษณะของคน สัตว์ สิ่งของ และสถานที่
ซึ่งทำให้อ่านเข้าใจเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างรวดเร็วและ
ไม่ผิดพลาด

- เราใช้ภาพเป็นตัวแทนหรือภาพจำลองของเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสิ่งของ
สถานที่ ระบบการทำงานของเครื่องยนต์กลไก เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องไกลตัว
และโดยทั่วไปผู้อ่านอาจจะไม่มีโอกาสได้เห็นหรือสัมผัส หรือไม่สามารถ
มองเห็นได้ด้วยตา

- เราใช้ภาพแสดงให้เห็นเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ นอกโลก
ซึ่งอาศัยเครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยถ่ายหรือบันทึกภาพ

เมื่อคิดถึงความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยีในปัจจุบัน
แทบจะไม่มีเนื้อหาสาระหรือเรื่องราวอะไรที่เราจะไม่สามารถใช้ภาพช่วยเสริม
ให้ผู้อ่านเข้าใจได้ถูกต้องและชัดเจน

หนังสือประเภทบันเทิงคดีเป็นเรื่องสมมุติที่ผู้แต่งแต่งขึ้นเพื่อให้อ่าน
อ่านด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน ผู้อ่านจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน
จากเรื่องบันเทิงคดีก็ต่อเมื่อผู้อ่านเข้าใจเรื่องราว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน
เข้าใจและรู้จักตัวละคร ปัญหาหรืออุปสรรคที่ตัวละครต้องฟันฝ่า เข้าใจอารมณ์
ความรู้สึกของตัวละคร เข้าใจและเห็นภาพฉากทั้งเวลาและสถานที่ที่เป็น
ที่เกิดของเหตุการณ์ต่าง ๆ ถ้าเรื่องบันเทิงคดีเรื่องหนึ่งมีแต่การบรรยายจาก
ตัวละคร เหตุการณ์ และการกระทำต่าง ๆ ด้วยการใช้ภาษาหนังสือเพียงอย่างเดียว

โดยไม่มีภาพประกอบเลย ท่านคิดว่าผู้อ่านจะรู้จักตัวละคร เห็นภาพฉาก เข้าใจเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนเข้าใจความรู้สึกและอารมณ์ของตัวละคร ได้มากน้อยและลึกซึ้งเพียงไร ท่านอาจจะทดลองนำเรื่องเดียวกันที่มี ภาพประกอบเกี่ยวกับฉาก ตัวละคร และการกระทำหรือพฤติกรรมของตัวละคร และที่ไม่มีภาพประกอบใด ๆ เลยไปให้เด็กสองกลุ่มอ่าน แล้วสอบถาม ความเข้าใจและความรู้สึกของผู้อ่านต่อเรื่องที่อ่าน หรือสอบถามเกี่ยวกับ ความน่าสนใจของเรื่องที่อ่าน ท่านคงจะได้คำตอบที่แตกต่างกันจากเด็กสองกลุ่มนี้ เด็กกลุ่มแรกซึ่งอ่านเรื่องอย่างเดียวน่าจะอ่านเรื่องด้วยความสนใจหรือสนุกสนาน น้อยกว่าเด็กกลุ่มหลัง ซึ่งอ่านเรื่องที่มีภาพประกอบ เด็กกลุ่มแรกอาจจะ ติดตามเรื่องด้วยความเข้าใจไม่ชัดเจนเท่าเด็กกลุ่มหลัง อาจเกิดอารมณ์ และความรู้สึกคล้อยตามเหตุการณ์และเรื่องราวได้ไม่ลึกซึ้งเท่าเด็กกลุ่มหลัง อาจจะไม่เกิดจินตนาการที่ชัดเจนหรือลึกซึ้งเท่ากับเด็กกลุ่มหลัง

๒. ภาพช่วยดึงดูดความสนใจ

หนังสือที่ขาดภาพประกอบนอกเหนือจากไม่ช่วยส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระและเรื่องราวแล้วยังไม่น่าสนใจด้วย บทบาทของ ภาพประกอบจึงทั้งเสริมเนื้อหาสาระและเรื่องราว และช่วยดึงดูดความสนใจด้วย หนังสือสำหรับเด็กยิ่งจัดทำขึ้นสำหรับเด็กเล็กลงเท่าใด ภาพประกอบยังมี

ภาพที่สวยงาม นอกจากช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจชัดเจนขึ้นแล้ว ยังช่วยดึงดูดความสนใจด้วย จากเรื่อง *งูทอง เทพธิดาแห่งป่าสยาม* ของวินัย รัตจำ

ความสำคัญยิ่งขึ้น ทั้งในบทบาทเสริมเนื้อหาสาระและเรื่องราว และ ความสวยงามสะดุดตา คือภาพประกอบเหล่านั้นอาจจะต้องมีสีสันสวยงาม สำหรับหนังสือที่จัดทำขึ้นสำหรับเด็กโตขึ้น ภาพประกอบอาจจะไม่จำเป็น ที่จะต้องมีสีสันหลากหลายเหมือนหนังสือสำหรับเด็กเล็ก

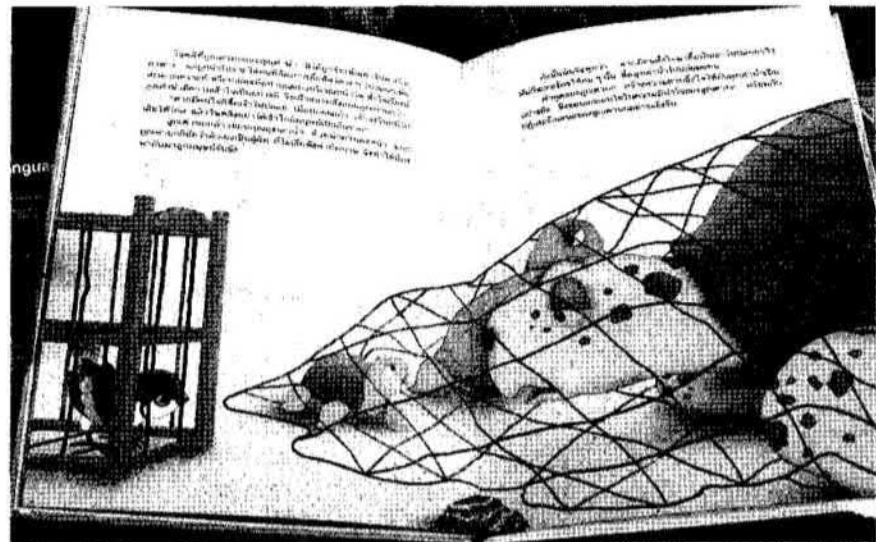
อย่างไรก็ตามความน่าสนใจเบื้องต้นของภาพประกอบหนังสืออยู่ที่ ภาพประกอบจะต้องมีคุณภาพทั้งในแง่ความสวยงาม ความถูกต้อง ความชัดเจน และมีรายละเอียดของภาพหรือมีเนื้อหาในภาพสอดคล้องและส่งเสริมเนื้อหาสาระ และเรื่องราว ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านอ่านด้วยความเข้าใจถูกต้อง และ เราเสริมรายละเอียดความน่าสนใจยิ่งขึ้นตามความเหมาะสมกับผู้อ่านซึ่งอาจจะ เป็นเด็กเล็กหรือเด็กโต เช่น การพิจารณาภาพเป็นสีหรือขาวดำ การพิจารณา จำนวนภาพว่าควรมากหรือน้อย เป็นต้น

ภาพประกอบที่จะส่งเสริมให้หนังสือน่าสนใจอีกลักษณะหนึ่งคือ ภาพประกอบเหล่านั้นสามารถแสดงเนื้อหาสาระ หรือรายละเอียดที่ผู้อ่าน ไม่อาจจะเข้าใจได้ชัดเจนจากการอ่านคำอธิบายเพียงอย่างเดียว เช่น ภาพ แสดงให้เห็นชั้นของดินที่มีกำเนิดมาเป็นเวลาหลายล้านปี หรือภาพที่ผู้อ่าน จะไม่มีโอกาสพบเห็นหรือยากมากที่จะได้พบเห็น เช่น ภาพแสดงดาวหาง พุ่งเข้าชนดาวพฤหัสบดี ภาพเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของดวงดาวในอวกาศ ภาพแสดงสิ่งมีชีวิตใต้ทะเล เป็นต้น

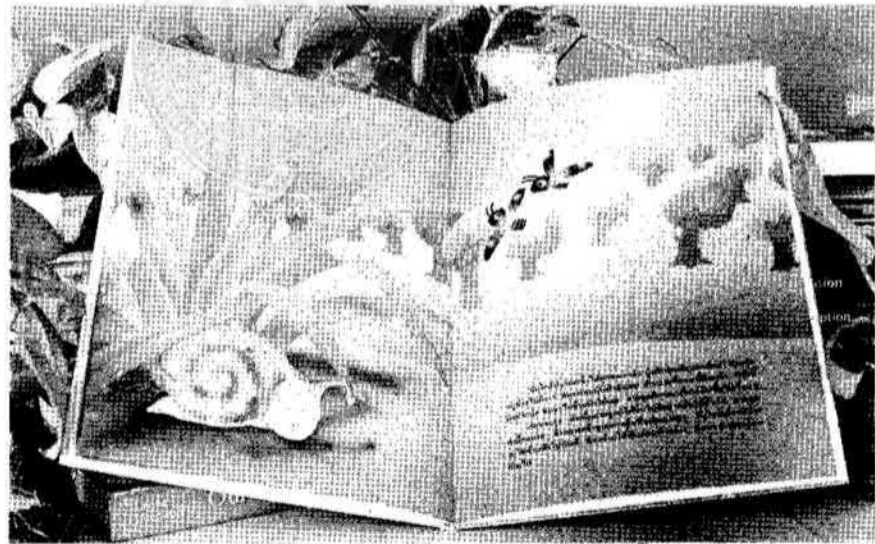
ภาพที่สวยงาม สอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่จะช่วยส่งเสริมความเข้าใจ เรื่องที่อ่าน ภาพที่มีรายละเอียดที่ผู้อ่านอาจจะไม่มีโอกาสเห็นหรือสัมผัส ได้ด้วยตนเอง เหล่านี้ทำให้หนังสือน่าสนใจ ทำให้หนังสือเป็นแหล่งความรู้ และช่วยเปิดโลกของผู้อ่านให้กว้างขวางขึ้น

๓. ภาพช่วยเสริมสร้างจินตนาการ

ภาพประกอบหนังสือทั้งประเภทบันเทิงคดีและสารคดีช่วยเสริมสร้าง จินตนาการให้แก่ผู้อ่าน ภาพประกอบในเรื่องบันเทิงคดีที่ผู้วาดภาพใช้สี เส้น แสง และเงาสวยงามสะท้อนฉาก เหตุการณ์ และอารมณ์ความรู้สึก ของตัวละคร ประกอบกับการบรรยายด้วยท่วงทำนองที่ให้ความรู้สึกและ อารมณ์สอดคล้องกับภาพ ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม ชื่นชมใน ความงดงามอ่อนช้อยของเส้น แสง และสีสัน ทำให้เกิดจินตนาการลึกซึ้ง และกว้างไกลยิ่งขึ้นเกี่ยวกับสถานที่ เวลา เหตุการณ์ และอารมณ์ความรู้สึก

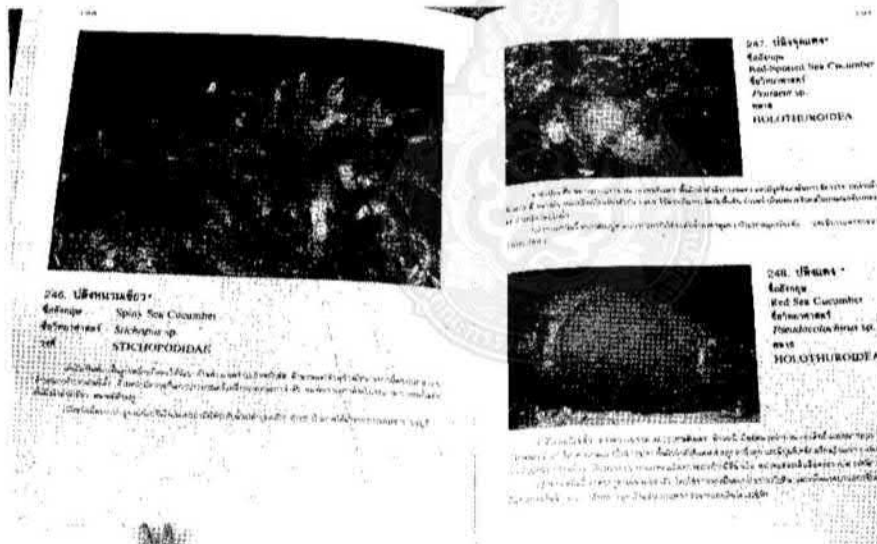

ภาพประกอบช่วยให้จินตนาการของผู้อ่านชัดเจนขึ้น เกิดความรู้สึกใกล้ชิดกับตัวละครเหมือนได้เข้าไปร่วมผจญภัยกับตัวละครด้วย จากเรื่อง *ถูกเต้านกกับลุงเต้าน้ำ*

ภาพที่มีองค์ประกอบสี แสง และเงาที่กลมกลืนและสัมพันธ์กับเหตุการณ์ ช่วยเสริมจินตนาการและความรู้สึกของผู้อ่านต่อเรื่องได้เป็นอย่างดี จากเรื่อง *ห้าวัวงเห่าปากบ่อ*

หนังสือประเภทสารคดีก็เช่นเดียวกัน ภาพประกอบที่สวยงามหรือภาพที่แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้อ่านไม่มีโอกาสสัมผัสโดยตรง ทำให้เกิดจินตนาการกว้างไกลขึ้นนอกเหนือจากได้รับความรู้และความประทับใจ ตัวอย่างเช่นภาพประกอบในสารคดีเรื่อง สัตว์ชายฝั่งทะเลไทย ซึ่งทั้งสวยงามและแสดงให้เห็นสิ่งมีชีวิตใต้ทะเล ภาพประกอบสารคดีเรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ ซึ่งแสดงให้เห็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงามทรงคุณค่าเป็นต้น ซึ่งอาจจะถูกทำลายหมดสิ้นไปหากเราไม่รู้จักอนุรักษ์ไว้ และเมื่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติถูกทำลายเสียแล้ว สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นย่อมพลอยสูญสิ้นไปด้วย ภาพเหล่านี้กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความดื่มด่ำประทับใจในความงาม เห็นคุณค่า เกิดภาพพจน์และจินตนาการถึงสภาพที่งดงามและทรงคุณค่าเหล่านี้ที่จะต้องสูญสลายไป มองเห็นความหายนะที่จะตามมา และตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องรักษาไว้สืบไป

ภาพประกอบเรื่อง สัตว์ชายฝั่งทะเลไทย ของสุรินทร์ มัจฉาชีพ ช่วยให้ผู้อ่านได้รู้จักสัตว์ทะเลซึ่งตามปกติจะไม่มีโอกาสได้พบเห็น

๔. ภาพช่วยสนองจุดมุ่งหมายเฉพาะ

นอกจากเราจะใช้ภาพเสริมเนื้อหาสาระและเรื่องราวเพื่อช่วยให้ความรู้และความเข้าใจ ช่วยให้หนังสือน่าสนใจและช่วยเสริมสร้างจินตนาการแล้ว เรายังใช้ภาพเพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะบางอย่างด้วย เช่น ในหนังสือ

บันทึกคดีสำหรับเด็กเล็กซึ่งมีตัวละครเป็นสัตว์น่ารัก ซึ่งมีความคิดและการกระทำเช่นเดียวกับคน ผู้แต่งอาจจะแต่งให้ตัวละครในเรื่องเล่นซุกซน หลบพ่อแม่ไปเล่นในป่าแล้วหลงทาง หาทางกลับบ้านไม่ได้ เกิดความหวาดกลัว อันตรายจากสัตว์ป่าอื่น ๆ ต้องไปหลบซ่อนอยู่ในพุ่มไม้แล้วหวาดระแวงว่ามีสัตว์ร้ายล้อมอยู่รอบตัว ภาพประกอบของฉากจึงแสดงภาพสัตว์ประเภทต่าง ๆ แอบแฝงอยู่ตามพุ่มไม้และกิ่งไม้ แล้วผู้แต่งเรื่องก็อาจจะใช้ภาพนั้นชักชวนผู้อ่านซึ่งเป็นเด็กเล็ก ๆ ให้มีส่วนร่วมในเรื่องโดยให้หาว่ามีสัตว์อะไรในภาพบ้าง แล้วมีเฉลยบอกคำตอบไว้ในหน้าถัดไป เป็นต้น หนังสือสำหรับเด็กเล็ก ๆ ที่ใช้ภาพประกอบชักชวนให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมเช่นนี้เหมาะสำหรับครูผู้สอนจะนำมาอ่านให้เด็กฟัง พร้อมกับให้ดูรูปและให้เด็กร่วมกันทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาพและเรื่อง

จุดมุ่งหมายเฉพาะที่อาจจะใช้ภาพเป็นเครื่องมือมีมากมาย เช่น เพื่อล้อเลียน เสียดสี เปรียบเทียบ สรุปล อภิปราย ขยายความคิด ให้กว้างไกล ทั้งนี้แล้วแต่จุดมุ่งหมายของผู้เขียนว่าต้องการให้ผู้อ่านได้รับ อรรถรสประเภทใดจากการอ่านหนังสือของเขา

กิจกรรม

สำรวจหนังสือประเภทบันทึกคดีและสารคดีสำหรับเด็กเล็กและเด็กโตอย่างน้อยประเภทละ ๒ เรื่อง พิจารณาเกี่ยวกับภาพประกอบ แล้วเขียนแสดงความเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

๑. องค์ประกอบของภาพในเรื่องสั้น สี่ รูปทรง และผิวพื้นภาพ
๒. ความสอดคล้องระหว่างภาพและเนื้อเรื่อง
๓. การส่งเสริมความเข้าใจเนื้อหา เรื่องราว
๔. การดึงดูดความสนใจ
๕. คุณค่าในด้านอื่น ๆ (ถ้ามี)
๖. ข้อบกพร่องของภาพ (ถ้ามี)

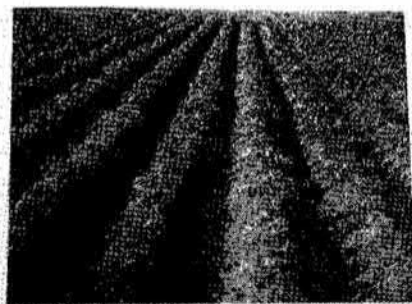
ประเภทของภาพ

ภาพประกอบหนังสือบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็กโดยทั่วไป จะมีลักษณะสำคัญแตกต่างกัน ภาพประกอบบันเทิงคดีมีบทบาทเด่นคือ ใช้ประกอบเรื่องที่ผู้แต่งคิดแต่งขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านอ่านเรื่องด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลินยิ่งขึ้น ส่วนภาพประกอบสารคดีมีบทบาทเด่นคือ ใช้ประกอบเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ผู้แต่งศึกษารวบรวมนำมาเสนอ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นชัดเจนยิ่งขึ้น เรื่องในบันเทิงคดีมักจะเป็นเรื่องสมมุติ ภาพประกอบจึงมักจะเป็นภาพวาดที่ผู้เขียนสร้างสรรค์ขึ้นให้สอดคล้องกับเรื่องสมมุติ เช่น ภาพฉากสถานที่ที่เหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้น ภาพตัวละครซึ่งอาจจะเป็นตัวเอก ตัวรอง หรือตัวผู้ร้าย ภาพเหตุการณ์ แสดงให้เห็นการผจญภัยของตัวละคร เป็นต้น ส่วนเรื่องสารคดีมักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับข้อเท็จจริง เช่น เรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและ

ภาพประกอบหนังสือบันเทิงคดีมีลักษณะสำคัญแตกต่างจากภาพประกอบสารคดีตรงที่ภาพประกอบบันเทิงคดีมักจะเป็นภาพวาดที่ผู้เขียนสร้างสรรค์ขึ้นให้สอดคล้องกับเรื่องสมมุติ

ภาพนี้แสดงถึงสภาพแวดล้อมที่กว้างไกล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของฉากในเรื่อง

ภาพนี้แสดงถึงสภาพแวดล้อมที่กว้างไกล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของฉากในเรื่อง

ภาพถ่ายเกี่ยวกับทรัพยากรดิน จากเรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์

การอนุรักษ์ ภาพประกอบมักจะเป็นภาพถ่ายเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ ตามความเป็นจริง เรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์ป่า ภาพประกอบมักจะเป็นภาพถ่ายสัตว์ป่าประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวถึงในเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านรู้จักสัตว์ป่าประเภทต่าง ๆ ตามความเป็นจริง หนังสือประเภทสารคดีที่เสนอเรื่องราวที่เป็นจริง หากภาพประกอบเป็นภาพวาดและภาพวาดนั้นมีลักษณะไม่ถูกต้องครบถ้วนตามความเป็นจริง ก็อาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดได้ แต่ในบางกรณีแม้จะเป็นเรื่องสารคดีที่กล่าวถึงเรื่องที่เป็นจริง เราอาจจะต้องใช้ภาพวาดแทนภาพถ่ายในกรณีที่ต้องการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนั้น ซึ่งถ้าใช้ภาพถ่ายอาจจะไม่สามารถมองเห็นรายละเอียดที่ต้องการได้ เช่น ภาพวาดแสดงให้เห็นส่วนประกอบของบ้านทรงไทย ภาพวาดแสดงให้เห็นชั้นของหินและดิน เป็นต้น

ภาพประกอบงานเขียนทั้งบันเทิงคดีและสารคดีอาจจะเป็นภาพวาดหรือภาพถ่าย แต่ส่วนใหญ่ภาพประกอบงานเขียนบันเทิงคดีจะเป็นภาพวาด โดยเฉพาะภาพในหนังสือภาพประกอบเรื่องสำหรับเด็กเล็ก ภาพจะทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญของเนื้อเรื่องยิ่งกว่าข้อความ รายละเอียดในภาพสามารถสร้างฉาก เหตุการณ์ และสร้างตัวละครตามเค้าโครงเรื่องได้เป็นอย่างดี เด็กเล็กจะสนุกสนานและเข้าใจความหมายเหตุการณ์ และเกิดอารมณ์ความรู้สึกจากการดูภาพมากกว่าฟังหรืออ่านข้อความเสียอีก แต่งานเขียนบันเทิงคดีสำหรับเด็กที่โตขึ้น ซึ่งเรื่องราวจะมีเค้าโครงเรื่องยาวขึ้นและซับซ้อนขึ้น ภาพประกอบจะมีบทบาทเป็นรองเนื้อเรื่อง ก็จะช่วยเสริมเนื้อหาเฉพาะที่กล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญ ๆ เท่านั้น แต่ภาพก็ยังมีบทบาทที่จะช่วยดึงดูดความสนใจจากผู้อ่าน ช่วยส่งเสริมฉาก เหตุการณ์ ตัวละคร และการกระทำของตัวละครให้เด่น รวมทั้งช่วยสร้างความรู้สึกรมณ์ และจินตนาการของผู้อ่านด้วย

ภาพประกอบงานเขียนประเภทสารคดีที่เป็นงานเขียนประเภทหนังสือภาพประกอบเรื่องสำหรับเด็กเล็ก นิยมใช้ทั้งภาพวาดและภาพถ่าย แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่องด้วย แต่งานเขียนสารคดีสำหรับเด็กที่โตขึ้นจะใช้ภาพถ่ายทั้งภาพสีและขาวดำมากขึ้น แต่ปริมาณภาพก็อาจจะน้อยลงเช่นเดียวกับงานเขียนประเภทบันเทิงคดีสำหรับเด็กโต เนื่องจากเนื้อหาจะมีความสำคัญมากขึ้น และภาพกลายเป็นส่วนประกอบเพื่อส่งเสริมความเข้าใจมากขึ้น

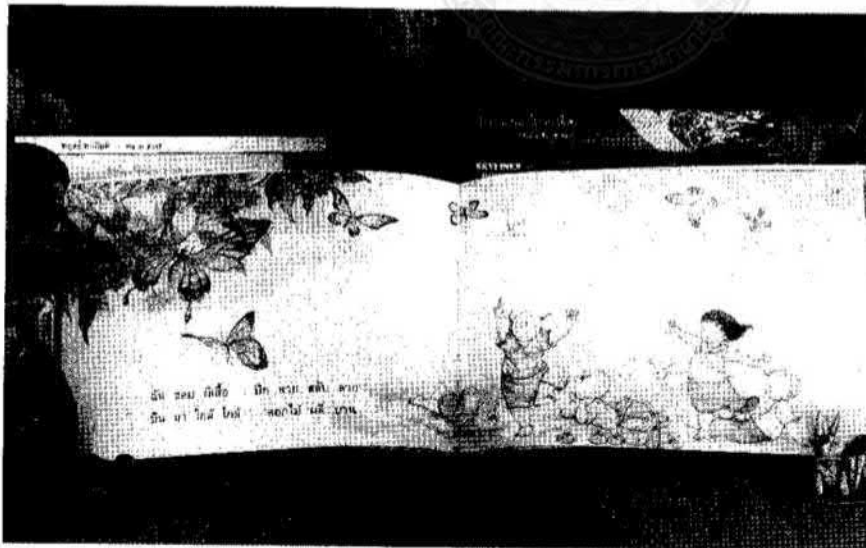
ภาพประกอบงานเขียนสารคดีสำหรับเด็กโตอาจจะไม่ใช่ภาพถ่ายสีหรือขาวดำเท่านั้น แต่อาจจะเป็นแผนที่ แผนที่ภูมิ ตารางแสดงเนื้อหาหรือสถิติข้อมูลต่าง ๆ หรือแผนภาพ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการที่ภาพประกอบหนังสือสารคดีและบันเทิงคดีจะเป็นภาพวาดหรือภาพถ่าย หรือภาพประกอบอื่นใดจึงจะเหมาะสมที่สุดนั้น เราจะต้องพิจารณาจุดมุ่งหมายเฉพาะว่าภาพประเภทนั้น ๆ จะต้องทำหน้าที่อะไรในเรื่อง เช่น เพื่อเสริมเนื้อหาหรือเรื่องราว เพื่อเสริมสร้างจินตนาการ เพื่อดึงดูดความสนใจ หรือเพื่อสนองจุดมุ่งหมายเฉพาะบางอย่าง

เราอาจจำแนกภาพที่สามารถนำมาใช้เป็นภาพประกอบหนังสือบันเทิงคดีและสารคดีได้ดังต่อไปนี้

๑. ภาพวาด

ภาพวาดอาจจะเป็นภาพวาดขาวดำหรือเป็นภาพสี ภาพวาดมีลักษณะสำคัญประการหนึ่งคือเราสามารถควบคุมในการแสดงให้เห็นรายละเอียดบางอย่างหรือหลายอย่าง หรือไม่ต้องการให้เห็นรายละเอียดบางอย่างหรือหลายอย่างได้ตามความต้องการ เราจึงสามารถใช้ภาพวาดเน้นให้เห็นจุดสำคัญบางอย่าง แสดงการเปรียบเทียบให้เห็นความเหมือนหรือความแตกต่าง แสดงความสัมพันธ์ รวมทั้งจำลองภาพให้เห็นส่วนประกอบหรือรายละเอียด

ภาพวาดประกอบเรื่องบันเทิงคดีสำหรับเด็กเล็ก จากเรื่อง ธรรมชาติเพื่อนฉัน
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

การทำงานของธรรมชาติ หรือสิ่งมีชีวิต หรือเครื่องจักรกล ที่โดยปกติ เราอาจจะไม่สามารถแลเห็นได้หรือเห็นได้ไม่ชัดเจน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เราอาจจะแสดงด้วยภาพถ่ายไม่ได้หรือไม่ชัดเจน

๒. ภาพถ่าย

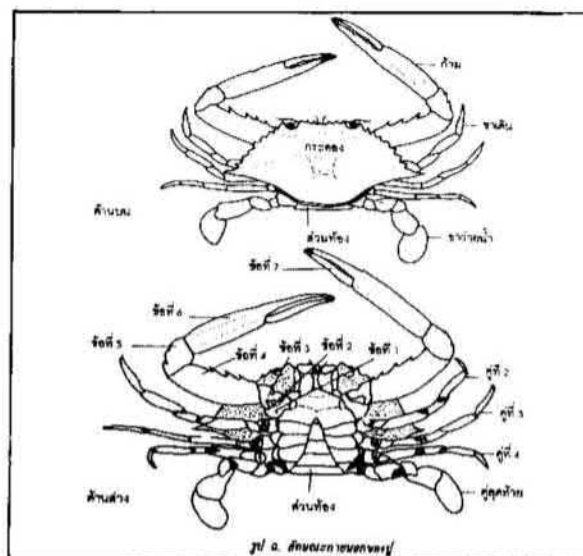
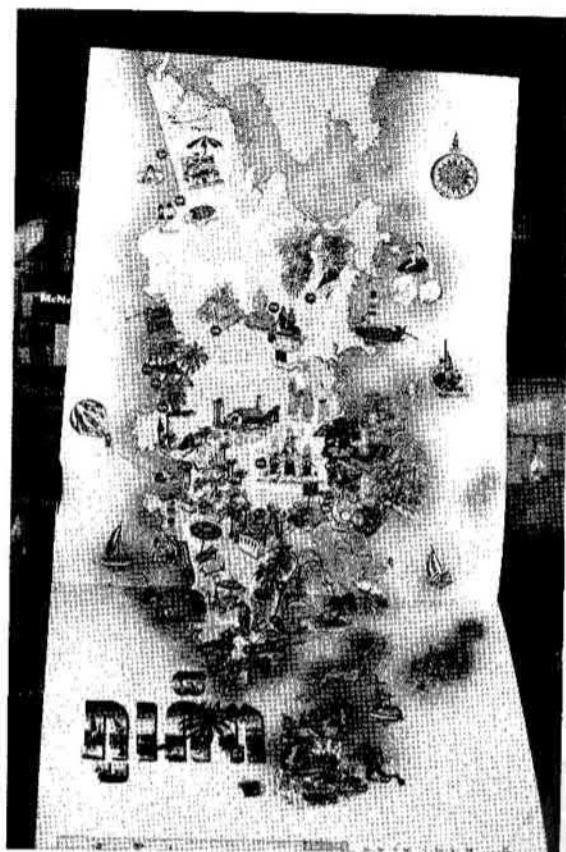
ภาพถ่ายมีทั้งภาพขาวดำและภาพสี จุดเด่นของภาพถ่ายที่เห็นชัดเจน คือสะท้อนให้เห็นสิ่งที่ปรากฏในภาพตามความเป็นจริง เช่น ภาพคน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ ถ้าเป็นภาพสีก็ยิ่งจะมีผลดีเพิ่มขึ้นอีก สามารถแสดงให้เห็นสีต้นของสิ่งที่ต้องการแสดงตามที่เห็นจริงด้วย

ภาพถ่ายประกอบเนื้อหา จากเรื่อง พระราชวังบางปะอิน ของวนุช รัชมี

๓. ภาพลายเส้น

ภาพลายเส้นแสดงออกเป็นภาพประกอบได้หลายลักษณะ เช่น เป็นภาพแผนที่ แผนที่ แผนผัง ตาราง กราฟ ซึ่งเป็นประโยชน์มากในการใช้ประกอบเนื้อหาสาระในงานเขียนสารคดี ภาพลายเส้นเหล่านี้สามารถแสดงข้อมูล การเปรียบเทียบ แนวโน้ม ความสัมพันธ์ เป็นต้น

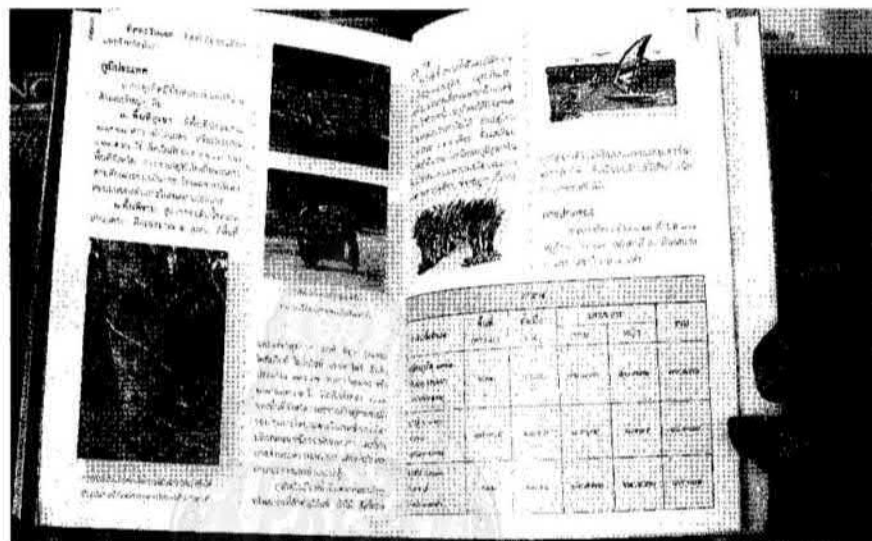
ภาพประกอบประเภทลายเส้น จากเรื่อง สัตว์ชายฝั่ง
ทะเลไทย และจากเรื่อง ภูเกิด ของสำนักพิมพ์สารคดี

การออกแบบและกำหนดภาพ

หลักการทั่วไปของการที่จะออกแบบหรือกำหนดภาพประกอบสำหรับเรื่องบันเทิงคดีหรือสารคดีคือ ภาพประกอบจะต้องสามารถสนองจุดมุ่งหมายของหนังสือได้อย่างเหมาะสม ได้กล่าวแล้วว่าภาพประกอบมีบทบาทหลายอย่าง ทั้งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระในเรื่องสารคดี หรือเสริมสร้างความเข้าใจและบันเทิงใจในเรื่องราวของบันเทิงคดี เพื่อดึงดูดความสนใจ เพื่อเสริมสร้างจินตนาการ และเพื่อสนองจุดมุ่งหมายเฉพาะในเรื่องต่าง ๆ แต่เราจะกำหนดภาพ ออกแบบและเลือกภาพประกอบเพื่อสนองบทบาทเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสมได้อย่างไร ภาพประกอบหนังสือควรส่งผลต่อผู้อ่านให้สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของหนังสืออย่างมีประสิทธิภาพ ภาพประกอบทุกภาพควรมีความหมายและทำหน้าที่อย่างชัดเจนในหนังสือ ภาพประกอบ

ในหนังสือทำให้หนังสือมีราคาแพง เราจึงมักออกแบบกำหนดภาพประกอบหนังสือด้วยความระมัดระวังเพื่อให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า

เราอาจจะใช้คำถามต่อไปนี้เป็นแนวทางในการออกแบบและกำหนดภาพคำถามเหล่านี้บางคำถามอาจจะมุ่งไปที่หนังสือสารคดีหรือบันเทิงคดีอย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออาจใช้ได้สำหรับหนังสือทั้งสองประเภท

ภาพประกอบจากเรื่อง *ภูเก็ท* ใช้ทั้งภาพถ่าย ภาพวาด และภาพถ่ายเส้นพร้อมกัน

๑) เนื้อหาหรือเรื่องราวบางตอนจำเป็นต้องมีภาพประกอบช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจหรือไม่ ถ้าจำเป็นควรเป็นภาพประเภทใด เช่น ภาพวาด ภาพถ่าย หรือภาพถ่ายเส้น เป็นภาพสีหรือขาวดำ

๒) เนื้อหาหรือเรื่องราวบางตอนควรมีภาพประกอบเพื่อสร้างความสนใจของผู้อ่านหรือไม่ และควรเป็นภาพประเภทใด ภาพควรแสดงหรือสะท้อนให้เห็นอะไร

๓) เนื้อหาหรือเรื่องราวบางตอนได้สะท้อนให้เห็นความคิดรวบยอดสำคัญ ซึ่งอาจจะใช้ภาพประกอบเพื่อช่วยส่งเสริมผู้อ่านให้เกิดความเข้าใจได้เร็วขึ้นและชัดเจนขึ้นได้หรือไม่ และควรเป็นภาพอะไร แสดงความหมายอะไร

๔) เนื้อหาหรือเรื่องราวบางตอนเป็นเรื่องที่ผู้อ่านคุ้นเคยอยู่แล้วหรือไม่ เป็นเรื่องใกล้ตัวหรือไกลตัว ผู้อ่านมีโอกาสนสัมผัสหรือรู้เห็นได้

ด้วยตนเองหรือไม่ เรื่องใดบ้างที่ควรมีภาพประกอบ และเรื่องใดบ้างที่ไม่จำเป็นต้องมีภาพประกอบ

๕) เนื้อหาหรือเรื่องราวบางตอนอาจจะต้องใช้ภาพประกอบเพื่อกระตุ้นความคิด ความสนใจ จินตนาการหรือไม่ และควรเป็นภาพเช่นไร

๖) เนื้อหาหรือเรื่องราวบางตอนอาจจะต้องใช้ภาพประกอบเพื่อช่วยการสรุปความหมาย การเปรียบเทียบ การให้แนวคิดในการนำความรู้ไปใช้ การกระตุ้นความคิดวิเคราะห์หรือวิพากษ์วิจารณ์ หรือความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นกรณีพิเศษหรือไม่ และควรเป็นภาพประเภทใด

คำถามที่ผู้เขียนหรือผู้มีหน้าที่ออกแบบและกำหนดภาพใช้ถามตนเองเพื่อกำหนดและออกแบบภาพที่เหมาะสมอาจจะมีอีกหลายคำถาม ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของผู้เขียนและของหนังสือว่าต้องการให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์ในเรื่องใดบ้าง

เมื่อท่านออกแบบและกำหนดภาพประกอบได้จำนวนหนึ่งแล้ว ควรที่จะนำภาพที่กำหนดมาพิจารณาความเหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง โดยอาศัยคำถามต่อไปนี้

๑) ภาพที่กำหนดมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาและเรื่องราวในหนังสือหรือไม่

๒) ภาพที่กำหนดช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านบรรลุจุดมุ่งหมายของการอ่านหรือไม่

๓) ภาพที่กำหนดมีเนื้อหาหรือรายละเอียดที่ซ้ำซ้อนกันบ้างหรือไม่ ภาพที่ซ้ำซ้อนนั้นแสดงประเด็นความหมายที่เป็นเรื่องสำคัญหรือไม่

๔) ภาพที่กำหนดช่วยเพิ่มเติมเนื้อหาหรือเรื่องราวที่ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาหรือเรื่องราวดีขึ้นหรือไม่ หรือเป็นภาพที่มีเนื้อหาเรื่องราวซ้ำซ้อนกับที่ผู้เขียนอธิบายหรือเล่าไว้ชัดเจนแล้ว

๕) ภาพที่กำหนดอาจมีความหมายครอบคลุมเนื้อหามากเกินไป หรือให้ความหมายน้อยเกินไปหรือไม่ ความหมายที่สื่อสารจากภาพชัดเจน เข้าใจได้และตรงตามจุดมุ่งหมายหรือไม่

๖) ภาพที่กำหนดช่วยดึงดูดความสนใจ ขยายความคิดให้กว้างไกล หรือส่งเสริมจุดมุ่งหมายเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านหรือไม่

๗) ภาพที่กำหนดและที่จะหาได้นั้นชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายหรือไม่

๘) ภาพที่กำหนดอาจใช้ภาพในรูปแบบอื่นมาแทนที่ซึ่งสื่อความหมายที่ดีกว่าและชัดเจนกว่าหรือไม่

๙) ภาพที่กำหนดและหาได้จะต้องนำไปลดขนาดหรือขยายภาพในขณะพิมพ์ ซึ่งอาจจะกระทบกระเทือนรายละเอียดในภาพหรือความชัดเจนของภาพอันจะเป็นผลเสียต่อการเข้าใจเนื้อหาเรื่องราวในหนังสือหรือไม่

๑๐) ภาพประเภทลายเส้น เช่น แผนภูมิ แผนที่ มีต้นแบบภาพที่ชัดเจนและถูกต้องหรือไม่

คำถามดังกล่าวจะช่วยท่านในการกลั่นกรองการออกแบบและกำหนดภาพประกอบของท่านเอง การทบทวนกลั่นกรองนี้อาจส่งผลให้ท่านเปลี่ยนภาพบางภาพ ตัดภาพบางภาพที่กำหนดไว้แต่เดิมออก หรือเพิ่มภาพบางภาพ

กิจกรรม

สำรวจหนังสือประเภทบันเทิงคดีและสารคดี สำหรับเด็กเล็กและเด็กโตอย่างน้อยประเภทละ ๒ เรื่อง พิจารณาเกี่ยวกับการออกแบบภาพแล้วเขียนอธิบายและแสดงความเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

๑. ประเภทของภาพ (ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพลายเส้น)
๒. ความเหมาะสมระหว่างประเภทของภาพและเนื้อหา
๓. ความประสานสัมพันธ์ระหว่างภาพและเนื้อหา
๔. บทบาทของภาพต่อคุณค่าของหนังสือ

การออกแบบหนังสือสำหรับเด็ก

ในหัวข้อเรื่องการออกแบบหนังสือสำหรับเด็กนี้จะกล่าวถึงเรื่อง ๒ เรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและกำหนดภาพประกอบ และเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้หนังสือสำหรับเด็กน่าสนใจด้วย คือเรื่องขนาดของหนังสือ และการจัดวางภาพประกอบ

ขนาดของหนังสือ

หนังสือสำหรับเด็กมีขนาดต่าง ๆ กันตามประเภทของหนังสือ หนังสือภาพที่ต้องการแสดงเนื้อหา เรื่องราว และความหมายผ่านภาพ มักจะมีขนาดใหญ่เพื่อจะได้สามารถแสดงความสวยงามของภาพ แสดงเส้น สี เงา และรายละเอียดภายในภาพได้มาก หนังสือที่ให้ความสำคัญที่เนื้อหาสาระและเรื่องราวโดยอาศัยภาพช่วยประกอบความเข้าใจ ซึ่งมีภาพประกอบเรื่องไม่มาก อาจจะมีขนาดเล็กลง นอกจากนี้ขนาดของหนังสือ ยังอาจจะขึ้นอยู่กับวัยของผู้อ่านด้วย เช่น หนังสือภาพสำหรับเด็กเล็ก แม้จะมีขนาดใหญ่แต่ก็จะไม่ใหญ่เกินไปหรือหนักเกินไป หนังสือสำหรับเด็ก ที่โตขึ้นอาจจะมีความเล็กลงไปอีกถ้าต้องการให้สามารถพกพาติดตัวไปได้สะดวก แต่อาจจะมีเนื้อหาสาระมากขึ้น

หนังสือสำหรับเด็กเท่าที่ปรากฏอยู่ปัจจุบันมีทั้งที่พิมพ์ปกแข็งและปกอ่อน และมีขนาดหลายขนาดด้วยกันดังต่อไปนี้

หนังสือภาพสำหรับเด็ก	๒๑ × ๒๘.๕ ซม.
	๒๑ × ๒๕ ซม.
	๒๑.๕ × ๓๐ ซม.
	๒๕ × ๒๕ ซม.
	๑๔.๕ × ๑๕ ซม.
	๑๘ × ๒๐ ซม.
หนังสือภาพประกอบเรื่อง สำหรับเด็กเล็ก	๑๘.๕ × ๒๓ ซม.
	๒๑ × ๓๐ ซม.
	๒๑.๕ × ๒๕ ซม.
	๒๓ × ๒๒.๕ ซม.

หนังสือขนาดต่าง ๆ กัน

หนังสือภาพประกอบเรื่อง สำหรับเด็กโต	๑๔.๕ x ๒๑ ซม.
	๑๘.๕ x ๒๓ ซม.
	๑๘.๕ x ๒๖ ซม.
	๒๐ x ๒๘ ซม.
หนังสือสารคดีและบันเทิงคดี สำหรับเด็กโต (มีภาพประกอบ)	๑๑.๕ x ๑๗ ซม.
	๑๒ x ๑๘ ซม.
	๑๔.๕ x ๑๘ ซม.

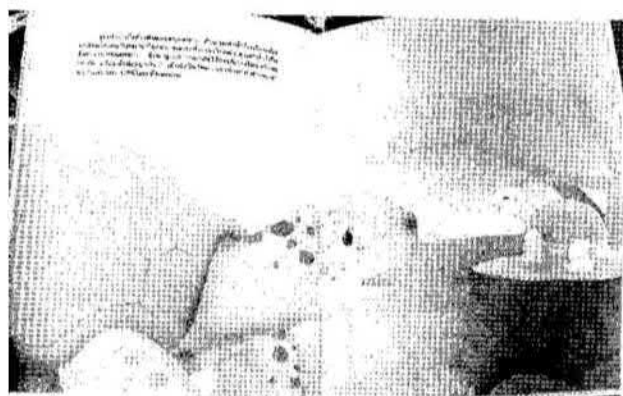
แสดงให้เห็นว่าเรื่องขนาดของหนังสือนี้ไม่มีขนาดมาตรฐานที่แน่นอน หนังสือที่สร้างขึ้นให้มีลักษณะพิเศษอื่น ๆ เช่น เป็นหนังสือภาพสามมิติ เป็นหนังสือที่พับได้ เป็นหนังสือของเล่น เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่สร้างขึ้นสำหรับเด็กเล็ก ยังมีขนาดแตกต่างไปจากที่กล่าวข้างต้นอีกหลายขนาด อย่างไรก็ตามถ้าคำนึงถึงความประหยัดเราควรพิจารณากำหนดขนาดหนังสือโดยเปรียบเทียบกับขนาดกระดาษมาตรฐานที่ใช้พิมพ์หนังสือด้วย เพื่อให้ได้ขนาดพอดี ๆ ซึ่งจะไม่เหลือเศษหรือส่วนของกระดาษที่จะต้องตัดเจียนทิ้งไปเปล่า ๆ

การจัดวางภาพประกอบ

การจัดวางภาพประกอบในหนังสือมีส่วนสัมพันธ์กับประเภทของหนังสือ ขนาดหนังสือ และวัยของผู้อ่าน หนังสือภาพสำหรับเด็กเล็กซึ่งไม่มีตัวหนังสือ

หรือมีตัวหนังสือที่บอกเฉพาะชื่อของภาพ ส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือขนาด
ค่อนข้างใหญ่ จะเป็นภาพทุกหน้า นิยมทำเป็นภาพตัดตกคือเป็นภาพเต็มขนาด
ของหน้าหนังสือ ถ้ามีคำหรือชื่อเรียกสิ่งที่ปรากฏในภาพก็มักจะมีการ
ออกแบบภาพให้เว้นเนื้อที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของภาพสำหรับใส่ตัวอักษรหรือชื่อนั้น

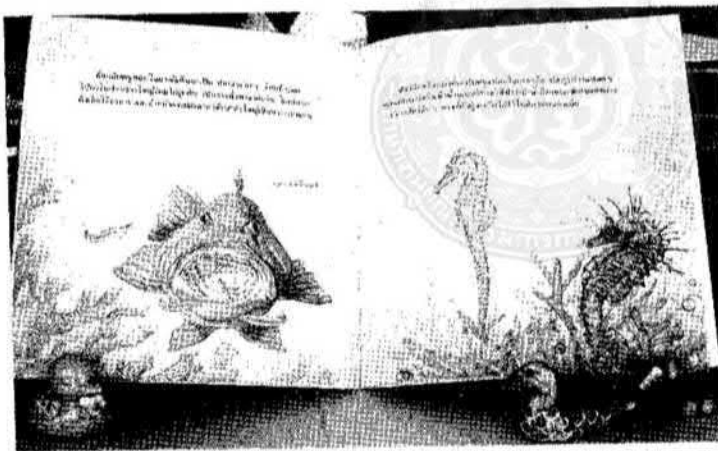
หนังสือภาพประกอบเรื่องซึ่งแต่งเป็นเรื่องราวสั้น ๆ สำหรับเด็กเริ่มเรียน
และแต่งเป็นเรื่องราวที่ยาวขึ้นสำหรับเด็กวัยเรียนระดับประถมศึกษาช่วงต้น
ซึ่งภาพประกอบยังคงเป็นส่วนสำคัญและโดยทั่วไปยังเป็นหนังสือที่มีภาพประกอบ

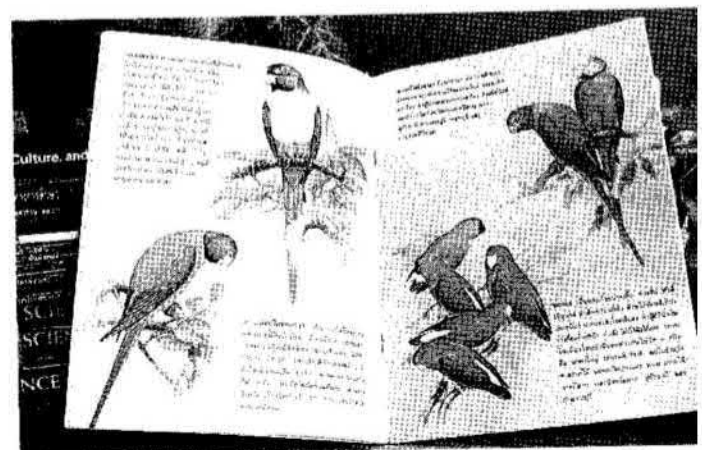
การจัดวางภาพประกอบเรื่องสำหรับเด็กเล็ก
จากเรื่อง *ลูกเต๋ากับลูกเต๋าน้ำ*

ทุกหน้าหรือเกือบทุกหน้านั้น การจัดวางภาพและเรื่องมีการออกแบบแตกต่างกันไป หนังสือภาพประกอบเรื่องสำหรับเด็กเริ่มเรียนนิยมนำภาพเต็มหน้าและกันพื้นที่บางส่วนของภาพไว้ใส่ข้อความที่เป็นเรื่องราว ส่วนหนังสือภาพประกอบเรื่องสำหรับเด็กวัยเรียนระดับประถมศึกษาช่วงต้นก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่เนื่องจากมีข้อความยาวขึ้น เมื่อประสงค์จะใส่เรื่องไว้กับภาพ ผู้ออกแบบภาพและผู้เขียนเรื่องจึงมักจะต้องวางแผนงานร่วมกัน โดยผู้ออกแบบภาพพยายามใช้พื้นที่หน้ากระดาษใส่ภาพและรายละเอียดของภาพไว้เพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง และเหลือพื้นที่ที่กระดาษไว้สำหรับใส่ข้อความในส่วนของผู้เขียนก็จะพยายามเขียนเรื่องให้สั้น ไม่บรรยายเรื่องยืดเยื้อในแต่ละหน้า หนังสือภาพที่อาศัยการออกแบบในลักษณะนี้จึงมักจะเป็นหนังสือภาพที่ปรากฏภาพเหตุการณ์ในแต่ละตอนพร้อมกับเรื่องราวครอบคลุมพื้นที่ ๒ หน้ากระดาษ ผู้ออกแบบภาพและผู้เขียนเรื่องจะออกแบบจัดวางภาพและเรื่องลงในหน้ากระดาษไปที่ละคู่จนจบเรื่อง

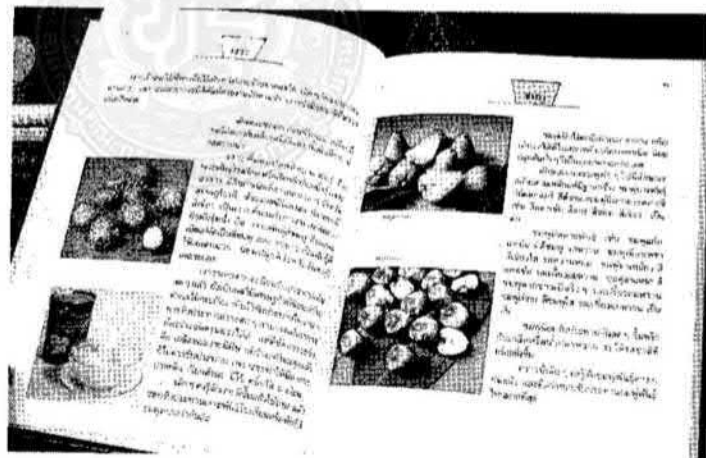
การจัดวางภาพประกอบเรื่อง จากเรื่อง
นกยูงเหี่ยวทะเลบางแสน ของปรีชา
สุวรรณพินิจ (บน) และจากเรื่อง
นกแก้วไทย ของภู ตะนาวศรี (ล่าง)

หนังสือภาพประกอบเรื่องสำหรับเด็กวัยเรียนที่โตขึ้นระดับประถม ช่วงปลาย ซึ่งเรื่องราวจะยาวขึ้น ทำให้ออกแบบให้เนื้อเรื่องเป็นส่วนหนึ่งของภาพล้ามากยิ่งขึ้น จึงนิยมที่จะแยกภาพและเรื่องออกคนละส่วน แต่เนื้อเรื่องและรายละเอียดในภาพยังคงสอดคล้องสัมพันธ์กัน การออกแบบหนังสือภาพประกอบเรื่องสำหรับเด็กวัยเรียนที่โตขึ้นนี้มีหลายลักษณะ และหนังสือจะมีหลายขนาดตั้งแต่ขนาดเล็กจนขนาดโต ดังตัวอย่างจากภาพประกอบที่เห็นนี้

การจัดวางภาพประกอบสำหรับเด็กโต
จากเรื่อง ส้มลูกลูกไม้

ส่วนงานเขียนบันเทิงคดีและสารคดีที่เป็นเรื่องยาวสำหรับเด็กโตขึ้นอีก ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องมีภาพประกอบทุกหน้า ก็อาจจะมีภาพประกอบบางภาพ ประกอบเรื่องตอนที่เด่นหรือสาระสำคัญ การจัดวางภาพประกอบ ก็เพียงระมัดระวังให้ภาพอยู่ตรงกับเรื่อง คือภาพมักจะตามหลังเรื่องทันที เพื่อช่วยให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจเนื้อหาโดยอาศัยรูปภาพประกอบเกี่ยวกับเนื้อหานั้น

การจัดวางภาพประกอบสำหรับเด็กโต จากเรื่อง พระราชวังบางปะอิน

ไปพร้อม ๆ กัน ภาพประกอบสำหรับงานเขียนสารคดีจะให้ความสำคัญต่อคำอธิบายประกอบภาพมากกว่างานเขียนบันเทิงคดี คำอธิบายประกอบภาพมักจะพยายามเน้นให้ผู้อ่านมองเห็นสาระสำคัญของภาพซึ่งมีความสัมพันธ์กับเนื้อหา เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น หรือเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านสังเกตรายละเอียดบางอย่างที่สำคัญ หรือเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดที่ลึกซึ้งหรือกว้างขวางขึ้น

การออกแบบหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการจัดวางตัวหนังสือและภาพประกอบ มีเรื่องที่ต้องระมัดระวังอยู่บ้างคือ ในกรณีที่เป็นหนังสือบันเทิงคดีหรือสารคดีสำหรับเด็กวัยเรียนที่โตขึ้น ซึ่งอาจจะมีภาพประกอบทุกหน้าหรือไม่ก็ตาม แต่โดยทั่วไปภาพประกอบจะไม่ใช้ภาพเต็มหน้านั้น ผู้ออกแบบจะต้องคำนึงถึงการแบ่งพื้นที่กระดาษในแต่ละหน้าเป็นส่วนของภาพส่วนหนึ่งและเป็นส่วนของข้อความส่วนหนึ่ง ให้มีความสมดุลและให้มีแบบแผนที่มองแล้วอาจจะดูสวยงาม และผู้อ่านสามารถอ่านตามเรื่องได้ถูกต้อง การพิจารณาจัดวางภาพและเนื้อเรื่องในลักษณะนี้ ผู้ออกแบบจะต้องเว้นพื้นที่กระดาษให้ว่างไว้ที่ส่วนบน ส่วนล่าง ส่วนด้านข้างที่ติดกับสันหนังสือและตรงข้ามสันหนังสือให้พอเหมาะ ส่วนที่เว้นไว้นี้เราเรียกว่า ขานหนังสือ

จากตัวอย่างภาพจะแสดงให้เห็นการจัดวางหน้าหนังสือ พื้นที่สีขาวโดยรอบคือขานหนังสือ พื้นที่ภายในเป็นพื้นที่สำหรับลงภาพประกอบ

และข้อความซึ่งผู้ออกแบบจะต้องจัดวางให้สมดุลกัน ขนาดของภาพ ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้ออกแบบและจัดวางหน้าจะต้องพิจารณาให้เหมาะสม ทั้งกับขนาดของหนังสือและความสำคัญของภาพ หนังสือบันเทิงคดีและ สารคดีสำหรับเด็กโตที่มีภาพประกอบเรื่องราวหรือเนื้อหาเป็นระยะ ๆ ผู้ออกแบบ จะต้องพิจารณาความสำคัญของภาพต่อผู้อ่านในการที่จะเข้าใจเรื่องราวและ เนื้อหาตอนนั้น ๆ ภาพที่มีความสำคัญหรือมีรายละเอียดที่สำคัญอาจจะ ต้องกำหนดให้เป็นภาพประกอบเต็มทั้งหน้า โดยทั่วไปผู้ออกแบบไม่ควร กำหนดขนาดของภาพเล็กเกินไปจนมองไม่ออกว่าเป็นภาพอะไร หรือ มองไม่เห็นรายละเอียดในภาพเลย หรือกำหนดให้ใหญ่เกินความจำเป็น เมื่อเทียบกับความสำคัญของภาพที่มีต่อผู้อ่าน โดยทั่วไปเรากำหนดภาพ ประกอบเนื้อหาเรื่องราวในหนังสือได้หลายขนาด เช่น เต็มหน้า ครึ่งหน้า หนึ่งในสี่หน้า เป็นต้น ข้อสำคัญคือการจัดวางภาพจะต้องตรงกับเนื้อหา

ตัวอย่างการเว้นชานและการจัดวางภาพและ
ข้อความให้เกิดสมดุลและอ่านสบายตา จาก
เรื่อง *ปราสาทศิธรภูมิ* ของสมัย สุทธิธรรม

มีความสมดุลระหว่างภาพและข้อความและระหว่างหน้า และพยายามให้ในแต่ละหน้ามองดูแล้วสบายตา ไม่ให้มีข้อความแน่นจนเกินไปซึ่งจะทำให้ผู้อ่านรู้สึกเมื่อยสายตาขณะอ่าน

กิจกรรม

สำรวจหนังสือประเภทบันเทิงคดีและสารคดี สำหรับเด็กเล็ก และเด็กโตอย่างน้อยประเภทละ ๒ เรื่อง พิจารณาเกี่ยวกับการออกแบบหนังสือแล้วเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

๑. ขนาดเล่มหนังสือ
๒. ความเหมาะสมระหว่างภาพประกอบ ประเภทของหนังสือ และผู้อ่านเป้าหมาย
๓. ความเหมาะสมของการจัดวางภาพและหน้าหนังสือ
๔. คุณภาพของภาพ เช่น ความถูกต้อง ความชัดเจน
๕. ความน่าสนใจอื่น ๆ

ในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก การออกแบบจัดทำภาพประกอบ และการออกแบบหนังสือเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญ ถ้าเราต้องการให้หนังสือภาพ หนังสือบันเทิงคดี หรือสารคดีสำหรับเด็กในวัยต่าง ๆ ที่เรাজัดทำเป็นหนังสือที่มีคุณค่าและน่าอ่าน ผู้เขียนเรื่องโดยทั่วไปอาจจะเกี่ยวข้องกับงานส่วนนี้โดยการมีส่วนร่วมช่วยกำหนดและเลือกภาพประกอบที่จะส่งเสริมให้หนังสือมีคุณค่าขึ้น คือทำให้ผู้อ่านอ่านด้วยความเข้าใจ ได้รับความรู้ตามความมุ่งหมาย และอ่านด้วยความสนใจใคร่รู้ ใคร่ติดตาม แต่ถ้าผู้เขียนมีความรู้ความเข้าใจต่อไปถึงเรื่องการออกแบบหนังสือ ขนาดของหนังสือ และการออกแบบจัดวางข้อความและภาพประกอบ ก็จะเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น เพราะจะสามารถทำงานร่วมกับฝ่ายงานทางด้านออกแบบหนังสือ ทางด้านศิลป์ และฝ่ายอื่น ๆ ที่มีส่วนทำให้หนังสือสำเร็จเป็นรูปเล่ม

เทคนิคการเขียน บทที่ ๖ เรื่องบันเทิงคดี

ได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ตอนต้นว่า วรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท คือหนังสือภาพประกอบเรื่อง นิทานโบราณประเภทต่าง ๆ นิทานแฟนตาซี นิยายสมัยใหม่ และนิยายอิงประวัติศาสตร์ วรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีเหล่านี้มีลักษณะที่สำคัญเหมือน ๆ กันคือมีเรื่องราวเป็นเค้าโครงเรื่องติดต่อกันตลอดเรื่อง งานเขียนที่ผู้อ่านอ่านด้วยความเพลิดเพลินประทับใจและได้เรียนรู้จากเหตุการณ์ในเรื่อง ซึ่งอาจจะเป็นแนวความคิด แนวทางการปฏิบัติตน ความรู้สึก และเจตคติก็ตาม มักจะเป็นเรื่องที่มีเค้าโครงเรื่องที่ดี การสร้างเค้าโครงเรื่องที่ดีนั้นเกี่ยวข้องกับรายละเอียดซึ่งเป็นส่วนประกอบและโครงสร้างของงานเขียน ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

หนังสือภาพประกอบเรื่องส่วนใหญ่จะจัดทำขึ้นสำหรับผู้อ่านที่เป็นเด็กเล็ก เรื่องราวที่สร้างเป็นเค้าโครงเรื่องอาจจะเป็นเรื่องราวทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับคนหรือสัตว์ที่ผู้เขียนนำมาแต่งในลักษณะที่เป็นแนวสมัยใหม่หรือเป็นแนวแฟนตาซี อาจจะเป็นเรื่องราวที่นำมาจากนิทานโบราณ อาจจะเป็นเรื่องราวที่ผู้เขียนนำมาแต่งในลักษณะอิงประวัติศาสตร์ก็ได้ ซึ่งนอกเหนือจากจะต้องมีส่วนประกอบและโครงสร้างเช่นเดียวกับงานเขียนบันเทิงคดีทั่วไปแล้วยังมีภาพเป็นส่วนที่สำคัญมากไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าส่วนประกอบอื่น ๆ เลย

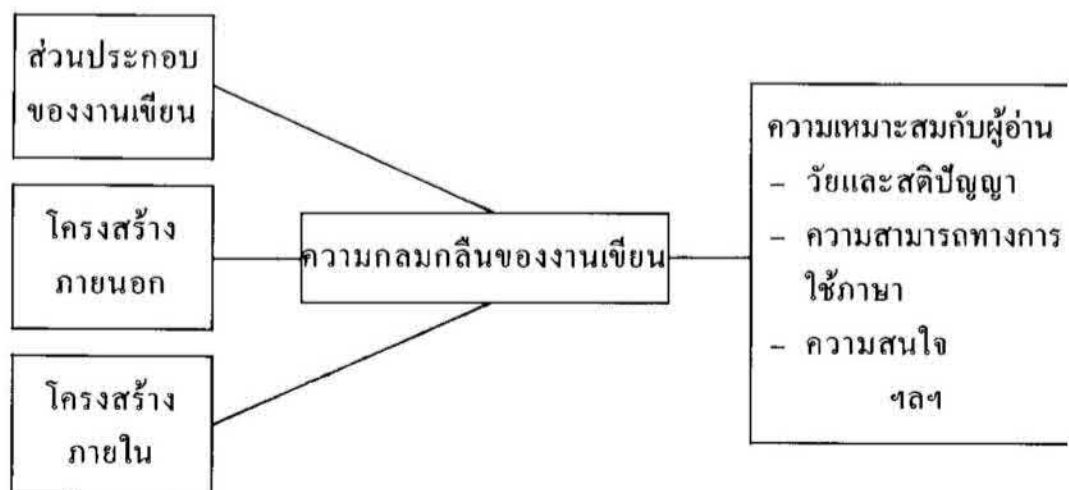
คุณสมบัติของงานเขียนบันเทิงคดีที่ดี

ความกลมกลืนของส่วนประกอบและโครงสร้าง

ส่วนประกอบและโครงสร้างของงานเขียนบันเทิงคดีเป็นส่วนสำคัญที่ผู้เขียนนำมาประกอบกันเข้าเพื่อสร้างสรรค์งานเขียนที่ดี งานเขียนจะมีคุณสมบัติที่ดีเพียงไรหรือไม่ขึ้นอยู่กับการณ์ที่ผู้เขียนสามารถสร้างฉากและตัวละครที่น่าสนใจได้เพียงไร สามารถสร้างเค้าโครงเรื่องที่ประกอบด้วยเหตุการณ์ที่เร้าความสนใจได้หรือไม่ เสนอลำดับเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกันอย่างสมเหตุสมผลจนถึงจุดผู้อ่านได้หรือไม่ มีท่วงทำนองการเขียนที่เหมาะสมกับฉาก ตัวละคร และเหตุการณ์ และเร้าอารมณ์ความรู้สึกได้ดีเพียงไร ตลอดงานเขียนนั้นมีแก่นเรื่องที่มีสาระประโยชน์คุ้มค่าแก่การอ่านหรือไม่

การสร้างงานเขียนที่ดีก็คือการสร้างส่วนประกอบต่าง ๆ ของงานเขียนขึ้นมา และนำมาผสมผสานร้อยเรียงเข้าภายในกรอบโครงสร้างภายนอกและภายใน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของงานเขียนประเภทบันเทิงคดี ให้ปรากฏเป็นเรื่องราวที่ผู้อ่านเป้าหมายซึ่งอาจจะเป็นเด็กเล็กหรือเด็กโตเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดพัฒนาการทางความรู้ สติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ

คุณสมบัติของบันเทิงคดีที่ดี

ความเหมาะสมกับผู้อ่าน

งานเขียนที่ส่วนประกอบ โครงสร้างภายนอก และโครงสร้างภายใน มีความกลมกลืนกันเป็นอย่างดี จะต้องเหมาะสมกับผู้อ่านเป้าหมายด้วย ผู้เขียนจำเป็นต้องรู้จักผู้อ่านเป้าหมายของเขาเป็นอย่างดี รู้ถึงวัย ระดับสติปัญญา ความรู้พื้นฐาน สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ความสามารถทางการใช้ภาษา และความสนใจ เพื่อจะได้สามารถสร้างงานเขียนที่มีใช้จะมีคุณสมบัติที่ดีของงานเขียนเท่านั้นแต่เป็นงานเขียนที่สนองความสนใจและเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านด้วย

ความน่าสนใจ

งานเขียนบันเทิงคดีที่ดีควรมีลักษณะน่าสนใจซึ่งดึงดูดผู้อ่านให้อ่านเรื่องด้วยความเพลิดเพลิน อ่านอย่างตั้งใจ อ่านด้วยความอยากรู้อยากเห็นว่าเรื่องราวจะเป็นอย่างไร อะไรจะเกิดขึ้นต่อไป ผู้อ่านจะอ่านอย่างตั้งใจจนวางไม่ลงจนกว่าจะได้รู้เรื่องตอนจบเสียก่อน ความน่าสนใจนี้ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากความกลมกลืนกันของส่วนประกอบและโครงสร้างที่ผู้แต่งบรรจงผสมผสานเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสมกลมกลืน ส่วนหนึ่งเกิดจากเรื่องนั้นมีความเหมาะสมกับผู้อ่านและสอดคล้องสนองความสนใจของเขา ส่วนอื่น ๆ เกิดจากลักษณะเด่นอื่น ๆ ที่ผู้เขียนสามารถสร้างขึ้นให้ผู้อ่านตั้งใจ เช่น อาจจะเพราะเรื่องนั้นมีเค้าโครงเรื่องที่กระชับ เหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นรับช่วงกันอย่างเหมาะสม ไม่ยืดเยื้อ หรืออาจจะเพราะตัวละครที่ผู้แต่งสร้างขึ้นอย่างสมจริงมีชีวิตชีวา มีลักษณะที่เราอาจจะพบเห็นได้ไม่ยากในชีวิตจริง เป็นต้น

การรู้ว่างานเขียนบันเทิงคดีที่ดีควรมีคุณสมบัติในเรื่องใดบ้าง จะช่วยให้ผู้เขียนเรื่องพึงพิถีพิถันและพยายามหาเทคนิควิธีที่จะสร้างงานเขียนที่มีคุณสมบัติเหล่านั้น ผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมน่าจะมองว่าการสร้างงานเขียนที่ดีเป็นงานที่ทำทนายอย่างหนึ่ง

เทคนิคการสร้างงานเขียนบันเทิงคดี

การสร้างเค้าโครงเรื่อง

งานเขียนที่ดีจะต้องมีเค้าโครงเรื่องที่ดี เค้าโครงเรื่องที่ดีจะต้องมีเรื่องราวเหตุการณ์ที่น่าสนใจ เรื่องราวมีปัญหามีอุปสรรคที่ตัวละครเอกจะต้องเผชิญและฟันฝ่า ปัญหาหรืออุปสรรคควรจะทวีความยากลำบาก ซึ่งตัวละครเอกจะต้องใช้ความพยายามมากขึ้น ๆ จนถึงเหตุการณ์ที่เป็นจุดสูงสุดหรือจุดวิกฤตของเรื่องทั้งเรื่อง ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ตัวละครเอกตัดสินใจยากที่สุด แต่ตัวละครเอกก็แก้ปัญหาใหญ่ยิ่งนี้เป็นครั้งสุดท้าย แล้วเรื่องราวก็คลี่คลายและจบลงหลังจากนั้น

การสร้างเค้าโครงเรื่องที่ดีมีเรื่องที่ควรพิจารณาคือต่อไปนี้

๑. การลำดับเหตุการณ์

ผู้เขียนจะต้องพิจารณาถึงโครงสร้างภายนอกและโครงสร้างภายในของงานเขียนบันเทิงคดี กล่าวคือในตอนเริ่มเรื่องจะเป็นการแนะนำมาจากตัวละคร และการกระทำของตัวละคร หรืออาจจะแนะนำปัญหาของตัวละครในช่วงนี้ได้ จากนั้นจึงเข้าตอนกลางเรื่องหรือตอนดำเนินเรื่อง ซึ่งกล่าวถึงปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นกับตัวละครเอก ตัวละครเอกจะต้องใช้ความสามารถทั้งสติปัญญา ความอดทน ความมานะพยายาม เป็นต้น เพื่อต่อสู้เอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ปัญหาหรืออุปสรรคอาจจะไม่ได้เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียว ตัวละครเอกอาจจะต้องเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาครั้งแล้วครั้งเล่า จนถึงปัญหาที่ใหญ่ที่สุดซึ่งเป็นจุดวิกฤต ที่อาจจะเรียกว่าเป็นความเป็นความตาย เป็นครั้งที่ตัวละครเอกต้องตัดสินใจครั้งสำคัญที่สุดเพื่อแก้ปัญหานั้น เมื่อเรื่องราวมาถึงจุดวิกฤตเหตุการณ์ก็เข้าสู่ตอนจบเรื่อง คือตัวละครเอกแก้ปัญหาครั้งสุดท้าย แล้วในที่สุดเรื่องราวทั้งหมดที่ดำเนินมาแต่ต้นก็คลี่คลายลง และผู้เขียนก็จบเรื่องหลังจากนั้น

นี่คือลักษณะของการดำเนินเรื่องและการลำดับเหตุการณ์ที่จะดึงดูดความสนใจของผู้อ่านไว้ได้ตลอดเรื่อง

๒. ความสำคัญของปัญหา อุปสรรค ความขัดแย้ง

ปัญหา อุปสรรค หรือความขัดแย้งในงานเขียนเป็นหัวใจของเรื่องอย่างหนึ่ง ถ้าไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคที่ตัวละครเอกต้องเผชิญเรื่องราวก็

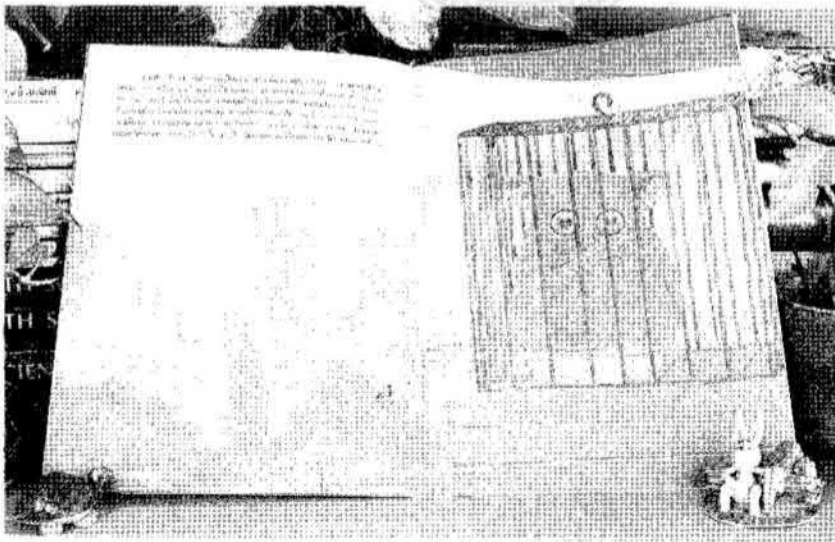
จะจืดชืด ไม่น่าสนใจ ไม่มีประเด็นจูงใจที่จะให้ผู้อ่านติดตามพฤติกรรมของตัวละครเอกแต่อย่างใด ตลอดเรื่องของงานเขียนจะเป็นเรื่องของ การต่อสู้และความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคของตัวละครเอกจนบรรลุผลสำเร็จในที่สุด ซึ่งจะเป็นตอนจบเรื่องพอดี

ตัวปัญหา อุปสรรค หรือความขัดแย้ง เป็นที่มาของเค้าโครงเรื่อง ทำให้เรื่องดำเนินไป ทำให้เกิดเหตุการณ์ ความรู้สึก อารมณ์ที่ดึงดูดผู้อ่านให้สนใจใคร่ติดตามเรื่องจนกว่าเรื่องจะจบ

๓. ประเภทของปัญหา อุปสรรค ความขัดแย้ง

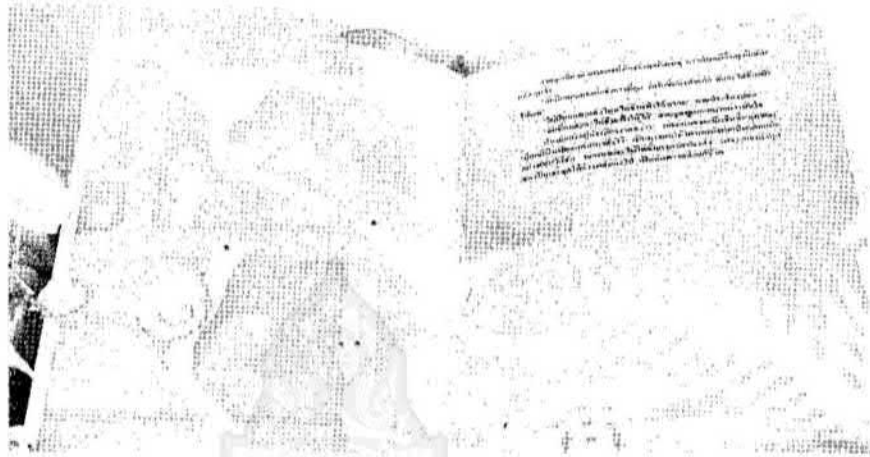
ปัญหา อุปสรรค หรือความขัดแย้งในงานเขียนอาจจะเป็นอันตราย ภัยคุกคาม ความปรารถนาของตัวละครเอก ความไม่พึงพอใจต่อสภาพแวดล้อม ความยุ่งยากที่จะต้องแก้ไข การตัดสินใจที่ยาก เป็นต้น เราอาจแบ่งประเภทของปัญหา อุปสรรค หรือความขัดแย้งออกได้ตามหลักการต่อไปนี้

๑) ปัญหาหรือความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคล เป็นปัญหา หรือความขัดแย้งที่ตัวละครเอกมีกับบุคคลอื่น เช่น กับแม่เลี้ยงและลูกของแม่เลี้ยงที่ขี้ฉ้อฉล อิจฉาน้องที่เกิดใหม่ ไม่เป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมห้องเรียน เป็นต้น ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคลจะได้รับความสนใจจากผู้อ่านมากที่สุด เพราะเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งที่คนเรามักจะสนใจอ่านเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับคนอื่นซึ่งสามารถนำมาเปรียบเทียบกับตัวเองได้

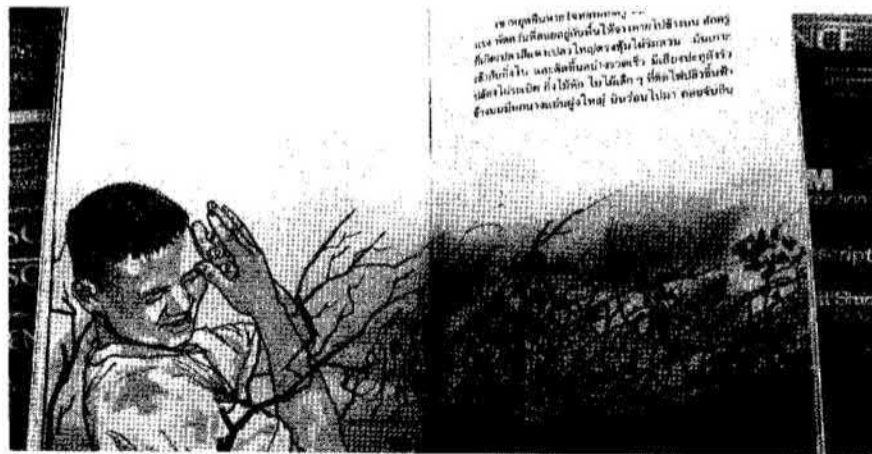
จากเรื่อง บ้านของสินวล 'สินวล' ตัวเอกของเรื่องต้องเผชิญภัยคุกคามของมนุษย์

๒) ปัญหาหรือความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับธรรมชาติหรือสภาพแวดล้อม เป็นปัญหาหรือความขัดแย้งที่ตัวละครเอกมีต่อปรากฏการณ์ของธรรมชาติ หรือสภาพแวดล้อม เช่น ตัวละครเอกหลงทางต้องหาทางกลับบ้าน การเผชิญกับความแร้นแค้นและความอดอยาก การต้องเผชิญหน้ากับสัตว์ร้าย เป็นต้น

ลูกหยอหยอกพยายามปีนป่ายขึ้นจากกันบ่อลึกชัน เพื่อแสวงหาที่อยู่ที่มีอาหารอุดมสมบูรณ์กว่า ตัวไหนไม่แข็งแรงพอก็ร่วงหล่นตายไป จาก ฟักกว้างเท่าปากบ่อ

๓) ปัญหาหรือความขัดแย้งกับตัวเอง เป็นปัญหาหรือความขัดแย้งที่ตัวละครเอกมีต่อตัวเอง เช่น การต่อสู้ระหว่างความดีและความเลวของตัวเอง การเอาชนะใจตัวเอง การเสียสละ การเอาชนะความกลัว เป็นต้น

‘หนูข’ จากเรื่อง เราจะปลูกกันใหม่ ของนิคม รายขวา ต่อสู้ไฟป่าเพื่อรักษาสวนยางของเขา

๔. ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการสร้างปัญหาหรือความขัดแย้งในงานเขียน

- ๑) ปัญหาหรือความขัดแย้งจะต้องมีความสำคัญต่อตัวละครเอกมาก
- ๒) ปัญหาหรือความขัดแย้งไม่ใช่สิ่งที่เอาชนะได้โดยง่าย ตัวละครเอกต้องใช้ความมานะพยายาม
- ๓) ปัญหาหรือความขัดแย้งเป็นเรื่องที่ตัวละครเอกต้องเอาชนะด้วยตนเอง

๔) ปัญหาหรือความขัดแย้งเป็นเรื่องที่ไม่เกินความสามารถของตัวละครเอกจะแก้ไขหรือเอาชนะได้ แต่ต้องใช้สติปัญญาและความพยายาม ผู้เขียนไม่ควรสร้างปัญหาที่ไม่มีทางออก แล้วหาทางออกให้โดยแต่งให้เป็นเรื่องความฝัน ซึ่งพอตัวละครเอกตื่นขึ้นก็ฝันอันตราายไปโดยปริยาย ในทางตรงข้ามปัญหาหรือความขัดแย้งก็ไม่ควรเป็นปัญหาง่าย ๆ ที่ผู้อ่านเองก็เห็นทางออกได้โดยง่าย ในบางครั้งตัวละครเอกอาจจะแก้ปัญหาได้ไม่สำเร็จทั้งหมด แต่ในความสำเร็จหรือพ่ายแพ้นั้นตัวละครเอกอาจจะได้รับอะไรเป็นการชดเชยความสำเร็จนั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่า

๕) ปัญหาหรือความขัดแย้งอาจจะมีหลายอย่าง คืออาจจะมีอุปสรรคย่อย ๆ มาแทรกกระหว่างที่ตัวละครเอกพยายามแก้ปัญหาหลัก หรืออาจจะเป็นปัญหาหรืออุปสรรคในลักษณะที่เมื่อตัวละครเอกแก้ปัญหาหนึ่งก็มีผลทำให้เกิดปัญหาอื่นตามมา ปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นไม่ควรเป็นปัญหาซ้ำ ๆ

๖) ประเภทของปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดกับตัวละครเอกจะต้องเหมาะสมกับวัย ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมของตัวละครเอก ปัญหาของเด็กเล็กอาจจะแตกต่างจากของเด็กโต

๗) ปัญหาหรือความขัดแย้งอาจจะมีลักษณะต่างประเภทกันในเรื่องเดียวกัน เช่น ตัวละครเอกอาจจะต้องเผชิญปัญหากับบุคคลอื่น แต่ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาขัดแย้งภายในตนเองด้วยก็ได้

๕. แนวทางการวางเค้าโครงเรื่อง

การวางเค้าโครงเรื่องคือการวางแผนใช้ความคิดอย่างมีเหตุและผล เกี่ยวกับเวลา สถานที่ เหตุการณ์ ตัวละคร การกระทำ ปัญหา การแก้ปัญหา การคลี่คลายปัญหา และการจบเรื่อง เพื่อบรรลุจุดหมายปลายทางที่แน่นอน คำถามและการตอบคำถามต่อไปนี้จะเป็นแนวทางช่วยให้ท่านวางเค้าโครงเรื่องได้

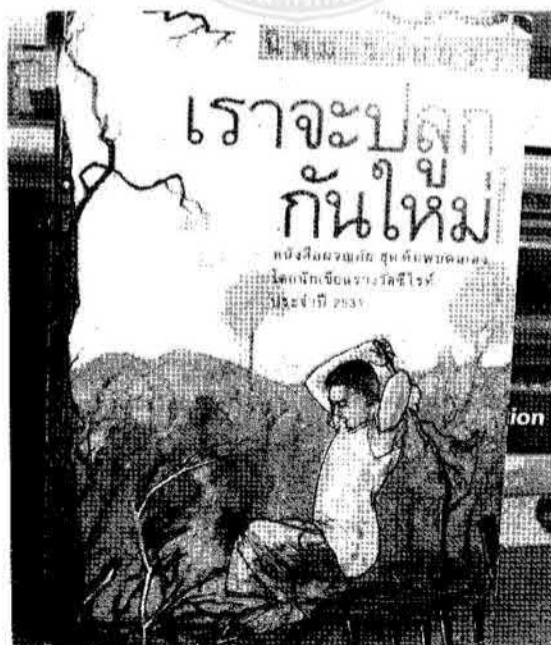
- ๑) แก่นเรื่องคืออะไร
- ๒) ตัวละครเอกคือใครหรืออะไร
- ๓) ตัวละครอื่น ๆ มีใครบ้าง
- ๔) ตัวละครเอกมีเป้าหมายหรือความต้องการอะไร
- ๕) เป้าหมายหรือความต้องการของตัวละครเอกมีความสำคัญอย่างไร
- ๖) ปัญหาหรืออุปสรรคได้ขัดขวางตัวละครเอกไม่ให้บรรลุเป้าหมาย

อย่างไร

- ๗) ตัวละครเอกทำอะไรในการที่จะเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ
 - ๘) ผลของการต่อสู้เอาชนะครั้งแรกเป็นอย่างไร
 - ๙) การต่อสู้เอาชนะทำให้เกิดอะไรต่อไป (จุดวิกฤต)
 - ๑๐) จุดวิกฤตในเรื่องคืออะไร
 - ๑๑) ตัวละครเอกประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่
 - ๑๒) แก่นเรื่องคืออะไร
- ถ้าคำตอบข้อ ๑๒ ตรงกับข้อ ๑ แสดงว่าท่านลงมือเขียนเรื่องได้

ตัวอย่างเค้าโครงเรื่อง เรื่อง **เราจะปลูกกันใหม่** ของนิคม รายยาว

๑. หมู่ช่วยพ่อทำงานในสวนยาง เขาเพาะกล้า ดัดดา
เตรียมพื้นที่ และปลูกต้นยางจนถึงต้นสุดท้าย

เรื่อง **เราจะปลูกกันใหม่**

๒. หนุ่ยและพ่อภาวนาให้ฝนตก เพื่อต้นยางอ่อนจะได้เจริญเติบโต เมื่อฝนตกหนุ่ยและพ่อภักภาวนาไม่ให้ฝนตกมากเกินไป เพราะจะทำให้หน้าท่วม ซึ่งอาจจะทำให้ต้นยางตาย

๓. หนุ่ยช่วยพ่อปลูกพืชคลุมดิน ใส่ปุ๋ย กำจัดศัตรูพืช และดูแลสวนยาง เพื่อต้นยางจะได้เจริญเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ

๔. หน้าแล้งอากาศร้อน หนุ่ยและพ่อเกรงว่าอาจเกิดไฟไหม้สวนยาง จึงช่วยกันทำทางกันไฟ ถางหญ้า เก็บกวาดใบไม้ให้เตียนเพื่อไม่ให้ไหม้เชื้อไฟ และผลัดเปลี่ยนกันนอนเฝ้าสวนเพื่อไม่ให้เกิดเหตุไฟไหม้

๕. หนุ่ยดูต้นยางของเขากับพ่อเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ เขาเรียนรู้กรรมวิธีทำสวนยางและการกรีดยาง เขาศึกษาเรื่องการบำรุงรักษาจากผู้เชี่ยวชาญประจำสวนทดลองยาง

๖. ข้าง ๆ สวนยางของหนุ่ยเป็นภูเขาสูงและป่าหิบน หนุ่ยชอบขึ้นเขาไปดูสัตว์ต่าง ๆ อยู่เสมอ

๗. วันหนึ่งหนุ่ยไปดูแลสวนยางตามปรกติ ที่ท้ายสวนเขาเห็นกระจงตัวเล็ก ๆ จึงตามไปดูกระจงจนถึงเนินเขา เมื่อมองลงไปเบื้องล่าง หนุ่ยเห็นคว้นไฟและเห็นไฟปะทุไหม้ขึ้นในบริเวณป่าไม้ไกลจากสวนยางของเขามากนัก

๘. หนุ่ยวิ่งกลับไปที่สวนยาง เขาหัวเกรงเหลือเกินว่าไฟป่าจะลุกลามมาถึงสวน ไฟได้ลุกลามจนถึงชายสวน หนุ่ยวิ่งไปตามบริเวณกันไฟที่เขาทำกับพ่อทำไว้ ไขกึ่งไม้ฟาดเปลวเพลิงที่ลุกลามตรงนั้นตรงนี้ไม่ให้ข้ามแนวกันไฟเข้ามา

๙. หนุ่ยสู้กับไฟจนสุดชีวิต เขาสกัดไฟไว้สำเร็จที่แนวกันไฟ เพราะไม่มีเชื้อไฟให้ติด เขาเหน็ดเหนื่อยอย่างที่สุด แต่เขาป้องกันสวนยางไว้ได้

๑๐. แต่ไฟป่ายังไม่ดับ สมได้กระโชกมาอีกครั้ง เปลวเพลิงได้ลุกฮือขึ้นอีกระลอกหนึ่งและรุนแรงขึ้น สะเก็ดไฟกระเด็นเข้ามาในสวน หนุ่ยต่อสู้กับไฟเป็นระลอกที่สอง สะเก็ดไฟถูกแล้วถูกเล่าตกลงมาในสวนของเขาอย่างต่อเนื่อง ไฟไหม้สวนยางไปทั่วสุดปัญญาที่หนุ่ยจะดับมันได้

๑๑. เมื่อพ่อมาถึงไฟได้ดับไปเองแล้วหลังจากลูกไหม้จน
ไม่เหลือเชื้อเพลิงอีกต่อไป เหลือแต่ถ่านและควันจางๆ ลอยกรุ่น
จากพื้น

๑๒. พ่อบอกหนูว่าไม่เป็นไร พวกเขาจะปลูกยางขึ้นใหม่
หนูบอกพ่อว่าคราวนี้จะปลูกด้วยพันธุ์ที่ดีกว่าเก่า

กิจกรรม

สำรวจหนังสือประเภทบันเทิงคดีในห้องสมุด เลือกงานเขียน
สำหรับเด็กเล็กและเด็กโตอย่างน้อย ๓ เรื่อง วิเคราะห์เค้าโครงเรื่อง
แล้วเขียนอธิบายตามประเด็นต่อไปนี้

๑. เขียนลำดับเค้าโครงเรื่อง
๒. ระบุปัญหา อุปสรรค หรือความขัดแย้งของตัวละครเอก
และการแก้ปัญหาของตัวละครเอก
๓. ระบุประเภทของปัญหา อุปสรรค หรือความขัดแย้ง
๔. ระบุปัญหา อุปสรรค หรือความขัดแย้งที่เป็นวิกฤตของเรื่อง
และของตัวละครเอก และการแก้ปัญหาของตัวละครเอก

การสร้างตัวละคร

งานเขียนสำหรับเด็กเล็กจะมีตัวละครไม่มาก มีตัวละครเอกและ
ตัวละครอื่นอีกประมาณ ๒-๓ ตัว และตัวละครจะมีลักษณะไม่ซับซ้อนมาก
ผู้แต่งอาจแสดงลักษณะนิสัยของตัวละครเพียง ๑ หรือ ๒ ลักษณะ งานเขียน
สำหรับเด็กโตอาจจะมีตัวละครมากขึ้น และตัวละครอาจจะมีลักษณะซับซ้อนขึ้น
ตัวละครเอกเป็นศูนย์กลางของเรื่อง เป็นที่เกิดของเหตุการณ์ เรื่องราว
และการกระทำต่าง ๆ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดกับตัวละครเอกจะเป็นปัญหา
หรือการดิ้นรนของตัวละครเอกนั่นเอง

ลักษณะของตัวละครเอก นิสัยใจคอ ความปรารถนา อุปสรรค และ
ความพยายามเอาชนะอุปสรรคของตัวละครเอก ตลอดจนความรู้สึกและ

อารมณ์สะท้อนใจที่เกิดขึ้นจะดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้ติดตามเรื่อง
เอาใจช่วย และเกิดอารมณ์ร่วมกับตัวละครเอกด้วย การสร้างตัวละครเอก
จึงมีความสำคัญมาก

การสร้างตัวละครมีเรื่องที่ควรพิจารณาดังต่อไปนี้

๑. หลักการสร้างตัวละคร

๑) ตัวละครควรมีลักษณะทางร่างกาย อารมณ์ และความปรารถนา
ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทางสังคมที่สะท้อนภาพของคนจริง ๆ มีคุณสมบัติ
ที่สมจริงและเป็นไปได้ตามวัย ตามสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจและ
วัฒนธรรม

๒) ควรให้ตัวละครมีการเปลี่ยนแปลงหรือมีพัฒนาการ คือให้
ตัวละครได้ผ่านประสบการณ์บางอย่าง เช่น การเผชิญปัญหาหรือความขัดแย้ง
ให้ตัวละครมีปฏิกิริยาต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือต่อปัญหาที่เกิดขึ้น เกิด
ความรู้สึกและอารมณ์ ได้ต่อสู้หรือแก้ปัญหา และควรให้ตัวละครได้เรียนรู้
จากประสบการณ์ ให้ตัวละครเปลี่ยนแปลงไปในด้านความคิด การกระทำ
อารมณ์ และเจตคติในตอนจบเรื่อง

๓) ควรกำหนดให้ตัวละครพูด คิด และทำสอดคล้องกับอายุ พื้นฐาน
และลักษณะบุคลิกภาพที่สร้างขึ้น

๔) จำนวนตัวละครมีเท่าที่จำเป็น ตัวละครแต่ละตัวมีบทบาทที่แน่นอน
ตามเค้าโครงเรื่อง จะต้องไม่มีตัวละครเกินซึ่งไม่มีบทบาทที่แน่ชัด เค้าโครงเรื่อง
สั้น ๆ ต้องการตัวละครไม่มากเท่าเค้าโครงเรื่องที่ยาว

๕) ตัวละครที่มีบทบาทสำคัญต่อเค้าโครงเรื่องจะต้องมีชื่อ

๖) ชื่อของตัวละครควรเหมาะสมกับบุคลิกภาพ ไม่ควรตั้งชื่อ
ตัวละครคล้ายกัน

๗) ตัวละครเอกควรมีชื่อที่มีความหมาย มีเสียงดี ไม่ควรมี
หลายพยางค์เกินไป และไม่ควรออกเสียงยาก

๒. การกำหนดคุณสมบัติของตัวละคร

๑) ตัวละครเอกควรมีลักษณะทั้งที่ดีและไม่ดี แต่ควรมีลักษณะที่ดี
มากกว่าที่ไม่ดี ลักษณะที่ไม่ดีของตัวละครเอกควรเป็นลักษณะปลีกย่อย
ที่ไม่ทำลายภาพพจน์ของตัวละครเอก เป็นเพียงจุดอ่อนที่คนธรรมดาอาจจะ
มีได้ เช่น มีนิสัยขี้ลืม เกียจคร้านเป็นบางครั้ง ชอบพูดก่อนคิด เป็นต้น

๒) ตัวละครอื่น ๆ ควรมีลักษณะเฉพาะของตัวเอง ซึ่งสมจริงตามวัยและสภาพแวดล้อม ตัวละครที่เป็นผู้ช่วยตัวเอกไม่ควรมีลักษณะเด่นเกินตัวละครเอก แต่ควรเป็นผู้ที่ส่งเสริมความสำคัญของตัวละครเอก

๓) ตัวละครที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับตัวละครเอก ควรมีลักษณะที่ไม่ดีเป็นลักษณะเด่น แต่อาจจะมีลักษณะที่ดีบ้าง แต่ตัวละครที่เป็นฝ่ายตรงข้ามนี้ไม่ควรมีบทบาทและลักษณะที่จะแย่งความสำคัญจากตัวละครเอก และได้รับความสนใจจากผู้อ่านมากกว่าตัวละครเอก

๔) การกำหนดลักษณะพิเศษต่าง ๆ ของตัวละครควรจะต้องมีเป้าหมายและมีความหมายต่อเค้าโครงเรื่อง

๕) ตัวละครที่เป็นเด็กเล็กไม่ควรมีลักษณะหลายอย่าง แต่ตัวละครที่เป็นเด็กโตควรมีลักษณะหลายอย่างขึ้น มีความซับซ้อนขึ้น

๓. การเปิดเผยลักษณะของตัวละคร

๑) ตัวละครเอกควรได้รับการเปิดตัวโดยเร็ว พร้อมทั้งแนะนำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครเอกตามสมควร เช่น ชื่อ อายุ พื้นฐาน และลักษณะเฉพาะบางอย่าง รวมทั้งความปรารถนา หรือปัญหา หรืออุปสรรคที่เขาเผชิญอยู่

๒) โดยทั่วไปผู้เขียนมักจะเปิดเผยลักษณะของตัวละครเอกโดยตรงหรือในคราวเดียว แต่จะให้ผู้อ่านรู้จักและเข้าใจตัวละครเอกมากขึ้นเมื่อเรื่องดำเนินไป โดยสังเกตจากการกระทำและความคิดของตัวละคร

๓) เค้าโครงเรื่องที่ยาวอาจจะมีตัวละครหลายตัว ผู้เขียนไม่จำเป็นต้องเผยตัวละครทั้งหมดพร้อมกัน แต่ควรมีแผนอยู่แล้วว่าตัวละครใดจะมีบทบาทอย่างไรตามเค้าโครงเรื่อง และควรปรากฏตัวอย่างเหมาะสมตอนใดเมื่อเปิดเผยตัวละครแต่ละตัวควรแนะนำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครนั้นเท่าที่จำเป็น เช่น ชื่อ อายุ พื้นฐานแวดล้อม และลักษณะนิสัย โดยอาจจะบรรยายสั้น ๆ หรือให้ผู้อ่านเข้าใจจากคำพูดหรือการกระทำของตัวละคร ผู้อ่านจะเห็นลักษณะนิสัยของตัวละครเพิ่มขึ้นเมื่อเรื่องดำเนินไป

ตัวอย่างตัวละครในเรื่อง เราจะปลูกกันใหม่

ตัวละครในเรื่อง *เราจะปลูกกันใหม่* คือหนูและพ่อ ซึ่งท่านได้รู้จักเขาบ้างแล้วจากเค้าโครงเรื่องที่แสดงให้เห็นในตอนต้น

ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นลักษณะ นิสัยใจคอ และความรู้สึกนึกคิดของหนูและพ่อ ดังนี้

การบรรยายให้เห็นพฤติกรรม

หนุ่ยช่วยพ่อทำงานในสวน เขาทำอย่างขยันและตั้งใจ.....

ถึงเวลาเตรียมพื้นที่สำหรับปลูก หนุ่ยใช้มีดพรวนทางหญ้า เขามาช่วยพ่อเฉพาะวันเสาร์และวันอาทิตย์ ถ้าตรงกับวันปิดเทอม เขาจะทำทุกวันตั้งแต่เช้าเมื่อดวงอาทิตย์ขึ้นถึงเวลาเย็นตอนดวงอาทิตย์ตก.....

หนุ่ยกับพ่อใช้เสียมขุดหลุมสำหรับปลูกตามจุดที่ปักไม้หมากไว้ ก้มหน้าก้มตาทำงานกันอย่างขะมักเขม้นเพราะฤดูฝนใกล้เข้ามาแล้ว หลังจากขุดหลุมเสร็จก็ย้ายกล้าจากถุงเพาะชำลงปลูก สองคนพ่อลูก ปลูกไปเรื่อย ๆ จนถึงต้นสุดท้าย

.....หนุ่ยใจดีแรง สองมือของเขากำลังไม่พาลงไปบน เปลวที่โผล่ออกมา พาลงไปอย่างแรงและเร็ว เงื้อขึ้นพาลงไป อย่างถึบจนเข้าฟุ้งกระจาย เขาวิ่งไปวิ่งมาตามแนวกันไฟ พาดเปลวสีแดงที่โผล่ออกจากขอบใบไม้เพื่อไม่ให้มันข้ามถึงสวน ของเขาได้.....

การแสดงความคิด

เขาเฝ้าแต่กังวลว่าต้นยางอ่อนที่ปลูกไว้จะตายเพราะอากาศ ร้อนมาก เขาหงนหน้ามองขึ้นไปบนท้องฟ้าบ่อย ๆ เพื่อดูว่า มีเมฆที่จะทำให้เกิดฝนผ่านมาหรือไม่ เขารู้สึกเป็นห่วงเรื่องนี้อยู่ หลายวัน.....

การใช้บทสนทนา

“หมดแล้วพ่อ” หนุ่ยพูด พยายามไม่ให้เสียงสั่น “ไฟ ใหม่หมดเลย”

“ไม่เป็นไรลูก” ในที่สุดพ่อพูดเสียงแผ่วเบา “แล้วเราจะ ปลูกใหม่ ไม่เป็นไร”

กิจกรรม

สำรวจหนังสือประเภทบันเทิงคดีในห้องสมุด เลือกงานเขียนสำหรับเด็กอย่างน้อย ๓ เรื่อง วิเคราะห์เกี่ยวกับตัวละครในเรื่อง แล้วเขียนอธิบายตามประเด็นต่อไปนี้

๑. จำนวนตัวละครและความเหมาะสมของจำนวนตัวละคร
๒. ลักษณะของตัวละครเอกและตัวละครรองอื่น ๆ
๓. ยกตัวอย่างคำพูดหรือการกระทำของตัวละครที่แสดงว่าตัวละครมีลักษณะเช่นนั้น
๔. วิธีการเปิดเผยลักษณะของตัวละครของผู้เขียน
๕. ความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมของตัวละครเอกและตัวละครรองที่สำคัญ ในแง่ของลักษณะนิสัย และการกระทำ
๖. เขียนเล่าถึงตัวละครที่ท่านประทับใจ

การสร้างบทสนทนา

การเสนอเรื่องหรือการเล่าเรื่องงานเขียนสำหรับเด็กมีทั้งการเล่าเรื่องโดยไม่มีบทสนทนา และการเล่าเรื่องโดยใช้บทสนทนาเข้ามาเป็นส่วนประกอบด้วย สิ่งที่ตัวละครพูดมีความสำคัญต่อเรื่องเช่นเดียวกับสิ่งที่ตัวละครกระทำ บทสนทนาทำให้ผู้อ่านทราบว่าเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง ช่วยให้เรื่องคืบหน้าไปตามเค้าโครงเรื่อง และทำให้ทราบถึงอุปนิสัยใจคอ และความคิดของตัวละครที่ถูกพาดพิงถึง เด็กมักจะชอบอ่านเรื่องที่มีบทสนทนา

บทสนทนาที่ดี มีลักษณะดังต่อไปนี้

- ๑) บทสนทนาควรเป็นธรรมชาติ สอดคล้องกลมกลืนกับบุคลิกภาพของตัวละครผู้พูด เข้ากับบรรยากาศทางอารมณ์ของตัวละครและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ซึ่งจะทำให้บทสนทนาน่าเชื่อถือและทำให้เรื่องมีความเป็นจริง

๒) สารในบทสนทนาควรมีความหมายต่อเรื่อง สนองจุดมุ่งหมายที่แน่ชัด เช่น เพื่อให้เรื่องคืบหน้า เพื่อให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วชัดเจนขึ้น หรือเพื่อบอกใบ้เป็นนัยถึงสิ่งที่อาจจะเกิดต่อไป เพื่อแสดงอุปนิสัยและความคิดของตัวละคร เป็นต้น

๓) บทสนทนาไม่ควรยืดเยื้อเกินไป ถ้าบทสนทนาจะยืดเยื้อก็ควรแทรกด้วยการให้ตัวละครเปลี่ยนอิริยาบถ หรือแทรกด้วยการคิดหรือการบรรยายประกอบ หรือให้ตัวละครอื่นขัดด้วยคำถาม คำอุทาน หรือการวิจารณ์ ซึ่งทั้งนี้จะต้องดำเนินไปอย่างกลมกลืนกับเรื่องด้วย

๔) บทสนทนาไม่ควรใช้ภาษาที่หวิอหวิไปตามยุคสมัย ซึ่งอาจจะล้าสมัยได้ตามกาลเวลา ผู้อ่านสมัยหลังจากที่สำนวนภาษานั้นหมดยุคไปแล้ว จะไม่สามารถเข้าใจได้

๕) บทสนทนาจะต้องชัดเจนว่าใครพูดกับใคร ผู้พูดพูดด้วยความรู้สึกอย่างไร มีกิริยาท่าทางอย่างไร พูดที่ไหน ผู้ตอบคือใคร ผู้ตอบตอบว่าอย่างไร

๖) ตัวละครที่ต่างเพศต่างวัยต่างพื้นฐานทางสภาพแวดล้อมจะมีวิธีการพูดแตกต่างกัน

ตัวอย่างบทสนทนาของตัวละครในเรื่อง ฟักกว้างเท่าปากบ่อ ของมาลา คำจันทร์

เรื่อง ฟักกว้างเท่าปากบ่อ เป็นเรื่องที่กล่าวถึงลูกหอยทากที่แม่หอยทากได้มาวางไข่ไว้ที่ก้นบ่อร้างแห่งหนึ่ง เมื่อถึงเวลาไข่หอยทากก็ฟักออกเป็นตัว จากนั้นลูกหอยทากต่างก็พยายามคลานขึ้นมายังปากบ่อ

ตัวละครลูกหอยทากที่สำคัญมี ลายจุด และ ลายประ ซึ่งสนทนากันดังนี้

ยังมีลูกหอยทากแข็งแรงเข้มแข็งตัวหนึ่งชื่อว่า ลายจุด
เฝ้ามองปากบ่อทุกวัน มองเห็นฟักกว้างเท่าปากบ่อ ลายจุด
จึงพูดขึ้นว่า

“ที่แท้ฟักก็กว้างเท่าปากบ่อ ไม่เห็นจะกว้างใหญ่ไพศาล
อย่างที่เชื่อกันเลย”

“ไม่แน่นัก” ลายประพูด “เรายังอยู่ห่างจากฟ้าอีกมาก
อย่าเพิ่งพูดตอนนี้จะดีกว่า”

เรื่อง ฟ้ากว้างเท่าปากบ่อ

ยิ่งนานวัน จำนวนหอยทากน้อยที่คลานขึ้นสูงก็ยิ่งลดลง
ลายจุดแข็งแกร่งที่สุด คลานขึ้นไต่สูงสุด ลายจุดชูหัวขึ้นมองฟ้า
แล้วพูดว่า

“ฉันอยู่ใกล้ฟ้าที่สุด ฟ้ายังกว้างเท่าปากบ่ออยู่ตามเดิม”

“เธออย่าเพิ่งพูดอะไรตอนนี้ดีกว่า” ลายประหลาด พยายาม
จะกระดืบให้ทันลายจุดแต่ไม่เคยทัน

ลายจุดเอี้ยวตัวมามองพี่น้องร่วมเผ่าพันธุ์ กระดืบหนีขึ้นสูง
อีกคืบแล้วพูดว่า

“ฉันคือหอยทากที่แข็งแกร่งที่สุด วันใดขึ้นถึงปากบ่อ ฉัน
จะได้ข้ามฟ้าไปเลย”

“ไม่มีหอยทากตัวไหนไต่ข้ามฟ้าได้หรอก” ลายประหลาดบอก

.....ลายจุดรีบขีดคอมองขึ้นไปบนฟ้า มองหาไม้พบเพราะ
ฟ้ากว้างเท่าปากบ่อหายไปในไหนไม่รู้ มีแต่อะไรก็ไม่รู้ ลูมันแว้งว้าง
กว้างไกลหาขอบเขตไม่พบ

“ฟ้าหายไปในไหน” ลายจุดถาม

“ฟ้าไม่หายไปในไหนหรอก ฟ้ายังอยู่ที่เดิม” ลายประตอบ
พลางเอาปุ่มหนวดชี้ขึ้นไปบนฟ้า

“.....เธอยังคิดจะได้ข้ามฟ้าอีกไหม” ลายประอธิบาย
พร้อมกับถามย้ำลายจุด

“ไม่แล้ว ฉันรู้แล้วว่าฟ้ากว้างที่กั้นบ่อกับที่ปากบ่อไม่
เหมือนกัน ฟ้านี้ช่างกว้างใหญ่ไพศาลจริง ๆ” ลายจุดตอบด้วย
เสียงราบเรียบและแผ่วเบา ยอมรับความจริง

“ถ้าอย่างนั้น เราไปหาที่ปลอดภัยกันเถอะ สว่างเกินไป
โล่งเกินไป จะเป็นอันตรายสำหรับหอยதாகอย่างเรา เธอนำทาง
ไปชีลายุจุด” ลายประบอกพร้อมเตือนภัย

“เธอนำทางเถอะ ฉันขอตามเธอไปก็แล้วกัน” ลายจุดตอบ

จากตัวอย่างการสนทนาของตัวละครข้างต้น ทำให้ท่านรู้จักลายจุด
และลายประว่ามีลักษณะนิสัยและความนึกถืออย่างไร เหมือนหรือแตกต่างกัน
อย่างไร

การสร้างแก่นเรื่อง

แก่นเรื่องคือความหมายรวมของเรื่องที่สะท้อนออกมาจากเหตุการณ์
เรื่องราว บทบาท ความคิด การกระทำและปฏิกิริยาทั้งหลายของตัวละคร
ที่ดำเนินไปตั้งแต่ต้นจนจบตามเค้าโครงเรื่อง ผู้อ่านอาจจะสรุปความหมาย
ของงานเขียนที่ตนอ่านออกมาเป็นคำพูด ๑-๒ ประโยค ผู้อ่านอาจจะ
นำตนเองไปเปรียบเทียบกับตัวละครในเรื่องและเรียนรู้อะไรบางอย่างจาก
ประสบการณ์ในเรื่องและจากแก่นเรื่องเช่นเดียวกับตัวละครในเรื่อง แก่นเรื่อง
จะต้องเป็นความหมายที่มีคุณค่า

การสร้างแก่นเรื่องมีเรื่องที่ควรพิจารณาดังต่อไปนี้

๑. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแก่นเรื่อง

๑) แก่นเรื่องมักจะสะท้อนความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เกี่ยวข้องกับบทเรียนของการมีชีวิตอยู่ และเกี่ยวกับเจตคติของมนุษย์ซึ่งอาจจะเกี่ยวกับจริยธรรมเช่นที่เรามักจะพบในนิทานคติธรรม หรือที่มักจะกล่าวเป็นสุภาษิต คำพังเพย เช่น ให้ทุกข์แก่ท่านทุกข์นั้นถึงตัว, มีความพยายามย่อมมีความสำเร็จ เป็นต้น

๒) แก่นเรื่องที่ให้ความหมายหรือสาระสำคัญเหมือน ๆ กันอาจจะสะท้อนให้เห็นจากงานเขียนหลายเรื่อง แต่ละเรื่องอาจจะมีส่วนประกอบในเรื่องฉาก ตัวละคร แก่โครงเรื่อง เหตุการณ์ การกระทำ ปัญหาและการแก้ปัญหาแตกต่างกัน แต่ผลรวมของทั้งเรื่องจะสะท้อนสาระสำคัญของเรื่องเหมือน ๆ กัน

๓) แก่นเรื่องจะเป็นความคิดที่กว้างและเป็นสากล เป็นความคิดหรือความมุ่งหมายสำคัญของผู้แต่งที่ต้องการจะถ่ายทอดให้แก่ผู้อ่านโดยสมบัติเรื่องราวขึ้น ประกอบด้วยเรื่องราว เหตุการณ์ ตัวละคร ปัญหา การแก้ปัญหา ความรู้สึกและอารมณ์ ซึ่งเมื่อผู้อ่านอ่านเรื่องราวก็จะได้รับความหมายตามความมุ่งหมายของผู้แต่ง

๔) ผู้อ่านซึ่งเป็นเด็กสามารถเข้าใจแก่นเรื่องได้ แต่แก่นเรื่องก็ควรสอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของเด็ก สอดคล้องกับประสบการณ์ ภูมิภาวะ และความสนใจของเด็กด้วย

๒. จากแก่นเรื่องสู่เรื่องและจากเรื่องสู่แก่นเรื่อง

๑) แก่นเรื่องช่วยแนะให้เห็นสาระสำคัญหรือความหมายสรุปของเรื่อง ตัวละคร ความขัดแย้งหรือปัญหา และการคลี่คลายปัญหา ตัวอย่างเช่น

แก่นเรื่อง : ความทะนงตนนำไปสู่ความหายนะ

แก่นเรื่องแนะให้เห็น สาระสำคัญ คือความทะนงตนเป็นสิ่งไม่ดี เป็นทางนำไปสู่ความหายนะซึ่งเป็นสิ่งไม่ดีเช่นเดียวกัน

แก่นเรื่องแนะให้เห็น ตัวละคร คือตัวละครที่ทะนงตน

แก่นเรื่องแนะให้เห็น ปัญหา คือความทะนงตน

แก่นเรื่องแนะให้เห็น การคลี่คลายปัญหา คือเห็นว่าตัวละครจะต้องได้รับผลจากการทะนงตน จะต้องได้รับบทเรียน ปัญหาของความทะนงตนนี้จะคลี่คลายเป็นผลที่เป็นความหายนะในระดับใดระดับหนึ่ง

แก่นเรื่อง : ความเข้าใจและการช่วยเหลือทำให้หมดความเคลือบแคลงใจ
และนำไปสู่มิตรภาพ

แก่นเรื่องแนะให้เห็น สาระสำคัญ คือความเข้าใจและการช่วยเหลือ
เป็นสิ่งที่ดี เมื่อนำไปปฏิบัติก็จะเอาชนะความเคลือบแคลงสงสัยและทำให้
เกิดมิตรภาพ

แก่นเรื่องแนะให้เห็น ตัวละคร คือคนที่เข้าใจและช่วยเหลือ และ
คนที่เคลือบแคลงใจ

แก่นเรื่องแนะให้เห็น ปัญหา คือความเคลือบแคลงใจ

แก่นเรื่องแนะให้เห็น การคลี่คลายปัญหา คือความเคลือบแคลงใจ
จะหมดไปเนื่องจากความเข้าใจและการช่วยเหลือ และมิตรภาพจะเกิดขึ้น

๒) ผู้เขียนวิเคราะห์แก่นเรื่องออกเป็นสาระสำคัญ ตัวละคร ปัญหา
เหตุการณ์ ความรู้สึก การคลี่คลายปัญหา และการจบเรื่อง เพื่อพิสูจน์
ประโยชน์ที่เป็นแก่นเรื่องนั้น นั่นคือจากแก่นเรื่องผู้แต่งสร้างเค้าโครงเรื่องขึ้น

ตัวอย่าง (จากเรื่อง *ลิงน้อยหวดแก่ง* ของอำนาจ เข็นสหาย)

แก่นเรื่อง : ความทะนงตนนำไปสู่ความหายนะ

เรื่อง *ลิงน้อยหวดแก่ง*

เค้าโครงเรื่อง

๑. ริมบึงกลางไพรกว้างเป็นที่อยู่ของสัตว์ต่าง ๆ
๒. มีสิงห์ตัวหนึ่ง มีนิสัยชอบท้าทายประลองความสามารถกับสัตว์อื่น
๓. สิงห์ทำควายป็นต้นไม้
๔. สิงห์ทำให้กระโถนหมุนตัวกลางอากาศ
๕. สิงห์ช้างโหนดาวลย์
๖. สิงห์เสือเดินสองขาแข่งกัน
๗. สิงห์แะกระโถนรับกล้วยกลางอากาศ
๘. สัตว์ต่าง ๆ ไม่รับคำท้า สิงห์หลงตัวเองว่าเก่งกว่าใคร ๆ
๙. จระเข้ท้าสิงห์แข่งว่ายน้ำ สิงห์รับคำท้า
๑๐. สิงห์ว่ายน้ำไม่เป็น ออกว่ายน้ำไปเล็กน้อยก็จะจมน้ำตาย
๑๑. จระเข้ช่วยชีวิตสิงห์ไว้เพราะสงสาร
๑๒. สิงห์สำนึกตัว เลิกอวดเก่งและทำตัวเป็นที่รักของเพื่อน ๆ
๑๓. สิงห์มีความสุขและมีเพื่อนมากขึ้น

๓) ผู้อ่านอ่านเรื่องซึ่งผู้แต่งสมมุติขึ้นโดยอาศัยแก่นเรื่องเป็นแนวทาง แล้วเกิดความเข้าใจความหมายสำคัญซึ่งเป็นแก่นเรื่องนั้น

จากตัวอย่างเค้าโครงเรื่อง สิงห์น้อยอวดเก่ง ในข้อ ๒) ท่านสรุปเป็นแก่นเรื่องได้ตรงกับแก่นเรื่องที่กล่าวไว้แล้วหรือไม่

จากเค้าโครงเรื่อง เราจะปลูกกันใหม่ ที่ขกมากล่าวก่อนหน้านี้ ท่านคิดว่าแก่นเรื่องคืออะไร

จากตัวอย่างคำสนทนาในเรื่อง ฟักกว้างเท่าปากบ่อ ท่านพอจะสรุปแก่นเรื่องของเรื่องนี้ได้ไหม

กิจกรรม

๑. ตำราหนังสือประเภทบันเทิงคดีในห้องสมุด เลือกงานเขียนสำหรับเด็กอย่างน้อย ๓ เรื่อง วิเคราะห์เกี่ยวกับแก่นเรื่อง แล้วเขียนอธิบายตามประเด็นต่อไปนี้

- ก. แก่นเรื่องของงานเขียน
- ข. ความสัมพันธ์ระหว่างเค้าโครงเรื่องและแก่นเรื่อง
- ค. ความเป็นจริงของแก่นเรื่อง
- ง. คุณค่าของแก่นเรื่องต่อผู้อ่านเป้าหมาย

๒. สมมุติว่าท่านคิดจะเขียนเรื่องบันเทิงคดีให้เด็กระดับประถมศึกษาอ่าน ๑ เรื่อง แก่นเรื่องของท่านคืออะไร

การสร้างความรู้สึกและอารมณ์

งานอย่างหนึ่งของนักเขียนในการสร้างงานวรรณกรรมคือการสร้างความรู้สึกและอารมณ์สะท้อนใจให้เกิดกับผู้อ่านขณะอ่านเรื่องราวของตัวละคร ผู้เขียนสร้างความรู้สึกและอารมณ์โดยอาศัยการเลือกใช้คำที่เหมาะสมถ่ายทอดความรู้สึกและอารมณ์ออกมาเป็นถ้อยคำ ด้วยการบรรยายจาก เหตุการณ์ ความรู้สึกและการกระทำของตัวละคร

๑. การสร้างอารมณ์ผ่านตัวละคร

๑) ผู้เขียนจะต้องวางแผนเกี่ยวกับเรื่องและการเขียนเรื่องไว้อย่างดี จะไม่มีเหตุการณ์ ความรู้สึก หรืออารมณ์ประเภทใดเกิดขึ้นอย่างบังเอิญในเรื่อง ความรู้สึกและอารมณ์เกิดขึ้นจากเหตุการณ์และปัญหาที่ผู้เขียนสร้างขึ้น

๒) ผู้แต่งจะต้องวางแผนไว้ก่อนแล้วว่า ต้องการให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกต่อตัวละครอย่างไร และสร้างลักษณะพิเศษของตัวละครให้สอดคล้องกัน อันจะส่งผลต่อการกระทำของตัวละครที่จะก่อให้เกิดอารมณ์เช่นนั้น และผู้เขียนจะต้องสร้างเหตุการณ์และสภาพการณ์ที่เปิดโอกาสให้

ลักษณะพิเศษของตัวละครและอารมณ์ที่เกี่ยวข้องปรากฏออกมา

๓) ความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ ของตัวละครมีผลมาจากปัญหาเรื่องราวเหตุการณ์ในเรื่อง ความรู้สึกและอารมณ์ของตัวละครจะส่งต่อมายังผู้อ่าน

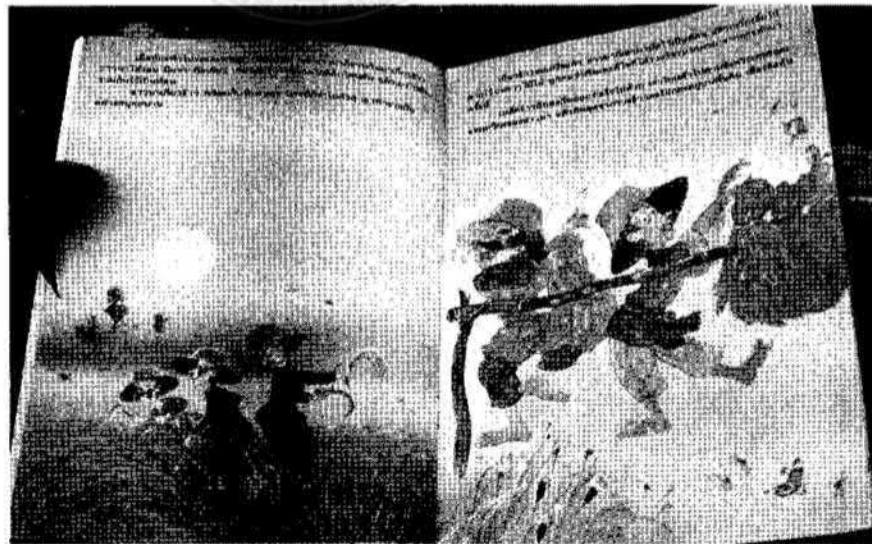
๔) ผู้เขียนควรมีอารมณ์ร่วมกับตัวละครที่เขาสร้างขึ้นจนคิด รู้สึก เห็น ได้กลิ่น และสัมผัส ตลอดจนเกิดปฏิกิริยาต่อทุกสิ่งที่มีผลกระทบต่อตัวละครนั้นราวกับว่าเกิดขึ้นกับตัวผู้เขียนเอง

๕) งานเขียนมักจะถ่ายทอดบรรยากาศของความรู้สึกและอารมณ์ที่เป็นภาพรวมของงานเขียนออกมา เช่น อารมณ์ขัน ลึกกลับ เครียด เศร้า เป็นต้น แต่ในบางฉากและบางเหตุการณ์อาจถ่ายทอดความรู้สึกและอารมณ์อื่น ๆ แทรกเข้ามาตามเหตุการณ์

๒. การสร้างอารมณ์โดยอาศัยฉาก

๑) ฉากสามารถสร้างอารมณ์และบรรยากาศทางอารมณ์ได้มาก การสร้างฉากที่สร้างอารมณ์นั้นผู้เขียนอาจใช้สภาพลมฟ้าอากาศ สภาพธรรมชาติ สภาพแวดล้อมทางสถานที่และเวลา เข้ามามีบทบาทสำคัญ

๒) ผู้เขียนเลือกใช้ถ้อยคำที่ไปสร้างภาพขึ้นในใจและในความคิดของผู้อ่าน ปลุกเร้าความรู้สึกของผู้อ่านตามที่ผู้เขียนต้องการ

ฉากจากเรื่อง เมล็ดข้าวสีทอง ของสิรินทร์ ช่วงโชติ สะท้อนความเร่งรีบ

๓) ลมฟ้าอากาศ ลม ฝน พายุ หมอก มีลักษณะและการเคลื่อนไหว
ที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของคนเรา

อีกฉากหนึ่งจากเรื่อง *ธรรมชาติเพื่อนฉัน* สะท้อนภาพความสนุกสนานของเด็ก ๆ
กับธรรมชาติ

๔) การสร้างฉากเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ควรมีรายละเอียดที่สมจริง
ที่แสดงถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อตัวละคร
ก่อให้เกิดอารมณ์และความรู้สึก และผู้อ่านเกิดความรู้สึกและอารมณ์ร่วมกับ
ตัวละครด้วย

ตัวอย่างการสร้างอารมณ์และความรู้สึก

ตัวอย่างที่ ๑ จากเรื่อง ลูกชานา ของวีรญาณ์ เจริญโท

...และข้อสำคัญฉันคุยอวดเพื่อน ๆ ไว้ว่า แม่จะสอนค่านา
ให้ แล้วนี่จะเอาหน้าไปไว้ไหน มะดิดองเอาไปซุกแน่ ๆ ว่า
แม่มยังไม่สอนค่านาให้ฉัน และฉันยังค่านาไม่เป็น คิคคังนั้น
ฉันจึงพลอยโกรธควาย ๒ ตัวนี้ด้วย ฉันแกล้งดิงเจ้าเขียวให้
ออกหน้าเจ้าแงบ้าง แต่แม่มจะดิงอย่างไรเจ้าเขียวก็ไม่ขยับเขยื้อน
ฉันจึงใช้ไม้ฟาดไปที่ลำตัวของมันเต็มแรงเป็นการลงโทษที่มัน
ไม่ยอมเชื่อฟัง ชักเยือกกับเจ้าเขียวอยู่นานจนทั้งคนและควาย

หลุดหลุดไปตาม ๆ กัน ฉันคิดจะขึ้นไปนั่งบนหลังเพื่อบังคับมันให้ได้ ในขณะที่ยกเท้าเหยียบตะปุกเจ้าเขี้ยวตรงรอยต่อระหว่างขากับลำตัวค้ำยันซ้ายซึ่งเป็นที่สำหรับปีนขึ้นขี่มัน เจ้าเขี้ยวใช้เขี้ยวอันยาวโค้งของมันแสวงชีวิตฉันแต่มันทำได้ไม่ถนัดนัก ฉันถูกมันเหยียบกระเด็นไปตามแรง ฉันหวัดร้องดังตื้นทุ้งและตกลงมากองอยู่บนโคลนและกลางแปลงนา ส่วนเจ้าเขี้ยวคงจะตกใจในการกระทำของมันเอง หรือตกใจเสียงหวัดร้องของฉันก็เหลือเดา มันวิ่งกระเจี๊วกระเจิงไปทั่วทุ่ง ปากร้อง งวา...งวา... ไปตลอดทาง...

เรื่อง ลูกชาวนา ของวิโรจน์ เจริญโท และเรื่อง มุกดา กับ สหาย ของดวงแก้ว กัลยาณิฯ

ตัวอย่างที่ ๒ จากเรื่อง ฟักกว้างเท่าปากบ่อ ของมาลา คำจันทร์

แม่หอยหากคลานถึงปากบ่อ ขุหนวดขึ้นคลำก็สัมผัสพบความชื้นเย็นที่ก้นบ่อ นางคิดว่า ดีละ ฉันจะวางไข่ไว้ที่ก้นบ่อ แตครี้นส่องลงไปไม่ถึง ไข่ของฉันจะปลอดภัย คิดแล้วนางก็ใช้หนวดคลำทาง ค่อย ๆ กระดืบคลานคดเคี้ยวลงไปก้นบ่อเย็นชื้น แม่หอยหากพukupหายเหนื่อยก็เริ่มต้นวางไข่ แม้จะอดโรยและเจ็บปวด แม่หอยหากก็เป็นสุขมาก

“ฉันหาที่มันคงปลอดภัยให้ลูก ๆ ได้แล้ว ภาระหน้าที่ของฉัน
สิ้นสุดลงแล้ว ลูก ๆ จะเติบโตขึ้นมา จะดำรงเผ่าพันธุ์ให้อยู่รอด
ต่อไป”

แม่หอยตากยิ้มด้วยความสุขใจ แล้วหลับตาลงเป็นครั้งสุดท้าย

ตัวอย่างที่ ๓ จากเรื่อง มุกตากับสาหร่าย ของดวงแก้ว กัลยาณ

ในตลาดนี้มันน่ารำคาญจริง ๆ นะ รตราเยอะแยะ ผู้คน
ก็เดินชนกันให้วุ่นไปหมด เดินในตลาดนี้ไม่มีความสุขเอาเสียเลย
ต้องระวังตัวไม่ให้เดินไปชนรถหรือให้รถมาชนเอา นี่ถ้ามุกดา
กำลังเดินกลับไปบ้านของปู่ มุกดาคงพอกทนกับเสียงเอะอะสองข้าง
ทางนี้ได้หรอก เพราะอย่างน้อย ๆ ในใจของมุกดาก็เป็นสุขกับ
จุดหมายข้างหน้า ‘บ้านริมทะเล’ บ้านที่มีทุกสิ่งทุกอย่างที่มุกดารัก
บ้านที่มีชีวิตชีวาและเป็นบ้านที่ต้องการมุกดาด้วย ก็ดูสิ วันนั้น
ย่ำร้องไห้ อา ๆ ก็หน้าเศร้า ทุกคนรักมุกดากันทั้งนั้น ไม่มีใคร
อยากให้มุกดาจากบ้านนั้นมาเลย มุกดาอยากจะได้กลับไปอยู่กับปู่
กับย่าจัง จะเป็นไปได้ไหมหนอ

ใกล้จะถึงบ้าน มุกดาก็เดินให้ช้าลง หยุดยืนดูร้านขายดอกไม้
บ้าง ไกลไปที่แผงหนังสือบ้าง ไม่อยากกลับบ้านเลยจริง ๆ

จากตัวอย่างที่ยกมาทั้งสามเรื่อง ท่านลองพิจารณาดูว่า เหตุการณ์
สถานที่ และการพรรณนาของผู้เขียน สะท้อนให้เห็นอารมณ์และความรู้สึก
ของตัวละครอย่างไรบ้าง ท่านเกิดความรู้สึกและอารมณ์อย่างเดียวกัน
ร่วมกับตัวละครด้วยหรือไม่

กิจกรรม

สำรวจหนังสือประเภทบันเทิงคดีในห้องสมุด เลือกงานเขียนสำหรับเด็กอย่างน้อย ๓ เรื่อง วิเคราะห์เกี่ยวกับความรู้สึกและอารมณ์ แล้วเขียนอธิบายตามประเด็นต่อไปนี้

๑. ความรู้สึกและอารมณ์ที่งานเขียนสร้างขึ้น
๒. ความรู้สึกและอารมณ์เกิดขึ้นได้อย่างไร
๓. ยกตัวอย่างการใช้ภาษาของผู้แต่งที่ถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกดังกล่าว

ส่วนประกอบ โครงสร้างภายนอก และโครงสร้างภายใน หากท่านนำมาผสมผสานให้เกิดความกลมกลืนย่อมทำให้เรื่องบันเทิงคดีที่ท่านสร้างขึ้นน่าสนใจ ให้ความเพลิดเพลิน ก่อให้เกิดความรู้สึก และอารมณ์ต่างๆ รวมทั้งให้ความรู้และแนวคิดที่เป็นคติสอนใจ ซึ่งทำให้เป็นงานวรรณกรรมที่มีคุณค่า การที่ท่านจะเป็นนักเขียนงานวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีที่มีคุณค่า อาจจะต้องเริ่มจากการอ่านงานบันเทิงคดีที่มีอยู่แล้วด้วยความคิดวิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์ส่วนย่อยของงานเขียนออกมาให้เห็นว่า ส่วนประกอบที่ดี โครงสร้างทั้งภายนอกและภายในที่ดี มีลักษณะที่ผสมกลมกลืนกันอย่างไร การขึ้นต้นเรื่องสามารถดึงดูดความสนใจของผู้อ่านไหม การดำเนินเรื่องสามารถสร้างความสนใจให้ติดตามเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบอย่างไร ลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นไปอย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กันและสมเหตุผลเพียงไร และเรื่องจบลงอย่างพอเหมาะพอดีไหม ตัวละคร ฉาก เหตุการณ์ การกระทำ บทสนทนา ก่อให้เกิดความประทับใจและอารมณ์สะท้อนใจอย่างไรบ้าง แก่นเรื่องที่บันเทิงคดีเรื่องนั้นสะท้อนออกมาให้แนวคิดที่มีคุณค่าแก่ผู้อ่านเพียงไร การอ่านในเชิงวิเคราะห์เช่นนี้ทำให้ท่านมองเห็นทั้งส่วนดี ส่วนไม่ดีของงานเขียน ส่วนดีและส่วนบกพร่องของงานเขียนอื่น ๆ จะให้ข้อคิดและแนวทางแก่ท่านในการนำส่วนประกอบและโครงสร้างของงานเขียนแต่ละส่วนมาสังเคราะห์สร้างสรรค์งานเขียนของตนเอง

เทคนิคการเขียน บทที่ ๗ เรื่องสารคดี

วรรณกรรมประเภทสารคดีมีทั้งที่เขียนให้ความรู้ทั่วไปและที่เขียนเป็นแบบชีวประวัติ ซึ่งอาจจะจัดทำขึ้นทั้งสำหรับเด็กเล็กและเด็กโต งานเขียนสำหรับเด็กเล็กอาจจะมีลักษณะเป็นหนังสือภาพสารคดีที่มีข้อความประกอบสั้น ๆ ผู้เขียนใช้ภาพสื่อความหมายร่วมกับข้อความ รายละเอียดต่าง ๆ ในภาพจะแสดงเนื้อหาสาระซึ่งเมื่อผู้อ่านอ่านข้อความและดูภาพประกอบกันก็จะได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน นอกจากนี้เรายังอาจจะใช้ภาพประกอบเป็นสื่อในการพูดคุยหรืออภิปรายเกี่ยวกับเนื้อหาสาระเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้และความคิดกว้างขวางขึ้นได้ด้วย ภาพประกอบอาจจะเป็นภาพวาดหรือภาพถ่ายสีหรือขาวดำ ซึ่งมีความสำคัญมากเช่นเดียวกับหนังสือภาพประกอบเรื่องประเภทบันเทิงคดี งานเขียนสารคดีสำหรับเด็กโตจะมีเนื้อหาสาระยาวขึ้นและซับซ้อนขึ้น มีภาพประกอบเนื้อหาเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาถูกต้องชัดเจนขึ้น หรืออาจจะใช้ภาพเป็นเครื่องช่วยเสริมประสบการณ์ของผู้อ่านให้กว้างขวางขึ้น หรือใช้เป็นสื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านศึกษาเพิ่มเติมขึ้นเกี่ยวกับเรื่องที่น่าสนใจอื่น ๆ

แม้ว่างานเขียนสารคดีจะมีจุดมุ่งหมายหลักในการให้ความรู้แก่ผู้อ่าน แต่ความน่าสนใจซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลินขณะที่อ่านก็มีความสำคัญมาก เพราะฉะนั้นงานเขียนสารคดีที่ดีจึงให้ความสำคัญทั้งกับเนื้อหาและการเสนอเนื้อหาด้วย ในตอนก่อนได้วิเคราะห์ให้เห็นส่วนประกอบและโครงสร้างของงานเขียนสารคดีไปแล้ว ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบและโครงสร้าง ตลอดจนรายละเอียดส่วนย่อยต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นงานเขียนสารคดี จะช่วยให้ท่านสามารถสร้างงานเขียนสารคดีที่ดีได้ ต่อไปนี้

จะกล่าวถึงคุณสมบัติของงานเขียนสารคดีที่ดี ซึ่งให้ความสำคัญต่อเรื่อง เนื้อหาและการเสนอเนื้อหา พร้อมกันไปก็จะได้แนะนำวิธีการที่จะสร้าง งานเขียนสารคดีที่ดีด้วย

คุณสมบัติของงานเขียนสารคดีที่ดีและเทคนิคการเขียน

การที่เราเข้าใจธรรมชาติของงานเขียนสารคดีซึ่งประกอบด้วยส่วน ต่าง ๆ ของงานเขียนและโครงสร้างภายนอกและภายใน ทำให้เราเห็นแนวทาง ในการสร้างงานเขียนสารคดี และการที่เราทราบเพิ่มเติมขึ้นอีกว่างานเขียน สารคดีที่ดีควรมีคุณสมบัติอย่างไร ก็จะยิ่งช่วยให้เราเห็นแนวทางชัดเจน ขึ้นว่าจะสร้างงานเขียนสารคดีที่ดีได้อย่างไร นอกจากนี้การฝึกฝนก็มี ความสำคัญมาก เราสามารถฝึกฝนความชำนาญในการสร้างงานเขียน สารคดีได้โดยการหมั่นอ่านงานเขียนสารคดี และคิดวิเคราะห์และวิพากษ์ วิจารณ์เกี่ยวกับส่วนประกอบและโครงสร้างของงานเขียนนั้น ตลอดจน ควรจะต้องลงมือเขียนงานสารคดีอยู่เสมอด้วย

ในการสร้างงานเขียนสารคดีที่ดี เราให้ความสำคัญต่อเนื้อหาและ การเสนอเนื้อหา ตลอดจนส่วนประกอบอื่นที่จะช่วยส่งเสริมเนื้อหาและ การเสนอเนื้อหา ดังต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายของงานเขียน

งานเขียนสารคดีทุกเรื่องจะต้องมีจุดมุ่งหมาย จุดมุ่งหมายของ งานเขียนคือจุดมุ่งหมายของผู้เขียนในการสร้างงานเขียนนั้น จุดมุ่งหมาย ของผู้เขียนอาจจะมีหลายอย่าง แต่จุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของ งานเขียนจะเป็นจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและผู้อ่านเป้าหมาย จุด มุ่งหมายที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและผู้อ่านเป้าหมายจะเป็นแนวทางสำหรับผู้เขียน ในการสร้างงานเขียนสารคดีที่ดี

ก่อนอื่นเราควรทราบว่า งานเขียนสารคดีเรื่องใด ๆ มีจุดมุ่งหมาย เพื่ออะไร โดยปรกติผู้เขียนจะตั้งจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านเป้าหมายเกิด ความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเสมอ จุดมุ่งหมายจะช่วยเป็นแนวทาง แก่ผู้เขียนในการกำหนดขอบข่ายเนื้อหาสาระ งานเขียนสารคดีที่ดีควร

สนองจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ คือผู้อ่านเป้าหมายได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ หลังจากอ่านงานเขียนสารคดีนั้นแล้ว ดังนั้นผู้เขียนสารคดีจะต้องให้ความสำคัญต่อจุดมุ่งหมายของงานเขียน และตั้งจุดมุ่งหมายของงานเขียนของตนให้ชัดเจนทุกครั้ง ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระและในส่วนที่เกี่ยวกับผู้อ่านเป้าหมาย

โครงสร้างของงานเขียน

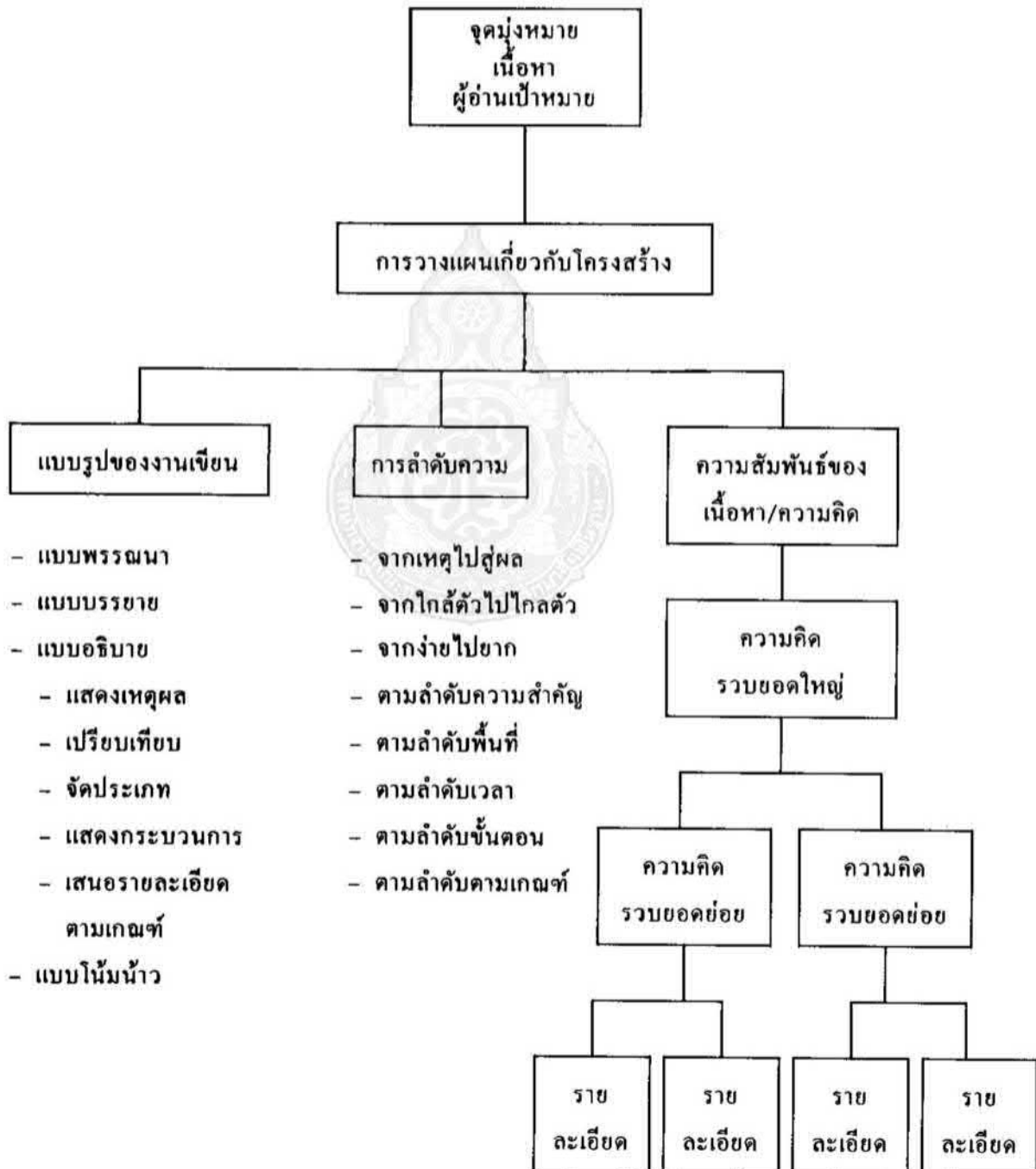
ในตอนก่อนได้กล่าวถึงโครงสร้างภายนอกและภายในของงานเขียนสารคดีแล้วอย่างละเอียด ในการพิจารณาเกี่ยวกับโครงสร้างนั้นเรามักจะพิจารณาเกี่ยวกับส่วนประกอบของงานเขียน คือเรื่องบทนำเรื่อง เนื้อเรื่อง และสรุปเรื่องไปพร้อมกัน โครงสร้างของงานเขียนเกี่ยวข้องกับการที่ผู้เขียนพยายามจะดำเนินการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เกี่ยวกับการเขียนงานสารคดี ด้วยการกำหนดแบบรูปการเขียน ลำดับเนื้อหา และสร้างความสัมพันธ์ของเนื้อหาหรือความคิด เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการนั่นเอง คุณสมบัติของงานเขียนสารคดีที่ดีอีกประการหนึ่งจึงเป็นเรื่องของการมีโครงสร้างที่ดีนั่นเอง

โครงสร้างที่ดีเกิดจากผู้เขียนจะต้องชัดเจนว่า จุดมุ่งหมายของงานเขียนคืออะไร ใครคือผู้อ่านเป้าหมาย ผู้อ่านเป้าหมายอยู่ในวัยใด มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่จะเสนอในงานเขียนมาก่อนมากน้อยเพียงไร เมื่อมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและรู้จักผู้อ่านเป้าหมายอย่างดีแล้ว ผู้เขียนจะสามารถกำหนดขอบข่ายของเนื้อหาสาระ กำหนดโครงสร้างคือกำหนดแบบรูปการเสนอเนื้อหา จัดลำดับเนื้อหาและความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา วางแผนการนำเสนอเนื้อหา ดังข้อเรื่อง กำหนดหัวข้อเรื่องทั้งหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อย ตลอดจนสามารถที่จะวางแผนในเรื่องการนำเรื่องและสรุปเรื่องได้อย่างเหมาะสมซึ่งจะมีผลให้งานเขียนสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเหมาะสมกับผู้อ่านเป้าหมาย

เมื่อท่านกำหนดโครงสร้างของงานเขียนขึ้นจนเป็นเค้าโครงของเนื้อหาที่จะเสนอในงานเขียนของท่านแล้ว ท่านยังอาจจะต้องใช้เวลาอีกส่วนหนึ่งในการทบทวนเค้าโครงเนื้อหาและแผนการเสนอเนื้อหาของท่านจนแน่ใจว่ามีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย (การทบทวนนี้อาจมีผลให้ท่านปรับจุดมุ่งหมาย

ให้ดีขึ้นหรือชัดเจนยิ่งขึ้นก็ได้) และเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านของท่านจริง ๆ จึงจะ
ดำเนินงานขั้นต่อไปคือลงมือเขียน

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับโครงสร้างของงานเขียน

เนื้อหา

ผู้เขียนพิจารณาเกี่ยวกับเนื้อหาโดยอาศัยจุดมุ่งหมายของงานเขียนเป็นแนวทาง จุดมุ่งหมายจะบอกให้เราทราบว่าเนื้อหาอะไรบ้างเข้ามาเกี่ยวข้อง

ตัวอย่างจุดมุ่งหมายและเนื้อหา

เรื่อง ราชบุรีมีโอ่ง ของปรีดา ปัญญาจันทร์

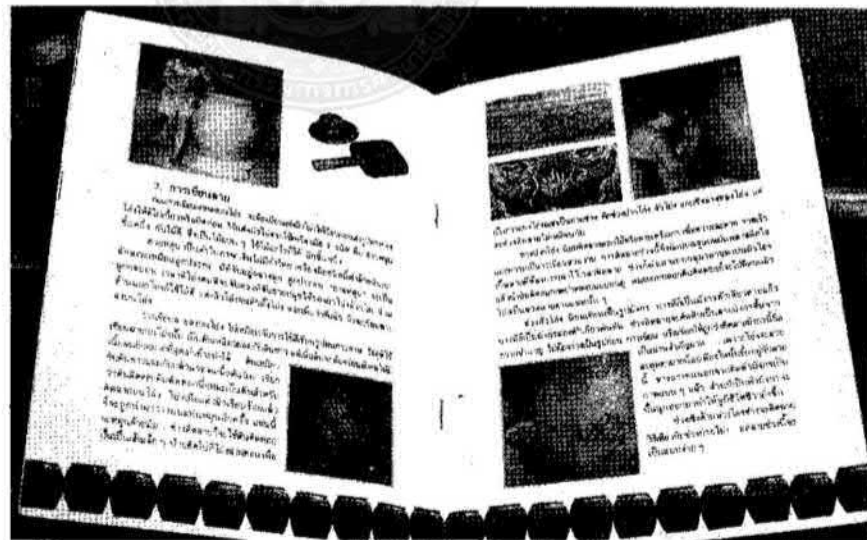
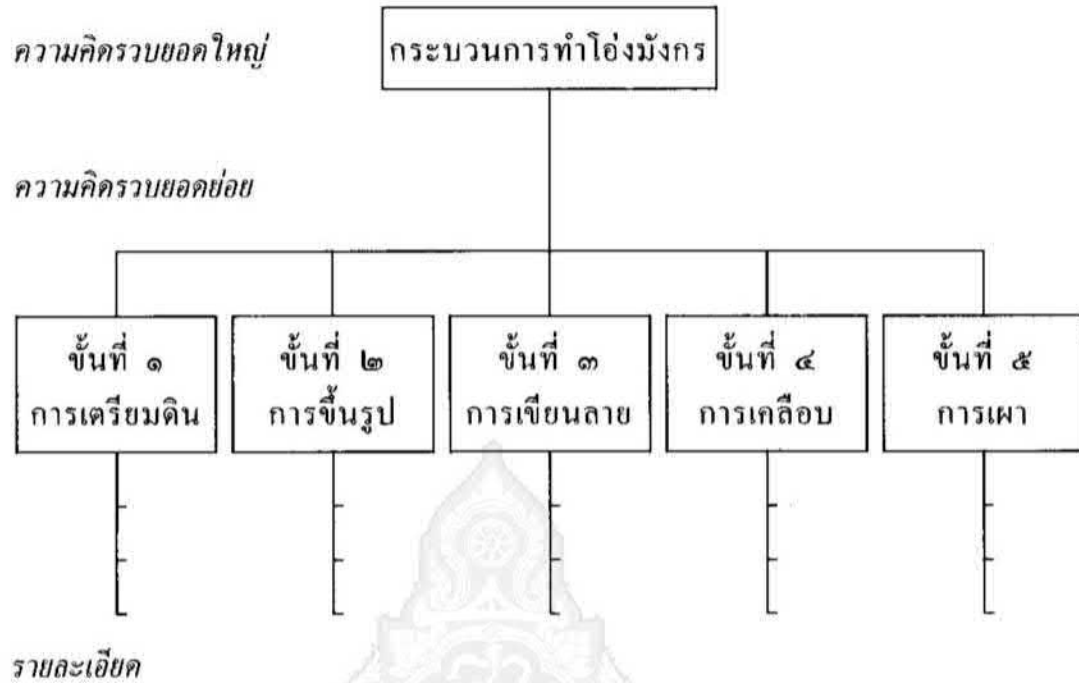
จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการของการทำโอ่งมังกร

เนื้อหา
 ขั้นที่ ๑ การเตรียมดิน
 ขั้นที่ ๒ การขึ้นรูป
 ขั้นที่ ๓ การเขียนลาย
 ขั้นที่ ๔ การเคลือบ
 ขั้นที่ ๕ การเผา

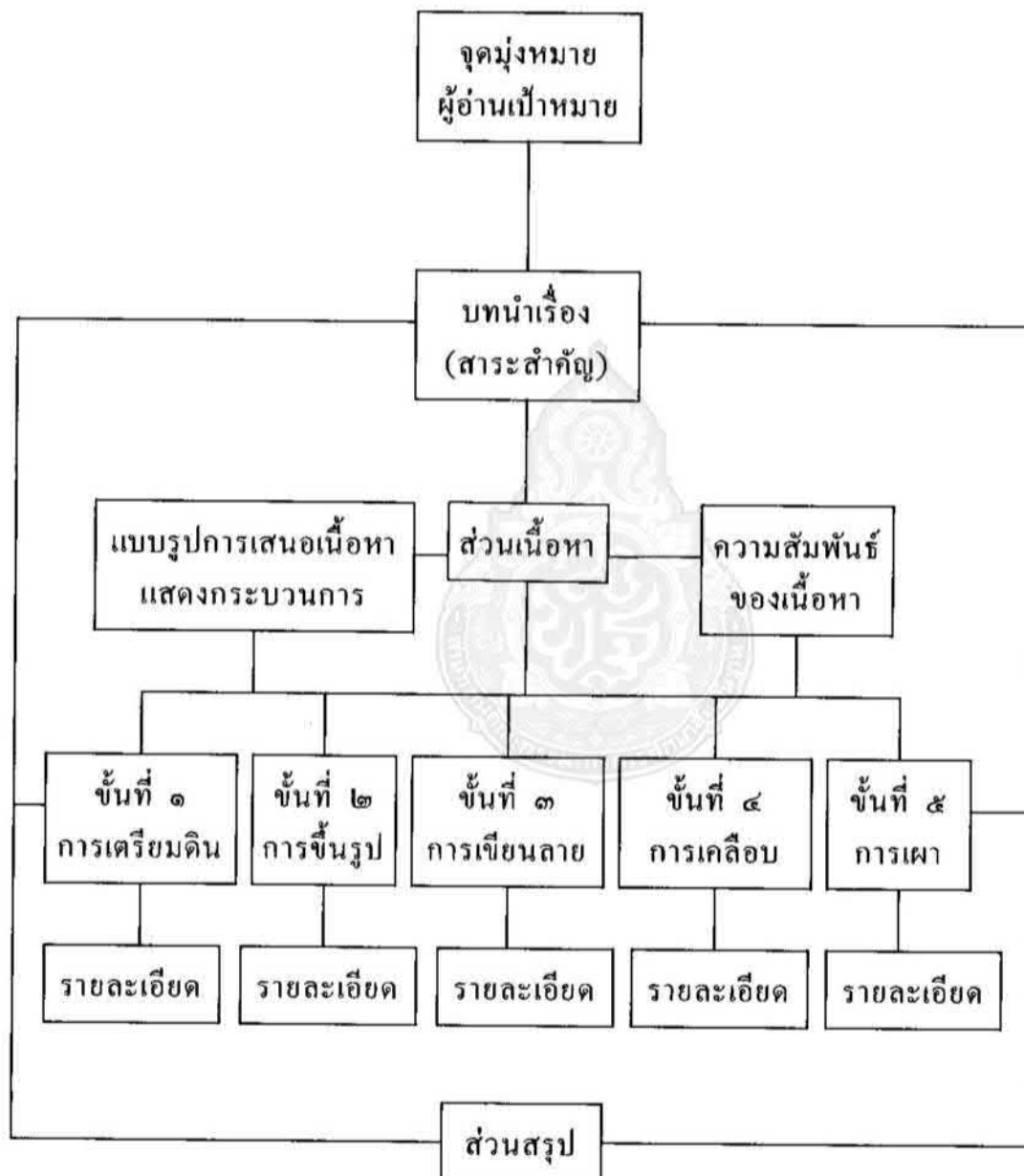
เรื่อง ราชบุรีมีโอ่ง

ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา

ขั้นตอนหนึ่งของการทำโองม้งกร จากเรื่อง ราชบุรมีโอง

เมื่อนำหลักเกณฑ์เกี่ยวกับโครงสร้างภายนอก โครงสร้างภายในและ
ส่วนประกอบของงานเขียนเข้ามาร่วมในการวางแผนการสร้างงานสารคดี
เราอาจจะได้แผนงานการเขียนและเค้าโครงของเนื้อหาตามแผนภูมิต่อไปนี้

ส่วนของเนื้อหาในงานเขียนสารคดีเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นหัวใจของงานเขียนที่จะแสดงให้เห็นว่า งานเขียนนั้นมีคุณค่าสมตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียนคือเพื่อให้ความรู้แก่ผู้อ่านเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เนื้อหาที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ในงานเขียนจะต้องเป็นความรู้ที่ถูกต้อง เป็นที่ยอมรับ และเป็นปัจจุบัน คุณสมบัติส่วนนี้สำคัญที่สุด ผู้เขียนจึงจำเป็นต้องศึกษากันกว่าหาความรู้ในเรื่องนั้นอย่างดีที่สุด แล้วจึงนำความรู้ในเรื่องส่วนประกอบและโครงสร้างของงานเขียนสารคดีมาใช้ในการวางแผนงานการเขียนของตน

ในเรื่องเกี่ยวกับเนื้อหา นี้มีสาระสำคัญที่ผู้เขียนควรพิจารณาให้ ความสำคัญในการวางแผนเตรียมการ ดังต่อไปนี้

- ๑) เนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชา และเป็นที่ยอมรับ
- ๒) เนื้อหาครบถ้วนสนองจุดมุ่งหมายของงานเขียน
- ๓) เนื้อหาทันสมัย
- ๔) เนื้อหาควรครอบคลุมถึงความคิดที่แตกต่างกันหลายด้าน มิใช่เสนอเนื้อหาเฉพาะแง่มุมเดียว
- ๕) ความคิดเห็นส่วนตัวที่มีต่อเนื้อหาและความคิดที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาควรระบุให้ชัดเจน
- ๖) เนื้อหาที่เกี่ยวกับสัตว์หรือสิ่งของควรเสนอตามสภาพธรรมชาติที่เป็นจริง (เช่น สัตว์ไม่สามารถพูด คิด มีอารมณ์ หรือมีพฤติกรรมแบบมนุษย์)
- ๗) เนื้อหาไม่ยากเกินไปสำหรับผู้อ่านเป้าหมาย

การเสนอเนื้อหา

การเสนอเนื้อหาที่ดีและเหมาะสมมีอิทธิพลช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาสาระได้ดี และช่วยทำให้งานเขียนนั้นน่าสนใจ การเสนอเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการวางแผนงานเกี่ยวกับโครงสร้างด้วย คือเกี่ยวข้องกับแบบรูปของการเขียน การลำดับความ และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดระดับต่าง ๆ ผู้เขียนควรให้ความสำคัญต่อการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

- ๑) ควรจัดแบ่งเนื้อหาให้เป็นเรื่องหรือหัวข้อเรื่องที่เรียงลำดับกันอย่างมีเหตุผล ถูกหลักวิชา และส่งเสริมความเข้าใจ

ชื่อเรื่อง ธรรมชาติเพื่อนฉัน สอดคล้องกับชีวิตของเด็กในเรื่อง ที่เติบโตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ

๒) ควรตั้งชื่อเรื่องหรือชื่อหัวข้อเรื่องให้น่าสนใจและจะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาที่เสนอภายในหัวข้อเรื่องนั้น

๓) ควรเสนอเนื้อหาในลักษณะที่เปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้คิด สังเกต วิเคราะห์ นำความรู้ไปใช้ และกระตุ้นให้แสวงหาความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๔) ควรเสนอเครื่องช่วยส่งเสริมความเข้าใจและการแสวงหาความรู้ เช่น สารบัญ ตาราง อภิธานศัพท์ บรรณานุกรม รายชื่อหนังสือ ที่ควรอ่านเพิ่มเติม

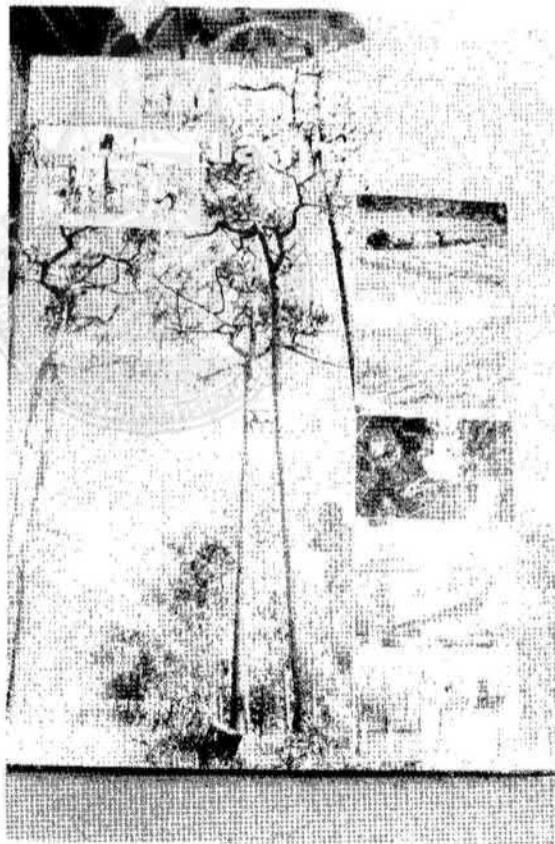
๕) ควรเสนอตัวอย่างประกอบคำอธิบาย เสนอภาพประกอบเพื่อช่วยให้เนื้อหาชัดเจนขึ้น เช่น ภาพวาด ภาพถ่าย แผนที่ ตาราง แผนภูมิ กราฟ และอื่นๆ

๖) ควรเสนอเนื้อหาในลักษณะที่เป็นกันเองกับผู้อ่าน ทาวิธีดึงดูดผู้อ่านให้เข้ามามีส่วนร่วมกับผู้เขียนในการศึกษาทำความเข้าใจเรื่องที่ผู้เขียนนำเสนอ ทาวิธีพูดคุยกับผู้อ่านให้ผู้อ่านรู้สึกใกล้ชิดกับผู้เขียน

ตัวอย่างการกำหนดหัวข้อเรื่อง

เรื่อง **ทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ** ของสมชาย เดชะ-
พรหมพันธุ์ และสุรินทร์ มัจฉาชีพ

ทรัพยากรป่าไม้และการอนุรักษ์
ทรัพยากรสัตว์ป่าและการอนุรักษ์
ทรัพยากรมนุษย์และการอนุรักษ์
ทรัพยากรดินและการอนุรักษ์
ทรัพยากรน้ำและการอนุรักษ์
ทรัพยากรแร่ธาตุและการอนุรักษ์

อีกตัวอย่างหนึ่ง **ทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ** ชื่อเรื่องครอบคลุมเนื้อหา
ทุกบททุกตอน

ตัวอย่างการตั้งชื่อเรื่องหรือหัวข้อเรื่องและการเสนอเนื้อหาที่สัมพันธ์กัน

ไม่ยอมแพ้

ภายหลังจากติดถล่ม เจ้าหน้าที่หน่วยกู้ภัยได้ระดมกำลังกัน
ขุดค้นหาผู้ติดอยู่ใต้ซากตึกตลอดวันตลอดคืนด้วยความหวังว่าจะยังมี
ผู้รอดชีวิตหลงเหลืออยู่

ตลอดทั้งวันวันนั้น เจ้าหน้าที่หน่วยกู้ภัยใช้เครื่องมือทุกชนิด
ที่มีช่วยกันรื้อและขนย้ายซากกำแพง อิฐ หิน และเรียกหาผู้เคราะห์ร้าย
ที่ติดอยู่ใต้ซากตึก เวลาผ่านไป พวกเขาช่วยผู้ประสบภัยออกมาได้
๓ ราย บาดเจ็บ ๒ ราย และสิ้นชีวิตแล้ว ๑ ราย

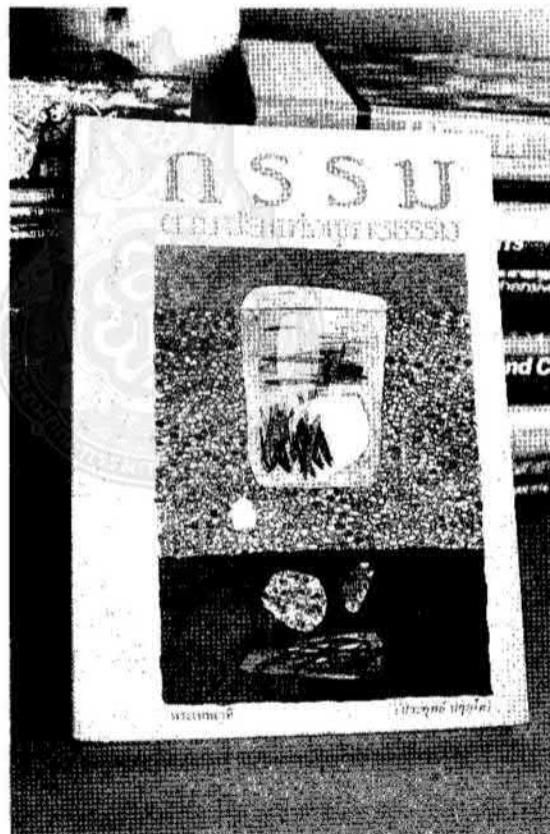
ตกค่ำ เจ้าหน้าที่ชุดที่สองทำการขุดค้นหาแทนเจ้าหน้าที่ชุดแรก
ที่หยุดพัก มีการติดตั้งไฟฟ้าเพื่อสะดวกในการขุดค้นหา และ
มีการนำเครื่องมือขนาดใหญ่สำหรับเคลื่อนย้ายซากกำแพงและ
ความที่มีน้ำหนักมากมาเพิ่มเติม พวกเขาเชื่อว่าน่าจะยังมีผู้รอดชีวิต
หลงเหลืออยู่ หากขุดลงไปถึงตัวพวกเขาได้เร็วเท่าไรโอกาสรอด
จะยิ่งมาก

ตลอดคืนนั้นจนรุ่งเช้า ตลอดทั้งวันจนถึงกลางคืนอีก
คืนหนึ่ง หน่วยขุดค้นหายังไม่ยอมรามือ ได้พบผู้ประสบภัยแล้ว
๑๒ ราย สิ้นชีวิตไปแล้ว ๕ ราย บาดเจ็บสาหัส ๔ ราย อีก
๓ รายบาดเจ็บไม่มาก เชื่อกันว่ายังมีผู้ติดอยู่ในซากตึกอีก
๑ ราย หน่วยกู้ภัยต่างอ่อนเพลียไปตามๆ กัน ส่วนหนึ่งยังคง
ขุดค้นหาอย่างไม่ยอมวางมือ พวกที่ถอนตัวออกมาพักผ่อนกันนอนกัน
เกะกะอยู่บริเวณซากตึกนั่นเอง ผู้สื่อข่าวถามเจ้าหน้าที่กู้ภัยผู้หนึ่ง
ที่นั่งพักเหนื่อยอยู่บริเวณใกล้เคียงว่าจะเลิกการขุดค้นหาเมื่อไร

“จนกว่าจะช่วยผู้เคราะห์ร้ายรายสุดท้ายออกมาได้หรือไม่ก็
เมื่อแน่ใจว่าเขาสิ้นชีวิตแล้ว” เจ้าหน้าที่ผู้นั้นตอบ

ตัวอย่างการตั้งข้อหข้อเรื่องให้ดึงดูดความสนใจ
เรื่อง กรรมตามนัยแห่งพุทธธรรม ของพระเทพเวที (ประยุทธ์
ปยุตโต) ในตอนที่กล่าวถึง 'ข้อควรทราบพิเศษเพื่อป้องกัน
ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับกรรม'

- หัวข้อเรื่องที่ ๑ สุข ทุกข์ ใครทำให้?
หัวข้อเรื่องที่ ๒ เชื้ออย่างไรผิดหลักกรรม?
หัวข้อเรื่องที่ ๓ กรรม ขำระล้างได้อย่างไร?
หัวข้อเรื่องที่ ๔ กรรมกับอนัตตาคัดกันหรือไม่?

เรื่อง กรรมตามนัยแห่งพุทธธรรม ของพระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต)

ตัวอย่างการเสนอเนื้อหาที่เป็นกันเองกับผู้อ่าน

เรื่อง ขยะและสารอันตราย ของธงชัย พรรณสวัสดิ์

ใบทองที่ใช้รองถ้วยเตี้ยวราดหน้านี้นี้เป็นตัวทำให้น้ำราดหน้า
ไม่ไหลเอี่ยมออกมานอกห่อได้ดีพอควร พอกินเสร็จก็ทิ้งเป็นขยะ
แต่เป็นขยะที่ย่อยสลายได้หมด พริกที่เหลือ เชือกกล้วย ใบทอง
กระดาษ หนังสือพิมพ์ จึงไม่เป็นมลพิษนัก

ผิดกับสมัยนี้ เมื่อจะกินถ้วยเตี้ยวครั้งหนึ่ง ต้องใช้ถุงพลาสติก
ถึง ๖ ถุงด้วยกัน

หกถุงนี้มีอะไรบ้าง ถ้าไม่เชื่อก็ดลองนับกันดู หนึ่ง : ถุงเส้น
ถ้วยเตี้ยว สอง : ถุงน้ำราดหน้า สาม : ถุงน้ำตาล สี่ : ถุงพริกคอง
ห้ำ : ถุงพริกป่น และหก : ถุงใหญ่สำหรับใส่ห้าถุงข้างต้นนั้น
บางถุงก็ไม่ได้แกะออกใช้เสียด้วยซ้ำ เสร็จแล้วก็ต้องทิ้งเป็นขยะ
กันเกลื่อนเมือง

หนังสือชุดสิงแวดล้อม ๔ เล่ม ของกรมวิชาการ

**ตัวอย่างการเสนอเนื้อหาที่กระตุ้นให้ผู้อ่านติดตาม
เรื่อง มลพิษดินและการกัดเซาะดิน ของปริญญา นุตาลัย
และคณะ**

.....โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยนี้ชาวนาชาวไร่ชอบใช้
ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้าฉีดตามคันไม้และตามสวนเพื่อฆ่าแมลง
หรือฆ่าหญ้า พวกเราลองคิดดูว่าถ้ายาประเภทนี้สามารถฆ่าหญ้า
ฆ่าแมลงได้ ทำไมมันจะฆ่าคนไม่ได้ เหตุที่เรายังไม่เห็นกัน
อย่างชัด ๆ ว่าคนโดนยาฆ่าแมลงแล้วตายก็เพราะเรายังโดนกัน
ไม่มากนัก และเป็นเพราะตัวเราโตกว่าแมลงและหญ้ามก เทียบ
กันแล้วจึงถือว่าเรายังโดนยาพวกนี้น้อยกว่าพวกแมลงหรือหญ้า
เราจึงยังไม่ตายทันที แต่ยาฆ่าหญ้าฆ่าแมลงเหล่านี้ย่อยสลายตาม
ธรรมชาติได้ยากมาก เมื่อฉีดใส่ต้นไม้แล้วบางส่วนก็ยังเหลืออยู่
ในดิน ทำให้เกิดเป็นสภาพมลพิษดินขึ้นมาได้ และเมื่อเกิดเป็น
มลพิษดินแล้วจะมีผลอย่างไร เราจะพูดกันโดยละเอียดในหัวข้อ
ต่อไป

เอกภาพ

เอกภาพหมายถึงระดับหรือสภาพที่งานเขียนของเรากล่าวถึงเนื้อหาสาระ
ได้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ระบุถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้เขียนที่เขียนหนังสือ
ที่มีเอกภาพจะไม่เขียนนอกนอกเรื่องจากจุดมุ่งหมาย งานเขียนที่มีเอกภาพ
จะช่วยผู้อ่านให้สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน
และสามารถบูรณาการเนื้อหารายละเอียดต่าง ๆ เป็นความคิดรวบยอดแต่ละระดับ
จนถึงระดับรวมทั้งเรื่อง ผู้เขียนจะต้องระวังในการเขียนให้มีเอกภาพทั้งใน
ระดับหัวข้อย่อยและหัวข้อใหญ่และในระดับสารคดีทั้งเรื่อง

ตัวอย่างการขาดเอกภาพในระดับหัวข้อ

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้เกี่ยวกับความกล้าหาญของ
ชาวอ่างทองในสงครามกับพม่าคราวเสียกรุงครั้งที่ ๒
เนื้อหา ๑. วิถีกรรมของขุนรองปลัดชู
๒. วิถีกรรมของนายดอกและนายทองแก้ว

เนื้อหาข้อ ๑ ไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย เพราะวีรกรรมของ
ขุนรองปลัดชูซึ่งเป็นชาวอ่างทองเกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๓๐๒ หลายปีก่อน
สงครามกับพม่าคราวเสียกรุงครั้งที่ ๒ ถือว่านอกเรื่อง

ตัวอย่างการขาดเอกภาพในระดับรายละเอียด

นกที่มีสีสันสะคุดตาและมักจะพบเห็นบนต้นไม้ไทรก็ได้แก่ ‘นกขมิ้น’
ชื่อเรียกว่า ‘นกขมิ้น’ ก็คงจะมีที่มาจากสีขนของมันที่เหลืองจัด
ราวกับทาไว้ด้วย ‘ขมิ้น’ ซึ่งเป็นพืชล้มลุกในตระกูลเดียวกับขิง ข่า
เนื้อในของหัวขมิ้นมีสีเหลืองจัด ขมิ้นอาจมีหลายชนิดแต่ที่นิยม
ใช้กันก็เป็นขมิ้นที่มีสีเหลือง ใช้แทนสีใส่ขนม เช่น ใส่ข้าว
เหนียวเหลือง ใส่อาหาร เช่น แกงเหลือง ผู้หญิงไทย พม่าใน
สมัยโบราณใช้ทาตัวเพื่อให้ผิวสวย ปัจจุบันผู้หญิงพม่ายังคงใช้อยู่บ้าง

ข้อความครึ่งย่อหน้าตั้งแต่ “ขมิ้นอาจมีหลายชนิด.....” จนจบเป็น
ข้อความที่ออกนอกเรื่อง ไม่เกี่ยวกับนกขมิ้นซึ่งผู้เขียนกำลังกล่าวถึง

ตัวอย่างเค้าโครงเรื่องสารคดีที่มีเอกภาพตลอดทั้งเรื่อง

เรื่อง **ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์** ของสมชาย เดชะพรหมพันธุ์
และสุรินทร์ มัจฉาชีพ

ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์

ทรัพยากรป่าไม้และการอนุรักษ์

บทนำ

ความสำคัญและประโยชน์ของป่าไม้

ประเภทป่าไม้ของประเทศไทย

การสูญเสียทรัพยากรป่าไม้

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ทรัพยากรสัตว์ป่าและการอนุรักษ์

บทนำ

ความสำคัญและประโยชน์ของสัตว์ป่า

การสูญเสียทรัพยากรสัตว์ป่า

การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า

ทรัพยากรมนุษย์และการอนุรักษ์

บทนำ

องค์ประกอบที่บ่งบอกคุณค่าของทรัพยากรมนุษย์

ประโยชน์ของทรัพยากรมนุษย์

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรมนุษย์

การอนุรักษ์ทรัพยากรมนุษย์

ทรัพยากรดินและการอนุรักษ์

บทนำ

ความสำคัญและประโยชน์ของดิน

เนื้อดิน

สีของดิน

การสูญเสียทรัพยากรดิน

การอนุรักษ์ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรน้ำและการอนุรักษ์

บทนำ

ความสำคัญและประโยชน์ของน้ำ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรน้ำ

การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

ทรัพยากรแร่ธาตุและการอนุรักษ์

บทนำ

ความสำคัญและประโยชน์ของแร่ธาตุ

ประเภทของแร่ธาตุ

ทรัพยากรแร่ธาตุที่สำคัญของประเทศไทย

ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรแร่ธาตุ

การอนุรักษ์ทรัพยากรแร่ธาตุ

สัมพันธภาพ

สัมพันธภาพหมายถึงการที่เนื้อหาสาระและความคิดที่เสนอในงานเขียนได้รับการจัดลำดับต่อเนื่องโยงเข้าหากันจากเรื่องหนึ่งไปอีกรเรื่องหนึ่งอย่างเหมาะสม ซึ่งช่วยส่งเสริมความเข้าใจได้เป็นอย่างดี ผู้อ่านไม่รู้สึกสะดุดหรือสับสน สัมพันธภาพของงานเขียนมีทั้งในระดับงานเขียนทั้งเรื่องในระดับหัวข้อใหญ่ หัวข้อย่อย และระดับรายละเอียดเกี่ยวกับการเชื่อมโยงประโยคภายในข้อความ งานเขียนที่ขาดสัมพันธภาพมักจะเนื่องจากผู้เขียนจัดลำดับหัวข้อเรื่องสับสน อธิบายความวกวน ไม่กล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้จบเป็นเรื่อง ๆ ไป ใช้ภาษาไม่ถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา การใช้คำเชื่อมโยงประโยคไม่ถูกต้องและไม่เป็นเหตุเป็นผลที่เหมาะสม

ตัวอย่างแสดงสัมพันธภาพในระดับต่าง ๆ

เรื่อง การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย ของพระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต)

ตัวอย่างที่ ๑ แสดงสัมพันธภาพระหว่างหัวข้อใหญ่

สมภาพและเสรีภาพจะไปคืบหน้าเท่าไร

ในทางพระพุทธศาสนา ท่านมอง หลักการทั้งสามอย่าง นั้น โยงสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ภราดรภาพหรือเอกภาพ เป็นเหมือนสนามหรือเวทีหรืออ่างเก็บน้ำหรือห้องประชุมที่รองรับ นักกีฬา นักแสดง นักว่ายน้ำ หรือสมาชิกของที่ประชุมให้รวมอยู่ด้วยกัน.....

จะเห็นว่าในหัวข้อนี้ผู้เขียนกล่าวถึง ‘หลักการทั้งสามอย่างนั้น’ ในลักษณะพาดพิงให้เข้าใจว่าเป็นสิ่งที่กล่าวมาแล้ว นี่เป็นลักษณะการนำเรื่องที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อต้นให้มาเชื่อมโยงกับเรื่องเดียวกัน ที่จะกล่าวขยายความให้ละเอียดต่อไป หรืออาจจะพูดอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการกล่าวโยงเรื่องที่กำลังจะกล่าวถึงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์สืบเนื่องมาจากเรื่องก่อน หัวข้อก่อนหัวข้อนี้คือ ‘ประชาธิปไตยอเมริกันจะคืบหน้าเพราะขาดเอกภาพ’ ซึ่งกล่าวถึงหลักการพื้นฐาน ๓ ประการคือ เสรีภาพ สมภาพ (ความเสมอภาค) และภราดรภาพ

เรื่อง การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย
ของพระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต)

ตัวอย่างที่ ๒ แสดงสัมพันธภาพระหว่างย่อหน้า

สมภาพและเสรีภาพจะไปดีบทเวทีแห่งเอกภาพ

ในทางพระพุทธศาสนา ท่านมอง หลักการทั้งสาม
อย่างนั้น โยงสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ภราดรภาพหรือ
เอกภาพเป็นเหมือนสนามหรือเวทีหรืออ่างเก็บน้ำหรือห้องประชุม
ที่รองรับนักกีฬา นักแสดง นักว่ายน้ำ หรือสมาชิกของที่ประชุม
ให้รวมอยู่ด้วยกัน โดยมีความเป็นอิสระพร้อมกับความประสาน
กลมกลืน ซึ่งแต่ละคนอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ที่ถูกต้องเหมาะสม
สัมพันธ์กันได้ดี พฤติกรรมและความเป็นไปต่างๆ ที่เป็นเรื่องของ
เสรีภาพและความเสมอภาคก็แสดงอยู่ภายในแหล่งรวมอันเดียวกัน
นั้น เมื่อทุกคนใช้เสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน อย่างประสานเกื้อกูล
กันถูกต้องตามตำแหน่งฐานะภายในที่รวมนั้นทุกอย่างก็ดำเนินไป
ด้วยดี เป็นองค์กรรวมที่สงบเรียบร้อย

เพราะฉะนั้น พระพุทธศาสนาจึงแสดง หลักการใหญ่ แห่งภราดรภาพหรือเอกภาพไว้ โดยที่หลักการใหญ่นั้นครอบคลุม ความเป็นอยู่และการปฏิบัติที่เป็นเรื่องของเสรีภาพและสมภาพเอาไว้ ในตัว ให้มีความหลากหลายที่โยงกันได้ในระบบที่ประสานเป็น หนึ่งเดียว

หลักการหรือหลักธรรมนี้ เรียกว่าสาราณียธรรม แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องระลึกถึงกัน มีความหมายทำนองเดียวกับภราดรภาพ เป็นหลักการที่จะทำให้เกิดความประสานพร้อมเพรียงสามัคคีและผนึก รวมกันเป็นเอกภาพ

หลักธรรมนี้มีสาระสำคัญซึ่งสอนว่าสังคมประชาธิปไตย จะต้องมีความผูกพันกันให้มีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกัน เพราะ การที่แต่ละคนจะอยู่ได้ด้วยดีและเอาศักยภาพของตนมาร่วมสร้างสรรค์ สังคมประชาธิปไตยได้นั้น คนเหล่านั้นจะต้องมีความสามัคคี รู้จัก ร่วมมือกันและอยู่ร่วมกันได้ด้วยดี

การร่วมมือกันและอยู่ร่วมกันด้วยดีนั้น มีลักษณะ การแสดงออกต่าง ๆ ซึ่งเน้นความมีเมตตาปรารถนาดี หวังประโยชน์ สุขต่อกันอันจะโยงไปหาหลักการพื้นฐานคือการที่คนเราจะต้องใช้ ปัญญา คือบอกว่าจะต้องใช้ปัญญานั้นบนพื้นฐานของเมตตา หมายความว่าใช้ปัญญาโดยมีเมตตาประกอบ หรือใช้ปัญญาใน จิตใจที่มีเมตตาและจิตใจที่มีเมตตาก็ต้องใช้ปัญญา

ถ้ามี เมตตาโดยไม่ใช้ปัญญา ก็อาจจะเกิดความลำเอียง เช่น เรามีเมตตา เอาแต่จะปรารถนาดีช่วยเหลือใครคนหนึ่งแล้ว เราไม่ใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้ทั่วถึงความจริง เราก็ลำเอียงเข้าข้าง คนนั้นเต็มที แต่พอใช้ปัญญารู้จักพิจารณาเหตุผลเราก็ได้ปฏิบัติ การที่ถูกต้องพอดี

ในทางตรงข้าม ถ้าใช้ปัญญาโดยไม่มีเมตตา เราก็ อาจจะใช้ปัญญาโดยไม่คำนึงถึงใคร โดยไม่มีความรักเพื่อนมนุษย์ แล้วเราก็อาจจะคิดทำอะไรโดยที่ว่ามัน ไม่เกื้อกูล ไม่เป็นประโยชน์ แก่เพื่อนมนุษย์ก็ได้ เพราะฉะนั้นจึงต้องมีประกอบกัน ๒ อย่างคือ ทั้งปัญญากับเมตตา

ตัวอย่างที่ ๓ แสดงสัมพันธภาพระหว่างประโยค

นอกจากแสวงหาความรู้อยู่เสมอ แล้ว เมื่อได้เห็น
ได้อ่านหรือได้ฟังข่าวสารข้อมูลก็อย่าตื่นตูมเชื่อง่าย

ถ้า มีเมตตาโดยไม่ใช้ปัญญา ก็ อาจเกิดความลำเอียง
ในทางตรงข้าม ถ้า ใช้ปัญญาโดยไม่มีเมตตา เราก็อาจจะ
ใช้ปัญญาโดยไม่คำนึงถึงใคร โดยไม่มีความรักเพื่อนมนุษย์ แล้ว
เราก็อาจจะคิดทำอะไรโดยที่ว่ามันไม่เกื้อกูล ไม่เป็นประโยชน์
แก่เพื่อนมนุษย์ก็ได้ เพราะฉะนั้น จึงต้องมีประกอบกัน ๒ อย่าง
คือทั้งปัญญากับเมตตา

เมื่อได้แสดงตัวอย่างของการเขียนที่มีสัมพันธภาพในระดับต่าง ๆ แล้ว
ก็จะแสดงตัวอย่างของการเขียนที่ขาดสัมพันธภาพบ้าง การขาดสัมพันธภาพ
ในระดับหัวข้อนั้นมักเนื่องจากผู้เขียนไม่พยายามพูดเรื่อง ๒ เรื่องหรือ
หลายเรื่องให้สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันทั้ง ๆ ที่เรื่องเหล่านั้นเกี่ยวข้องกัน จึงทำ
ให้อ่านมองไม่เห็นความสัมพันธ์ต่อกัน หรืออาจจะถึงกับส่งผลเสียคือ
เข้าใจผิดคิดว่าเป็นคนละเรื่องไม่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งมีผลทำให้เข้าใจผิดหรือเข้าใจ
ไม่ชัดเจนในเรื่องนั้น ๆ

ตัวอย่างที่จะได้เห็นต่อไปเป็นตัวอย่างในระดับการเชื่อมโยงความใน
ประโยคซึ่งไม่สมเหตุผลและเป็นการกล่าวเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่ให้จบเป็น
เรื่อง ๆ ไป

ตัวอย่างที่ ๔ การให้เหตุผลไม่ถูกต้อง

นกอินทรีเป็นนักล่าตัวกลางไม่แพ้เหยี่ยว เพราะ นกอินทรี
กินสัตว์เป็นอาหาร

เสือคำเป็นสัตว์ประเภทเสือที่มีความดุร้ายกว่าเสือดาว
ดังนั้น จึงปีนต้นไม้ได้อย่างว่องไวกว่า ปราดเปรียวกว่าเสือดาว

ตัวอย่างที่ ๕ การกล่าวเรื่องราวไม่จบเป็นเรื่อง ๆ

ขน ของนกเค้าแมวแต่ละชนิดมีลักษณะคล้ายกัน ต่างกัน
แต่สีขนของขน เช่น สีน้ำตาล สีเทามน้ำตาล สีน้ำตาล
อมเหลือง

นกเค้าแมวกินอาหารจำพวกสัตว์เลื้อยคลานตัวขนาดเล็กหรือแมลง
แต่บางชนิดกินทั้งสัตว์และแมลง

นกเค้าแมวบางชนิดมี ขน ขึ้นผิดแปลกหรือต่างกับขนนก
เค้าแมวอื่น ๆ บางส่วนของร่างกาย เช่น บางชนิดบนหัวมีขนงอกขึ้น
๒ ข้าง ทำให้มองคล้ายหูของมัน

จุดเน้น

ลักษณะการเขียนที่ผู้เขียนมีวิธีการแนะนำหรือบอกให้ผู้อ่านทราบส่วนที่เป็นความสำคัญของเรื่อง ถือว่าผู้เขียนเขียนเรื่องอย่างมีจุดเน้น ตามปกติในงานเขียนเรื่องหนึ่งซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น เรามักจะจัดขอบข่ายของเนื้อหาออกเป็นเรื่องย่อย ๆ อีกหลายเรื่อง และในแต่ละเรื่องย่อยก็ยังมีเนื้อหาส่วนที่เป็นรายละเอียด รายละเอียดช่วยให้เข้าใจหัวข้อย่อย หัวข้อย่อยทำให้เข้าใจหัวข้อใหญ่หรือความคิดรวบยอดใหญ่ เนื้อหาแต่ละระดับมีความสำคัญไม่เท่ากัน ส่วนสำคัญที่สุดคือความคิดรวบยอดใหญ่ของทั้งเรื่อง ถ้าผู้เขียนจัดโครงสร้างของเนื้อหาอย่างดี (ไม่มีส่วนที่นอกเรื่อง) ก็จะส่งเสริมให้ผู้อ่านเห็นจุดเน้นคือความคิดรวบยอดใหญ่ได้ไม่ยาก เช่น เรื่อง ราชบุรีมีไอ้ ที่ท่านได้เห็นตัวอย่างเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างของเนื้อหาไปแล้ว

การเน้นความสำคัญของเนื้อหาความคิดในระดับความคิดรวบยอดของทั้งเรื่อง ผู้เขียนอาจจะใช้วิธีเขียนให้ผู้อ่านทราบไว้ในบทนำเรื่องก่อนเริ่มเรื่องก็ได้

การเน้นความสำคัญของเนื้อหาความคิดในระดับหัวข้อย่อยลงมา อาจทำได้โดยที่ผู้เขียนมักจะเขียน ประโยคใจความสำคัญของหัวข้อย่อยนั้น หรือของย่อหน้านั้นไว้ที่ตอนต้นของย่อหน้า แล้วจึงเขียนขยายความ เมื่อผู้อ่านอ่านจบข้อความในย่อหน้านั้นก็สามารถเข้าใจความหมายของประโยคใจความสำคัญนั้นได้ และสามารถเข้าใจได้ด้วยว่าส่วนขยายความนั้นไม่ใช่ส่วนสำคัญ แต่เป็นส่วนย่อยที่จะช่วยให้เข้าใจประโยคใจความสำคัญ

การเน้นความสำคัญของเนื้อหาความคิดในระดับที่เป็นรายละเอียดก็สามารถทำได้โดยการบอกผู้อ่านตรง ๆ เช่น “ที่สำคัญคือ.....” “เหตุผลนี้สำคัญมาก.....” “โดยเฉพาะอย่างยิ่ง.....” เป็นต้น

งานเขียนที่ขาดจุดเน้นมักจะไม่น่าสนใจ

ตัวอย่างการแสดงจุดเน้นโดยใช้ประโยคใจความสำคัญ

ในช่วงเวลาไม่ถึง ๑๐๐ ปี ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเกี่ยวกับการล่าปลาวาฬทำให้ปลาวาฬเกือบจะสูญพันธุ์ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่สำคัญประการแรกเกิดขึ้นตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ คือได้มีการสร้างเรือล่าปลาวาฬขับเคลื่อนด้วยพลังไอน้ำ ซึ่งสามารถแล่นได้เร็วขึ้นและเคลื่อนไหวได้คล่องตัวขึ้น ยิ่งกว่านั้นได้มีการสร้างปืนยิงปลาวาฬขึ้น ซึ่งทำให้ปลาวาฬถูกฆ่าได้โดยตรงทันทีจากคาคฟ้าเรือ ในปี ๑๘๒๔ ได้มีการใช้เรือโรงงานในการล่าปลาวาฬซึ่งสามารถทำหน้าที่ล่าและสร้างผลผลิตจากปลาวาฬพร้อมกันไปด้วยตลอด ๒๔ ชั่วโมง เรือเหล่านี้สามารถล่าและสร้างผลผลิตจากปลาวาฬขนาด ๕๐ ฟุต ให้เสร็จได้ภายใน ๓๐ นาที หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีเรือที่มีกำลังสูงขึ้นและมีเครื่องมือตรวจจับปลาวาฬในระยะไกล ซึ่งทำให้อุตสาหกรรมเกี่ยวกับปลาวาฬพุ่งหน้าไปถึงขีดสุด การล่าปลาวาฬในปัจจุบันทวีปริมาณสูงเกินกว่าจะมีปลาวาฬเกิดให้ทันฆ่าได้

ตัวอย่างการแสดงจุดเน้นโดยการบอกตรง ๆ

๑. ในบรรดากรรม ๓ อย่างคือ กายกรรม วาจากรรม และมโนกรรม ที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น มโนกรรม สำคัญที่สุดและมีผลกว้างขวางรุนแรงที่สุด

มีจุดหรือแง่สำคัญบางประการที่ควรย้ำไว้เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดที่ร้ายแรงในเรื่องกรรม ดังต่อไปนี้.....

(พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) กรรมการมณีนัยแห่งพุทธธรรม)

สองอย่างนี้เป็นคุณสมบัติแกนกลางสำหรับผู้สอนจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา และพร้อมกันนั้นก็ป็นหนทางที่จะนำไปสู่อุดมคติแห่งการที่จะให้ครูทุกคนเป็นครูจริยศึกษา

(พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย)

ความเหมาะสมกับผู้อ่าน

ความเหมาะสมกับผู้อ่านหมายถึงระดับที่งานเขียนนั้นสอดคล้องเข้ากันได้กับพื้นฐานความรู้ของผู้อ่าน ซึ่งได้แก่ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาเกี่ยวกับโครงสร้างของการเสนอเนื้อหา รวมทั้งความรู้ความสามารถทางการใช้ภาษาด้วย มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านได้อย่างไรรับรองว่า ผู้อ่านที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาของงานเขียนมาบ้างจะเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดี ผู้อ่านที่มีความเข้าใจลักษณะโครงสร้างของการเสนอเนื้อหาที่ผู้เขียนใช้จะเข้าใจเนื้อหาสาระได้ดี และความสามารถในการอ่านและการใช้ภาษาก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่มีผลต่อความสามารถในการเข้าใจเรื่องที่อ่าน สิ่งเหล่านี้ผู้เขียนจะต้องนำไปพิจารณาเพื่อสร้างงานเขียนที่เหมาะสมกับผู้อ่านเป้าหมาย ผู้เขียนจำเป็นจะต้องรู้จักผู้อ่านเป้าหมายของตน รู้ว่าพวกเขามีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเขียนบ้างหรือไม่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างของเรื่องเพียงไร มีความสามารถในการใช้ภาษาอย่างไร เพื่อจะได้สร้างงานเขียนที่ชัดเจนสำหรับผู้อ่านเป้าหมาย

ตัวอย่างการใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสมและสื่อความหมายชัดเจน

เนื้อดินประเภทต่าง ๆ พอจะแบ่งได้กว้าง ๆ คือ ดินทราย ดินร่วนปนทราย และดินเหนียว การศึกษาเนื้อดินทำได้ด้วยการพิจารณาดูว่าดินนั้น ๆ มีส่วนประกอบอะไรเด่นที่สุด มีทรายหรือเกล็ดดินตะกอน เนื้อดินแต่ละชนิดต่างก็เหมาะกับการเพาะปลูกแตกต่างกันไป ดินทรายน้ำซึมผ่านได้ง่าย ไม่อุ้มน้ำไว้ในดิน ไม่เหมาะที่จะทำนาข้าว ดินร่วนปนทรายมีการเกาะตัวของเนื้อดินไม่มาก ไถ พรวนดิน และรากพืชซอนลงไปได้ง่าย ดินตะกอนเนื้อละเอียด ช่วยอุ้มน้ำเอาไว้ ทำให้มีความชุ่มชื้นสำหรับพืช ส่วนดินเหนียวเนื้อแน่น น้ำซึมผ่านได้ยาก อุ้มน้ำได้ดี เหมาะที่จะให้ทำเป็นนาปลูกข้าวเพราะสามารถเก็บน้ำแช่ขังอยู่ในนาได้นาน.....

(สมชาย เดชะพรหมพันธุ์และสุรินทร์ มัจฉาชีพ ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์)

บริเวณแนวปะการังซึ่งกระจายอยู่ในบริเวณชายฝั่งน้ำตื้น น้ำนิ่งและใสสะอาดนั้น เป็นที่รวมของเหล่าปลาเล็กใหญ่มากมาย ขณะเดียวกันโครงสร้างของปะการังก็ให้ความสวยงาม ด้วยเหตุนี้ แนวปะการังจึงเป็นทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ทั้งทางด้านการท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจและที่อยู่อาศัยของปลา.....

(สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ และสุรินทร์ มัจฉาชีพ ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์)

บุคคลจะเจริญได้ยากหากไม่รู้จักรัศมี มัธยัสถ์ แปลว่า ปานกลาง ความมัธยัสถ์คือสายกลางระหว่างความตระหนี่และความสุรุ่ยสุร่าย คนตระหนี่คือคนที่ไม่ยอมใช้จ่ายแม้ในสิ่งที่จำเป็น ส่วนคนสุรุ่ยสุร่ายหมายถึงคนที่ใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น ดังนั้นคนมัธยัสถ์จึงเป็นคนที่รู้จักใช้จ่ายทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม ไม่สุรุ่ยสุร่าย แต่ก็มีใช้ตระหนี่ถี่เหนียว นั่นคือรู้จักใช้ในสิ่งที่จำเป็นและไม่ใช้ในสิ่งที่ไม่จำเป็น

(วิทย์ วิศุทเวทย์และคณะ หนังสือเรียนสังคมศึกษา ศ ๔๐๒)

กิจกรรม

สำรวจหนังสือประเภทสารคดีในห้องสมุด และเลือกงานเขียนสารคดีสำหรับเด็กอย่างน้อย ๓ เรื่อง วิเคราะห์งานเขียนและตอบคำถามต่อไปนี้

๑. เนื้อหาถูกต้องหรือไม่
๒. โครงสร้างของการเสนอเนื้อหาเหมาะสมเพียงไร
๓. การเสนอเนื้อหาช่วยส่งเสริมความเข้าใจอย่างไร
๔. เอกภาพ สัมพันธภาพ และจุดเน้นเป็นอย่างไร
๕. การใช้ภาษาเหมาะสมไหม
๖. เหมาะสมกับผู้อ่านเพียงไร
๗. งานเขียนสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือไม่

การเขียนเรื่องประเภทสารคดีที่ดีมีองค์ประกอบหลายประการที่ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึง การรู้จักวิเคราะห์เกี่ยวกับส่วนประกอบ ๓ ส่วน คือ การขึ้นต้นเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการสรุปเรื่อง และการวิเคราะห์เกี่ยวกับโครงสร้าง ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างเกี่ยวกับแบบรูปของการเขียนหรือโครงสร้างเกี่ยวกับการจัดความสัมพันธ์ของสาระสำคัญหลัก สาระสำคัญรอง และรายละเอียดของเนื้อหา ยังไม่เพียงพอที่จะช่วยให้เราสร้างงานเขียนที่ดีมีคุณค่าได้ ท่านยังจะต้องทราบต่อไปว่า งานเขียนสารคดีที่ดีควรประกอบด้วยคุณสมบัติอะไรบ้าง ท่านควรศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติเหล่านี้ให้เกิดความรู้ที่แท้จริง จนเมื่ออ่านสารคดีเรื่องหนึ่งท่านสามารถบอกได้ว่าสารคดีเรื่องนั้นมีคุณสมบัติเด่นหรือบกพร่องในเรื่องใดบ้าง การเรียนรู้ที่จะวิพากษ์วิจารณ์งานเขียนเป็นบันไดขั้นสำคัญนำเราไปสู่การสร้างสรรคงานเขียนที่มีคุณสมบัติต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ในบทต่อไปซึ่งเป็นบทสุดท้ายของคู่มือนี้ จะกล่าวถึงกระบวนการเขียนวรรณกรรมบันเทิงคดีและสารคดี ซึ่งจะให้แนวทางอย่างเป็นลำดับขั้นตอนแก่ท่านในการที่จะเริ่มต้นงานวางแผน ลงมือเขียน และปรับปรุงงานให้กลายเป็นงานเขียนบันเทิงคดีหรือสารคดีที่มีคุณค่าสำหรับผู้อ่านของท่าน

กระบวนการการเขียน

บทที่ ๘

วรรณกรรมบันเทิงคดีและสารคดี

การสร้างงานเขียนเป็นกระบวนการของการใช้ความคิดในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์สลับกันไป เริ่มด้วยการที่เราจะต้องทราบความต้องการหรือ จุดมุ่งหมายของการเขียนหรือของงานเขียน จากนั้นก็นำไปสู่การวิเคราะห์ และสังเคราะห์งานที่เกี่ยวข้อง นั่นคือผู้เขียนศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและ ความต้องการของเด็ก แล้วกำหนดจุดมุ่งหมายของงานเขียนขึ้น การวิเคราะห์ จุดมุ่งหมายทำให้เราสามารถกำหนดเนื้อหาที่สอดคล้องกัน การวิเคราะห์ เนื้อหาและจุดมุ่งหมายต่อไปอีกนำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหา ที่แคบและเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น นำไปสู่การวางแผนเกี่ยวกับการเขียน การ แสวงหาแหล่งข้อมูลและการเตรียมการเกี่ยวกับข้อมูล และการยกร่างต้นฉบับ หลังจากการยกร่างต้นฉบับแล้วก็ยังมีงานที่จะต้องวางแผนและตัดสินใจต่อไป เกี่ยวกับการทดสอบต้นฉบับและการปรับปรุงต้นฉบับเป็นครั้งสุดท้าย

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะของงานเขียนบันเทิงคดีและ สารคดี ส่วนประกอบและโครงสร้างของงานเขียน คุณลักษณะของงานเขียน และเทคนิคต่าง ๆ ในการที่จะสร้างรายละเอียดต่าง ๆ และนำมาประกอบ ร้อยเรียงกันเข้าตามโครงสร้างของงานเขียน จะช่วยให้ผู้ปรารถนาจะสร้าง งานเขียนบันเทิงคดีและสารคดีสามารถสร้างงานเขียนที่ดีมีคุณค่าสำหรับเด็ก และเยาวชนได้

ต่อไปนี้จะเป็นการเสนอแนะกระบวนการหรือขั้นตอนในการสร้าง งานเขียนประเภทบันเทิงคดีและสารคดี

กระบวนการในการเขียนวรรณกรรมบันเทิงคดีและสารคดี

- ขั้นที่ ๑ กำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป
- ขั้นที่ ๒ วิเคราะห์และกำหนดคุณสมบัติของผู้อ่านเป้าหมาย
- ขั้นที่ ๓ วิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาสาระ
- ขั้นที่ ๔ วิเคราะห์และกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะ
- ขั้นที่ ๕ กำหนดรูปแบบและวิธีประเมินความเข้าใจ
- ขั้นที่ ๖ กำหนดวิธีการและแนวทางการเสนอเนื้อหา
- ขั้นที่ ๗ กำหนดแหล่งข้อมูลสนับสนุนการยกางต้นฉบับ
- ขั้นที่ ๘ ยกางต้นฉบับ
- ขั้นที่ ๙ ทดสอบต้นฉบับ
- ขั้นที่ ๑๐ ปรับปรุงต้นฉบับ

กระบวนการการสร้างต้นฉบับที่เสนอแนะข้างต้น เหมาะสำหรับผู้ที่มีประสบการณ์ในการเขียนงานเขียนบันเทิงคดีและสารคดีไม่มาก และยังมีจะประสบปัญหาเกี่ยวกับการเขียนต้นฉบับ เช่น มีปัญหาในการเริ่มต้นงานเขียนเขียนแล้วจบไม่ลง หรือเขียนไม่จบ เป็นต้น การทำงานตามขั้นตอนเป็นการทำงานที่ค่อยเป็นค่อยไป โดยอาศัยงานจากที่ทำเสร็จในขั้นต้นไปดำเนินการต่อให้เกิดเป็นงานของขั้นต่อไปเป็นลำดับไป ช่วยให้เราสามารถทำงานลุล่วงไปได้จนครบกระบวนการ การทำงานตามขั้นตอนจะช่วยผู้ที่มีประสบการณ์น้อยและมีความมั่นใจต่องานนั้นน้อย สามารถทำงานจนสำเร็จได้ขั้นตอนต่าง ๆ ที่กล่าวนี้มีได้เป็นขั้นตอนที่ตายตัว ในการทำงานจริง ๆ นั้น เราอาจจะคิดวางแผนงานพร้อม ๆ กันไป บางครั้งเราบอกไม่ได้ว่าเราคิดหรือวางแผนอะไรก่อนและหลัง เช่น การคิดวิเคราะห์และกำหนดเกี่ยวกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมาย บางครั้งสำหรับงานเขียนบางเรื่องจุดมุ่งหมายอาจจะมาก่อนเนื้อหา หรือบางครั้งเนื้อหาอาจจะมาก่อน แต่ที่สำคัญคือเนื้อหาและจุดมุ่งหมายมีความเกี่ยวข้องกัน แต่การกำหนดเป็นขั้นตอนมีความจำเป็นสำหรับการที่จะแนะนำเกี่ยวกับการสร้างงานเขียน อีกประการหนึ่งขั้นตอนต่าง ๆ ก็อาจจะไม่เป็น ๑๐ ขั้นตอนทุกครั้งไป ผู้เขียนที่ชำนาญมากขึ้นอาจจะรวบรัดขั้นตอนเข้าด้วยกัน เช่น ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมายมีเพียงขั้นเดียว เป็นต้น

เพื่อที่ท่านจะได้เข้าใจกระบวนการในการเขียนงานบันเทิงคดีและสารคดีแต่ละขั้นตอนชัดเจนขึ้น จะขออธิบายขยายความรายละเอียดการทำงานในแต่ละขั้นตอน โดยจะนำตัวอย่างหนังสือบันเทิงคดีและสารคดีอย่างละเรื่องมาแสดงประกอบให้เห็นว่า เมื่อนำขั้นตอนทั้ง ๑๐ ขั้นตอนมาใช้วิเคราะห์งานและวางแผนการเขียนหนังสือนั้น ๆ เราควรทำอย่างไร บันเทิงคดีที่นำมาเป็นตัวอย่างคือเรื่อง *ไม่อยากเป็นควาย* ของ ดร. สายสุรี จุติกุล ส่วนสารคดีที่นำมาเป็นตัวอย่างคือเรื่อง *สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก* ของจารุจินต์ นฤตะกัญ

ขั้นที่ ๑

การกำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป

ขั้นตอนนี้เป็นการเริ่มต้นงาน ผู้เขียนทุกคนควรมีจุดมุ่งหมายในการสร้างงานเขียน จุดมุ่งหมายของงานเขียนจะมุ่งความสนใจไปที่ผู้อ่านเป้าหมาย คือเราต้องการสร้างงานเขียนให้ใครอ่าน ให้เด็กกลุ่มใด วัยใด การที่เราจะสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายของงานเขียนของเราให้เกิดประโยชน์แก่เด็กกลุ่มใด และเด็กกลุ่มนั้นจะสนใจอ่านงานเขียนของเราด้วยนั้น เราจำเป็นต้องรู้จักเด็กกลุ่มนั้นเป็นอย่างดี รู้ว่าเด็กกลุ่มนั้นอายุเท่าไร มีความรู้อะไรบ้าง สนใจอะไร มีปัญหาอะไร และเราต้องการให้เขาได้รับประโยชน์อะไร การที่เราจะสามารถสร้างงานเขียนไปช่วยสร้างความงอกงามให้แก่เด็กได้ เราคงจะต้องศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเขาและรู้จิตวิทยาเกี่ยวกับเด็กเป็นอย่างดีด้วย

จุดมุ่งหมายทั่วไปสำหรับงานเขียนบันเทิงคดีอาจจะเปรียบได้กับ *แก่นเรื่อง* ซึ่งเป็นสาระสำคัญที่ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่านเรื่องทั้งเรื่อง ส่วนสำหรับงานเขียนสารคดี จุดมุ่งหมายทั่วไปก็คือ *สาระสำคัญ* หรือ *ความคิดรวบยอดใหญ่* ที่ผู้อ่านได้รับเมื่ออ่านเรื่องทั้งเรื่องจบลง

ไม่อยากเป็นควาย

แก่นเรื่อง : คนเราสามารถทำดีที่สุดที่สุดในสภาพที่เป็นอยู่ได้เสมอ

สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก

สาระสำคัญ : สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ และมีคุณค่า ควรแก่การอนุรักษ์ได้คงอยู่สืบไป

เรื่อง **ไม่อยากเป็นควาย** ของ **ดร. สายสุรี จิตกุล (บน)** และ **สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก** ของ **จาร์จินด์ นิตะกัฏ (ล่าง)**

ขั้นที่ ๒

การวิเคราะห์และการกำหนดคุณสมบัติของผู้อ่านเป้าหมาย

ขั้นตอนนี้คือเราจะต้องคิดให้ละเอียดถี่ถ้วนว่า เราต้องการให้เด็กในวัยใด ระดับชั้นใด เข้าใจแก่นเรื่องของบันเทิงคดีและความคิดรวบยอดของสารคดีตามตัวอย่างในขั้นที่ ๑ เราต้องวิเคราะห์ว่าเด็กในวัยนั้น ๆ มีความรู้เกี่ยวกับอะไรบ้าง และพอจะเข้าใจอะไรได้บ้าง เพื่อจะได้เป็นแนวทางให้เราวางแผนงานที่เกี่ยวข้องต่อไป คือการวางแผนเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่เราจะเขียนในงานเขียนของเรา

ตัวอย่าง	วิเคราะห์ผู้อ่านเป้าหมาย
ไม่อยากเป็นควาย	๑. เด็กอายุ ๖-๑๑ ปี ระดับประถมศึกษา ๒. รู้จักควายและธรรมชาติบางประการของควาย ๓. รู้จักสภาพความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไปของคน
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก	๑. เด็กอายุ ๑๒-๑๔ ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๒. มีความรู้เกี่ยวกับสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกบ้าง ๓. อาจจะรู้จักและเคยสัมผัสสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกบางชนิด

ขั้นที่ ๓

วิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาสาระ

ขั้นตอนนี้เราศึกษาวิเคราะห์จุดประสงค์ทั่วไปเพื่อจะได้ช่วยเป็นแนวทางให้เรากำหนดเนื้อหาสาระได้ สำหรับงานเขียนประเภทบันเทิงคดี ตามตัวอย่างจุดประสงค์ทั่วไปหรือแก่นเรื่องจะมีลักษณะเป็นนามธรรมมาก ท่านจะต้องย้อนกลับไปทบทวนเรื่องเกี่ยวกับแก่นเรื่องในบทที่ ๖ ว่า แก่นเรื่องช่วยให้ผู้เขียนเห็นแนวทางอะไรบ้าง เช่น ตัวละคร ปัญหา การคลี่คลายปัญหา เราจะต้องทบทวนเกี่ยวกับส่วนประกอบของบันเทิงคดีและโครงสร้างของ

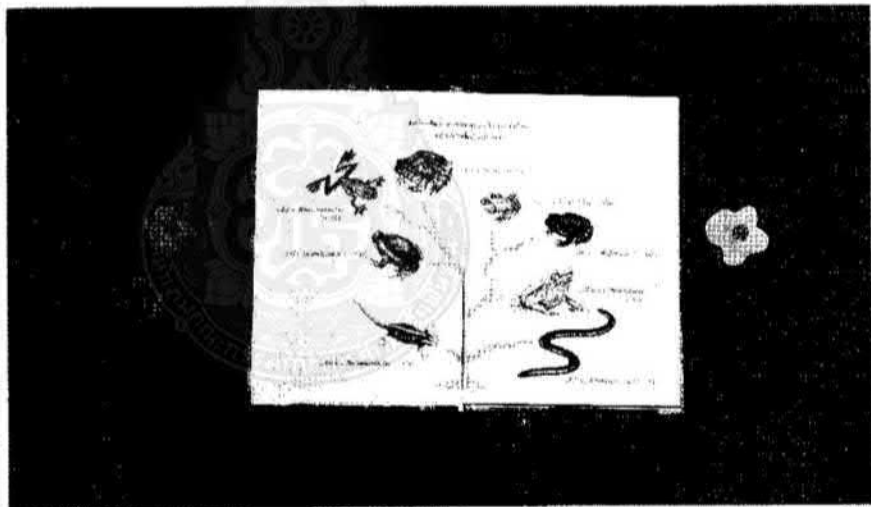
บันทึกคดี เราต้องคิดสมมุติเรื่องราว ตัวละคร เหตุการณ์ ปัญหา และ จุดวิกฤตขึ้นมา เพื่อจะได้สะท้อนภาพชีวิตออกมาสำหรับให้ผู้อ่านเข้าใจ แก่นเรื่องได้

ส่วนงานเขียนสารคดีนั้น การคิดวิเคราะห์จุดมุ่งหมายทั่วไปจะให้นิเวศทางเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเขียนอยู่แล้ว แต่เราจำเป็นต้องวิเคราะห์ถึง ขอบข่ายของเนื้อหาสาระและรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาเพิ่มเติมด้วย

ตัวอย่าง	วิเคราะห์และกำหนดเนื้อหา
ไม่ยากเป็นควาย	๑. สภาพชีวิตของควาย ๒. สภาพชีวิตของคน ๓. เปรียบเทียบชีวิตที่แตกต่างกันของคนและควาย ๔. ทางเลือกที่เหมาะสมของแต่ละชีวิต
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก	๑. วงศ์ของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกในประเทศไทย ๑.๑ วงศ์กบ ๑.๒ วงศ์ปาด ๑.๓ วงศ์อึ่ง ๑.๔ วงศ์กะท่าง ๑.๕ วงศ์ปาดเมืองจีน ๑.๖ วงศ์คางคก ๑.๗ วงศ์อึ่งกราย ๑.๘ วงศ์เขียด ๒. ลักษณะสำคัญของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก ๓. วงจรชีวิตของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก ๔. การสืบพันธุ์ ๕. ลูกอ๊อด ๖. ชนิดของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกที่น่าสนใจ ๗. ประโยชน์และการอนุรักษ์สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก

ภาพแสดงวงศ์ต่าง ๆ (บน) และวงจรชีวิตของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก (ล่าง)

ขั้นที่ ๔

การวิเคราะห์และกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะ

ขั้นตอนนี้เป็นการทำงานหลังจากที่เรากำหนดเนื้อหาสาระที่จะอยู่ในงานเขียนของเรา เป็นขั้นตอนที่ละเอียดขึ้น เราวิเคราะห์จุดมุ่งหมายทั่วไปเปรียบเทียบกับเนื้อหาสาระที่เรากำหนดในขั้นที่ ๓ อีกครั้งหนึ่ง แล้วกำหนดให้เป็นลักษณะของจุดประสงค์ที่เฉพาะเจาะจงขึ้น ซึ่งจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเนื้อหาอย่างใกล้ชิด เพื่อเป็นแนวทางแก่เราในขณะที่ยกลงมือเขียนเรื่องราว เราจะเสนอเนื้อหาเหล่านั้นเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องอะไรบ้าง

ตัวอย่าง	วิเคราะห์และกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะ
ไม่อยากเป็นควาย	๑. เห็นความแตกต่างระหว่างชีวิตของคนและควาย ๒. ตระหนักว่าวิถีชีวิตของแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน ๓. ตระหนักว่าวิถีชีวิตที่เหมาะสมสำหรับคนหนึ่ง อาจจะไม่เหมาะสมสำหรับอีกคนหนึ่ง ๔. ตระหนักว่าคนเราสามารถทำดีที่สุดและมีความสุขได้เสมอไม่ว่าจะเป็นใครและอยู่ที่ใด

เมื่อไม่มีความสุขจากสภาพที่เป็นอยู่ ควายก็ลาเจ้าของไปแสวงหาสังขารของชีวิต

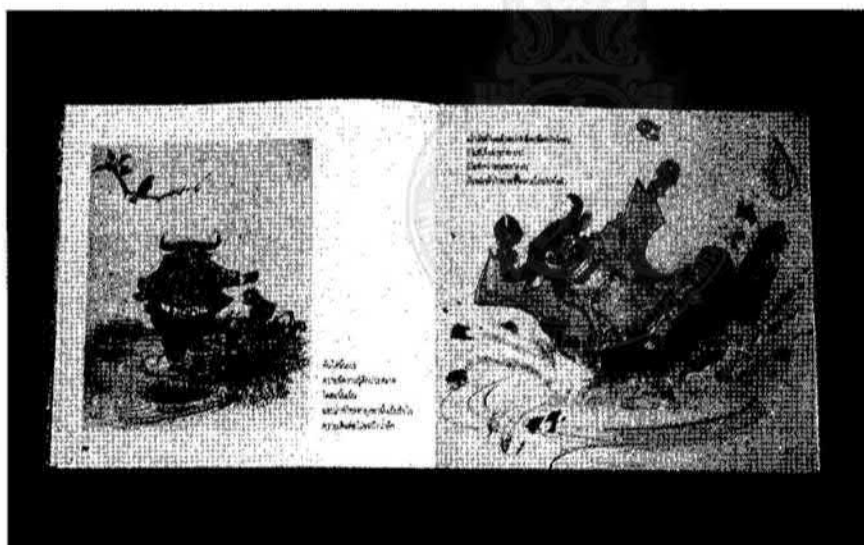
ตัวอย่าง	วิเคราะห์และกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะ
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก	- รู้จักสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกวงศ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย - รู้จักลักษณะสำคัญของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกประเภทต่าง ๆ - เข้าใจวงจรชีวิตและการสืบพันธุ์ของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก - รู้จักสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกชนิดต่าง ๆ ที่น่าสนใจ - เข้าใจประโยชน์ของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกที่มีต่อมนุษย์และสภาพแวดล้อม - เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก

ขั้นที่ ๕

การกำหนดรูปแบบและวิธีประเมินความเข้าใจ

ขั้นตอนนี้เป็นการป้องกันการหลงทางของผู้เขียนนั่นเอง คือเราหาหลักประกันว่าเราจะสร้างงานเขียนที่สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายที่เรากำหนดไว้ได้จริง ๆ ขั้นตอนนี้จึงเป็นการหาวิธีว่าถ้าเราเขียนเรื่องจบ ผู้อ่านจะต้องตอบคำถามที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายได้ ถ้าตอบไม่ได้ก็แสดงว่างานเขียนของเรายังไม่สนองจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ วิธีการทดสอบในลักษณะที่กล่าวนี้โดยทั่วไปเราจะตั้งคำถามเตรียมไว้สำหรับถามผู้อ่าน หลังจากอ่านงานเขียนของเราจบลงแล้ว

ตัวอย่าง	รูปแบบและวิธีประเมินความเข้าใจ
ไม่อยากเป็นควาย	๑. เรื่องสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตที่แตกต่างกันหรือไม่ ๒. เรื่องสะท้อนให้เห็นว่าวิถีชีวิตแบบหนึ่งอาจจะไม่เหมาะสมสำหรับทุกคนหรือไม่ ๓. จากเรื่อง ควายตระหนักถึงความจริงนี้หรือไม่ ๔. จากเรื่อง ควายพอใจที่จะกลับไปใช้ชีวิตที่เหมาะสมกับตนหรือไม่ ๕. แก่นเรื่องคืออะไร

ในที่สุดควายก็ตระหนักว่าความสุขแท้จริงอยู่ที่ไหน

ตัวอย่าง	รูปแบบและวิธีประเมินความเข้าใจ
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก	๑. เรื่องกล่าวถึงวงศ์ต่าง ๆ ของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกครบถ้วนหรือไม่ ๒. เรื่องกล่าวถึงลักษณะสำคัญของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกที่ควรกล่าวถึงหรือไม่ ๓. เรื่องอธิบายถึงวงจรชีวิตและการสืบพันธุ์ของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกจนเข้าใจได้หรือไม่ ๔. เรื่องกล่าวถึงประโยชน์ของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกที่มีต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมอย่างครบถ้วนหรือไม่ ๕. เรื่องเน้นให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องอนุรักษ์สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกอย่างเหมาะสมหรือไม่

ภาพแสดงประเภทของกบ

ขั้นที่ ๖

กำหนดวิธีการและแนวทางการเสนอเนื้อหา

ในขั้นนี้เป็นขั้นก่อนที่ผู้เขียนจะลงมือเขียนจริง ๆ เป็นการนำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์และกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับผู้อ่านเป้าหมาย จุดมุ่งหมายเฉพาะ และเนื้อหาโดยละเอียด มาเป็นพื้นฐานในการคิดวิเคราะห์และกำหนดรายละเอียดที่จำเป็นและเกี่ยวข้องกับงานเขียนแต่ละประเภท และจัดทำเป็นเค้าโครงเรื่อง และโครงสร้างก่อนจะลงมือเขียน

ไม่ยากเป็นควาย

หนังสือภาพประกอบเรื่อง (ภาพวาด) บ้านเทิงคดี ร้อยแก้ว

แก่นเรื่อง : คนเราสามารถทำดีที่สุดในสภาพที่เป็นอยู่ได้เสมอ

ฉาก : ๑) เขตชนบทนอกเมืองของจังหวัดขอนแก่น มีการทำนา

๒) ในเขตตัวเมืองของจังหวัดขอนแก่น

๓) ไม่กำหนดเวลาแน่นอน อาจจะเป็นเมื่อไรก็ได้

ตัวละคร : ตัวเอก คือควายซึ่งมีปัญหา ได้พยายามแก้ปัญหา แต่ปัญหาไม่หมดไปง่าย ๆ มีปัญหาค่อเนื่อง แต่ในที่สุดก็ได้สำนึก

ตัวประกอบสำคัญมี ๓ ตัว ให้เป็นสัตว์คือ ลิง นก และไส้เดือน ที่จะเข้ามาช่วยควายแก้ปัญหารวม ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๓ ปัญหาจึงคลี่คลาย

ทศนะ : บุรุษที่ ๓ เล่าเรื่องติดตามพฤติกรรมของตัวละครเอก คือควาย

เค้าโครงเรื่อง :

เปิดเรื่อง - แนะนำฉากที่ชนบททุ่งนา

- แนะนำควายซึ่งมีชีวิตอยู่ในทุ่งนา โถนา

กลางเรื่อง - บอกปัญหาของควาย คือไม่ชอบไถนา ไม่ชอบเป็นควาย อยากเป็นอย่างคน

- ควายลองไปอยู่แบบคน เกิดปัญหาอีก เพราะเป็นคนก็ไม่ชอบ ไม่เหมาะ ควายไม่มีความสุข

- ควายให้เพื่อน ๆ มาช่วยแก้ปัญหา ลิงและนกพยายามแนะนำแต่ไม่ได้ผล

- ครั้งสุดท้ายเป็นเหตุการณ์สูงสุด คือไส้เดือนช่วย แต่ไม่ได้ช่วยโดยตรง ช่วยให้ควายได้สำนึกเอง

จบเรื่อง - ไส้เดือนมาช่วย สร้างเหตุการณ์ให้มีจุดสูงสุด ตรงนี้เองที่ควายได้คิด ต้องสร้างเหตุการณ์ให้ควายสำนึกว่าเป็นควายก็มีความสุขได้ ให้ควายพอใจตามสภาพของตน นำไปสู่แนวคิดตามแก่นเรื่อง

- กลับไปเป็นควายตามเดิม มีความสุข

สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก

สารคดีร้อยแก้ว มีภาพประกอบ (ภาพถ่าย)

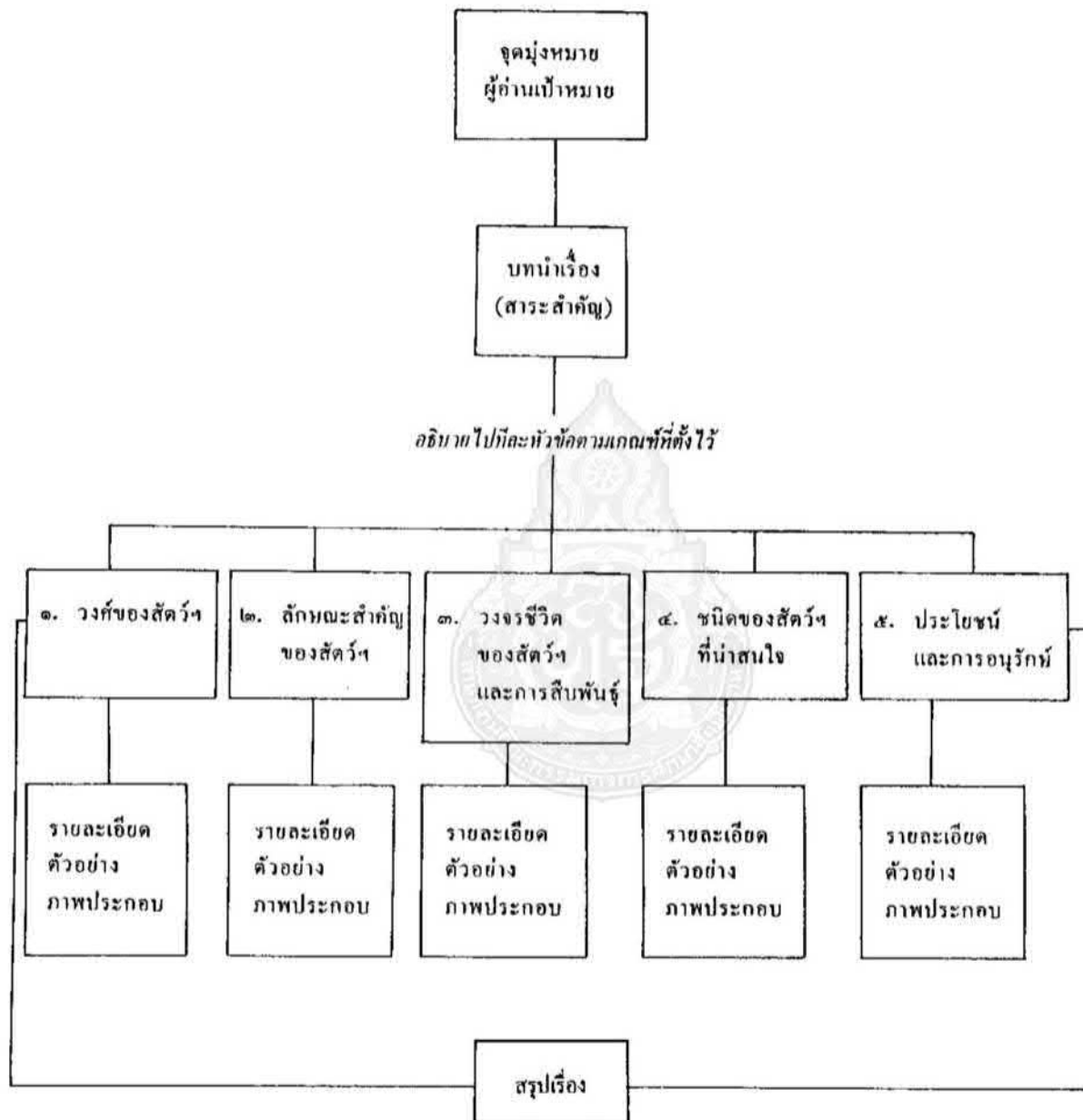
ส่วนประกอบ :

บทนำเรื่อง - เกริ่นแนะนำสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก เรารู้จักอยู่แล้วโดยทั่ว ๆ ไปหลายชนิด เราควรทำความรู้จักมากกว่านี้

เนื้อหา - กล่าวไปตามหัวข้อที่ได้วางเค้าโครงเนื้อหาไว้แล้ว

สรุป - เน้นให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์

โครงสร้าง

ขั้นที่ ๓

กำหนดแหล่งข้อมูลสนับสนุนการร่างต้นฉบับ

ขั้นนี้เป็นขั้นเตรียมตัวอีกขั้นหนึ่งก่อนจะลงมือเขียน ตามความเป็นจริงนั้นผู้เขียนคงจะต้องศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลอยู่ก่อนแล้วเพื่อจะได้ศึกษาและวางแผนเกี่ยวกับการวางเค้าโครงเรื่องและโครงสร้างของทั้งเรื่องบันเทิงคดีและสารคดี แต่ก่อนจะลงมือเขียนจริง ๆ ผู้เขียนต้องแน่ใจว่าข้อมูลทุกอย่างพร้อมอยู่ในมือ เพราะมีฉะนั้นเมื่อลงมือเขียนไปอาจจะหยุดชะงักได้ การเตรียมการเกี่ยวกับข้อมูลนี้ไม่ใช่เพียงเกี่ยวกับเนื้อหา แต่อาจจะเกี่ยวกับรูปภาพประกอบด้วย ผู้เขียนที่ใช้เวลาเขียนมากเกินไปหรือเขียนไม่จบเรื่อง สาเหตุอาจเป็นเพราะเตรียมข้อมูลไม่พร้อมประการหนึ่ง และวางแผนเกี่ยวกับข้อมูลไม่รอบคอบอีกประการหนึ่ง

ตัวอย่าง	ยกร่างต้นฉบับ
ไม่อย่าเป็นควาย	๑. ภาพประกอบเป็นภาพวาด ๒. ผู้วาดภาพ ระยะเวลาสำหรับการวาดภาพ
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก	๑. ข้อมูล เอกสาร หนังสือเกี่ยวกับเรื่องทุกหัวข้อ ๒. ภาพประกอบเป็นภาพถ่ายทั้งหมด (มีอยู่แล้ว ต้องคัดเลือก)

ขั้นที่ ๔

การยกร่างต้นฉบับ

เป็นขั้นที่ผู้เขียนลงมือยกร่างต้นฉบับตามเค้าโครงเรื่องที่กำหนดไว้ โดยมีเอกสารข้อมูลพร้อม ในการยกร่างนี้ผู้เขียนควรพยายามกำหนดตารางเวลาการทำงานของตนให้แน่ชัด และพยายามทำงานตามตารางให้ได้ ซึ่งจะทำให้สามารถประมาณเวลาที่จะใช้ในการเขียนต้นฉบับ และกำหนดเวลาที่ต้นฉบับจะเสร็จได้ เมื่อยกร่างต้นฉบับเสร็จแล้ว ผู้เขียนจะต้องอ่านทบทวนโดยนำแผนงานที่ได้วางไว้มาตรวจสอบหรือตรวจดูว่า ผลงานที่เสร็จออกมานั้น

สอดคล้องตามแผนงานทุกอย่าง ผู้เขียนอ่านต้นฉบับที่เสร็จแล้วพร้อมกับ
 คอบคำถามที่เตรียมไว้จากขั้นที่ ๕ แล้วจึงปรับปรุงต้นฉบับให้ดีขึ้น ผู้เขียน
 อ่านต้นฉบับอีกครั้งหนึ่งและปรับปรุงอีกครั้งหนึ่งก่อนจะนำต้นฉบับไปทดสอบ
 และนำมาปรับปรุงเป็นครั้งสุดท้าย

ตัวอย่าง	ยกร่างต้นฉบับ
ไม่ยากเป็นควาย	๑. ยกร่างต้นฉบับ ๒. อ่านบททวน ตรวจสอบกับแผนงาน ๓. อ่านบททวน ตรวจสอบการใช้ภาษา ๔. อ่านบททวน คอบคำถามที่เตรียมไว้ใน ขั้นที่ ๕ ๕. ปรับปรุงแก้ไข อ่านบททวน ปรับปรุง อีกครั้งหนึ่ง
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก	๑. ดำเนินการเช่นเดียวกับบันทึกนี้

ขั้นที่ ๕ การทดสอบต้นฉบับ

ขั้นนี้เป็นขั้นที่จะช่วยรับประกันว่าต้นฉบับที่ยกร่างขึ้นมีคุณภาพและ
 สมองจดมุงหมายที่วางไว้ การทดสอบนี้ผู้เขียนอาจทดสอบอย่างไม่เป็นทางการ
 เช่น ให้เพื่อนร่วมงานอ่านวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องการใช้ภาษา การลำดับ
 เรื่องราว แก่โครงเรื่อง โครงสร้าง ความสอดคล้องกับจดมุงหมาย
 หรืออาจจะทดลองอย่างเป็นทางการ เช่น สุ่มเลือกตัวแทนผู้อ่านเป้าหมาย
 ให้มาอ่านต้นฉบับแล้วทดสอบความเข้าใจด้วยการถามคำถาม แล้วผู้เขียน
 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ประกอบการปรับปรุง
 แก้ไขต้นฉบับในขั้นสุดท้าย

ตัวอย่าง	ทดสอบต้นฉบับ
ไม่ยากเป็นควาย	๑. ให้เพื่อนร่วมงานอ่านและวิพากษ์วิจารณ์ ๒. ให้เด็กซึ่งเป็นตัวแทนของผู้อ่านเป้าหมายอ่านโดยใช้คำถามทดสอบความเข้าใจ เช่น - เหตุไรควายจึงหันไปใช้ชีวิตแบบคน - ควายได้รับประสบการณ์อะไรจากการใช้ชีวิตแบบคน - เหตุไรควายจึงกลับไปใช้ชีวิตแบบเดิม - เรื่องนี้สอนให้รู้ว่า.....
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก	๑. ให้เพื่อนร่วมงานอ่านและวิพากษ์วิจารณ์ ๒. ให้เด็กซึ่งเป็นตัวแทนของผู้อ่านเป้าหมายอ่านโดยใช้คำถามทดสอบความเข้าใจ เช่น - วงศ์ต่าง ๆ ของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกมีอะไรบ้าง - กบ เขียด ปาด อึ่ง และเขียดงู มีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร - วงจรชีวิตและการสืบพันธุ์ของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกเป็นอย่างไร - เหตุไรจึงควรอนุรักษ์สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก

การปรับปรุงต้นฉบับ

ชั้นนี้เป็นชั้นที่ผู้เขียนปรับปรุงต้นฉบับเป็นครั้งสุดท้าย โดยนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบและข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ มาพิจารณาและปรับปรุงต้นฉบับเป็นครั้งสุดท้าย

ผลจากการวิเคราะห์และวางแผนงานการเขียนต้นฉบับบันทึกคือ เรื่อง *ไม่ยากเป็นควาย* และหนังสือสารคดีเรื่อง *สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก* ปรากฏผลเป็นเค้าโครงเรื่องและผู้เขียนพร้อมที่จะลงมือเขียนดังต่อไปนี้

เค้าโครงเรื่อง *ไม่ยากเป็นควาย*

๑. นานมาแล้ว ไม่ไกลจากขอนแก่น มีควายตัวหนึ่ง เจ้าของใช้ไถนา
๒. ควายมีความสุขพอสมควร กลิ่นไอน้ำมันหอมชื่นใจ มันทำงานอย่างซื่อสัตย์อยู่หลายปี
๓. จนมาวันหนึ่ง ขณะนอนกลิ้งเกลือกอยู่ในปลัก ควายไม่ยากมีชีวิตอยู่แบบเดิม ไม่เจริญ
๔. เห็นคนเดินผ่านไป จึงคิดจะไปอยู่อย่างคน จะได้เจริญอย่างคน
๕. ควายเลิกเป็นควาย เดินทางเข้าหมู่บ้าน ใช้ชีวิตอย่างคน กิน นอน พุด แต่งตัวอย่างคน ทำงานอย่างคน และสมาคมกับคน
๖. ไม่ช้าไม่นาน ควายรู้สึกว่ามันอยู่อย่างคนไม่ได้ ควายไม่เลยอึดอัดตั้งแต่เป็นคน
๗. ควายไปหาหมอ ไปหาใคร ๆ ไปหาเพื่อนควายด้วยกัน ไม่มีใครช่วยได้ ควายยังอึดอัดไม่ออก
๘. วันหนึ่งควายไปหาเพื่อนลิง ขอให้ช่วย ลิงพยายามช่วยอย่างไรก็ไม่สำเร็จ ควายยังหัวเราะไม่ออก
๙. ลิงหมดปัญญา พาไปหานก หวังให้นักช่วย นกพยายามช่วยก็ไม่สำเร็จ

๑๐. นกหาคบปัญญา พาไปหาไส้เดือน ไส้เดือนพาเดินไปตลอดวัน จนถึงแอ่งน้ำแห่งหนึ่ง
๑๑. ควายเดินตามไปแช่ขาอยู่ในโคลน โคลนเย็น น้ำที่ถูกขา ก็เย็นชื่นใจ ควายเดินลึกลงไป แล้วไถลตัวลึกลงไปติดกับโคลน
๑๒. ควายมีความสุขมาก มันร้องตะโกนและหัวเราะก้องไปทั่วบริเวณ ควายรู้แล้วว่าบ้านของมันอยู่ที่ไหน

เค้าโครงเรื่อง สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก

๑. วงศ์ของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกในประเทศไทย
 - ๑.๑ วงศ์กบ ๑.๒ วงศ์ปาด
 - ๑.๓ วงศ์อึ่ง ๑.๔ วงศ์กะท่าง
 - ๑.๕ วงศ์ปาดเมืองจีน ๑.๖ วงศ์คางคก
 - ๑.๗ วงศ์อึ่งกราย ๑.๘ วงศ์เขียด
๒. ลักษณะสำคัญของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก
 - ๒.๑ กบ
 - ๒.๒ เขียด
 - ๒.๓ ปาด
 - ๒.๔ อึ่ง
๓. วงจรชีวิตของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก
๔. การสืบพันธุ์ของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก
 - ๔.๑ การสืบพันธุ์ในฤดูกาลต่าง ๆ
 - ๔.๒ การส่งเสียงร้องเรียกคู่
 - ๔.๓ สถานที่ตั้งไข่
๕. ลูกอ๊อดของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกวงศ์ต่าง ๆ
๖. ชนิดของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกที่น่าสนใจ
๗. ประโยชน์และการอนุรักษ์สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก

แบบตรวจสอบกระบวนการในการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก

งานการสร้างงานเขียนบันทึกคติและสารคดีตามกระบวนการที่กล่าวมาแล้ว อาจจะแบ่งออกได้เป็น ๔ ขั้นตอนใหญ่คือ ขั้นการวางแผนซึ่งครอบคลุมขั้นตอนที่ ๑-๓ ขั้นการร่างต้นฉบับคือขั้นตอนที่ ๔ ขั้นการทดสอบต้นฉบับคือขั้นที่ ๕ และขั้นการปรับปรุงต้นฉบับคือขั้นสุดท้าย แบบตรวจสอบที่จะเสนอต่อไปนี้จะช่วยให้งานการวางแผนการเขียนต้นฉบับบันทึกคติและสารคดีตามกระบวนการที่เสนอแนะข้างต้นเป็นไปอย่างรอบคอบยิ่งขึ้นก่อนที่จะลงมือเขียนต้นฉบับ และอาจจะช่วยให้ท่านสามารถตรวจสอบต้นฉบับที่ยกร่างเสร็จแล้วของท่านว่าเป็นไปตามที่วางแผนหรือไม่ และจะให้ข้อมูลสำหรับท่านนำไปปรับปรุงแก้ไขต้นฉบับให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ ๑

ความคิดรวบยอด/แก่นเรื่อง/จุดมุ่งหมายทั่วไป

๑. ความคิดรวบยอด/แก่นเรื่อง/จุดมุ่งหมายทั่วไป แสดงให้เห็นความคิดหรือจุดมุ่งหมายที่มีความหมายกว้างหรือไม่
๒. ความคิดรวบยอด/แก่นเรื่อง/จุดมุ่งหมายทั่วไป สามารถแยกแยะหรือแตกย่อยลงเป็นรายละเอียดที่เฉพาะเจาะจงได้หรือไม่

ขั้นที่ ๒

ผู้อ่านเป้าหมาย

๑. ผู้อ่านเป้าหมายจะสามารถเข้าใจความคิดรวบยอดหรือแก่นเรื่องได้หรือไม่
๒. ท่านมองเห็นช่องทางที่จะเสนอเนื้อหา/ตัวอย่างเฉพาะเจาะจงที่จะนำผู้อ่านเป้าหมายให้เข้าใจความคิดรวบยอดหรือแก่นเรื่องได้หรือไม่

ขั้นที่ ๓

เนื้อหาสาระ

๑. เนื้อหาและเรื่องราวที่ท่านกำหนดสัมพันธ์กับความคิดรวบยอดหรือแก่นเรื่องหรือไม่

๒. ผู้อ่านเป้าหมายมีประสบการณ์เกี่ยวกับเนื้อหาและเรื่องราวที่ท่านกำหนดหรือไม่ เพียงไร

ขั้นที่ ๔

จุดมุ่งหมายเฉพาะ

๑. จุดมุ่งหมายเฉพาะของท่านสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทั่วไปหรือไม่
๒. จุดมุ่งหมายเฉพาะของท่านสอดคล้องกับเนื้อหาและเรื่องราวที่กำหนดหรือไม่
๓. จุดมุ่งหมายเฉพาะและเนื้อหาหรือเรื่องราวที่กำหนดเหมาะสมกับผู้อ่านเป้าหมายหรือไม่

ขั้นที่ ๕

การประเมินความเข้าใจ

๑. คำถามของท่านสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาหรือเรื่องราวหรือไม่
๒. คำถามของท่านเกี่ยวพันและครอบคลุมถึงเนื้อหา เรื่องราว และความคิดที่เป็นจุดมุ่งหมายของหนังสือหรือไม่

ขั้นที่ ๖

แนวทางการเสนอเนื้อหา

๑. ประเภทของงานเขียนเหมาะสมกับความคิดรวบยอดหรือแก่นเรื่อง จุดประสงค์เฉพาะ เนื้อหาเรื่องราว และผู้อ่านเป้าหมายหรือไม่
๒. แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละครเค้าโครงเรื่อง (plot) ทักษะ และท่วงทำนองการเขียน มีความกลมกลืนกันเป็นอย่างดีหรือไม่ เหมาะสมกับผู้อ่านเป้าหมายหรือไม่ (บันทึกคิด)
๓. โครงสร้างของเรื่องแต่งมีการเปิดฉากเรื่อง แนะนำตัวละคร เสนอเหตุการณ์ที่เป็นปัญหา การแก้ปัญหา และการคลี่คลายปัญหาอย่างเหมาะสมหรือไม่ (บันทึกคิด)
๔. โครงสร้างของเนื้อหาสาระมีรูปแบบการเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับความคิดรวบยอดและจุดประสงค์หรือไม่ เหมาะสมกับผู้อ่านเป้าหมายหรือไม่ (สารคดี)

๕. โครงสร้างความสัมพันธ์ของความคิดสำคัญ ความคิดรอง และรายละเอียด ช่วยส่งเสริมความเข้าใจหรือไม่ มีเอกภาพและสัมพันธ์ภาพหรือไม่ (สารคดี)
๖. ภาพประกอบต่าง ๆ รวมทั้งตัวอย่างเหมาะสมดีหรือไม่
๗. ท่านพอใจเค้าโครงเรื่องของท่านหรือไม่ ควรปรับปรุงส่วนใดหรือไม่

ขั้นที่ ๗

การรวบรวมข้อมูล

๑. ข้อมูลที่จะใช้ประกอบการเขียนต้นฉบับพร้อมหรือยัง
๒. ท่านจะได้ใครวาดภาพ/ภาพถ่าย จะใช้เวลาเท่าไร

ขั้นที่ ๘

การร่างต้นฉบับ

๑. ท่านวางแผนก่อนการเขียนอย่างถี่ถ้วนรอบคอบหรือยัง
๒. ท่านมีเวลาในการเขียนต้นฉบับนานเพียงไร ท่านกำหนดเวลาที่จะใช้ในการเขียนหรือเปล่า
๓. ท่านสามารถเขียนติดต่อกันไปจนจบหรือไม่
๔. ท่านมีแหล่งข้อมูลที่จะกลับไปศึกษาหรือหาหรือเมื่อมีปัญหาระหว่างเขียนหรือไม่

การทบทวนต้นฉบับเมื่อเขียนเสร็จแล้ว

๑. เรื่องของท่านสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและความคิดรวบยอดหรือแก่นเรื่องหรือไม่
๒. เรื่องของท่านมีเนื้อหาและเรื่องราวครบถ้วนตามเค้าโครงเรื่องหรือโครงสร้างเนื้อหาที่กำหนดไว้หรือไม่
๓. เรื่องของท่านเหมาะสมกับผู้อ่านเป้าหมายหรือไม่
๔. การดำเนินเรื่อง ฉาก ตัวละคร และเหตุการณ์ต่าง ๆ สอดคล้องกลมกลืนกันดีไหม สมจริงไหม สนองจุดมุ่งหมายของหนังสือหรือไม่ เหมาะสมกับผู้อ่านหรือยัง (บันเทิงคดี)

๕. ลำดับหัวข้อเรื่องและความคิดต่าง ๆ สัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมหรือไม่ (สารคดี)
๖. การอธิบายความสับสนหรือวุ่นหรือไม่
๗. มีคำศัพท์ยากที่ผู้อ่านจะไม่เข้าใจหรือไม่หากไม่อธิบายขยายความ
๘. ภาพประกอบเหมาะสม ชัดเจน สอดคล้องกับเรื่องหรือส่งเสริมความเข้าใจเรื่องหรือไม่
๙. ท่านสอดแทรกความคิดหรือเจตคติที่ไม่เหมาะสมหรือเปล่า
๑๐. เรื่องของท่านมีเอกภาพ สัมพันธภาพ และจุดเน้นดีเหมาะสมหรือยัง (สารคดี)

ชั้นที่ ๕

การทดสอบต้นฉบับ

๑. ท่านจะทดสอบต้นฉบับอย่างไร กับใคร
๒. ท่านวางแผนนำต้นฉบับไปทดสอบหรือยัง

ชั้นที่ ๑๐

การปรับปรุงต้นฉบับ

๑. ท่านมีข้อมูลประกอบการปรับปรุงต้นฉบับพร้อมหรือยัง
๒. ท่านต้องใช้เวลาในการปรับปรุงต้นฉบับนานเท่าไร
๓. ต้นฉบับของท่านจะเสร็จเรียบร้อยเมื่อไร

ตัวอย่างอื่น ๆ แสดงการวิเคราะห์และวางแผนงานตามกระบวนการเขียน
สารคดีเรื่อง **อ่างทอง อุ้งข้าวอุ้งน้ำแห่งที่ราบภาคกลาง**

ชั้นที่ ๑ กำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป/ความคิดรวบยอด

ทำเลที่ตั้งและสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดอ่างทองส่งเสริมสนับสนุนให้อ่างทองเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ เป็นอุ้งข้าวอุ้งน้ำในบริเวณที่ราบภาคกลาง เป็นดินแดนที่ประกอบด้วยผู้กล้าหาญและมากด้วยศิลปวัฒนธรรมและโบราณวัตถุอันเป็นที่ชื่นชอบและภาคภูมิใจของชาวจังหวัดอ่างทองและชาวไทยทุกคน

ขั้นที่ ๒ การวิเคราะห์และการกำหนดคุณสมบัติของผู้อ่านเป้าหมาย

๑. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป
๒. มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยาอยู่บ้าง
๓. มีความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของประเทศไทยพอสมควร
๔. ไม่ค่อยมีปัญหาในการอ่านและสามารถเข้าใจเรื่องที่เขียนเชิงสารคดีได้
๕. น่าจะมีความสนใจที่จะทำความรู้จักจังหวัดอ่างทองและชาวอ่างทองมากขึ้นกว่าที่เคยรู้จักอย่างผิวเผิน

ขั้นที่ ๓ การวิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาสาระ

๑. สภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดอ่างทอง
๒. บทบาทของอ่างทองในประวัติศาสตร์ชาติไทย
๓. ท่าเลที่ตั้งและการทำมาหากินของชาวอ่างทองในอำเภอต่าง ๆ
๔. สถานที่สำคัญของจังหวัดอ่างทอง
๕. ความสำคัญของจังหวัดอ่างทอง

ขั้นที่ ๔ การวิเคราะห์และกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะ

๑. เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับท่าเลที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดอ่างทอง
๒. เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทสำคัญของจังหวัดอ่างทองในเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในประวัติศาสตร์ (อันเป็นผลเนื่องมาจากท่าเลที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์)
๓. เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงสภาพการเมืองการปกครอง การเศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดอ่างทอง (อันเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน)
๔. เพื่อให้เกิดความรู้สึกรักชื่นชมยินดีและภาคภูมิใจในจังหวัดอ่างทองเกี่ยวกับบทบาทความสำคัญในประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามที่สืบทอดต่อกันมา

ขั้นที่ ๕ กำหนดรูปแบบและวิธีประเมินความเข้าใจ

๑. สามารถอธิบายถึงทำเลที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากร และการประกอบอาชีพของจังหวัดอ่างทองได้
๒. สามารถอธิบายถึงบทบาทความสำคัญของอ่างทองในประวัติศาสตร์ชาติไทยได้
๓. สามารถบอกได้ถึงสถานที่สำคัญ ๆ ในจังหวัดอ่างทอง
๔. บอกได้ว่าเหตุไรอ่างทองจึงได้ชื่อว่า ‘พระนอนองค์ใหญ่ วีรไทยใจกล้า ตุ๊กตาชาววัง โด่งดังจักสาน ถิ่นฐานทำกลอง’

ขั้นที่ ๖ การกำหนดวิธีการและแนวทางการเสนอเนื้อหา

๑. สารคดีร้อยแก้ว มีภาพประกอบ (ภาพถ่าย)
๒. ความยาวประมาณ ๑๕๐-๑๘๐ หน้า
๓. กำหนดเค้าโครงเรื่อง

บทนำ ความสำคัญของอ่างทองในอดีตและปัจจุบันในแง่ของ
การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

บทที่ ๑ อ่างทองตามสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับ

- ทำเลที่ตั้ง อาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง
- สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ
- การแบ่งเขตการปกครอง
- การคมนาคม
- การประกอบอาชีพ
- ประชากร สังคม และวัฒนธรรม

บทที่ ๒ อ่างทองตามสภาพบทบาทในประวัติศาสตร์

- สมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ
- สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
- สมัยสมเด็จพระเจ้าเสือ
- สมัยสมเด็จพระเจ้าท้ายสระ
- สมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ
- สมัยธนบุรี
- สมัยรัตนโกสินทร์

บทที่ ๓ อำเภอเมืองอ่างทอง

- บทที่ ๔ อำเภอป่าโมก
- บทที่ ๕ อำเภอวิเศษชัยชาญ
- บทที่ ๖ อำเภอโพธิ์ทอง
- บทที่ ๗ อำเภอไชโย
- บทที่ ๘ อำเภอแสวงหา
- บทที่ ๙ อำเภอสามโก้

บทที่ ๓-๙ ครอบคลุมเนื้อหาต่อไปนี้

- ประวัติเมือง
- การแบ่งเขตการปกครอง
- การคมนาคม
- สภาพภูมิประเทศ
- อาชีพสำคัญ
- สถานที่สำคัญ

บทที่ ๑๐ ความสำคัญของอ่างทองในปัจจุบันและอนาคต

- ความสำคัญของอ่างทองในภูมิภาคและในประเทศไทย
- พัฒนาการของอ่างทองในด้านเศรษฐกิจและอื่น ๆ
ที่ส่งเสริมบทบาทและความสำคัญต่อประเทศไทย
ในปัจจุบันและอนาคต

ขั้นที่ ๓ กำหนดแหล่งข้อมูลสนับสนุนการร่างต้นฉบับ

๑. รวบรวมเอกสาร หนังสือเกี่ยวกับจังหวัดอ่างทองทั้งในอดีตและปัจจุบัน
๒. รวบรวมภาพประกอบ/ภาพถ่าย
๓. เตรียมแผนที่

ขั้นที่ ๔ การร่างต้นฉบับ

๑. ยกร่างต้นฉบับ
๒. อ่านทบทวน ตรวจสอบการใช้ภาษา
๓. อ่านทบทวน ตรวจสอบกับความคิดรวบยอด จุดมุ่งหมายเฉพาะ
ความเหมาะสมกับผู้อ่านเป้าหมาย
๔. ปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ ๘ การทดสอบต้นฉบับ

๑. ให้เพื่อนร่วมงานอ่านและวิพากษ์วิจารณ์
๒. ให้เด็กซึ่งเป็นตัวแทนของผู้อ่านเป้าหมายอ่าน โดยใช้คำถามทดสอบความเข้าใจ

ขั้นที่ ๑๐ การปรับปรุงต้นฉบับ

๑. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเสนอแนะทั้งหมด
๒. ปรับปรุงต้นฉบับ

ตัวอย่างต่อไปเป็นเค้าโครงเรื่องของหนังสืออ่านเพิ่มเติมระดับมัธยมศึกษาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยเรื่องหนึ่ง เป็นเค้าโครงเรื่องซึ่งก่อนที่จะสำเร็จออกมาให้ท่านเห็นขอบข่ายและรายละเอียดของเนื้อหาเช่นนี้ ได้มีการดำเนินการตามกระบวนการของการเขียนต้นฉบับที่ได้กล่าวไว้ในบทนี้

เค้าโครงเรื่อง

บทที่ ๑ การก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัย

- ๑.๑ สถาปนาเมืองภายใต้การปกครองของขอม
- ๑.๒ การรวมตัวของคนไทยและการตั้งตัวเป็นอิสระ
- ๑.๓ การรักษามืองให้รอดปลอดภัย
- ๑.๔ การพัฒนาชาติบ้านเมือง

บทที่ ๒ การเสียเอกราชและการกู้เอกราช ครั้งที่ ๑

- ๒.๑ การถูกรุกรานและความพยายามป้องกันชาติ
- ๒.๒ การบ่อนทำลายของพม่าต่อความมั่นคงของชาติ
- ๒.๓ การทรยศต่อชาติของคนไทยบางกลุ่ม
- ๒.๔ การสูญเสียอิสรภาพและการตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า
- ๒.๕ การดิ้นรนของคนไทยเพื่อกู้เอกราช
- ๒.๖ การประกาศอิสรภาพของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
- ๒.๗ ความพยายามสร้างชาติให้มั่นคงภายหลังการประกาศอิสรภาพ

บทที่ ๓ เหตุการณ์ปลายสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

- ๓.๑ การแผ่อิทธิพลของชาติตะวันตกเข้ามาในแผ่นดินไทย

- ๓.๒ การพยายามรักษาสมดุลแห่งอำนาจของชาติตะวันตกของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
- ๓.๓ กุศโลบายของฝรั่งเศสที่จะยึดครองประเทศไทย
- ๓.๔ การจลาจลวุ่นวายในตอนปลายรัชกาล และการแก้ไขปัญหของสมเด็จพระเพทราชา

บทที่ ๔ การเสียเอกราชและการกู้เอกราช ครั้งที่ ๒

- ๔.๑ ความอ่อนแอของกรุงศรีอยุธยา ก่อนการเสียกรุง
- ๔.๒ การป้องกันบ้านเมืองจากการรุกรานของพม่า
- ๔.๓ ความระส่ำระสายของคนไทยก่อนและหลังการเสียเอกราช
- ๔.๔ การกู้เอกราชของกลุ่มคนไทยภายใต้การนำของพระยาตาก
- ๔.๕ การสร้างบ้านเมืองและการรักษาชาติ

บทที่ ๕ สงครามป้องกันกรุงรัตนโกสินทร์ในสมัยรัชกาลที่ ๑

- ๕.๑ ภัยคุกคามจากพม่า
- ๕.๒ การป้องกันชาติบ้านเมืองและการขจัดภัยคุกคามจากภายนอกประเทศ
- ๕.๓ การฟื้นฟูประเทศ

บทที่ ๖ การรักษาอิสรภาพของชาติในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (ร.๔ - ร.๕)

- ๖.๑ การเปิดประเทศต้อนรับประเทศตะวันตกในสมัย ร. ๔
- ๖.๒ การปรับตัวทั้งภายในและภายนอกประเทศเพื่อลดภัยคุกคามจากประเทศตะวันตก
- ๖.๓ การดำเนินนโยบายยอมเสียส่วนน้อยเพื่อรักษาส่วนใหญ่
- ๖.๔ ความภาคภูมิใจของชนในชาติที่สามารถรักษาอิสรภาพของชาติไว้ได้

บทที่ ๗ ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒

- ๗.๑ การต่อสู้ของคนไทยต่อกองกำลังรุกรานของญี่ปุ่น
- ๗.๒ นโยบายของรัฐบาลเพื่อรักษาเกียรติภูมิและอิสรภาพของชาติ
- ๗.๓ การต่อสู้ของเสรีไทยในการดำรงรักษาเกียรติภูมิของชาติและรักษาสันติภาพของโลก

๗.๔ ผลของความสามัคคีของคนไทยต่อเอกราชและบูรณภาพของชาติไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

บทที่ ๘ การปกป้องแผ่นดินไทยในปัจจุบัน (ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐)

๘.๑ ภัยคุกคามจากแนวความคิดที่มีความแตกต่างกันในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

๘.๒ นโยบายป้องกันชาติของไทย

๘.๓ การป้องกันรักษาเอกภาพและบูรณภาพของชาติไทย

๘.๔ ความร่วมมือเสียสละของคนไทยในการป้องกันรักษาเอกภาพและบูรณภาพของชาติไทย

บทที่ ๙ ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของคนไทยในการรักษาความมั่นคงของชาติไทย

ท่านโปรดพิจารณาข้อบทและหัวข้อภายในบทโดยละเอียด แล้วสมมุติว่าท่านจะต้องเป็นผู้เขียนต้นฉบับตามเค้าโครงเนื้อหาพร้อมทั้งตั้งชื่อเรื่องด้วย โปรดวางแผนการยกร่างต้นฉบับตามกระบวนการการเขียนเรื่องต่อไปนี้

๑. ความคิดรวบยอด หรือสาระสำคัญ หรือแก่นเรื่อง
๒. จุดประสงค์ทั่วไป
๓. จุดประสงค์เฉพาะ
๔. ผู้อ่านเป้าหมาย
๕. การทดสอบและประเมินผลงานเขียน
๖. รูปแบบและแนวทางการเสนอเนื้อหา
๗. แหล่งข้อมูล (ทั้งเนื้อหาและภาพประกอบ)
๘. การยกร่างต้นฉบับ
๙. การปรับปรุงต้นฉบับ

ท่านอาจจะทดลองฝึกการคิดวิเคราะห์และวางแผนงานตามกระบวนการเขียนเรื่องได้อีกเรื่องหนึ่ง คือพิจารณารายละเอียดเนื้อหาของเค้าโครงเรื่องเรื่อง *ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์* ในบทที่ ๗ แล้วลงมือวางแผนเตรียมการสำหรับการยกร่างต้นฉบับแบบเดียวกับที่ทำกับเค้าโครงเรื่องข้างต้น

กิจกรรม

วางแผนและยกร่างต้นฉบับหนังสือสำหรับเด็กประเภทบันเทิงคดี และสารคดีอย่างละ ๑ เรื่อง โดยดำเนินการตามขั้นตอนที่ได้เสนอแนะไว้

ชั้นวางแผน ตามขั้นตอนที่ ๑-๓

ชั้นยกวาง ตามชั้นตอนที่ ๘

ขั้นตอนสอบและปรับปรุง ตามขั้นตอนที่ ๕-๑๐

ทั้งการอ่านและการเขียนเป็นกระบวนการใช้ความคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ขณะที่อ่านท่านต้องใช้ความคิดวิเคราะห์ด้วยคำ ประโยค และเนื้อความ เพื่อทำความเข้าใจความหมายของคำ ประโยค และเนื้อความนั้น ทำนองเดียวกันในขณะที่เขียนท่านก็ต้องนำความรู้เกี่ยวกับส่วนประกอบและโครงสร้างของงานเขียน รวมทั้งคุณสมบัติที่ดีของงานเขียน มาคิดพิจารณาพร้อมกับเงื่อนไขอื่น ๆ เช่น จุดมุ่งหมายและเนื้อหา ของงานเขียน ผู้อ่านเป้าหมาย เพื่อกำหนดเค้าโครงเรื่องของงานเขียน แผนงานการเขียน และสร้างสรรค์งานเขียนออกมา ความรู้เกี่ยวกับงานเขียน ทำให้อ่านงานเขียนในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ และทำให้ท่านสร้างงานเขียน ด้วยความระมัดระวังเพื่อให้งานเขียนมีคุณค่าตามความคาดหวังของผู้อ่าน ความรู้ดังกล่าวทำให้ท่านเป็นนักอ่านและนักเขียนที่สามารถ

แบบฝึก

ภาคที่ ๒

ปฏิบัติการ

แบบฝึกปฏิบัติการที่ ๑

หนังสือบันเทิงคดี

บทที่ ๑

และสารคดีสำหรับเด็ก

เรื่องที่ ๑ ความแตกต่างระหว่างบันเทิงคดีและสารคดี

จุดประสงค์ เพื่อให้

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างเรื่องบันเทิงคดีและสารคดี
๒. สามารถแยกเรื่องบันเทิงคดีจากเรื่องสารคดีและอธิบายความแตกต่างของเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีได้

เนื้อหา

ความแตกต่างระหว่างเรื่องบันเทิงคดีและสารคดี

๑. จุดมุ่งหมาย
๒. เนื้อหา
๓. การเสนอเนื้อหา

ปฏิบัติการ

๑. อ่านหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๑ 'หนังสือบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก' หัวข้อเรื่อง ความแตกต่างระหว่างเรื่องบันเทิงคดีและสารคดี
๒. ทำงานตามใบงานที่ ๑ เรื่อง ความแตกต่างระหว่างบันเทิงคดีและสารคดี

สื่อ

๑. หนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก
๒. ใบงานที่ ๑ เรื่อง ความแตกต่างระหว่างบันเทิงคดีและสารคดี
๓. หนังสือสำหรับเด็กทั้งประเภทบันเทิงคดีและสารคดี ๓-๕ เรื่อง

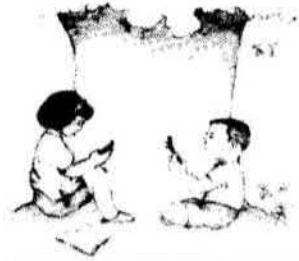
การวัดผลและประเมินผล

พิจารณาการบรรลุจุดประสงค์จากผลการทำงานตามใบงาน

ใบงานที่ ๑

เรื่อง ความแตกต่างระหว่างบันเทิงคดีและสารคดี

๑. อ่านหนังสือสำหรับเด็กซึ่งคละกัันทั้งบันเทิงคดีและสารคดีประมาณ ๓-๕ เรื่อง แล้วตอบหรืออธิบายตามประเด็นต่อไปนี้
 - ๑.๑ ชื่อหนังสือ
 - ๑.๒ ชื่อผู้แต่ง
 - ๑.๓ ชื่อสำนักพิมพ์
 - ๑.๔ เนื้อเรื่องย่อ
 - ๑.๕ จุดมุ่งหมายของหนังสือ
 - ๑.๖ ประเภทของหนังสือ (แยกเป็นบันเทิงคดีหรือสารคดี)
 - ๑.๗ การเสนอเนื้อหา

แบบฝึกปฏิบัติการที่ ๒

หนังสือบันเทิงคดี

บทที่ ๑

และสารคดีสำหรับเด็ก

เรื่องที่ ๒ ประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก : หนังสือภาพ

จุดประสงค์ เพื่อให้

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหนังสือภาพสำหรับเด็กประเภทต่าง ๆ
๒. สามารถแยกประเภทของหนังสือภาพสำหรับเด็กที่อ่าน พร้อมกับอธิบายถึงคุณสมบัติทั่ว ๆ ไปของหนังสือภาพนั้น ๆ ได้

เนื้อหา

หนังสือภาพสำหรับเด็ก

๑. หนังสือที่แสดงตัวเลขและจำนวนนับ
๒. หนังสือที่แสดงตัวอักษร
๓. หนังสือของเล่น
๔. หนังสือที่แสดงความคิดรวบยอด
๕. หนังสือที่แสดงเกี่ยวกับคน สัตว์ สิ่งของหรือสถานที่
๖. หนังสือภาพไม่มีตัวหนังสือ
๗. หนังสือภาพประกอบเรื่อง

ปฏิบัติการ

๑. อ่านหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๑ 'หนังสือบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก' หัวข้อเรื่อง ประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก ดอนหนังสือภาพ

๒. ทำงานตามใบงานที่ ๒ เรื่อง ประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก : หนังสือภาพ

สื่อ

๑. หนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก
๒. ใบงานที่ ๒ เรื่อง ประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก : หนังสือภาพ
๓. หนังสือภาพสำหรับเด็กประเภทต่าง ๆ

การวัดผลและประเมินผล

พิจารณาการบรรลุจุดประสงค์จากผลการทำงานตามใบงาน

ใบงานที่ ๒

เรื่อง ประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก : หนังสือภาพ

๑. ดูและอ่านหนังสือภาพสำหรับเด็กเล็กประเภทต่อไปนี้อย่างน้อย ๕ ประเภท ประเภทละ ๑-๒ เล่ม

- ๑.๑ หนังสือที่แสดงตัวเลขและจำนวนนับ
- ๑.๒ หนังสือที่แสดงตัวอักษร
- ๑.๓ หนังสือของเล่น
- ๑.๔ หนังสือที่แสดงความคิดรวบยอด
- ๑.๕ หนังสือที่แสดงเกี่ยวกับคน สัตว์ สิ่งของ และสถานที่
- ๑.๖ หนังสือแสดงภาพโดยไม่มีตัวหนังสือ
- ๑.๗ หนังสือภาพประกอบเรื่อง

พิจารณาหนังสือแต่ละเล่ม แล้วตอบหรือเขียนวิพากษ์วิจารณ์สั้น ๆ เกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้

- ก. จุดมุ่งหมายของหนังสือ
- ข. ความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมาย ภาพ และเนื้อหา
- ค. ความเหมาะสมสำหรับเด็กเล็ก
- ง. ประโยชน์ที่เด็กจะได้จากการอ่านหรือดูภาพ
- จ. ความน่าสนใจ

๒. ดูและอ่านหนังสือภาพสำหรับเด็กซึ่งคละกันอยู่หลายประเภท
ประมาณ ๓-๕ เล่ม แล้วตอบหรือเขียนอธิบายตามประเด็นต่อไปนี้

๒.๑ ประเภทของหนังสือภาพ

๒.๒ จุดมุ่งหมายของหนังสือ

๒.๓ ระดับหรือวัยของเด็กที่เหมาะสมกับหนังสือ

๒.๔ วิธีการที่ควรนำเสนอหนังสือต่อเด็ก

แบบฝึกปฏิบัติการที่ ๓

หนังสือบันเทิงคดี

บทที่ ๑

และสารคดีสำหรับเด็ก

เรื่องที่ ๓ ประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก : หนังสือบันเทิงคดี

จุดประสงค์ เพื่อให้

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหนังสือบันเทิงคดีประเภทต่าง ๆ
๒. สามารถแยกประเภทของหนังสือบันเทิงคดีที่อ่านพร้อมกับอธิบายถึงคุณสมบัติทั่ว ๆ ไปของหนังสือนั้น ๆ ได้

เนื้อหา

หนังสือบันเทิงคดี

๑. วรรณกรรมโบราณ
 - ๑.๑ นิทานพื้นเมือง
 - ๑.๒ นิทานคติธรรม
 - ๑.๓ ตำนาน
๒. นิทานแฟนตาซี
๓. นิยายสมัยใหม่
๔. นิยายอิงประวัติศาสตร์

ปฏิบัติการ

๑. อ่านหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๑ ‘หนังสือบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก’ หัวข้อเรื่อง ประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก ตอนหนังสือบันเทิงคดี
๒. ทำงานตามใบงานที่ ๓ เรื่อง ประเภทของหนังสือบันเทิงคดี : วรรณกรรมโบราณ

๓. ทำงานตามใบงานที่ ๔ เรื่อง ประเภทของหนังสือบันเทิงคดี : นิทานแฟนตาซี นิยายสมัยใหม่ และนิยายอิงประวัติศาสตร์

สื่อ

๑. หนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก

๒. ใบงานที่ ๓ เรื่อง ประเภทของหนังสือบันเทิงคดี : วรรณกรรมโบราณ

๓. ใบงานที่ ๔ เรื่อง ประเภทของหนังสือบันเทิงคดี : นิทานแฟนตาซี นิยายสมัยใหม่ นิยายอิงประวัติศาสตร์

๔. หนังสือบันเทิงคดีประเภทต่าง ๆ

การวัดผลและประเมินผล

พิจารณาการบรรลุจุดประสงค์จากผลการทำงานตามใบงาน

ใบงานที่ ๓

เรื่อง ประเภทของหนังสือบันเทิงคดี : วรรณกรรมโบราณ

๑. อ่านและพิจารณาหนังสือประเภทวรรณกรรมโบราณต่อไปนี้
ประเภทละ ๒ เรื่อง

๑.๑ นิทานพื้นบ้าน

๑.๒ นิทานคติธรรม

๑.๓ นิทานชาดก

๑.๔ ตำนาน

แล้วเขียนวิพากษ์วิจารณ์สั้น ๆ เกี่ยวกับ

ก. เนื้อเรื่องย่อ

ข. ตัวละครและการกระทำของตัวละคร

ค. สารสำคัญอันเป็นคติสอนใจ

ง. ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องและภาพ

จ. ระดับหรือวัยของผู้อ่านที่เหมาะสมกับหนังสือ

ฉ. ประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับ

ช. ความน่าสนใจ

๒. อ่านและพิจารณาหนังสือวรรณกรรมโบราณประเภทต่าง ๆ ประมาณ ๓-๕ เล่ม แล้วตอบหรือเขียนอธิบายตามประเด็นต่อไปนี้

- ๒.๑ ประเภทของวรรณกรรมโบราณ
- ๒.๒ จุดมุ่งหมายของหนังสือ
- ๒.๓ ความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายและการนำเสนอเรื่อง
- ๒.๔ ผู้อ่านเป้าหมายที่จะได้รับประโยชน์จากหนังสือ
- ๒.๕ ความน่าสนใจ

ใบงานที่ ๔

เรื่อง ประเภทของหนังสือบันเทิงคดี : นิทานแฟนตาซี นิยายสมัยใหม่ และนิยายอิงประวัติศาสตร์

๑. อ่านและพิจารณาหนังสือประเภทนิทานแฟนตาซี นิยายสมัยใหม่ และนิยายอิงประวัติศาสตร์ อย่างน้อยประเภทละ ๒ เล่ม ตอบและวิเคราะห์ ประเด็นต่อไปนี้

- ๑.๑ เนื้อเรื่องย่อ
- ๑.๒ สารสำคัญอันเป็นคติสอนใจ
- ๑.๓ ผู้อ่านเป้าหมาย
- ๑.๔ ความน่าสนใจและความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับตัวละคร
- ๑.๕ ความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับสถานที่ เวลา และเหตุการณ์ในเรื่อง
- ๑.๖ การส่งเสริมจินตนาการ
- ๑.๗ ประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับ
- ๑.๘ ความน่าสนใจ

๒. อ่านและพิจารณาหนังสือประเภทนิทานแฟนตาซี นิยายสมัยใหม่ และนิยายอิงประวัติศาสตร์ ซึ่งคละกันอยู่หลายประเภทประมาณ ๕-๖ เล่ม แล้วตอบหรือเขียนอธิบายตามประเด็นต่อไปนี้

- ๒.๑ ประเภทของหนังสือบันเทิงคดี
- ๒.๒ จุดมุ่งหมายของหนังสือ

- ๒.๓ ความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายและการนำเสนอเรื่อง
๒.๔ ผู้อ่านเป้าหมายที่จะได้รับประโยชน์จากหนังสือ
๒.๕ ความน่าสนใจ

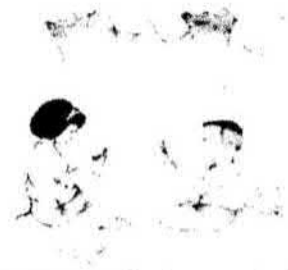

แบบฝึกปฏิบัติการที่ ๔

หนังสือบันเทิงคดี

บทที่ ๑

และสารคดีสำหรับเด็ก

เรื่องที่ ๔ ประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก : หนังสือสารคดี

จุดประสงค์ เพื่อให้

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหนังสือสารคดีประเภทต่าง ๆ
๒. สามารถแยกประเภทของหนังสือสารคดีที่อ่าน พร้อมกับอธิบายถึงคุณสมบัติทั่ว ๆ ไปของหนังสือเล่มนั้น ๆ ได้

เนื้อหา

หนังสือสารคดี

๑. สารคดีวิชาการ
๒. สารคดีชีวประวัติ

ปฏิบัติการ

๑. อ่านหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๑ ‘หนังสือบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก’ หัวข้อเรื่อง ประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก ดอนหนังสือสารคดี
๒. ทำงานตามใบงานที่ ๕ เรื่อง ประเภทของหนังสือสารคดี : สารคดีวิชาการและสารคดีชีวประวัติ

สื่อ

๑. หนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันทึคดีและสารคดีสำหรับเด็ก
๒. ทำงานตามใบงานที่ ๕ เรื่อง ประเภทของหนังสือสารคดี : สารคดีวิชาการ และสารคดีชีวประวัติ
๓. หนังสือสารคดีประเภทต่าง ๆ

การวัดผลและประเมินผล

พิจารณาการบรรลุจุดประสงค์จากผลการทำงานตามใบงาน

ใบงานที่ ๕

เรื่อง ประเภทของหนังสือสารคดี : สารคดีวิชาการและสารคดีชีวประวัติ

๑. อ่านและพิจารณาหนังสือประเภทสารคดีวิชาการและสารคดีชีวประวัติอย่างน้อยประเภทละ ๒ เล่ม คอบและวิเคราะห์ประเด็นต่อไปนี้

- ๑.๑ เนื้อเรื่องย่อ
- ๑.๒ สารสำคัญ
- ๑.๓ ผู้อ่านเป้าหมาย
- ๑.๔ ความถูกต้องของเนื้อหาสาระ
- ๑.๕ ประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับ
- ๑.๖ ความน่าสนใจ

๒. อ่านและพิจารณาหนังสือสารคดีประเภทต่าง ๆ ประมาณ ๓-๕ เรื่อง แล้วตอบหรือเขียนอธิบายตามประเด็นต่อไปนี้

- ๒.๑ ประเภทของสารคดี
- ๒.๒ จุดมุ่งหมายของหนังสือ
- ๒.๓ ความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระ
- ๒.๔ ผู้อ่านเป้าหมายที่จะได้รับประโยชน์จากหนังสือ
- ๒.๕ ความน่าสนใจ

แบบฝึกปฏิบัติการที่ ๕

คุณค่าของวรรณกรรม

บทที่ ๒

สำหรับเด็ก

เรื่องที่ ๑ คุณค่าของวรรณกรรมสำหรับเด็ก

จุดประสงค์ เพื่อให้

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจถึงคุณค่างานวรรณกรรมสำหรับเด็ก
๒. สามารถวิเคราะห์และอธิบายเกี่ยวกับคุณค่าของงานวรรณกรรม
บันเทิงคดีและสารคดีที่ได้อ่าน ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการของเด็กและเยาวชน

เนื้อหา

คุณค่าของวรรณกรรมสำหรับเด็ก

๑. พัฒนาการทางภาษา
๒. พัฒนาการทางความคิดและสติปัญญา
๓. พัฒนาการทางบุคลิกภาพ
๔. พัฒนาการทางสังคม

ปฏิบัติการ

๑. อ่านหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๒
'คุณค่าของวรรณกรรมสำหรับเด็ก'
๒. ทำงานตามใบงานที่ ๖ เรื่อง คุณค่าของวรรณกรรมสำหรับเด็ก

สี่

๑. หนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก
๒. ใบงานที่ ๖ เรื่อง คุณค่าของวรรณกรรมสำหรับเด็ก
๓. หนังสือวรรณกรรมสำหรับเด็กทั้งประเภทบันเทิงคดีและสารคดี

การวัดและประเมินผล

พิจารณาการบรรลุจุดประสงค์จากผลการทำงานตามใบงาน

ใบงานที่ ๖

เรื่อง คุณค่าของวรรณกรรมสำหรับเด็ก

๑. อ่านและพิจารณาหนังสือประเภทสารคดีและบันเทิงคดีทั้งสำหรับเด็กเล็กและเด็กโตอย่างละ ๒ เล่ม แล้วอธิบายเกี่ยวกับคุณค่าของหนังสือแต่ละเล่มที่มีผลต่อการพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

- ๑.๑ พัฒนาการทางภาษา
- ๑.๒ พัฒนาการทางความคิดและสติปัญญา
- ๑.๓ พัฒนาการทางบุคลิกภาพ
- ๑.๔ พัฒนาการทางสังคม

และเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจนว่าหนังสือเล่มใดมีลักษณะเด่นที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทางด้านใดด้านหนึ่งเป็นพิเศษ

แบบฝึกปฏิบัติการที่ ๖
ส่วนประกอบและโครงสร้าง
บทที่ ๓
ของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี

เรื่องที่ ๑ ส่วนประกอบของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี

จุดประสงค์ เพื่อให้

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบของเรื่องบันเทิงคดี
๒. จากเรื่องบันเทิงคดีที่อ่าน สามารถวิเคราะห์ส่วนประกอบของเรื่องได้

เนื้อหา

ส่วนประกอบของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี

๑. เค้าโครงเรื่อง
๒. ตัวละคร
๓. ฉาก
๔. แก่นเรื่อง
๕. ทศนะ
๖. ท่วงทำนองการเขียน

ปฏิบัติการ

๑. อ่านหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๓ 'ส่วนประกอบและโครงสร้างของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี' หัวข้อเรื่อง ส่วนประกอบของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี
๒. ทำงานตามใบงานที่ ๗ เรื่อง ส่วนประกอบของเรื่องบันเทิงคดี

สื่อ

๑. หนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก
๒. ใบงานที่ ๗ เรื่อง ส่วนประกอบของเรื่องบันเทิงคดี
๓. หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ

การวัดผลและประเมินผล

พิจารณาการบรรลุจุดประสงค์จากผลการทำงานตามใบงาน

ใบงานที่ ๗

เรื่อง ส่วนประกอบของเรื่องบันเทิงคดี

๑. อ่านและพิจารณาหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ อย่างละประมาณ ๓-๕ เล่ม แล้วตอบคำถามเกี่ยวกับส่วนประกอบต่าง ๆ ของเรื่องที่อ่านแต่ละเล่ม

๑.๑ แก่โครงเรื่อง

- ก. มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นตามลำดับตั้งแต่ต้นจนจบ
- ข. เหตุการณ์ดำเนินไปตามลำดับอย่างเหมาะสมหรือไม่อย่างไร
- ค. เหตุการณ์สูงสุด(climax)ของเรื่องคือเหตุการณ์ตอนใด

๑.๒ ฉาก

- ก. เหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้นที่ไหนและเมื่อไร
- ข. ฉากเหมาะสมกับเรื่องราวและเหตุการณ์หรือไม่อย่างไร
- ค. ฉากสร้างภาพประทับใจให้แก่ท่านอย่างไรหรือไม่

๑.๓ ตัวละคร

- ก. มีตัวละครกี่ตัว
- ข. ตัวละครเอกและตัวละครรองคือใคร
- ค. ตัวละครเอกมีลักษณะนิสัยใจคออย่างไร
- ง. ตัวละครเอกคิด พูด และมีส่วนร่วมในเหตุการณ์อย่างสมเหตุสมผลไหม

จ. ตัวละครตัวใดที่ทำให้ท่านประทับใจ และประทับใจ
เรื่องใด

๑.๔ แก่นเรื่อง

ก. แก่นเรื่องคืออะไร

ข. หลังจากอ่านเรื่องจบลง ท่านสามารถสรุปแก่นเรื่อง
ได้ทันทีไหม เพราะเหตุใด

ค. แก่นเรื่องมีคุณค่าหรือให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์อย่างไร
หรือไม่

๑.๕ ทักษะ

ก. ผู้เขียนเล่าเรื่องเอง หรือให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง
เป็นผู้เล่าเรื่อง

ข. การเล่าเรื่องราวและเหตุการณ์ตามทักษะในเรื่องชวนให้
เรื่องสนุกสนานชวนติดตามหรือไม่

๑.๖ ท่วงทำนองการเขียน

ก. ผู้เขียนใช้ภาษาเรียบเรียงถ้อยคำได้เหมาะสมกลมกลืน
กับฉาก ตัวละครและเหตุการณ์หรือไม่ อย่างไร

ข. เรื่องที่อ่านสะท้อนความรู้สึกและอารมณ์อย่างไร

๒. จากเรื่องที่อ่านแต่ละเรื่อง มีส่วนประกอบของงานบันเทิงคดี
ส่วนใดที่ท่านประทับใจ หรือคิดว่าเป็นส่วนที่น่าสนใจที่สุด เพราะเหตุไร และสรุป
รวมทั้งเรื่องแล้วท่านคิดว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจชวนให้อ่านหรือไม่

๓. จากเรื่องที่อ่านแต่ละเรื่อง จงกำหนดผู้อ่านเป้าหมายว่าเรื่องใด
เหมาะสมสำหรับผู้อ่านวัยใด พร้อมทั้งอธิบายสั้น ๆ ว่าหนังสือบันเทิงคดี
สำหรับผู้อ่านต่างวัยที่ท่านอ่าน มีส่วนประกอบแต่ละส่วนเหมือนกันหรือ
แตกต่างกันอย่างไรบ้าง

แบบฝึกปฏิบัติการที่ ๗

ส่วนประกอบและโครงสร้าง

บทที่ ๓

ของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี

เรื่องที่ ๒ โครงสร้างของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี

จุดประสงค์ เพื่อให้

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างของเรื่องบันเทิงคดี
๒. จากเรื่องบันเทิงคดีที่อ่าน สามารถวิเคราะห์โครงสร้างของเรื่องได้

เนื้อหา

โครงสร้างของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี

๑. โครงสร้างภายนอก
๒. โครงสร้างภายใน

ปฏิบัติการ

๑. อ่านหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๓ 'ส่วนประกอบและโครงสร้างของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี' หัวข้อเรื่อง โครงสร้างของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี
๒. ทำงานตามใบงานที่ ๘ เรื่อง โครงสร้างของเรื่องบันเทิงคดี

สื่อ

๑. หนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก
๒. ใบงานที่ ๘ เรื่อง โครงสร้างของเรื่องบันเทิงคดี
๓. หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ

การวัดผลและประเมินผล

พิจารณาการบรรลุจุดประสงค์จากผลการทำงานตามใบงาน

ใบงานที่ ๘

เรื่อง โครงสร้างของเรื่องบันเทิงคดี

๑. อ่านและพิจารณาหนังสือบันเทิงคดีสำหรับทั้งเด็กเล็กและเด็กโต อย่างละประมาณ ๓-๕ เล่ม แล้วตอบคำถามเกี่ยวกับโครงสร้างของเรื่อง ที่อ่านแต่ละเล่ม

๑.๑ มีตอนเริ่มเรื่อง ตอนกลางเรื่อง และ ตอนจบเรื่อง ตาม ลักษณะของเรื่องบันเทิงคดีที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

๑.๒ เขียนเค้าโครงเรื่องหรือลำดับเหตุการณ์ในเรื่องตั้งแต่ต้น จนจบ และระบุว่าเหตุการณ์ช่วงใดเป็นตอนเริ่มเรื่อง ตอนกลางเรื่อง และตอนจบเรื่อง

๑.๓ เขียนแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของโครงสร้างภายนอก และโครงสร้างภายในของเหตุการณ์ เรื่องราวในเรื่องบันเทิงคดีแต่ละเรื่อง (ดูตัวอย่างการเขียนแผนภูมิจากหัวข้อเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างของบันเทิงคดี ในหนังสือคู่มือ)

๒. วิเคราะห์จุดเด่นหรือจุดด้อยเกี่ยวกับโครงสร้างทั้งโครงสร้าง ภายนอกและโครงสร้างภายในของเรื่องที่อ่านแต่ละเรื่อง และสรุปให้เห็นว่า จุดเด่นหรือจุดด้อยเหล่านั้นมีผลให้หนังสือแต่ละเล่มน่าสนใจ ชวนให้อ่าน หรือไม่อย่างไร

๓. จากเรื่องที่อ่าน จงกำหนดผู้อ่านเป้าหมายว่าเรื่องใดเหมาะสม สำหรับผู้อ่านวัยใด พร้อมทั้งอธิบายสั้น ๆ ว่า หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็ก ต่างวัยมีโครงสร้างภายนอกและโครงสร้างภายในเหมือนกันหรือแตกต่างกัน อย่างไรหรือไม่

แบบฝึกปฏิบัติการที่ ๘ ส่วนประกอบและโครงสร้าง บทที่ ๔ ของวรรณกรรมประเภทสารคดี

เรื่องที่ ๑ ส่วนประกอบของวรรณกรรมประเภทสารคดี

จุดประสงค์ เพื่อให้

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบของเรื่องสารคดี
๒. จากเรื่องสารคดีที่อ่าน สามารถวิเคราะห์ส่วนประกอบของเรื่องได้

เนื้อหา

ส่วนประกอบของวรรณกรรมประเภทสารคดี

๑. ส่วนนำเรื่อง
๒. ส่วนเนื้อเรื่อง
๓. ส่วนสรุปเรื่อง

ปฏิบัติการ

๑. อ่านหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๔ 'ส่วนประกอบและโครงสร้างของวรรณกรรมประเภทสารคดี' หัวข้อเรื่อง ส่วนประกอบของวรรณกรรมประเภทสารคดี

๒. ทำงานตามใบงานที่ ๘ เรื่อง ส่วนประกอบของเรื่องสารคดี

สื่อ

๑. หนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก
๒. ใบงานที่ ๘ เรื่อง ส่วนประกอบของเรื่องสารคดี
๓. หนังสือสารคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ

การวัดผลและประเมินผล

พิจารณาการบรรลุจุดประสงค์จากผลการทำงานตามใบงาน

ใบงานที่ ๘

เรื่อง ส่วนประกอบของเรื่องสารคดี

๑. อ่านและพิจารณาหนังสือสารคดีสำหรับทั้งเด็กเล็กและเด็กโต อย่างละประมาณ ๓-๕ เล่ม แล้วตอบคำถามเกี่ยวกับส่วนประกอบของเรื่อง ที่อ่านแต่ละเล่ม

๑.๑ หนังสือแต่ละเล่มมีส่วนนำเรื่อง ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนสรุป เรื่องครบถ้วนหรือไม่

๑.๒ ผู้เขียนเขียน ส่วนนำเรื่อง ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนสรุปเรื่อง ได้สอดคล้องสัมพันธ์กันดีตามบทบาทของส่วนประกอบของเรื่องสารคดีหรือไม่ อย่างไร

๑.๓ จากเรื่องที่อ่าน จงเปรียบเทียบให้เห็นว่าผู้เขียนมีวิธีการเขียนส่วนนำเรื่องและส่วนสรุปเรื่องเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

๑.๔ จากเรื่องที่อ่าน ผู้เขียนเสนอ ส่วนเนื้อเรื่อง ได้ถูกต้อง น่าสนใจเพียงไร

๑.๕ จงเปรียบเทียบเรื่องที่เขียนโดยมีส่วนประกอบทั้ง ๓ ส่วน ครบถ้วน กับเรื่องที่เขียนโดยไม่มีส่วนประกอบทั้งสาม ในประเด็นต่อไปนี้

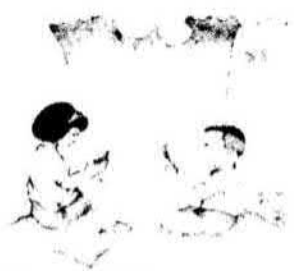
ก. การทราบจุดมุ่งหมายของเรื่อง

ข. ความสามารถในการติดตามทำความเข้าใจเรื่องใน ขณะอ่าน

ค. การเข้าใจสาระสำคัญของเรื่องเมื่ออ่านจบ

๒. วิเคราะห์จุดเด่นหรือจุดด้อยของเรื่องที่อ่านแต่ละเรื่อง และสรุป ให้เห็นว่าจุดเด่นหรือจุดด้อยเหล่านั้นมีผลให้หนังสือแต่ละเล่มมีความชัดเจน เป็นประโยชน์และน่าสนใจหรือไม่ อย่างไร

๓. จากเรื่องที่อ่าน จงกำหนดผู้อ่านเป้าหมายว่าเรื่องใดเหมาะ สำหรับผู้อ่านวัยใด พร้อมทั้งอธิบายสั้น ๆ ว่าหนังสือสารคดีสำหรับผู้อ่าน ต่างวัยมีส่วนประกอบแต่ละส่วนเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไรหรือไม่

แบบฝึกปฏิบัติการที่ ๕

ส่วนประกอบและโครงสร้าง

บทที่ ๔

ของวรรณกรรมประเภทสารคดี

เรื่องที่ ๒ โครงสร้างของวรรณกรรมประเภทสารคดี : โครงสร้างภายนอก

จุดประสงค์ เพื่อให้

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างภายนอกของเรื่องสารคดี
๒. จากเรื่องสารคดีที่อ่าน สามารถวิเคราะห์เกี่ยวกับโครงสร้างภายนอกของเรื่องได้
๓. สามารถเขียนข้อความโดยใช้แบบรูปการเขียนต่าง ๆ กัน

เนื้อหา

โครงสร้างภายนอกของวรรณกรรมประเภทสารคดี

๑. การเขียนแบบพรรณนา
๒. การเขียนแบบบรรยาย
๓. การเขียนแบบอธิบาย
 - ๓.๑ การเขียนแสดงเหตุและผล
 - ๓.๒ การเขียนแสดงการเปรียบเทียบ
 - ๓.๓ การเขียนแสดงการแบ่งประเภท
 - ๓.๔ การเขียนแสดงกระบวนการ
 - ๓.๕ การเขียนแสดงรายละเอียดตามเกณฑ์
๔. การเขียนแบบโน้มน้าว

ปฏิบัติการ

๑. อ่านหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันทึคดีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๔ ‘ส่วนประกอบและโครงสร้างของวรรณกรรมประเภทสารคดี’ หัวข้อเรื่อง โครงสร้างของวรรณกรรมประเภทสารคดี ตอน โครงสร้างภายนอก
๒. ทำงานตามใบงานที่ ๑๐ เรื่อง โครงสร้างภายนอกของเรื่องสารคดี

สื่อ

๑. หนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันทึคดีและสารคดีสำหรับเด็ก
๒. ใบงานที่ ๑๐ เรื่อง โครงสร้างภายนอกของเรื่องสารคดี
๓. หนังสือสารคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ

การวัดผลและประเมินผล

พิจารณาการบรรลุจุดประสงค์จากผลการทำงานตามใบงาน

ใบงานที่ ๑๐

เรื่อง โครงสร้างภายนอกของเรื่องสารคดี

๑. อ่านและพิจารณาหนังสือสารคดีสำหรับทั้งเด็กเล็กและเด็กโต อย่างละประมาณ ๓-๕ เล่ม แล้วตอบคำถามเกี่ยวกับโครงสร้างภายนอกของเรื่องที้อ่านแต่ละเล่ม

๑.๑ ผู้เขียนเสนอเนื้อหาโดยใช้โครงสร้างภายนอกหรือแบบรูปการเขียนแบบใดเป็นหลัก

๑.๒ ผู้เขียนใช้แบบรูปการเขียนแบบอื่นสอดแทรกอยู่ด้วยหรือไม่ มีแบบรูปใดบ้าง ท่านคิดว่าเหมาะสมดีแล้วหรือไม่ อย่างไร

๑.๓ แบบรูปการเขียนที่ผู้เขียนใช้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ และจุดมุ่งหมายของหนังสือหรือไม่ อย่างไร

๑.๔ ท่านคิดว่าแบบรูปการเขียนหนังสือแต่ละเล่มจะมีผลต่อการที่ผู้อ่านเป้าหมายจะสามารถเข้าใจเรื่องได้ดีเพียงไรหรือไม่

๒. ทดลองเขียนข้อความสั้น ๆ ๑ ย่อหน้า ยาวประมาณ ๕-๗ บรรทัด ตามหัวข้อต่อไปนี้

๒.๑ กล่าวถึงความสำคัญของการที่ได้ก๊วยต่าง ๆ ควรได้อ่านงานวรรณกรรม

๒.๒ กล่าวถึงคุณสมบัติที่ดีของงานเขียนสารคดีตามความเห็นของท่าน

๒.๓ กล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยว ๑ แห่งที่ท่านได้ไปมา ให้เพื่อนของท่านที่ยังไม่เคยไปเลยอ่าน เพื่อเพื่อนของท่านจะได้ไปชมบ้าง

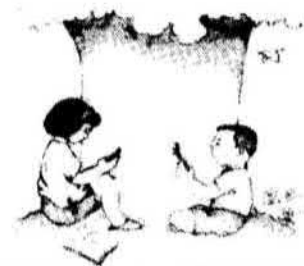
๒.๔ กล่าวแนะนำการเดินทางทางรถไฟแก่เพื่อนของท่านที่ไม่เคยเดินทางทางรถไฟมาก่อน

๒.๕ เพื่อนร่วมงานคนใหม่ของท่านยังไม่เคยเห็นหน้าผู้บังคับบัญชาเลย ท่านกล่าวถึงลักษณะรูปร่างหน้าตาของผู้บังคับบัญชาให้เพื่อนฟัง

๒.๖ ท่านกล่าวถึงประสบการณ์ของท่านที่ท่านประทับใจ และมักจะกล่าวถึงบ่อย ๆ

จงพิจารณาข้อความที่ท่านเขียน แล้วระบุว่าท่านใช้แบบรูปการเขียนหรือโครงสร้างภายนอกแบบใด

แบบฝึกปฏิบัติการที่ ๑๐
ส่วนประกอบและโครงสร้าง
บทที่ ๔
ของวรรณกรรมประเภทสารคดี

เรื่องที่ ๓ โครงสร้างของวรรณกรรมประเภทสารคดี : โครงสร้างภายใน

จุดประสงค์ เพื่อให้

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างภายในของเรื่องสารคดี
๒. จากเรื่องสารคดีที่อ่าน สามารถวิเคราะห์เกี่ยวกับโครงสร้างภายในของเรื่องได้
๓. สามารถจัดโครงสร้างภายในของเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ท่านคิดจะเขียนเป็นสารคดีได้

เนื้อหา

โครงสร้างภายในของวรรณกรรมประเภทสารคดี

๑. ระดับความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระ
๒. การเรียงลำดับเนื้อหาสาระ

ปฏิบัติการ

๑. อ่านหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๔ 'ส่วนประกอบและโครงสร้างของวรรณกรรมประเภทสารคดี' หัวข้อเรื่อง โครงสร้างของงานวรรณกรรมประเภทสารคดี ตอน โครงสร้างภายใน
๒. ทำงานตามใบงานที่ ๑๑ เรื่อง โครงสร้างภายในของเรื่องสารคดี

สื่อ

๑. หนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันทึงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก
๒. ใบงานที่ ๑๑ เรื่อง โครงสร้างภายในของเรื่องสารคดี
๓. หนังสือสารคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ

การวัดผลและประเมินผล

พิจารณาการบรรลุจุดประสงค์จากผลการทำงานตามใบงาน

ใบงานที่ ๑๑

เรื่อง โครงสร้างภายในของเรื่องสารคดี

๑. อ่านและพิจารณาหนังสือสารคดีสำหรับทั้งเด็กเล็กและเด็กโตอย่างละ ๓-๕ เล่ม แล้วตอบคำถามเกี่ยวกับโครงสร้างภายในของเรื่อง ที่อ่านแต่ละเล่ม

๑.๑ จุดมุ่งหมายของเรื่องคืออะไร

๑.๒ เขียนแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระของทั้งเรื่อง (ตามแนวการเขียนแผนภูมิจากหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันทึงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๔ หัวข้อเรื่อง โครงสร้างภายใน)

๑.๓ วิเคราะห์โครงสร้างภายในตามประเด็นต่อไปนี้

ก. รายละเอียดของเนื้อหาช่วยให้เข้าใจความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ หรือไม่

ข. ความคิดรวบยอดแต่ละเรื่องช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจความคิดรวบยอดในระดับที่สูงขึ้น หรือความคิดรวบยอดรวมของหนังสือหรือไม่

ค. รายละเอียดเนื้อหาและความคิดรวบยอดในระดับที่สูงขึ้นแต่ละเรื่อง มีความสัมพันธ์กันในทางส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจสาระสำคัญของเรื่องทั้งหมดได้ดีเพียงใดหรือไม่

ง. ข้อหัวข้อเรื่องและเนื้อหาในหัวข้อนั้นสอดคล้องกันไหม

๑.๔ การลำดับเนื้อหาสาระแต่ละเรื่องเหมาะสมหรือไม่ เพียงไร

๑.๕ เนื้อหาสาระและการจัดลำดับเนื้อหาทั้งเล่มช่วยให้ผู้อ่าน
บรรลุจุดมุ่งหมายของหนังสือได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

๒. วิเคราะห์จุดเด่นหรือจุดด้อยของหนังสือแต่ละเล่ม และสรุป
ให้เห็นว่าจุดเด่นหรือจุดด้อยเหล่านั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทั้งภายนอก
และภายในอย่างไรหรือไม่ ส่งผลให้หนังสือมีความชัดเจน เป็นประโยชน์
และน่าสนใจสำหรับผู้อ่านแต่ละวัยอย่างไรหรือไม่

๓. สมมติว่าท่านจะต้องเขียนเรื่องสารคดีให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใด
เรื่องหนึ่งสำหรับนักเรียนของท่าน โปรดดำเนินการต่อไปนี้

๓.๑ เลือกเรื่องหรือเนื้อหาสาระ

๓.๒ กำหนดจุดมุ่งหมายในการเขียนเรื่องนั้น

๓.๓ กำหนดผู้อ่านเป้าหมาย

๓.๔ วิเคราะห์และจัดความสัมพันธ์ของเนื้อหาสาระ (อาจจะเขียน
เป็นแผนภูมิหรือลำดับเนื้อหาเป็นหัวข้อใหญ่หัวข้อย่อยเรียงตามลำดับก็ได้)

แบบฝึกปฏิบัติการที่ ๑๑

การออกแบบจัดทำภาพประกอบ

บทที่ ๕

และการออกแบบหนังสือสำหรับเด็ก

เรื่องที่ ๑ การออกแบบจัดทำภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก

จุดประสงค์ เพื่อให้

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาพ ประเภทของภาพ และการเลือกภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก
๒. สามารถวิเคราะห์คุณสมบัติและประโยชน์ของภาพประกอบในหนังสือสำหรับเด็กได้
๓. สามารถกำหนดและออกแบบภาพประกอบเนื้อหาและเรื่องราวในหนังสือสำหรับเด็กได้

เนื้อหา

การออกแบบจัดทำภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก

๑. องค์ประกอบของภาพ
๒. ประเภทของภาพ
๓. การเลือกภาพประกอบ

ปฏิบัติการ

๑. อ่านหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๕ ‘การออกแบบจัดทำภาพประกอบและการออกแบบหนังสือ’ หัวข้อเรื่อง การออกแบบจัดทำภาพประกอบ

๒. ทำงานตามใบงานที่ ๑๒ เรื่อง การออกแบบจัดทำภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก

สื่อ

๑. หนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก
๒. ใบงานที่ ๑๒ เรื่อง การออกแบบจัดทำภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก
๓. หนังสือบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ

การวัดผลและประเมินผล

พิจารณาการบรรลุจุดประสงค์จากผลการทำงานตามใบงาน

ใบงานที่ ๑๒

เรื่อง การออกแบบจัดทำภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก

๑. อ่านและพิจารณาหนังสือบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ อย่างละประมาณ ๓-๕ เล่ม แล้วตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องภาพประกอบเรื่องที่อ่านแต่ละเล่ม

- ๑.๑ ภาพประกอบสอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องมากน้อยเพียงไร
- ๑.๒ ภาพประกอบถูกต้อง ชัดเจน และเหมาะสมเพียงไร
- ๑.๓ ประเภท สี ขนาด และตำแหน่งของภาพประกอบมีผลต่อผู้อ่านอย่างไรบ้าง

๑.๔ การมีคำบรรยายหรือไม่มีคำบรรยายประกอบภาพ ก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียต่อผู้อ่านอย่างไรบ้าง

๑.๕ เรื่องที่ท่านอ่านเล่มใดบ้างที่ท่านคิดปรับปรุงเปลี่ยนแปลงภาพประกอบเพื่อให้เกิดผลดีต่อผู้อ่านยิ่งขึ้น และท่านจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

๒. กำหนดและออกแบบภาพประกอบเรื่องตามข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้

- ๒.๑ จากใบงานที่ ๑๐ ข้อ ๒ ออกแบบและกำหนดภาพประกอบข้อความที่ท่านคิดว่าเหมาะสมที่สุด โดยพิจารณาให้มีรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ พร้อมกับอธิบายเหตุผลของท่านด้วย

- ก. ประเภทของภาพ
- ข. สีและขนาดของภาพ
- ค. รายละเอียดภายในภาพ
- ง. คำบรรยายประกอบภาพ

๒.๒ จากหนังสือบันทึกคดีและสารคดีสำหรับเด็กที่ท่านอ่าน
ในข้อ ๑ เลือกหนังสือบันทึกคดีและสารคดีอย่างละ ๑ เล่ม (ที่ท่านคิดว่า
มีข้อบกพร่องเกี่ยวกับภาพประกอบอยู่บ้าง) เลือกเนื้อหาอย่างน้อย ๑ ตอน
หรือ ๑ หัวข้อเรื่อง นำมากำหนดและออกแบบภาพประกอบเพิ่มเติมเพื่อให้
เกิดผลดีต่อผู้อ่าน โดยพิจารณาให้มีรายละเอียดของภาพและบอกเหตุผล
ของการกำหนดภาพ เช่นเดียวกับข้อ ๒.๑

แบบฝึกปฏิบัติการที่ ๑๒

การออกแบบจัดทำภาพประกอบ

บทที่ ๕

และการออกแบบหนังสือสำหรับเด็ก

เรื่องที่ ๒ การออกแบบหนังสือสำหรับเด็ก

จุดประสงค์ เพื่อให้

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขนาดของหนังสือ การออกแบบหน้าหนังสือ และการจัดวางภาพประกอบ
๒. สามารถวิเคราะห์เกี่ยวกับขนาดหนังสือและการออกแบบหน้าหนังสือสำหรับเด็กได้
๓. สามารถออกแบบหน้าหนังสือและจัดวางภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กได้

เนื้อหา

การออกแบบหนังสือสำหรับเด็ก

๑. ขนาดเล่มหนังสือ
๒. การออกแบบหน้าหนังสือและจัดวางภาพประกอบ

ปฏิบัติการ

๑. อ่านหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๕ ‘การออกแบบจัดทำภาพประกอบและการออกแบบหนังสือสำหรับเด็ก’ หัวข้อเรื่อง การออกแบบหนังสือสำหรับเด็ก
๒. ทำงานตามใบงานที่ ๑๓ เรื่อง การออกแบบหนังสือสำหรับเด็ก

สื่อ

๑. หนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันทึงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก
๒. ใบงานที่ ๑๓ เรื่อง การออกแบบหนังสือสำหรับเด็ก
๓. หนังสือบันทึงคดีและสารคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ

การวัดผลและประเมินผล

พิจารณาการบรรลุจุดประสงค์จากผลการทำงานตามใบงาน

ใบงานที่ ๑๓

เรื่อง การออกแบบหนังสือสำหรับเด็ก

๑. เลือกและพิจารณาหนังสือบันทึงคดีและสารคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ อย่างละประมาณ ๓-๕ เล่ม แล้วตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องภาพประกอบเรื่อง ที่ท่านอ่านแต่ละเล่ม

๑.๑ หนังสือแต่ละเล่มเหมาะกับผู้อ่านวัยใด

๑.๒ ขนาดหนังสือเหมาะสมกับประเภทของหนังสือและเหมาะสมกับผู้อ่านวัยต่าง ๆ กันอย่างไรหรือไม่

๑.๓ ประเภทของภาพ สี เส้น เงาและผิวเนื้อภาพของหนังสือแต่ละเล่มมีลักษณะเด่น สะดุดตา และน่าสนใจเป็นพิเศษอย่างไรหรือไม่

๑.๔ การจัดวางหน้าซึ่งประกอบด้วยภาพและข้อความ มีความสวยงาม เหมาะสม และส่งเสริมให้หนังสือน่าอ่านหรือน่าสนใจอย่างไรหรือไม่

๑.๕ การจัดวางหน้า ซึ่งประกอบด้วยภาพและข้อความ ช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกัน และส่งเสริมให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเข้าใจ หรือความบันเทิงมากน้อยเพียงไร

๑.๖ จากหนังสือแต่ละเล่มที่ท่านอ่าน ท่านคิดจะปรับปรุงการกำหนดภาพและข้อความหน้าใดหรือตอนใดในเล่มใดให้เหมาะสมขึ้นหรือไม่ และจะปรับปรุงอย่างไร

๒. เลือกหนังสือประเภทบันทึงคดีและสารคดีสำหรับเด็กมาอย่างละ ๑ เล่ม เลือกเนื้อหาอย่างน้อย ๑ ตอนหรือ ๑ หัวข้อเรื่อง นำมากำหนด

ภาพประกอบและออกแบบจัดวางหน้าให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยพิจารณาให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

๒.๑ ประเภทของภาพ

๒.๒ สีและขนาดของภาพ

๒.๓ รายละเอียดภายในภาพ

๒.๔ คำบรรยายประกอบภาพ

พร้อมกับออกแบบหน้าหนังสือโดยจัดวางภาพประกอบ ข้อความ และการเว้นชาน โดยเขียนจำลองให้เห็นหน้าหนังสืออย่างชัดเจน

แบบฝึกปฏิบัติการที่ ๑๓

เทคนิคการเขียน

บทที่ ๖

เรื่องบันเท็งคดี

เรื่องที่ ๑ คุณสมบัติของงานเขียนบันเท็งคดีที่ดี

จุดประสงค์ เพื่อให้

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณสมบัตินៃงานเขียนบันเท็งคดีสำหรับเด็ก
๒. สามารถวิเคราะห์งานเขียนบันเท็งคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ

เนื้อหา

คุณสมบัติของงานเขียนบันเท็งคดีที่ดี

๑. ความกลมกลืนของส่วนประกอบและโครงสร้าง
๒. ความเหมาะสมกับผู้อ่าน
๓. ความน่าสนใจ

ปฏิบัติการ

๑. อ่านหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเท็งคดีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๖ 'เทคนิคการเขียนเรื่องบันเท็งคดี' หัวข้อเรื่อง คุณสมบัติของงานเขียนบันเท็งคดีที่ดี
๒. ทำงานตามใบงานที่ ๑๔ เรื่อง คุณสมบัติของงานเขียนบันเท็งคดีที่ดี

สื่อ

๑. หนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก
๒. ใบงานที่ ๑๔ เรื่อง คุณสมบัติของงานเขียนบันเทิงคดีที่ดี
๓. หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ

การวัดผลและประเมินผล

พิจารณาการบรรลุจุดประสงค์จากผลการทำงานตามใบงาน

ใบงานที่ ๑๔

เรื่อง คุณสมบัติของงานเขียนบันเทิงคดีที่ดี

๑. อ่านและพิจารณาหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ อย่างละ ๓-๕ เล่ม แล้วตอบคำถามเกี่ยวกับคุณสมบัติของเรื่องที่อ่านแต่ละเล่ม
 - ๑.๑ เป็นเรื่องที่เหมาะสมสำหรับผู้อ่านวัยใด
 - ๑.๒ เขียนเค้าโครงเรื่องหรือลำดับเหตุการณ์ของหนังสือแต่ละเล่ม
 - ๑.๓ ระบุว่าเหตุการณ์ตอนใดเป็นตอนเริ่มเรื่อง ตอนกลางเรื่อง และตอนจบเรื่อง และเหตุการณ์ตอนใดเป็นจุดสูงสุด (climax) ของเรื่อง
 - ๑.๔ ท่านคิดว่าผู้เขียนสร้างเรื่องราว เหตุการณ์ และดำเนินเรื่องราวได้น่าสนใจและชวนให้ติดตามมากน้อยเพียงไร
 - ๑.๕ ฉาก เหตุการณ์ ตัวละคร และพฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละคร มีความสมจริง มีเหตุผล และน่าเชื่อถือหรือไม่ เพียงไร
 - ๑.๖ แก่นเรื่องคืออะไร ให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านหรือไม่ อย่างไร
 - ๑.๗ วิเคราะห์ถึงส่วนเด่นส่วนด้อยของหนังสือในเรื่องต่อไปนี้
 - ก. ความกลมกลืนของส่วนประกอบและโครงสร้าง
 - ข. ความเหมาะสมกับผู้อ่านเป้าหมาย
 - ค. ความน่าสนใจ
๒. จากหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กที่อ่านจากข้อ ๑ จงวิเคราะห์เปรียบเทียบแล้วอธิบายให้เห็นชัดเจนว่า เรื่องที่เขียนสำหรับเด็กที่มีวัยต่างกัน มีความแตกต่างกันในเรื่องใดบ้าง

แบบฝึกปฏิบัติการที่ ๑๔

เทคนิคการเขียน

บทที่ ๖

เรื่องบ้านเท็งคดี

เรื่องที่ ๒ เทคนิคการเขียนเรื่องบ้านเท็งคดี

จุดประสงค์ เพื่อให้

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการเขียนเรื่องบ้านเท็งคดี ทั้งในแง่การสร้างเค้าโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก แก่นเรื่อง บทสนทนา และ อารมณ์ความรู้สึก

๒. สามารถวิเคราะห์และเปรียบเทียบเรื่องบ้านเท็งคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ

๓. สามารถใช้เทคนิคการเขียนเรื่องบ้านเท็งคดีสำหรับเด็ก

เนื้อหา

เทคนิคการเขียนเรื่องบ้านเท็งคดี

๑. การสร้างเค้าโครงเรื่อง
๒. การสร้างตัวละคร
๓. การสร้างบทสนทนา
๔. การสร้างแก่นเรื่อง
๕. การสร้างความรู้สึกรู้สึกและอารมณ์

ปฏิบัติการ

๑. อ่านหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบ้านเท็งคดีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๖ 'เทคนิคการเขียนเรื่องบ้านเท็งคดี' หัวข้อเรื่อง เทคนิคการเขียนเรื่องบ้านเท็งคดี

๒. ทำงานตามใบงานที่ ๑๕ เรื่อง เทคนิคการเขียนเรื่องบันเทึงคดี
๓. ทำงานตามใบงานที่ ๑๖ เรื่อง การวิเคราะห์งานเขียนบันเทึงคดี
๔. ทำงานตามใบงานที่ ๑๗ เรื่อง การใช้เทคนิคการเขียนเรื่องบันเทึงคดี

สื่อ

๑. หนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันเทึงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก
๒. ใบงานที่ ๑๕, ๑๖ และ ๑๗
๓. หนังสือบันเทึงคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ

การวัดผลและประเมินผล

พิจารณาการบรรลุจุดประสงค์จากผลการทำงานตามใบงาน

ใบงานที่ ๑๕

เรื่อง เทคนิคการเขียนเรื่องบันเทึงคดี

๑. อ่านและพิจารณาหนังสือบันเทึงคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ อย่างละ ๓-๕ เล่ม แล้วตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านแต่ละเล่ม
 - ๑.๑ เป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับผู้อ่านวัยใด
 - ๑.๒ เขียนแผนภูมิแสดงให้เห็นโครงสร้างภายนอก โครงสร้างภายใน และส่วนประกอบของเรื่องบันเทึงคดีที่ผู้เขียนนำมาผสมกลมกลืนเข้าเป็นเรื่อง อาจจะดูแบบอย่างในภาคความรู้ฯ
 - ๑.๓ เขียนวิจารณ์เกี่ยวกับเค้าโครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร จุดวิกฤต ท่วงทำนองการเขียน บทสนทนา และแก่นเรื่อง
 - ๑.๔ ท่านคิดว่าผู้เขียนมีความสามารถในการเขียนเรื่องบันเทึงคดีมากน้อยเพียงไร
 - ๑.๕ ท่านคิดว่าผู้อ่านจะได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการอ่านหนังสือเล่มนี้

ใบงานที่ ๑๖

เรื่อง การวิเคราะห์งานเขียนบันเทิงคดี

๑. อ่านและพิจารณาหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ อย่างละ ๓-๕ เล่ม และให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้
 - ๑.๑ หนังสือแต่ละเล่มเหมาะสมสำหรับผู้่านวัยใด
 - ๑.๒ จุดมุ่งหมายของหนังสือคืออะไร
 - ๑.๓ ผู้แต่งเสนอเรื่องราวสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือไม่
 - ๑.๔ ผู้อ่านเป้าหมายได้รับประโยชน์ตามจุดมุ่งหมายหรือไม่
 - ๑.๕ หนังสือน่าสนใจหรือไม่ เพราะเหตุใด
๒. จากการอ่านหนังสือในข้อ ๑ จงเปรียบเทียบระหว่างหนังสือบันเทิงคดีที่เหมาะสมสำหรับผู้่านต่างวัย ในประเด็นต่อไปนี้
 - ๒.๑ การสร้างเค้าโครงเรื่อง ปัญหาหรืออุปสรรคของตัวละครเอก
 - ๒.๒ การสร้างตัวละคร การสร้างบทสนทนา
 - ๒.๓ การสร้างฉาก
 - ๒.๔ ท่วงทำนองการเขียน และการสร้างอารมณ์
 - ๒.๕ การเสนอทัศนะ
 - ๒.๖ แก่นเรื่อง
 - ๒.๗ การเริ่มเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการจบเรื่อง
 - ๒.๘ การใช้ภาพประกอบ

ใบงานที่ ๑๖

เรื่อง การใช้เทคนิคการเขียนเรื่องบันทึงคดี

๑. สมมุติว่าท่านจะต้องเขียนเรื่องบันทึงคดีสำหรับเด็ก ๑ เรื่อง
จงเลือกแก่นเรื่องต่อไปนี้ ๑ เรื่อง

- ก. งานทุกอย่างสำเร็จได้ด้วยความเพียร
- ข. คบคนเช่นไรก็เป็นคนเช่นนั้น
- ค. ไม่เห็นน้ำอย่าตัดกระบอก ไม่เห็นกระรอกอย่าโก่งหน้าไม้
- ง. มือไม่พาย เอาตีนราน้ำ
- จ. วัวหายแล้วจึงล้อมคอก

แล้ววางแผนการเขียนต้นฉบับด้วยการตอบคำถามต่อไปนี้

- ๑.๑ ต้องการเขียนให้เด็กวัยใดอ่าน
- ๑.๒ ต้องการให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์อะไรบ้าง
- ๑.๓ เรียงลำดับเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่จะเกิดขึ้นตั้งแต่ต้นจนจบ เหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไร
- ๑.๔ มีตัวละครกี่ตัว ตัวละครเอกคือใคร ตัวละครรองคือใคร ตัวละครแต่ละตัวมีลักษณะอย่างไร
- ๑.๕ ตัวละครเอกมีปัญหาหรือเป้าหมายหรือความต้องการอะไรที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้น เป้าหมายหรือความต้องการนั้น ๆ มีความสำคัญสำหรับตัวละครเอกอย่างไร
- ๑.๖ ตัวละครเอกทำอะไรบ้าง เพื่อแก้ปัญหาหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการ เขาชนะอุปสรรคอย่างไร มีเหตุการณ์อะไรเป็นจุดวิกฤต
- ๑.๗ จะจบเรื่องอย่างไร จะให้เรื่องลงเอยอย่างไร
- ๑.๘ จะเล่าเรื่องนี้ในทัศนะอย่างไร
- ๑.๙ จะตั้งชื่อเรื่องว่าอย่างไร
- ๑.๑๐ จะใช้ภาพประกอบอะไร

แบบฝึกปฏิบัติการที่ ๑๕

เทคนิคการเขียน

บทที่ ๗

เรื่องสารคดี

เรื่องที่ ๑ คุณสมบัติของงานเขียนสารคดีที่ดีและเทคนิคการเขียน

จุดประสงค์ เพื่อให้

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณสมบัติที่ดีและเทคนิคการเขียนเรื่องสารคดีสำหรับเด็ก
๒. สามารถวิเคราะห์งานเขียนสารคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ
๓. สามารถใช้เทคนิคการเขียนเรื่องสารคดีสำหรับเด็ก

เนื้อหา

คุณสมบัติของงานเขียนสารคดีที่ดี

๑. จุดมุ่งหมายของงานเขียน
๒. โครงสร้างของงานเขียน
๓. เนื้อหา
๔. การเสนอเนื้อหา
๕. เอกภาพ
๖. สัมพันธภาพ
๗. จุดเน้น
๘. การใช้ภาษา
๙. ความเหมาะสมกับผู้อ่าน

ปฏิบัติการ

๑. อ่านหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันทึคดีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๗ ‘เทคนิคการเขียนเรื่องสารคดี’ หัวข้อเรื่อง คุณสมบัติของงานเขียนสารคดีที่ดีและเทคนิคการเขียน

๒. ทำงานตามใบงานที่ ๑๘ เรื่อง คุณสมบัติของงานเขียนสารคดีที่ดี

๓. ทำงานตามใบงานที่ ๑๙ เรื่อง การใช้เทคนิคการเขียนเรื่องสารคดี

๑. หนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันทึคดีและสารคดีสำหรับเด็ก

๒. ใบงานที่ ๑๘, ๑๙

๓. หนังสือสารคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ

การวัดผลและประเมินผล

พิจารณาการบรรลุจุดประสงค์จากผลการทำงานตามใบงาน

ใบงานที่ ๑๘

เรื่อง คุณสมบัติของงานเขียนสารคดีที่ดี

๑. อ่านและพิจารณาหนังสือสารคดีสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ อย่างละ ๓-๕ เรื่อง แล้วตอบคำถามเกี่ยวกับคุณสมบัติของหนังสือแต่ละเล่ม

๑.๑ จุดมุ่งหมายของหนังสือคืออะไร

๑.๒ ผู้อ่านเป้าหมายควรเป็นเด็กวัยใด

๑.๓ หนังสือมีเค้าโครงเรื่องอย่างไร เขียนแผนภูมิแสดงให้เห็นส่วนประกอบของงานเขียน โครงสร้างภายนอก และโครงสร้างภายใน พร้อมกับรายละเอียดของเนื้อหา (ดูแบบการเขียนโครงสร้างแสดงให้เห็นเค้าโครงเรื่องในบทที่ ๔)

๑.๔ ผู้เขียนเสนอเนื้อหาชัดเจนและเข้าใจง่ายหรือยากเพียงไร ผู้เขียนมีวิธีการพิเศษหรือมีเครื่องช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาอย่างไรบ้าง

๑.๕ หนังสือมีหรือขาดเอกภาพ สัมพันธภาพ และจุดเน้นอย่างไรหรือไม่

๑.๖ ผู้เขียนใช้ภาษาอธิบายความและสื่อความหมายได้ถูกต้องเหมาะสมและชัดเจนหรือไม่เพียงไร

๑.๗ หนังสือเหมาะสมกับผู้อ่านเป้าหมายไหม

๑.๘ สรุปรวมแล้ว ผู้เขียนมีความสามารถในการเขียนเรื่องสารคดีได้ดีหรือไม่อย่างไร

๒. จากหนังสือสารคดีที่ท่่านอ่านจากข้อ ๑ จงเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างหนังสือสำหรับเด็กเล็กและเด็กโตในประเด็นต่อไปนี้

๒.๑ โครงสร้างของหนังสือ

๒.๒ เนื้อหาสาระหรือขอบข่ายเนื้อหา

๒.๓ การเสนอเนื้อหา

๒.๔ การใช้ภาษา

๒.๕ การใช้ภาพประกอบ

๒.๖ ความน่าสนใจ

ใบงานที่ ๑๕

เรื่อง การใช้เทคนิคการเขียนเรื่องสารคดี

๑. สมมติว่าท่านจะต้องเขียนเรื่องสารคดีสำหรับเด็ก ๑ เรื่อง จงเลือกเรื่องต่อไปนี้ ๑ เรื่อง หรืออาจจะกำหนดเรื่องขึ้นเอง

- ก. ทรัพยากรป่าไม้ร่อยหรอลงไปทุกวัน
- ข. คนไทยไม่รักษาวัฒนธรรมไทย ใครจะรักษา
- ค. พุดไทย เขียนไทย แต่ต้องแปลไทย
- ง. สุขภาพดีต้องดีทั้งกายและใจ
- จ. ชาติดไทยคงเป็นไทย เพราะบรรพบุรุษไทย

แล้ววางแผนการเขียนต้นฉบับ ด้วยการดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

- ๑.๑ กำหนดผู้อ่านเป้าหมาย
- ๑.๒ กำหนดจุดมุ่งหมายของหนังสือ
- ๑.๓ เขียนสาระสำคัญหรือความคิดรวบยอดของหนังสือ
- ๑.๔ กำหนดหัวข้อเนื้อหาและจัดลำดับเนื้อหา
- ๑.๕ เขียนแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของส่วนประกอบของสารคดีและโครงสร้างภายนอกและภายใน พร้อมกับรายละเอียดเนื้อหา (ดูแบบจากบทที่ ๔)
- ๑.๖ กำหนดแนวทางการเขียนนำเรื่องและการเขียนสรุปเรื่อง
- ๑.๗ ตั้งชื่อหนังสือและชื่อหัวข้อเรื่อง
- ๑.๘ กำหนดความยาวของหนังสือ
- ๑.๙ กำหนดภาพประกอบ

แบบฝึกปฏิบัติการที่ ๑๖

กระบวนการการเขียนวรรณกรรม

บทที่ ๔

บันเทิงคดีและสารคดี

เรื่องที่ ๑ กระบวนการการเขียนวรรณกรรมบันเทิงคดีและสารคดี

จุดประสงค์ เพื่อให้

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนในการวางแผนงานการเขียน การทดสอบ และการปรับปรุงต้นฉบับ
๒. สามารถเขียนต้นฉบับบันเทิงคดีหรือสารคดีสำหรับเด็ก

เนื้อหา

กระบวนการการเขียนวรรณกรรมบันเทิงคดีและสารคดี

- ขั้นที่ ๑ กำหนดจุดประสงค์ทั่วไป
- ขั้นที่ ๒ วิเคราะห์และกำหนดคุณสมบัติของผู้อ่านเป้าหมาย
- ขั้นที่ ๓ วิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาสาระ
- ขั้นที่ ๔ วิเคราะห์และกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะ
- ขั้นที่ ๕ กำหนดรูปแบบและวิธีประเมินความเข้าใจ
- ขั้นที่ ๖ กำหนดวิธีการและแนวทางการเสนอเนื้อหา
- ขั้นที่ ๗ กำหนดแหล่งข้อมูลสนับสนุนการกร่างต้นฉบับ
- ขั้นที่ ๘ ยกร่างต้นฉบับ
- ขั้นที่ ๙ ทดสอบต้นฉบับ
- ขั้นที่ ๑๐ ปรับปรุงต้นฉบับ

ปฏิบัติการ

๑. อ่านหนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันทึงคลีและสารคดีสำหรับเด็ก บทที่ ๘ กระบวนการการเขียนวรรณกรรมบันทึงคลีและสารคดี
๒. ทำงานตามใบงานที่ ๒๐ เรื่อง การเขียนเรื่องบันทึงคลีหรือสารคดีสำหรับเด็ก

สื่อ

๑. หนังสือ คู่มือการเขียนเรื่องบันทึงคลีและสารคดีสำหรับเด็ก
๒. ใบงานที่ ๒๐ เรื่อง การเขียนเรื่องบันทึงคลีหรือสารคดีสำหรับเด็ก

การวัดผลและประเมินผล

พิจารณาการบรรลุจุดประสงค์จากผลการทำงานตามใบงาน

ใบงานที่ ๒๐

เรื่อง การเขียนเรื่องบันทึงคลีหรือสารคดีสำหรับเด็ก

๑. ดำเนินการเขียนต้นฉบับเรื่องบันทึงคลีหรือสารคดีสำหรับเด็ก
 - ๑ เรื่อง โดยดำเนินการตามขั้นตอนการเขียนเรื่อง ดังต่อไปนี้
 - ๑.๑ **ขั้นวางแผนและเตรียมการ** แสดงรายละเอียดการเตรียมงานของแต่ละขั้นตอนอย่างละเอียด

ผลงานของขั้นนี้คือ

 - ก. แผนงานในแต่ละขั้นตอน แก่โครงเรื่องของต้นฉบับ
 - ข. แนวทางการนำเสนอเนื้อหาอย่างละเอียด
 - ค. เอกสารข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเขียน
 - ๑.๒ **ขั้นเขียนต้นฉบับ** ลงมือเขียนต้นฉบับตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้ หลังจากเขียนต้นฉบับเสร็จแล้ว ผู้เขียนจะต้องตรวจทานต้นฉบับให้สอดคล้องกับแผนงานละเอียดที่ทำได้

ผลงานของขั้นนี้คือ ต้นฉบับเรื่องบันทึงคลีหรือสารคดี
 - ๑ เรื่อง

๑.๓ **ขั้นตอนทดสอบต้นฉบับ** นำต้นฉบับไปทดสอบตามแผนงาน รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ผลงานของขั้นนี้คือ รายการเกี่ยวกับการปรับปรุงต้นฉบับ

๑.๔ **ขั้นปรับปรุงต้นฉบับ** ลงมือปรับปรุงแก้ไขต้นฉบับตาม รายการเกี่ยวกับการปรับปรุงต้นฉบับ ตรวจสอบจนแน่ใจว่าจะไม่แก้ไขอะไร อีกแล้ว

ผลงานของขั้นนี้คือ ต้นฉบับที่ปรับปรุงจนแน่ใจว่าดีแล้ว

ภาคผนวก

**รายชื่อหนังสือฉบับเชิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก
ที่คณะกรรมการประกวดหนังสือดีเด่นของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ
ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๓๗**

ประจำปี ๒๕๒๕

ก. หนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน (๓-๕ ปี)

รางวัลดีเด่น

ใจใจน้อย

พรจันทร์ จันทวิมล

รางวัลชมเชย

เรียนรู้ ข่าย-ขวา

พี่แอ้

ลูกสัตว์แต่งตัว

พรจันทร์ จันทวิมล

๑๒ เดือนของไทย

ประทุมพร สุวรรณตรา

ข. หนังสือสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา (๖-๑๑ ปี) แบ่งเป็น

๑. ประเภทบันเทิงคดี

รางวัลชมเชย

ผึ่งน้อยในสวน

สิรินทร์ ช่างโชติ

ยาของคุณย่า

แพทย์หญิงนพมาศ ชูรวา และ

วินัย รอดจ่าย

ลูกหงส์กตัญญู

พรจันทร์ จันทวิมล

๒. ประเภทสารคดี

รางวัลดีเด่น

พืชที่เป็นพิษ

สิรินทร์ ช่างโชติ

รางวัลชมเชย

กีฬาโอลิมปิกสัตว์

พลับพลึง มูลศิลป์

นกยูง

กิงบุญ ชีรชาติ

สัตว์ใต้ทะเล

นิเชษฐ์ คุลาทิพย์

๓. ประเภทคำประพันธ์

รางวัลดีเด่น

รถไม้ของขวัญ

อิทธิพล วาทะวัฒน์

รางวัลชมเชย

กวางกตัญญู

อุดม คุณศรีวัชร

เพื่อนของติก

สุริน คล้ายรามัญ

เมลิคข้าวสีขาว

อัมพร อังศรีพวง

ก. หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (๑๒-๑๔ ปี) แบ่งเป็น

๑. ประเภทบันเทิงคดี

รางวัลดีเด่น

บินสุขขอบฟ้า

ส. พุ่มสุวรรณ

รางวัลชมเชย

คุณย่าผจญภัย

ส. พุ่มสุวรรณ

ชีวิตบ้านนา

ทำนุ อันประเสริฐ

พรานแสงรุ่ง

วาวแพร

๒. ประเภทสารคดี

รางวัลดีเด่น

ราชบุรีมีโอ่ง

ปรีดา ปัญญาจันทร์

รางวัลชมเชย

การละเล่นหุ่น

วดี กันหัตและชัยณรงค์ ขวนะขิต

ข้าวเกรียบว่าว

ประพิน ออกเวหา

เลเซอร์

ชัยวัฒน์ คุประตกุล

๓. ประเภทคำประพันธ์

รางวัลดีเด่น

เต็กน้อย

วาวแพร

รางวัลชมเชย

ราชามูขุน	สลวย โจนสโรช
หน้าต่างดอกไม้	มาชา
อุสา-บารส	ฤดีมน ปริคัสนิท

ง. หนังสือการ์ตูนและนิยายภาพสำหรับเด็ก

รางวัลชมเชย

นิตยสารตุ๊กตา	ตุ๊กตา
มะม่วงกลางบึง	แมวเหมียว
สุดสาคร	ปยุต เงากระจ่างและคณะ
หนังสือมหัศจรรย์	เสรีภาพ

ประจำปี ๒๕๓๐

ก. หนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน (๓-๕ ปี)

รางวัลชมเชย

ดูฉ่ำจะไปไหน	วิภา ศิริสวัสดิ์
ลูกโป่งสวรรค์	อำนาจ เข็นสบาย

ข. หนังสือสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา (๖-๑๑ ปี) แบ่งเป็น

๑. ประเภทบันเทิงคดี

รางวัลชมเชย

กระต่ายเจาะรู	บุญถึง แน่นหนา
ผีเสื้อกับผีน้อย	อำนาจ เข็นสบาย
ร่มยาวข้าม	ม.ล.จ้อย นันทิวัชรินทร์
สำนักของปลาทอง	วิรุณ ตั้งเจริญ

๒. ประเภทสารคดี

รางวัลดีเด่น

นกเงือกไทย	ภู ตะนาวศรี
------------	-------------

รางวัลชมเชย

ธง	ปรีดา ปัญญาจันทร์
เพื่อนชาวคอย	ทัศนีย์ ศรีมงคล
สัตว์เล็ก ๆ ที่มีพิษ	สิรินทร์ ช่วงโชติและนันทนา ประจวบเหมาะ

ก. หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (๑๒-๑๔ ปี) แบ่งเป็น

๑. ประเภทบันเทิงคดี

รางวัลดีเด่น

เด็กชายมะลิวัลย์	ประกัสสร เสวิกุล
------------------	------------------

รางวัลชมเชย

ชายแดน	ทำนุ อันประเสริฐ
เพลงดวงดาว	วาวแพร
มหกรรมในท้องทุ่ง	อัศศิริ ธรรมโชติ

๒. ประเภทสารคดี

รางวัลดีเด่น

มรดกไม้	จารุพงษ์ จันทรเพชร
---------	--------------------

รางวัลชมเชย

คนบนคอยเรือ อีโก้	สมัย สุทธิธรรมและสมชาย แสงเดช
ธงไทย	ยุพร แสงทักษิณ
ผึ่งและน้ำผึ่ง	สิริวัฒน์ วงษ์ศิริ

๓. ประเภทคำประพันธ์

รางวัลชมเชย

ดอกไม้ออย	ทำนุ อันประเสริฐ
-----------	------------------

ง. หนังสือการ์ตูนและนิยายภาพสำหรับเด็ก

รางวัลชมเชย

นิตยสารตุ๊กตา	ตุ๊กตา
ป้าราบ	แมวเหมียว
หมาด้อ	วิชา พรหมจันทร์

ประจำปี ๒๕๓๑

ก. หนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน (๓-๕ ปี)

รางวัลดีเด่น

ฟ้าจำลองยาร้อง

ส. พุ่มสุวรรณ

รางวัลชมเชย

เราสร้างโลก

ศิริลักษณ์ ตรงกมลธรรม

ลูกไก่กับลูกเป็ด

พิพัฒน์ ตราเกียรติกุล

สวนสวรรค์

ปิยดา วนนันทน์

ข. หนังสือสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา (๖-๑๑ ปี) แบ่งเป็น

๑. ประเภทบันเทิงคดี

รางวัลดีเด่น

เกาะใน

นิคม รายยาว

รางวัลชมเชย

กระรอกเก่ง กระต่ายดี

อำนาจ เย็นสบาย

รองเท้าแดง

นพดล จันทรเพ็ญ

รูปปั้นของคุณตา

คารณ์ โสธรบุญ

๒. ประเภทสารคดี

รางวัลดีเด่น

ตัวไหมของกะพ้อ

สมนึก พานิชกิจ

รางวัลชมเชย

ค่างควากิตติไทย

ภู ตะนาวศรี

นกขุนทองไทย

ภู ตะนาวศรี

เลี้ยงภัยใกล้ตัว

ลลิตา ชีระศิริ

ค. หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (๑๒-๑๔ ปี) แบ่งเป็น

๑. ประเภทบันเทิงคดี

รางวัลดีเด่น

เขี้ยวเสือไฟ

มาลา คำจันทร์

รางวัลชมเชย

ดอกเตอร์ 'ครก'	ไมตรี ถิมปชาติ
เด็กชายจากดาวอื่น	วาวแพร
ใบไม้ร่วงในป่าใหญ่	วัฒนา บุญยัง

๒. ประเภทสารคดี

รางวัลดีเด่น

บันทึกจากเกาหลีใต้	ประพนธ์ เรืองณรงค์
--------------------	--------------------

รางวัลชมเชย

คืนสอทอง	วิริยะ สิริสิงห
สนุกกับการปั่น	วิริยะ สิริสิงห
อาณาจักรสิ่งมีชีวิต	สมสุข มัจฉาชีพและสุรินทร์ มัจฉาชีพ
เล่ม ๑-๒	

๓. ประเภทคำประพันธ์

รางวัลดีเด่น

ตะลือกตอกแตก	รักนิดา
--------------	---------

รางวัลชมเชย

ขวัญฟ้าทะเลฝัน	กานติ ณ ศรีทธา
ขอเพียงความเข้าใจ	วินัย รอดจ่าย

ค. หนังสือการ์ตูนและนิยายภาพสำหรับเด็ก

รางวัลดีเด่น

บทเรียนของลูกหนู	ชำนาญ ศรีหน้า
------------------	---------------

รางวัลชมเชย

เต้าทอง	เอนก รัตน์ปิยะภากรณ์
นิตยสารตุ๊กตา	พิมล กาฬสีห์
เพื่อนบ้าน	แมวเหมียว

ประจำปี ๒๕๓๒

ก. หนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน (๓-๕ ปี)

รางวัลดีเด่น

ของเล่นเดินทาง	เทพศิริ สุขโสภา
----------------	-----------------

รางวัลชมเชย

ช่วยหนูด้วย	เกริก ยุ้นพันธ์
แม่ข้างใจอารี	มานพ ถนอมศรี
หนูแพงรายเพื่อน	พีระพล ธนะพานิช

ข. หนังสือสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา (๖-๑๑ ปี) แบ่งเป็น

๑. ประเภทบันเทิงคดี

รางวัลดีเด่น

ไม่ยากเป็นควาย	ดร. สายสุรี จุติกุล
----------------	---------------------

รางวัลชมเชย

ชนฟูกับหุตั้ง	วิริยะ สิริสิงห
เจ้ากบปากกว้าง	มานพ ถนอมศรี
เมล็ดข้าวสีทอง	สรีนทร์ ข่วงโชติ

๒. ประเภทสารคดี

รางวัลดีเด่น

อุ้งทอง เทพธิดาแห่ง	วินัย รอดจ้าย
ป่าสยาม	

รางวัลชมเชย

บางแสน	ปรีชา สุวรรณพินิจ
(ชุดนกหนูเที่ยวทะเล)	
แมวเอ๋ยแมวเหมียว	วิริยะ สิริสิงห
สวนมะม่วงจากดวงดาว	สมนึก พานิชกิจ

ค. หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (๑๒-๑๔ ปี) แบ่งเป็น

๑. ประเภทบันเทิงคดี

รางวัลดีเด่น

หุบเขากินคน	มาลา คำจันทร์
-------------	---------------

รางวัลชมเชย

ความภูมิใจของลอย	โชติ ศรีสุวรรณ
มุกตลกกับสาหร่าย	ดวงแก้ว กัลยาณัฏ
เมมส์เงิน	กนกวลี พจนปกรณ์

๒. ประเภทสารคดี

รางวัลดีเด่น

ทรัพยากรธรรมชาติและ	สมชาย เตชะพรหมพันธุ์
การอนุรักษ์	

รางวัลชมเชย

เรือยาว	วินัย รอดจ่าย
สัตว์ชายฝั่งทะเลไทย	สุรินทร์ มั่งลาชีพ
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก	จารุจินต์ นภิตะภัก

๓. ประเภทคำประพันธ์

รางวัลดีเด่น

ปราชัยรัก	มนรต
-----------	------

รางวัลชมเชย

ปัสสองแห่งความรัก	กานติ ณ ศรีธธา
-------------------	----------------

ง. หนังสือการ์ตูนและนิยายภาพสำหรับเด็ก

รางวัลดีเด่น

คลองน้ำใส	แมวเหมียว
-----------	-----------

รางวัลชมเชย

ไก่ป่าไต่บ้าน	พรทิพย์ รามสูตร
นิตยสารการ์ตูนแบบ	วัฒนา
นิตยสารการ์ตูนสวนเด็ก	สำนักพิมพ์บรรลือสาส์น

ประจำปี ๒๕๓๔

ก. หนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน (๓-๕ ปี)

รางวัลชมเชย

กระรอกน้อยเรียนรู้ซ่อนหา	พรจันทร์ จันทวิมล
ต้นไม้	จารุพงษ์ จันทรเพชร
ปาร์มเย็น	เจ้าขา

ข. หนังสือสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา (๖-๑๑ ปี) แบ่งเป็น

๑. ประเภทบันเทิงคดี

รางวัลดีเด่น

แมวน้อยตกปลา	มาลา คำจันทร์
--------------	---------------

รางวัลชมเชย

เด็กน้อยกับต้นไม้	ส. พุ่มสุวรรณ
บ้านของสีนวล	สินจิรา สินธุเสน
แม่โคกับเสือโคร่ง	สุวรรณา เกรียงไกรเพชร

๒. ประเภทสารคดี

รางวัลดีเด่น

ตักแตนตำข้าว นักชก	พลโทคำเนิร เลชะกูด
จอมเกร	

รางวัลชมเชย

กระแต้น้อยหลงรัง	พีระพล ธนะพานิช
กว้างสามเขาและกว้างห้าเขา	พิสุทธิ เอกอำนวย
สัมผัสลูกไม้	วรวัฒน์ อินอากร

ค. หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (๑๒-๑๔ ปี) แบ่งเป็น

๑. ประเภทบันเทิงคดี

รางวัลดีเด่น

กระท่อมแสงตะวัน	ถวัลย์ มาศจรัส
-----------------	----------------

รางวัลชมเชย

ข้าวหน้าถาด	เชญอักษร
-------------	----------

แม่ ใต้ฝุ่นมาแล้ว

ลูกชาวนา

กาญจนา นาคนันท์

วิโรจน์ เจริญโท

๒. ประเภทสารคดี

รางวัลดีเด่น

ประวัติภาพยนตร์ไทย

โคม สุขวงศ์

รางวัลชมเชย

คนเผาอิฐ

สยาม ณรงค์ฤทธิ์

บ้านหนังสือในหัวใจ

ไพลิน รุ่งรัตน์

ปลาตะเพียนใบลาน

ณรงค์ฤทธิ์ ศรีสยาม

๓. ประเภทคำประพันธ์

รางวัลดีเด่น

กำไรจากรอยเท้า

ศิวกานท์ ปทุมสูติ

ประจำปี ๒๕๓๕

ก. หนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน (๓-๕ ปี)

รางวัลชมเชย

เจ้าโง่ขี้ฉ้อแผน

เทวินทร์ เอี่ยมมี

พญานก

อำนาจ เข็นสบาย

หมื่นน้อยกลับใจ

มรียา เจียมรัตนะ

ข. หนังสือสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา (๖-๑๑ ปี) แบ่งเป็น

๑. ประเภทบันเทิงคดี

รางวัลดีเด่น

นิทานพื้นบ้านไทย

ศิริมาลา สุวรรณโกศล

ยายกับตา

รางวัลชมเชย

นกเจ้าฟ้ากับเด็กชายผมจุก

น้ำพรม พินิจวรรณศิลป์

ฟ้ากว้างเท่าปากบ่อ

มาลา คำจันทร์

ลูกเต่าบกกกับลุงเต่าน้ำ

น้ำพรม พินิจวรรณศิลป์

๒. ประเภทสารคดี

รางวัลดีเด่น

แมวไทย

ศรี เกศมณี

รางวัลชมเชย

นกแก้วแร้วท้องดำ

วาว เจ้าพระยา

มือน้อยทำเอง

อิทธิพล วาตะวัฒน์

หิ้งห้อย เพชรประดับไพร

พลโทคำเนียร เลขะกุล

ค. หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (๑๒-๑๔ ปี) แบ่งเป็น

๑. ประเภทบันเทิงคดี

รางวัลดีเด่น

ดินสอน่ารัก

ว. วินิจฉัยกุล

รางวัลชมเชย

เกิดแล้วต้องสู้

บุญโชค เจียมวิริยะ

บันทึกจากลูกผู้ชาย

ขมัยกร แสงกระจ่าง

แผ่นหลังพ่อ

แพร่ จารุ

๒. ประเภทสารคดี

รางวัลดีเด่น

หนังสือตะลุง

ปรีชา นุ่นสุข

รางวัลชมเชย

นกปากห่างผู้มาจากแดนไกล

ส. พุ่มสุวรรณ

รังสีมรณะ

วีรวัฒน์ กนกนุเคราะห์

อัญมณีนียาย

ส. พลายน้อย

๓. ประเภทคำประพันธ์

รางวัลชมเชย

ร้อยกระบวนสำนวนไทย

พีระพล ธนะพานิช

หัวใจเดินทาง

ส. เทพรำเพย

ประจำปี ๒๕๓๖

ก. หนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน (๓-๕ ปี)

รางวัลดีเด่น

พ่อจ๋า แม่จ๋า

ส. พุ่มสุวรรณ

รางวัลชมเชย

แกะเกร

วิริยะ สิริสิงห

น้องจิตรตรงต่อเวลา

ธันธิกา ธรรมดิษ

สัตว์ป่าน่ารัก

พรจันทร์ จันทวิมล

ข. หนังสือสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา (๖-๑๑ ปี) แบ่งเป็น

๑. ประเภทบันเทิงคดี

รางวัลดีเด่น

ดอกไม้ของขวัญ

เกริก ยืนพันธ์

รางวัลชมเชย

นกแสงตะวัน

พีระพล ธนะพานิช

นกฮูกหลงตน

พินิจ พรพรม

ประกวดร้องเพลง

เสริมสกุล โทณะวณิก

๒. ประเภทสารคดี

รางวัลชมเชย

ค้าง แมลงที่คนเคยกราบไหว้

พลโทคำเนิร เลขะกุล

ปลาและสัตว์ครึ่งน้ำครึ่งบก

สุภกานต์ อินอากร

หายาก

แมงมุม พรวนกลางอากาศ

พลโทคำเนิร เลขะกุล

ค. หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (๑๒-๑๔ ปี) แบ่งเป็น

๑. ประเภทบันเทิงคดี

รางวัลชมเชย

ในสวนปู่

อโศก ศรีสุวรรณ

ป่าไผ่ชายทุ่ง

โชติ ศรีสุวรรณ

ฝันไว้ที่ปลายทาง

ยูร กมลเสรีรัตน์

๒. ประเภทสารคดี

รางวัลดีเด่น

คนป่าดงตาล ความหวานบน วิทยุ บุญยงค์
ความสูง

รางวัลชมเชย

ตามรอยสุนทรภู่ เจนจบ ยิ่งสมถ
เรารักรถไฟ สรรพสิริ วิรัชศิริ
สาวกับสววยไปอเมริกา ว. วินิจฉัยกุล

ประจำปี ๒๕๓๓

ก. หนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน (๓-๕ ปี)

รางวัลดีเด่น

ช้างน้อย นิภา สุขพิทักษ์

รางวัลชมเชย

จะไปไหนจะ กุลลารา ชูพงศ์ไพโรจน์
สัตว์ประหลาดกับแม่ วิภา ตัณฑุลพงษ์
หนูนากับยักษ์ใหญ่ อรัญญา วรชาติอุดมพงศ์

ข. หนังสือสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา (๖-๑๑ ปี) แบ่งเป็น

๑. ประเภทบันเทิงคดี

รางวัลดีเด่น

ดอกบัวไม่ยอมบาน สิริินทร์ ช่วงโชติ

รางวัลชมเชย

ดอกทานตะวันกับถุงทอง สิริินทร์ ช่วงโชติ
นกกระยางขาว ศิริินทิพย์ กรรณิกา
สัตว์ในกะลา น.ต. เสริมสกุล ไทณะวณิก

๒. ประเภทสารคดี

รางวัลดีเด่น

สนุกสนานตามธรรมชาติ : เล่นริมน้ำ ปรีดา ปัญญาจันทร์

รางวัลชมเชย

แดน เพื่อนที่แสนดีของเกษตรกร ครรชิต มนูญผล

ผีเสื้อหนอนแก้วส้ม : เจ้าแก้วตาย จีรนุช เอกอำนาจ

เจ้าแก้วเขียวผู้นำสงสาร

สนุกสนานตามธรรมชาติ : เล่นกลางแจ้ง ปรีดา ปัญญาจันทร์

ก. หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (๑๒-๑๔ ปี) แบ่งเป็น

๑. ประเภทบันเทิงคดี

รางวัลดีเด่น

ดอกไม้บานที่เชิงภู

โชติ ศรีสุวรรณ

รางวัลชมเชย

นักสืบนมสด

ส. พุ่มสุวรรณ

นิราศกระป๋องหล่อ

เชิญอักษร

ยายของเอื้อ

ศรี เกศมณี

๒. ประเภทสารคดี

รางวัลดีเด่น

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

มรดกโลกทางวัฒนธรรม จุฬารักษ์ คำวิทีกุล

รางวัลชมเชย

เที่ยวเมืองเพชร

สุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์

รูปถ่ายจีนสมัยรัตนโกสินทร์

มานพ ถนอมศรี

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม วิกิตถ์ พงศ์พนิตานนท์

พระบรมราชชนก

๓. ประเภทคำประพันธ์

รางวัลดีเด่น

นิราศสวน

วันเนาว์ ยูเด็น

ง. หนังสือการ์ตูนและนิยายภาพสำหรับเด็ก

รางวัลชมเชย

การ์ตูนเบบี้

สำนักพิมพ์บรรลือสาส์น

ตุ๊กตาบินได้

พรทิพย์ รามสูต

มรดกโลก : อุทยานประวัติศาสตร์

พระนครศรีอยุธยา

วิสูตร นวพันธ์

รายชื่อหนังสืออ้างอิง

- Anderson, Thomas H., and Armbruster, Bonnie B. *Studying Strategies and Their Implication for Textbook Design*. In **Designing Usable Texts**. Thomas M. Duffy and Robert Waller (Eds.). Orlando Florida : Academic Press, Inc., 1985, pp. 159 – 177.
- Harris, Larry A, and Smith, Carl B. *Reading Comprehension : Cognitive, Affective, and Text Factors*. In **Reading Instruction : Diagnostic Teaching in the Classroom**. 4th ed. Larry A. Harris and Carl B. Smith. New York : Macmillan Publishing Company, 1986, pp. 255-298.
- Kakonis, Thomas E., and Scally, John. **Writing in an Age of Technology**. New York : Macmillan Publishing Co., Inc., 1978.
- MacGregor. A. J. **Graphics Simplified**. Toronto : University of Toronto Press, 1985.
- Norton, Donna, E. **Through the Eyes of a Child**. Columbus, Ohio : Charles E. Merrill Publishing Company, Bell & Howell Company, 1983.
- Purves, Alan C., and Monson, Dianne L. **Experiencing Children's Literature**. Glenview, Illinois : Scott, Foresman and Company, 1984.
- Sebesta, Sam Leaton, and Iverson, William J. **Literature for Thursday's Child**. Chicago : Science Research Associates Inc., 1975.
- Vacca, Richard T. *Perceiving Organization in Text Materials*. In **Content Area Reading**. Richard T. Vacca. Boston : Little, Brown and Company, 1981, pp. 139-157.
- Wyndham, Lee. **Writing for Children & Teenagers**. (Revised by Arnold Madison). Ohio, Cincinnati : Writers' Digest Books, 1980.

ผู้จัดทำหนังสือ

ผู้เขียน

นางสาวสมพร จารุณี

บรรณาธิการ ออกแบบ และภาพประกอบ

นางสาวสมพร จารุณี

ภาพปก

นายชูเกียรติ เกิดอุดม

